

কন্যা মহাবিদ্যালয়
চত্বাৰিংশ

২০১৯-২০২০, ২০২০-২০২১

২২ শিক্ষা বর্ষ

সম্পাদক
নার্জিনা বেগম

কন্যা মহাবিদ্যালয় আলোচনী
কন্যা মহাবিদ্যালয় ছাত্রী একতা সভা
গুৱাহাটী - ২১ ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত আৰু সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত

Pragya
The Annual Journal of Kanya Mahavidyalaya
Published by Kanya Mahavidyalaya Student Union
Kanya Mahavidyalaya, Guwahati - 21

সম্পাদনা সমিতি

মুখ্য উপদেষ্টা

ড° হোমেশ্বৰ কলিতা

উপদেষ্টা

ড° সত্যজিত কলিতা

তত্ত্বাবধায়ক

বিনীতা গগৈ

সহযোগী তত্ত্বাবধায়ক

অনন্যা ৰয়

বৰ্ণালী চৌধুৰী

ড° নৱকান্ত শৰ্মা

সম্পাদক

নাৰ্জিনা বেগম

সদস্য

বৰ্ষা ৰায়,

সাম্বনা ইংতি

গায়ত্ৰী বৰ্মন

স্নিগ্ধা শৰ্মা

বেটুপাতৰ শিল্পী

জয়ন্ত ডেকা

হৰকুমাৰ ডেকা

মুদ্ৰণ : অমৰজ্যোতি প্ৰিণ্টাৰ্চ

গুৱাহাটী, ফোন : 86387 33065

মহাবিদ্যালয়ৰ সংগীত

পূব ভাৰতৰ এটি আশাৰ নিলয়
শত শত কন্যাৰ জ্ঞানৰ জেউতি য'ত
পূৰ্ণ প্ৰকাশিত হয়।
কলা দৰ্শন আৰু ক'ত সাধনাৰ
ই যে কন্যা মহাবিদ্যালয়।

সত্ত্বৰ দশকৰ সপ্তম বৰ্ষত
নাৰী শিক্ষাৰ গতি সবল কৰি
সমাজ সেৱাত ব্ৰতী শুচিব্ৰতা আৰু
অধ্যক্ষ ইন্দিৰা মিৰি
দহৰ স'তে গঢ়িলা জ্ঞানৰ আলয়
উজ্জ্বলি উঠিল য'ত হেজাৰ হৃদয়
ই যে কন্যা মহাবিদ্যালয়।

একৈশ শতিকাৰ নৱ প্ৰয়াসে
নতুন সপোন বহু দিছেহি আনি
আই অসমীৰ গৰিমা প্ৰসাৰী
আপোন জ্যোতিৰে যাম জগত জিনি
আশাভৰা খোজ নিতে হয় গতিময়
বিশ্বয়ো জানিব আমাৰ পৰিচয়
ইয়ে কন্যা মহাবিদ্যালয়।

গীতিকাৰ : ড° অৰূপ কুমাৰ শৰ্মা

সুৰকাৰ : ড° অপৰ্ণা বুজৰবৰুৱা

অশ্রু অঞ্জলি

কালার পৃষ্ঠা

বিশেষ কৃতজ্ঞতা

কালার পৃষ্ঠা

ড° হিমন্ত বিশ্ব শৰ্মা
Dr. Himanta Biswa Sarma

মুখ্যমন্ত্ৰী, অসম
Chief Minister, Assam

দিছপুৰ

২৩ ভাদ, ১৪২৯ ভাস্কৰাব্দ
৯ ছেপ্টেম্বৰ, ২০২২ ইং

শুভেচ্ছাবাণী

গুৱাহাটীৰ গীতানগৰস্থিত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক আলোচনী ‘প্ৰজ্ঞা’ প্ৰকাশৰ বাবে উদ্যোগ লোৱা হৈছে বুলি জানিবলৈ পাই মই সুখী হৈছোঁ।

স্বামী বিবেকানন্দই কৈছিল— ‘ধৰ্ম, চাৰুশিল্প, বিজ্ঞান, গৃহকৰ্ম, বন্ধন, চিলাই, স্বাস্থ্যৰক্ষা ইত্যাদি বিষয়ৰ স্কুল মৰ্মাৰ্থবিলাকেই মহিলাসকলক শিকোৱা উচিত। অকল পূজা পদ্ধতি শিকালেই নহ’ব, সকলো বিষয়ত চকু খোল খুৱাই দিব লাগিব। আদৰ্শ নাৰী চৰিত্ৰবিলাক ছাত্ৰীসকলৰ সন্মুখত দাঙি ধৰি ত্যাগৰূপ ব্ৰতত তেওঁলোকৰ অনুৰাগ সৃষ্টি কৰিব লাগিব। সীতা, সাৱিত্ৰী, দময়ন্তী, লীলাৱতী, খনা, মীৰা প্ৰভৃতিসকলৰ জীৱনী ছোৱালীবিলাকক বুজাই দি তেওঁলোকৰ জীৱনো সেই আৰ্হিৰে গঠিত কৰিব লাগিব।’

স্বামী বিবেকানন্দই আদৰ্শ নাৰীৰ জীৱন দৰ্শনেৰে ছাত্ৰীসকলৰ মানসিক উৎকৰ্ষ সাধনত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। নাৰী শিক্ষাৰ বিস্তাৰ, জ্ঞানৰ উন্মেষ নহ’লে দেশৰ উন্নতি সাধন অসম্ভৱ। সেইবাবে মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়েও স্ত্ৰীশিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে তেখেতৰ সৃষ্টিৰাজিৰ মাজত নাৰীক অতি উচ্চ পৰ্যায়ত ৰাখিছিল যাতে সমাজত নাৰীয়ে তেনে দৃষ্টিভংগীৰে আগুৱাই যোৱাৰ বাবে প্ৰেৰণা লাভ কৰিব পাৰে। নাৰী শিক্ষা যিমানেই শক্তিশালী হ’ব, দেশ এখনৰ বিকাশৰ পৰ্যায়সমূহ সিমানেই দ্ৰুত হ’ব। ছাত্ৰীসকলক উপযুক্ত শিক্ষাৰে শিক্ষিত কৰিব পাৰিলে তেওঁলোকৰ মনোবল বঢ়াই তোলাৰ লগতে বুদ্ধিৰ বিকাশ সাধন হৈ নিজৰ ভৰিত নিজে থিয় হ’ব পৰা ক্ষমতা আহৰণ কৰিব পাৰিব। নলিনীৰালা দেৱী, নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈৰ দৰে স্বনাম ধন্য সাহিত্যিকসকলে শিক্ষাৰ জৰিয়তে মানসিক দিগন্ত প্ৰসাৰিত কৰি আমাৰ বৌদ্ধিক ক্ষেত্ৰখনলৈ অনন্য বৰঙণি যোগাই যাবলৈ সক্ষম হৈছে। আজিৰ অসমীয়া নাৰীয়ে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত স্বপ্ৰতিভাৰে উদ্ভাসিত হৈ উঠিছে। শিক্ষাই তেওঁলোকৰ মনত প্ৰভাৱিত কৰা বাবে যি আত্মবিশ্বাসৰ উন্মেষ হৈছে তাৰ আলমত নিজৰ ভিতৰত থকা সম্ভাৱনাক বিকশাই তুলিবলৈ সক্ষম হৈছে। এনেবোৰ বিষয় আলোকপাত কৰি ছাত্ৰীসকলৰ মানসিক দিগন্ত প্ৰসাৰিত কৰিবলৈ মই আহ্বান জনালোঁ।

মই কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীখন সৰ্বাংগসুন্দৰ ৰূপত প্ৰকাশৰ কামনা কৰিলোঁ।

(ড° হিমন্ত বিশ্ব শৰ্মা)

Ranoj Pegu

Minister

Education, Tribal Affairs (P),
Indigenous and Tribal Faith & Culture (L & M) Deptt.

Dispur, Guwahati - 781006, Assam

Ph. No. : +91 99547 03825 (M)

+91-361-2237023 (O)

E-mail : ranojpegu@gmail.com

শুভেচ্ছাবাণী

মই জানিবলৈ পাই সুখী হৈছো যে গুৱাহাটীৰ গীতানগৰ স্থিত উচ্চ শিক্ষাৰ এক অগ্ৰণী শিক্ষানুষ্ঠান কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ২০২১-২২ বৰ্ষৰ বাৰ্ষিক আলোচনী “প্ৰজ্ঞা” প্ৰকাশৰ দিহা কৰা হৈছে।

নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ এই শিক্ষানুষ্ঠান খনে মহিলা সৱলীকৰণৰ উপৰিও মহিলা সকলৰ সামগ্ৰীক উন্নয়নৰ বাবে আগভাগ লৈ অহাৰ লগতে তেওঁলোকৰ বাবে উচ্চশিক্ষাৰ বাট মুকলি কৰি আহিছে। মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনী এখনে শিক্ষানুষ্ঠান খনৰ এক আভাস প্ৰতিফলিত কৰাৰ লগতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলক সাহিত্য চৰ্চাৰ এক সুযোগ প্ৰদান কৰে। মই আলোচনী খনে আমাৰ সমাজৰ প্ৰতি এক ইতিবাচক বাৰ্তা প্ৰেৰণ কৰাৰ লগতে পাঠক সমাজৰ সমাদৰ লাভ কৰিব বুলি আশা কৰি সম্পাদনা সমিতিৰ সদস্য সকলক তেওঁলোকৰ এই প্ৰয়াসৰ বাবে ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

(ডাঃ ৰণোজ পেগু)

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
GAUHATI UNIVERSITY

Prof. Pratap Jyoti Handique

Vice Chancellor

E-mail ID : vc@gauhati.ac.in

শুভেচ্ছা বাণী

গুৱাহাটীৰ গীতানগৰস্থিত বন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ২০২১-২০২২ বৰ্ষৰ বাৰ্ষিক আলোচনী 'প্ৰজ্ঞা'ৰ প্ৰবলশ বৰ্ষিবলৈ সিদ্ধান্ত লোৱা বুলি জানিবলৈ পাই আনন্দিত হৈছোঁ।

আশা বৰ্ষিছোঁ আলোচনীখনত সন্নিৱিষ্ট লিখনীসমূহৰ জৰিয়তে ছাত্ৰীসকলে প্ৰতিভা বিবলশৰ সুযোগ লাভ বৰ্ণিব। মোৰ বিশ্বাস আলোচনীখনত প্ৰবলশ পাবলগীয়া উন্নতমানৰ লিখনীসমূহে সমাজলৈ এক শুভ বাৰ্তা বঢ়িয়াই আনিব আৰু লিখনীসমূহে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহবগী বৰ্ণিব।

আলোচনীখনৰ লগত জড়িত শিক্ষক আৰু ছাত্ৰী সকলোকে মই আন্তৰিক অভিনন্দন জনালোঁ।

(ড° প্ৰতাপজ্যোতি সন্দিকৈ)

উপাচার্য

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

দিনাংক : ২০-০৯-২০২২

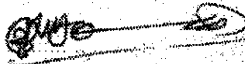
OFFICE OF THE PRESIDENT, GOVERNING BODY
KANYA MAHAVIDYALAYA

Mother Teresa Road, Geetanagar, Baikunthapur, Byelane- 1, Guwahati-781021

Dr. Homesewar Kalita
President, Governing Body
Mobile No. : 94353-56060

শুভেচ্ছাবাণী

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক মুখপত্ৰ 'প্ৰজ্ঞা'ৰ ৪০ তম সংখ্যাটি প্ৰকাশিত হ'ব বুলি জানিব পাৰি নথৈ আনন্দিত হৈছো। ১৬ ছেপ্তেম্বৰ, ১৯৭৭ চনত স্থাপিত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠান খনিয়ে বিগ শিক্ষা আৰু প্ৰজ্ঞাৰ জেউতি বিলাই আমাৰ শৈক্ষিক আৰু বোদ্ধক ক্ষেত্ৰখনক নিশ্চিত ভাৱে সমৃদ্ধ কৰিছে। বিভিন্ন প্ৰতিকূলতা আৰু প্ৰত্যাহ্বান নেওচি শিক্ষানুষ্ঠানখনিয়ে নিজৰ সোণসেৰীয়া যাত্ৰা অব্যাহত ৰখাটো আমাৰ বাবে আশাপ্ৰদ কথা।

এই আপাহতে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ তথা 'প্ৰজ্ঞা' প্ৰকাশৰ লগত জড়িত সদৌটিলৈ মোৰ শুভেচ্ছা আৰু অভিনন্দন জ্ঞাপন কৰিছো। কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনাৰে---

ড॰ হোমেশ্বৰ কলিতা
সভাপতি, পৰিচালনা সমিতি
কন্যা মহাবিদ্যালয়

তত্বাৰধায়কৰ একাষাৰ....

১৯৭৭ চনৰ ১৬ ছেপ্তেম্বৰত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়ে ২০২২ বৰ্ষত পঞ্চাশ বছৰ অতিক্ৰমি ক্ৰমে সোণালী জয়ন্তী বৰ্ষৰ দিশে আগুৱাইছে। এয়া আমাৰ বাবে অতি গৌৰৱৰ কথা।

আজি ২৯ ছেপ্তেম্বৰ, ২০২২ চন কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ইতিহাসৰ পৃষ্ঠা এটিৰ হীৰামুক্তা খচিত উজ্জল দিন। আজিৰ দিনটিতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ চিৰ আংকান্ধিত তোৰণ খনি, স্থায়ী পুথিভঁৰালটি উন্মোচন, ২০২২ বৰ্ষৰ নৱাগত আদৰ্শ সভাৰ লগতে কভিড ১৯ পৰিস্থিতিৰে ধৰি আনুসাংগিক প্ৰতিকূলতাৰ পৰিপেক্ষিতত বিগত তিনি বছৰে মহাবিদ্যালয়ৰ আত্মস্বৰূপ মুখপত্ৰ “প্ৰজ্ঞা” অপ্ৰকাশিত হৈ থকাৰে পৰা প্ৰাণ প্ৰাচুৰ্যৰে ন-ৰূপত পুনৰ আত্মপ্ৰকাশৰ দিন...

“প্ৰজ্ঞা” কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ আত্মা, শিক্ষক আৰু ছাত্ৰীসকলৰ মনৰ দাপোণ। বিক্ষিপ্ত ধাৰণা আৰু চিন্তা চেতনাৰে মন আৰু মগজু উৰ্বৰ কৰা হৃদয়ৰ ফচল, মনৰ মাজত দোলা দিয়া হাজাৰ টোৰ পৰা উৎপন্ন জোৱাৰৰ সংযমিত ৰূপছায়া...

“প্ৰজ্ঞা” প্ৰকাশৰ আঁৰত যি সকল ব্যক্তিৰ অৰিহণা আছে, সেই সকলোলৈকে আন্তৰিকতাৰে কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই আগবঢ়ালো। বিশেষকৈ মাত্ৰ তিনিমাহৰ পূৰ্বে স্থায়ী অধ্যক্ষ ৰূপে কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰা আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ সন্মানীয় অধ্যক্ষ মহোদয় ড° সত্যজিৎ কলিতা ছাৰ, তেখেতে কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ দ্বিতীয় দিনৰে পৰা ‘প্ৰজ্ঞা’ প্ৰকাশৰ বাবে যি সবল ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে, সেয়া আমাৰ বাবে কৰ্মপ্ৰেৰণাৰ অন্য নাম।

ডেল্টা পাব্লিকেশ্যন’ৰ স্বত্বাধিকাৰী, নামেই যাৰ পৰিচয়- শ্ৰদ্ধাৰ শ্ৰীযুত দিলীপ কলিতা ডাঙৰীয়াই ‘প্ৰজ্ঞা’ প্ৰকাশৰ সমস্ত খৰচ বহন কৰি মহাবিদ্যালয়ৰ ‘আত্মাক’ যেন পুনৰুজ্জীৱিত কৰিলে। এই মহান ব্যক্তিজনৰ লগতে পৰিয়ালৰ ওচৰত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিয়াল চিৰঋণী হৈ থাকিব।

মাননীয় অসমৰ মুখ্যমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়া, মাননীয় অসমৰ শিক্ষামন্ত্ৰী ডাঙৰীয়া সন্মানীয় গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচাৰ্য ডাঙৰীয়া, পৰিচালনা সমিতিৰ সন্মানীয় সভাপতি ডাঙৰীয়াই “প্ৰজ্ঞা” প্ৰকাশৰ বাবে আৰ্শ্ববাদ সূচক ‘শুভেচ্ছা বাণী’ জ্ঞাপন কৰি আমাৰ আলোচনীখনৰ শোভাবৰ্ধন কৰাৰ লগতে আমাক উৎসাহিত কৰি তুলিলে। আমি কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিয়ালে তেখেত সকলৰ ওচৰত কৃতজ্ঞতাৰ শৰাইৰে ওলগ জনালো।

মহাবিদ্যালয়ৰ তোৰণ দাতা, সৰস্বতী খ্যাত ড° নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ বাইদেউৰ পৰিয়াল, পুথিভঁৰাল দাতা ড° অপৰ্ণা বুজবৰুৱা বাইদেউ, প্ৰেক্ষাগৃহৰ আসন দাতা ভাৰতীয় চাহ সন্থাৰ অসম শাখাৰ পৰিয়াল, মুকলিমঞ্চ দাতা শ্ৰদ্ধাৰ ৰমেন্দ্ৰ কুমাৰ চমুৱা ডাঙৰীয়ালৈ মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালৰ তৰফৰ পৰা অন্তৰ্ভাৱ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলো।

‘প্ৰজ্ঞা’ৰ সন্মানীয় লেখক সকল, মুদ্ৰক, অমৰজ্যোতি প্ৰিণ্টাৰ্চৰ স্বত্বাধিকাৰী, কৰ্মচাৰী, কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰাৰ লগতে বিশেষকৈ মাইনী নাথক মৰম ভৰা কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলেজা।

“প্ৰজ্ঞা” প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত সকলো সময়তে উপদেশৰ ধন্য কৰা সম্পাদনা সমিতিৰ সন্মানীয় উপদেষ্টা মণ্ডলী, ছাঁটোৰ দৰে সহায় কৰা সহযোগী তহাৰধায়ক অনন্যা ৰয় বাইদেউ, ড° নৱকান্ত শৰ্মা, বৰ্ণালী চৌধুৰী বাইদেউৰ লগতে ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যসকল, আলোচনীৰ সম্পাদক নাৰ্জিনা বেগম আৰু মৰমৰ ছাত্ৰী বন্ধু সকলোকে বিনম্ৰতাৰে কৃতজ্ঞতা তথা ধন্যবাদ নজনালে মোৰ একাষাৰ আধৰুৱা হৈ ৰ’ব। তদুপৰি ইতিহাস বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক তথা মহাবিদ্যালয়ৰ আভ্যন্তৰীণ গুণ নিৰূপক গুপ্তজিৎ পাঠক ছাৰ, শিক্ষাবিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক নীতাঞ্জলী বৈশ্য বাইদেউক বিশেষ কৃতজ্ঞতা জনালো।

আজিৰ এই আনন্দৰ সময়তো দুচকু সজল হৈ পৰাৰ মূলতে অকালতে আমাৰ মাজৰ পৰা হেৰাই যোৱা আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ভূতপূৰ্ব অধ্যক্ষ ড° ৰীণাৰাণী বৰদলৈ বাইদেউ, জ্যেষ্ঠ ভাতৃ সদৃশ অসমীয়া বিভাগৰ ভূতপূৰ্ব মূৰব্বী নকুল চন্দ্ৰ দাস, কনিষ্ঠ ভাতৃ সদৃশ হিন্দী বিভাগৰ ভূতপূৰ্ব মূৰব্বী আব্দুল হান্নান আহমেদ। আজিৰ এই পবিত্ৰ দিনত তেখেত সকলৰ আত্মাৰ সদগতি কামনা কৰি ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনালো।

“প্ৰজ্ঞা” প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত অনিচ্ছ কৃত ভুলত্রুটিৰ বাবে ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা লগতে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনা কৰিলো।

ধন্যবাদেৰে

বিনীতা গগৈ
তহাৰধায়ক ‘প্ৰজ্ঞা’
সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

সম্পাদকীয়

সাহিত্য হৈছে মানৱ জীৱনৰ দস্তাবেজ। সাহিত্য জাতিৰ দাপোন। সাহিত্যৰ মাজত লুকাই থাকে সুখ-দুখ জীৱনৰ যান্ত্ৰণা। জীৱন তিনিটা বৰ্ণৰ সমষ্টি, আৰু এই জীৱনৰ মাজতে লুকাই থাকে সাহিত্যৰ সম্পদ।

শৈক্ষিক বিকাশত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ অগ্ৰণী ভূমিকা আছে। আমাৰ নাৰী জাতিক শিক্ষাৰে আলোকিত কৰি জাতীয় জীৱনলৈ প্ৰতিফলিত কৰাত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ গুৰুত্ব আৰু ঐতিহ্য আজি বিশেষভাৱে পৰ্যালোচনাৰ বিষয়। কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠা দিৱসত প্ৰকাশিত হোৱা আমাৰ হেঁপাহৰ “প্ৰজ্ঞা” খন আমাৰ জীৱন্ত দলিল।

“প্ৰজ্ঞা” ত অসমীয়া, ইংৰাজী, হিন্দী আৰু বাংলা চাৰিওটা মাধ্যমক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। যি সকল সদাশয় লেখক-লেখিকাই প্ৰবন্ধ, গল্প, কবিতা আদিৰে স্মৰণিকাখন সজালে তেখেত সকললৈ মোৰ ফালৰ পৰা আন্তৰিক শুভেচ্ছা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলো।

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ হিয়াৰ আমঠু “প্ৰজ্ঞা” আমাৰ চিন্তন আৰু সৃজনৰ সমাহাৰ, “প্ৰজ্ঞা” আমাৰ স্বীকৃতি। গতিকে স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণত “প্ৰজ্ঞা” জাতীয় জীৱনৰ ক্ৰমোন্নতিৰ পৰিপূৰক।

“প্ৰজ্ঞা”ৰ সম্পাদনাৰ আঁৰত মোক সকলো সময়তে দিহা পৰামৰ্শৰে কৃতাৰ্থ কৰি সহযোগ কৰা শ্ৰদ্ধাৰ তত্বাবধায়ক বিনীতা গগৈ বাইদেউ, সহযোগী তত্বাবধায়ক অনন্যা ৰয় বাইদেউ, বৰ্ণালী চৌধুৰী বাইদেউ আৰু ড° নৱকান্ত শৰ্মা ছাৰক বিশেষ কৃতজ্ঞতা নজনাৰে অশলাগী হৈ ৰ’ম। “প্ৰজ্ঞা”ৰ সম্পাদকীয় প্ৰতিবেদনৰ প্ৰস্তুতিত মোক সহায় কৰা ইতিহাস বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক শ্ৰদ্ধাৰ গুপ্তজিৎ পাঠক ছাৰৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ।

সৰ্বশেষত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয়, শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যসকল আৰু মোক সততে প্ৰেৰণা দিয়া সকললৈ ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলো। “প্ৰজ্ঞা”ত অজানিতে ৰৈ যোৱা ভুল ভ্ৰূণৰ বাবে অতি বিনম্ৰতাৰে মাৰ্জনা বিছাৰিছোঁ।

জয়তু অসম জননী

জয়তু কন্যা মহাবিদ্যালয়

ধন্যবাদেৰে

নাৰ্জিনা বেগম
সম্পাদিকা ‘প্ৰজ্ঞা’

অনুফণিকা

অধ্যক্ষকৰ মেজৰ পৰা
তত্বাৱধায়কৰ একাষাৰ
সম্পাদকীয়

সৃজন-মনন

- ❖ কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ইতিকথা-
- ❖ কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ এক প্ৰেছমিট
- ❖ এবুকু নীলা বেদনা
- ❖ সমাজ আৰু সংস্কৃতিলৈ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ অবদান
- ❖ ড° ৰীণাৰাণী বৰদলৈ সোঁৱৰণত
- ❖ চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস
'ৰূপতীৰ্থ যাত্ৰীৰ' গদ্যৰীতি
- ❖ আৱহমান কালৰ পৰা নাৰী লাঞ্ছিতা নেকি???
- ❖ বৌদ্ধ ধৰ্মৰ নীতি আৰু আদৰ্শ
- ❖ প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস ৰচনাত বৌদ্ধিক আৰু সংগম সাহিত্য
- ❖ আত্ম কথন
- ❖ মানৱ সৃষ্টি বিষয়ক

ভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী /১৭
গঙ্গাপদ চৌধুৰী /২০
ড° নবকান্ত শৰ্মা /২৫
মৰমী চৌধুৰী /২৯
হেমন্ত বৰদলৈ /৩৩

পলী দাস /৩৬
পলাশজ্যোতি ভৰালী /৪১

মেহৰুণ বেগম /৪৪
ৰূপাঞ্জলী কলিতা /৪৫
দ্বিযাশ্ৰী দাস /৪৬
ইয়াছমিন বেগম /৪৭

কবিতাৰ কৰণি

- ❖ শিক্ষক
- ❖ শেৱালি সন্ধ্যাৰ সূৰাস
- ❖ দুটি কবিতা
- ❖ পিতাই
- ❖ কবিতা
- ❖ তমসোঃ মা জ্যোতিৰ্গময়
- ❖ সপোন
- ❖ ফাগুণ আহিছে
- ❖ স্বপ্নময়ী ফুলনি
- ❖ জীৱনৰ বাটত
- ❖ জ্ঞানজ্যোতি
- ❖ ৰাতিৰ কবিতা
- ❖ যান্ত্ৰিকতা
- ❖ ধৰিত্ৰী আই

ড পূৰ্ণ ভট্টাচাৰ্য /৫১
স্বৰ্গীয় নকুল চন্দ্ৰ দাস /৫২
বৰ্ণালী চৌধুৰী /৫৩
বিনীতা গগৈ /৫৪
থুনু শৰণীয়া /৫৫
হেমন্ত কুমাৰ বৰদলৈ /৫৫
নবনীতা কলিতা /৫৬
প্ৰীতিশ্ৰী মেধী /৫৬
বিজুমণি শৰ্মা /৫৭
মুনিন্দ্ৰ বৰ্মন /৫৮
মৌচুমী কলিতা /৫৮
ধৃতিষা শৰ্মা /৫৯
চুমি বৰ্মন /৫৯
তৃষণ মজুমদাৰ /৫৯

- ❖ সেউজী ধৰণী
- ❖ আকাশ
- ❖ মই কোন?
- ❖ কনমাণি পক্ষী
- ❖ গোলাপ আৰু তুমি
- ❖ হেঁপাহ
- ❖ এমুঠি কবিতা
- ❖ বঙালী
- ❖ আশা
- ❖ মোৰ ছাঁ

- অনামিকা দাস /৬০
- চিত্ৰালী ফুকন /৬০
- বেবী দাস /৬০
- শ্ৰুতি তালুকদাৰ /৬১
- লুনা দাস /৬১
- বৰ্ষা ৰায় /৬১
- কিৰণ দাস /৬২
- দুলুমনি বনিয়া /৬৩
- জৰ্ণা বিশ্বাস /৬৩
- ৬২

দিহিঙে দিপাঙে

- ❖ স্মৃতিৰ এখিলা পাত

- ৰেখামণি কলিতা /৬৪

কণিকা সাহিত্য

- ❖ দুটি অণুগল্প (সেন্দূৰ, অনাহুত)
- ❖ এয়ে মোৰ শেষ গান
- ❖ দেউতা

- বিনীতা গগৈ /৬৭
- ড° নৱকান্ত শৰ্মা /৬৮
- সীমা মণ্ডল /৬৮

ৰস ৰচনা

- ❖ ভ্ৰাম্যভাষৰ মনৰ কথা

- বেবী দাস /৬৯

বাংলা বিভাগ

- ❖ ত্ৰৈলোক্যনাথ, প্ৰভাত কুমাৰ এবং পৰশুৰামের...
- ❖ ভালোবাসার রং
- ❖ নীল আকাশ
- ❖ ফুল
- ❖ বৃষ্টি
- ❖ গোলাপ
- ❖ সুখপাখি ও দুঃখপাখি
- ❖ ইচ্ছে
- ❖ কোকিলেও দুই বোমের ভালোবাসা
- ❖ মা এবং মেয়ের স্বপ্ন
- ❖ পিতার ভালোবাসা

- অনন্যা ৰায় /৭৩
- গৌৰী সিনহা /৭৯
- গৌৰী সিনহা /৭৯
- ৰুমি দাস /৭৯
- সুদিশা ঘোষ /৭৯
- মতাম ধুকমালী দেববৰ্মা /৮০
- পূৰ্ণিমা দাস /৮০
- পিয়ালী বৰ্মণ /৮০
- অনিমা বৰ্মা /৮১
- অনিমা বৰ্মা /৮৩
- পিয়ালী বৰ্মণ /৮৪

ENGLISH SECTION

- ❖ Development of Human Resource in Higher Educational...Nitanjali Baishya /৮৭
- ❖ A Perspective on Covid 19 Manju Saikia /৯০
- ❖ Dramatic Irony and Shakespeare's King Lear Barnali Choudhur /৯৩

- ❖ Srimanta Sanrdev and Human Development
- ❖ Soft Skills,Its Importance in Today's Education...
- ❖ Rural Household Level in Assam.
- ❖ National Education Policy 2020—a bird's-eye view
- ❖ Importance of Organic Farming in India.
- ❖ Title: Ashtanga Yoga: Its Role in Our Life.
- ❖ Digital Library
Archana Dekka /১১১
- ❖ Environmental History: Importance and Relevance
- ❖ A Love Between an Idol and Fans.
- ❖ World Most Popular Puzzle Toy- Rubik's Cube
- ❖ Studying History: Importance and Significance.
- ❖ Indus Valley Civilization: Understanding Ideas.
- ❖ Kautilya's Arthashastra: A Historical Analysis.
- ❖ Social Life of the Egyptian Civilization.
- ❖ Stone Art: History and Importance.
- ❖ Ashoka's Policy of Dhamma.
- ❖ Soft Skills, its importance in today's education...

Guptajit Pathak /৯৫
Shikha Sarma /৯৯
Dipsikha Hazarika /১০৪
Dr. Namita Barman/১০৪
Dr. Jutika Medhi /১০৬
Plabita Roy /১০৮

Anjalee Das /১১২
Sujata Das /১১৩
Huna Das /১১৪
Narjina Begum /১১৫
Barnali Boro /১১৬
Gayatri Barman. /১১৭
Manilisa Barman./১১৮
Priyanka Doley./১১
Nani Kalita /১২০
Sikha Sarma /১২১

हिन्दी विभाग

- ❖ शोध: अर्थ, परिधि एवं प्रकार
- ❖ इन्द्रधनुष का देश मॉरीशस की यात्रा
- ❖ तेरी याद साथ है
- ❖ असম ৰাষ্ট্ৰভাষা প্ৰচাৰ সমিতি
- ❖ অসম ৰাষ্ট্ৰভাষা প্ৰচাৰ সমিতি
- ❖ मेरी माँ
- ❖ भारत का पहला अंतरिक्ष यात्री
- ❖ স্বতন্ত্রতা দিবস
- ❖ जन्माष्टमी
- ❖ मेरी माँ
- ❖ माता-पिता
- ❖ तिरंगा
- ❖ ছাত্ৰী একতাসভাৰ সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন
- ❖ উপসভাপতিৰ প্ৰতিবেদন
- ❖ সাধাৰণ সম্পাদক প্ৰতিবেদন
- ❖ ছাত্ৰী একতা সভাৰ বিষয়বসীয়া সকল

डाँ. जाकिर हुसैन/ १२५
रफिकुल हक/ १३२
डाँ नवकान्त शर्मा/ १४०
सोभा कुमारी यादव/ १४४
खुशबू पोद्दार/ १४७
पूजा बर्मन /१४८
बरषा शर्मा/ १४८
सोनी कुमारी/१४९
पुष्पा कुमारी थापा/१५०
कामेश्वरी द/ १५१
सुजाता दास/ १५१
अदिति पात्र/ १५१
१५२
१५३
१५४
१५५

ଅଜନ୍ମାୟା ବିଭାଗ

“একো একোটা বিশেষ মুহূর্তত, অন্তৰত জাগ্ৰত হৈ উঠা বিশেষ অনুভূতি, ভাবৰ উদ্বেক, কোনো ঘটনাৰ মানসিক প্ৰতিক্ৰিয়া, নৈসৰ্গিক দৃশ্যৰ অন্তৰ্দ্ৰষ্টিত প্ৰতিফলিত হোৱা ৰমণীয়তা, কমণীয়তা আৰু সৌন্দৰ্যৰ আবেগ মধুৰ চমকনিত লেখকে অন্তৰৰ সকলো অনুভূতি ঢালি প্ৰকাশ কৰে। সেই প্ৰকাশেই নাম পায় প্ৰবন্ধ।”

ধৰ্মসিংহ ডেকা

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ইতিকথা

ভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী

কন্যা মহাবিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ অন্যতম গুৰি ধৰোঁতা

তথা বিশিষ্ট সাহিত্যিক

সেয়া ১৯৭৭ চনৰ কথা। মই তেতিয়া স্বৰ্গীয় অসম কেশৰী অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীদেৱে ১৯৬৫ চনত প্ৰতিষ্ঠা কৰি যোৱা ‘অসম যুৱক সমাজ’ নামৰ অৰাজনৈতিক সমাজ সংস্কৃতিমূলক সামাজিক প্ৰতিষ্ঠানটোৰ সাধাৰণ সম্পাদক। শ্ৰদ্ধেয় খনীন্দ্র চন্দ্ৰ বৰুৱা তাৰ সভাপতি, শ্ৰী অনন্ত কুমাৰ শৰ্মা, সহকাৰী সম্পাদক আৰু শ্ৰীভাৰত চন্দ্ৰ দাস, সাংগঠনিক সম্পাদক আৰু যুৱক সমাজৰ সাধাৰণ সদস্যসকলৰ ভিতৰত আছিল শ্ৰীধনঞ্জয় গায়ন, শ্ৰীঅতুল ডেকা, শ্ৰীমদন মোহন শইকীয়া আদি। সেই সময়ত আমি প্ৰায়েই আবেলি দেশ আৰু সমাজৰ স্বার্থ বিষয়ক কথা আৰু ঘটনাৱলী পৰ্যালোচনা কৰি মত বিনিময়ৰ কাৰণে এঠাইত সমৱেত হৈছিলো।

আমাৰ এনে এখন বৈঠকত আমি কৰিবলগীয়া গঠনমূলক সামাজিক কৰ্ম-আচঁনিৰ বিষয়ে চিন্তা কৰোঁতে গুৱাহাটীৰ পূৱ অঞ্চলত এখন ছোৱালী মহাবিদ্যালয় স্থাপন কৰাটো আৱশ্যক হৈ পৰিছে বুলি মত প্ৰকাশ পায়। লগে লগে সেই উদ্দেশ্যসাপেক্ষে এখন ৰাজহুৱা সভা পতাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ শ্ৰীঅনন্ত কুমাৰ শৰ্মাৰ ওপৰত ভাৰ দিয়া হয়। তেনে মতেই ০১/০৭/১৯৭৭ তাৰিখে চানমাৰিৰ পূৱ গুৱাহাটী ছোৱালী হাইস্কুলত প্ৰস্তাৱিত ছোৱালী মহাবিদ্যালয়খন আৰম্ভ কৰাৰ আয়োজন হাতত লোৱাৰ প্ৰথমিক কামৰ বাবে এখন তদৰ্থ পৰিচালনা কমিটি গঠন কৰা হয়। এই কমিটিখনৰ সভাপতি আছিল শ্ৰীখনীন্দ্র চন্দ্ৰ বৰুৱা, সম্পাদিকা, সম্পাদিকা শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰী আৰু অন্যান্য সদস্যসকল

হ’ল শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী, শ্ৰীৰাধা বৰা, সতীশ চন্দ্ৰ কাকতি, কালীনাথ শৰ্মা, অনন্ত কুমাৰ শৰ্মা, ভাৰত চন্দ্ৰ দাস, অমৰ পাঠক, নিৰ্মলা চৌধুৰী আৰু সুনীতা দেৱী ইত্যাদি।

শ্ৰীঅনন্ত কুমাৰ শৰ্মাৰ প্ৰস্তাৱ অনুসাৰে শ্ৰীখনীন্দ্র চন্দ্ৰ বৰুৱা সভাপতি আৰু শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰীক সৰ্বসন্মতভাৱে সম্পাদক বাছনি কৰা হৈছিল। মুঠতে প্ৰায় পঞ্চাশগৰাকী সমজুৱা উপস্থিত থকা সভাখনত শ্ৰীঅনন্ত শৰ্মাক প্ৰস্তুতি কমিটিৰ সহকাৰী সম্পাদক আৰু মদন মোহন শইকীয়া, শ্ৰীঅচ্যুতানন্দ শৰ্মা আৰু শ্ৰীভাৰত চন্দ্ৰ দাসক যুটীয়া সম্পাদক হিচাপে বাছনি কৰা হয়। ধনভৰালীৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে সতীশ চন্দ্ৰ কাকতিদেৱে। প্ৰতিষ্ঠাপক সক্ৰিয় সদস্য ৰূপে শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী, শ্ৰীৰাধা বৰা, নৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা আৰু অমৰ পাঠকক বাছনি কৰে। নৱপ্ৰতিষ্ঠিত ছোৱালী মহাবিদ্যালয়খনৰ নাম ভগগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ প্ৰস্তাৱ অনুসাৰে কন্যা মহাবিদ্যালয় ৰখাত অননুমোদন জনোৱা হয়। সম্পাদক শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰীৰ বাসভৱনত অস্থায়ীভাৱে মহাবিদ্যালয়খনৰ কাৰ্যালয় আৰম্ভ কৰিবলৈ স্থিৰ কৰি চলিত বছৰতে ইন্দিৰা মিৰিয়ে আগবঢ়োৱা এটি কোঠাৰ সুবিধা লৈ মহাবিদ্যালয়ৰ পাঠদানৰ কাম আৰম্ভ কৰিবলৈ স্থিৰ কৰাৰ লগতে ১২/০৭/৭৭ তাৰিখৰ পৰিচালনা সমিতিৰ সভাত শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠানখনৰ কন্যা মহাবিদ্যালয় নামটোত অননুমোদন জনোৱা হয়। লগতে সেই সভাতে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্ৰম অনুসাৰে পাঠদান কৰাৰ কাৰণে নিৰ্ধাৰিত বিষয় হিচাপে ইংৰাজী (বাধ্যতামূলক), অসমীয়া,

শিক্ষা, ৰাজনীতি বিজ্ঞান, অৰ্থবিজ্ঞান, বুৰঞ্জী আৰু গাৰ্হস্থ্য বিজ্ঞানৰ প্ৰতি পৰিচালনা সমিতিয়ে অনুমোদন জনায়।

সাময়িকভাবে শ্ৰীকালীৰাম শৰ্মাৰ, প্ৰস্তাৱমৰ্মে মহাবিদ্যালয়খনৰ অধ্যক্ষ ৰূপে ইন্দিৰা মিৰিৰ নামটো অনুমোদিত হয়। ইয়াৰে বাহিৰেও ইংৰাজী বিষয়ত শ্ৰীআনন্দেশ্বৰ শৰ্মা, ভাৰত দাস, তাৰিণী ভট্টাচাৰ্য, অসমীয়া বিষয়ত শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী, শ্ৰীনৰেন শৰ্মা, শ্ৰীমতী মমতা দত্ত, শ্ৰীমতী তৃপ্তিৰেখা গোস্বামী আৰু শ্ৰীমতী নিলিমা গোস্বামীৰ নাম শিক্ষাদাতা ৰূপে বাছনি কৰা হয়, শিক্ষা বিষয়টোৰ ছাত্ৰীক পঢ়ুৱাবৰ বাবে ইন্দিৰা মিৰি, শ্ৰীউমেশ বৰুৱা, মতি দাসক বাছনি কৰে। ৰাজনীতি বিজ্ঞানৰ দায়িত্ব দিয়া হয় অচ্যুত শৰ্মা আৰু সুনীতি দেৱীক অৰ্থবিজ্ঞান বিষয়ত পাঠদান কৰাৰ ভাৰ দিয়া হয় শ্ৰীপৰমেশ্বৰ শৰ্মা, অনন্ত কুমাৰ শৰ্মা আৰু লক্ষেশ্বৰ গোস্বামীক।

এইদৰে আৰম্ভ কৰা শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থাত ছাত্ৰীৰূপে একমাত্ৰ এগৰাকী হিন্দীভাষী ছাত্ৰীক আনি নামভৰ্তি কৰি দিছিল শ্ৰীৰাধা বৰাই। সমাজ সেৱামূলক বিবিধ কাৰ্যত ৰত শ্ৰীৰাধা বৰাই কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ আৰ্থিক দিশটোলৈ চকু দি গুৱাহাটীৰ এগৰাকী আইনজ্ঞ দিগম্বৰ কলিতাৰ পত্নী শ্ৰীমতি লাৱণ্য দেৱীৰ পৰা এটি দহ হাজাৰ টকীয়া অনুদান আদায় কৰি আনি দিছিল বুলি জনা যায়।

প্ৰায় তিনি মাহমান কাল ইন্দিৰা মিৰিৰ ঘৰৰ কোঠাত শিক্ষাদানৰ কাম চলি থকাৰ পিছত শ্ৰীমতী শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰীৰ প্ৰচেষ্টাত ১৫-১১-৭৭ তাৰিখৰ পৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ কাৰ্যালয় আৰু শ্ৰেণীসমূহ গুৱাহাটীৰ জু-ৰোডৰ ওচৰত থকা শ্ৰদ্ধেয় শ্ৰীখৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাদেৱৰ দুমহলীয়া ঘৰ এটালৈ স্থানান্তৰিত হয়। ঘৰটো তাৰ আগলৈকে শ্ৰীমতী শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰীৰ ডিস্ট্ৰিক্ট গেজেটিয়াৰৰ কাৰ্যালয় আছিল। সেই চৰকাৰী কাৰ্যালয়টো স্থানান্তৰিত হোৱাত ঘৰৰ মালিকক এৰি দিবলগীয়া হৈছিল। কিন্তু শুচিত্ৰতা ৰায়চৌধুৰীয়ে শ্ৰীখৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ সৈতে আলোচনা কৰি মাহে ৫৫০ টকা মাহিলি ভাৰা হাৰত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ বাবে বন্দবস্ত কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয় আৰু সেই সিদ্ধান্তত মহাবিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিয়ে অনুমোদন জনায়। ইতিমধ্যে শ্ৰীমতী শুচিত্ৰতা

ৰায়চৌধুৰীয়ে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ কাৰণে অসম চৰকাৰৰ ৰাজহ বিভাগৰ পৰা গীতানগৰ নাৰেঙ্গী পথৰ কাষত বৰ্তমানে যি ঠাইত চি আৰ পি এফৰ কেম্পটো আছে, তাৰ সন্মুখত থকা চৰকাৰী মাটি প্ৰায় ত্ৰিশ বিঘা কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ নামত আবণ্টন কৰাই লোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পক্ষে শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী আৰু শ্ৰীমদন মোহন শইকীয়াই উক্ত স্থান পৰিদৰ্শন কৰি ৰাজহ বিভাগৰ পৰা ভূমিৰ দখল চম্ভি লবলৈ যত্ন কৰিছিল। কিন্তু ইতিমধ্যে ভালেমান বেদখলকাৰীয়ে সেই অঞ্চলটো দখল কৰি লোৱাত চৰকাৰে কন্যা মহাবিদ্যালয়ক মাটিৰ দখল দিব নোৱাৰিলে। ৰাজহ বিভাগৰ সংশ্লিষ্ট বিষয়াই শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰীক কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ কাৰণে সেই মাটি নালাগে বুলি লিখি দিবলৈ পৰামৰ্শ দিছিল। কিন্তু ৰায়চৌধুৰীয়ে কৈছিল যে চৰকাৰে উক্ত মাটি দখলমুক্ত কৰি কন্যা মহাবিদ্যালয়ক চম্ভাই দিব নোৱাৰে, তেনেহ'লে যিকোনো উপায়েৰে হওক বিদ্যালয়ক মাটি আন ঠাইলৈ হ'লেও দিবই লাগিব। কাৰণ মহাবিদ্যালয়খনক নিজৰ মাটি লাগেই। এনে পৰিস্থিতিত চৰকাৰী ৰাজহ বিভাগে শেষত কন্যা মহাবিদ্যালয়ক বৰ্তমানৰ দক্ষিণপাট সত্ৰসংলগ্ন অঞ্চলত মুঠ ১০ বিঘা মাটি কন্যা মহাবিদ্যালয়ক চম্ভাই দিয়ে। অৱশ্যে বৰ্তমানৰ এই মাটিটুকুৰা ওখ পাহাৰীয়া অঞ্চলত হোৱা কাৰণে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ উন্নতি ত্ৰাণিত কৰাত কিছু প্ৰতিবন্ধকতাৰ সৃষ্টি হৈছে।

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ নিৰ্বাচন, শিক্ষণীয় বিষয় অনুসাৰে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ নিয়োগ আদিৰ কাম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অনুমোদিত নিয়ম অনুসাৰে সম্পাদন কৰা আৰু অসম চৰকাৰৰ উচ্চ শিক্ষা সঞ্চালকালয়ৰ নিয়ম-নাতি অনুসাৰে সম্পন্ন কৰি কন্যা মহাবিদ্যালয়খনক যথাবিহিতভাৱে নিয়ন্ত্ৰণৰ অধীনত শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান কৰি তোলাৰ বাবে পৰিচালনা সমিতিয়ে ব্যৱস্থা লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত বহুদূৰ সময়ৰ ব্যৱধান অতিক্ৰম কৰিবলগীয়া হৈছে। তথাপি ১৯৭৯ চনৰ পৰা অসমৰ জনতা দলৰ চৰকাৰৰ দিনৰ পৰা নতুনকৈ প্ৰতিষ্ঠিত মহাবিদ্যালয় আদিক মাহে ১০০০ টকাকৈ ৰাজ সাহায্য দিয়াৰ নিয়ম প্ৰৱৰ্তন কৰা কৰা সময়ৰ পৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়েও

অসম চৰকাৰৰ উচ্চ শিক্ষা বিভাগৰ পৰা তদৰ্থ মঞ্জুৰী লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। এই তদৰ্থ মঞ্জুৰী. ১৯৮১ ৰ পৰা. ২০০৫ চনলৈকে লাভ কৰি আহিছে। উল্লেখযোগ্য যে বক্তৃগত কাৰণত শুচিত্বতা ৰায়চৌধুৰীয়ে মহাবিদ্যালয়খনৰ সম্পাদকৰ কাম ইন্তুফা দিয়াত পৰিচালনা সমিতিয়ে শ্ৰীঅনন্ত কুমাৰ শৰ্মাৰ হাতত সম্পাদকৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। তাৰ আগলৈ আৰম্ভণিৰে পৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষই কৰিবলগীয়া কাম-কাজৰ তদাৰক ৰূপে শ্ৰীভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী, শ্ৰীঅনন্ত কুমাৰ শৰ্মা, শ্ৰীভাৰত দাসে, শ্ৰীনবেন শৰ্মা আদিয়ে এৰাধৰাকৈ সম্পাদন কৰি আহিছিল। অধ্যক্ষ অনন্ত কুমাৰ শৰ্মাই সম্পাদকৰ দায়িত্ব লয়। ২/২/৯২ ৰ পৰা পৰিচালনা সমিতিয়ে শ্ৰীমতী গীতা শৰ্মাই অধ্যক্ষৰ পদত নিয়োগ কৰে। তেতিয়াৰ পৰা. ২০০৪ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহলৈ কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি থকা গীতা শৰ্মাই অধ্যক্ষৰ পদৰ পৰা অব্যাহতি বিচাৰি লিখিত পত্ৰ দিয়াত সেই সময়ৰ পৰিচালনা সমিতিৰ সভাপতি শ্ৰীমদুলা চহৰীয়াই

১২/০১/০৫ তাৰিখৰ মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিচালনা সমিতিৰ সভাত শ্ৰীমতী গীতা শৰ্মাৰ ইন্তুফা পত্ৰ গ্ৰহণ কৰি ইতিমধ্যে ১৭/০৩/০৪ তাৰিখৰ পৰা সম্পাদকৰ দায়িত্বত থকা ৰীণাৰাণী বৰদলৈক ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যক্ষ হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে, পৰিচালনা সমিতিৰ অনুমোদন অনুসাৰে ইয়াৰ পিছত কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিচালনা শ্ৰীমতী ৰীণাৰাণী বৰদলৈক ২০/১২/২০০৫ ৰ পৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিচালনা সমিতিৰ সভাৰ সৰ্বসন্মত সিদ্ধান্তমৰ্মে ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যক্ষৰ সলনি ২৪/১২/২০০৫ তাৰিখৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱাকৈ স্থায়ী অধ্যক্ষ পদত নিযুক্তি দিছে। তেতিয়াৰ পৰা কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ উন্নয়নৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে দেখা দিয়া শিক্ষা বিভাগৰ নিয়মাধীন সমস্যাসমূহ সমাধানৰ বাবে নিবিড়ভাবে লাগি এতিয়া কন্যা মহাবিদ্যালয়খনক গুৱাহাটীৰ এখন লেখত ল'বলগীয়া ছোৱালীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠান হৈ উঠাৰ পথত অগ্ৰসৰ কৰিছে।

(বি.দ্রঃ কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ইতিহাস পুনৰ মুদ্ৰন কৰা হ'ল)।

ভুল আঁতৰাই সত্য প্ৰতিষ্ঠা কৰাটোৱেই শিক্ষাৰ মূল লক্ষ্য -	চক্ৰেটিছ
এজন বিশ্বাসী বন্ধু হৈছে জীৱনৰ মহৌষধ -	টিৰুক কুৰাল
জগতত জীয়াই থাকিবলৈ প্ৰেম আৰু সাহসৰ অতি প্ৰয়োজন -	আব্ৰাহাম লিংকন
শিক্ষাই জ্ঞান, জ্ঞানেই শক্তি -	চক্ৰেটিছ
সকলো কথাতে সাধুতা বজাই ৰাখিব লাগে -	হজৰত মহম্মদ
শিশুৰ সৰলতা হেৰুৱাই নেপেলোৱা জনেই প্ৰকৃত মহৎ মানুহ -	মেঞ্চিয়াছ
আদৰ্শহীন মানুহ গুৰি বঠা নোহোৱা নাৱৰ দৰে -	মহাত্মা গান্ধী

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ এক প্ৰেছ মীট

গঙ্গাপদ চৌধুৰী
বিশিষ্ট সাহিত্যিক আৰু শিক্ষাবিদ

দুহাজৰ সোতৰ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ আবেলি কেউফালে সুউচ্চ বিন্দিঙেৰে আবৃত কলেজখনৰ মাজৰ চোতালখনৰ পূব প্ৰান্তৰ এক সময়ত ‘হোলা’ বুলি খ্যাত ভূখণ্ডৰ ওপৰত পানীৰ ওপৰত উপঙি থকা, সাগৰৰ বুকুত চলা বহু খলপীয়া জাহাজখনৰ দৰে কলেজ বিন্দিঙটোৰ দ্বিতীয় খলপৰ পৰা প্লেটফৰ্মৰ নিচিনাকৈ ওলাই অহা মঞ্চখনত দক্ষিণ-পশ্চিমৰ কেইবা খলপীয়া কলেজ বিন্দিঙটোৰ ওপৰেৰে বাগৰি অহা আবেলিৰ সোণোৱালী ৰ’দৰ এক মিঠা প্ৰলেপ বৰ্তমান। মঞ্চৰ সুশাভিত পেণ্ডেলৰ তলত কেমেৰাঙ্গ লাইটৰ মাজত গিজ্জিগ্জাই থকা এদল সাংবাদিক –কোনোবা এজন যদি প্ৰিন্ট মিডিয়াৰ, এজন ইলেক্ট্ৰনিক মিডিয়াৰ, এজন যদি স্থানীয় চেনেলৰ, আনজন নেশ্বনেল চেনেলৰ আৰু এজন যদি ৰিজিঅ’নেল প্ৰেছৰ আৰু আনজন নেশ্বনেল চেনেলৰ মুঠতে ভিন্ ভিন্ প্ৰেছৰ ভিন্ ভিন্ চেনেলৰ। কলেজৰ প্ৰ’-ভাইচ্ চেঞ্চেলৰ’গৰাকীৰ অবৰ্তমানত কলেজৰ তিনিওগৰাকী ডীন, ডীন অব্ আৰ্টছ, ডীন অব্ এছ টি (ছায়েঞ্চ এণ্ড টেক্‌ন’লজী) আৰু ডীন অব্ কমিউনিকেশ্বনে সাংবাদিক সকলক দিবলগীয়া সাক্ষাৎকাৰৰ বাবে সাজু হৈ উঠিছে। উত্তৰ ফালৰ চাৰি খলপীয়া বিন্দিঙটোৰ ওপৰত ৰাজপথৰ পৰা দৃশ্যমান হোৱাকৈ স্থাপিত হৈছে এফালে এখন ‘বিল ব’ৰ্ড’। আনফালে আছে এখন বিশাল স্ক্ৰীন। এই সাক্ষাৎকাৰৰ তথা উত্তৰণৰ উৎসৱৰ চিধাচিধি সম্প্ৰচাৰ কৰিবলৈ স্বত্ব কিনি লৈছে এটা ৰিজিঅ’নেল চেনেলে। কুঁ শব্দ কৰি ‘বিল ব’ৰ্ড’ৰ পৰা কিছুদূৰত স্থাপন হোৱা বিশাল স্ক্ৰীনত ইতিমধ্যে বহুৰঙী পটি বিৰাজ কৰিছে। ঠিক সেইখিনি সময়তে পৰৱৰ্তী দিনৰ মুকলি

সভাৰ আৰম্ভণি গীত হিচাপে পৰিবেশন কৰিবলগীয়া সমৱেত সংগীতটো একান্ত মনে শুনি ‘অ’ কে’ ছিচনেল দি উঠি কলেজখনৰ পৰিচলনা সমিতিৰ সদস্য ড° মিছেছ বুজববৰুৱাই তললৈ নামি আহিছে আৰু এইচ আৰ্ ডি মিনিষ্টাৰ আৰু সদ্যগঠিত ‘হায়াৰ এডুকেশ্বন গ্ৰেণ্ডছ কমিশ্বন’ৰ সভানেত্ৰাগৰাকীৰ উপস্থিতিত হ’বলগীয়া সভাখন মঞ্চ আৰু সভাগৃহৰ ক’ৰবাত কিবা সংযোগ বা ক’ৰবাত কিবা সালসলনি কৰিলে দেখিবলৈ অধিক সুন্দৰ হৈ উঠিব নেকি সেই কথা মনতে ভাবি মঞ্চগৃহৰ পৰা প্ৰেক্ষাগৃহলৈ চাৰিওফালে লাহে লাহে এবাৰ চকু ফুৰালে। হঠাতে চকুহাল এঠাইত বৈ গ’ল। য’ত বৈ গ’ল, তাত ঠিয় হৈ আছে ডিপাৰ্টমেণ্ট অব্ কমিউনিকেশ্বনৰ ‘ভিজুৱেল আৰ্ট’ বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক ড. ফুকন যি গৰাকী ইংলেণ্ডৰ ছেইণ্ট মাৰ্টিন কলেজৰ পৰা ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লৈ স্বদেশলৈ ঘূৰি আহিছে এই চিত্ৰলেখাৰ দেশখনত চিত্ৰকলাৰ ওপৰত কিবা কৰিব পাৰি নেকি, তাৰ স্বপ্ন দেখি। ড. মিছেছ বুজববৰুৱাই লাহে লাহে কিবা এটা আলচ কৰিবলৈ ড. ফুকনৰ ওচৰলৈ খোজ ললে। ঠিক তেনেকুৱা সময়তে তিনিওগৰাকী ডীনে আহি মঞ্চত প্ৰৱেশ কৰিলে। সাংবাদিকসকলক নমস্কাৰ জনাই তিনিওগৰাকীয়ে মঞ্চত আসন গ্ৰহণ কৰিলে। তিনিওগৰাকীৰ স্বাক্ষৰিত এটি ‘ৰাইট আপ-ডিপাৰ্টমেণ্ট অব্ কমিউনিকেশ্বনৰ তিনিগৰাকী ছাত্ৰীয়ে (স্বেচ্ছাসেৱিকা) উপস্থিত সাংবাদিকসকলৰ প্ৰত্যেকৰ হাতে হাতে তাৰে একোটাকৈ কপি তুলি দিলে। কাগজখনত চকু ফুৰাই জনৈক সাংবাদিক ঠিয় হ’ল আৰু কৰ্ডলেছ মাইকটো হাতত লৈ ক’বলৈ ধৰিলে-

সাংবাদিক ১৯১৭ চনত বিখ্যাত অক্টোবৰ বিপ্লৱে এক নতুন জীৱন-বীক্ষা দান কৰিছিল- ‘জাৰত্ৰ’ অৱসান ঘটাই এখন নতুন সাম্যবাদী সমাজ গঢ়াৰ স্বপ্নৰে বিশ্বৰ শোষিত, বঞ্চিত শ্ৰেণীক আলোকিত কৰিছিল। আজি ২০১৭ চনৰ অক্টোবৰ মাহত, অৰ্থাৎ বিখ্যাত অক্টোবৰ বিপ্লৱৰ শতবাৰ্ষিকীৰ সময়ত আপোনালোকেও অৰ্থাৎ কন্যা মহাবিদ্যালয় বৰ্তমান ‘কন্যা মহাবিদ্যালয়’ য়ে স্ত্ৰী শিক্ষাৰ বিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত যি নতুন সময়োপযোগী সিদ্ধান্ত লৈছে আৰু সিদ্ধান্তসমূহ ৰূপায়ণৰ নিত্যনতুন কৌশল অথবা পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছে, সেই কথা আমাৰ অৱগত হৈছে। মোৰ প্ৰশ্ন হ’ল এক সময়ৰ গুৱাহাটীৰ এলাগী শিক্ষানুষ্ঠানটো যে আজি অক্টোবৰ বিপ্লৱৰ শতবাৰ্ষিকীৰ সময়ত ‘উৎকৰ্ষৰ কেন্দ্ৰ’ হিচাপে পৰিগণিত হ’ল, সাধাৰণ এখন মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা বিশ্ববিদ্যালয়লৈ উন্নীত হ’ল অৰ্থাৎ এখন ‘নন-এফিলিয়েটিং ইউনিভাৰ্ছিটীলৈ কলেজখনৰ উত্তৰণ ঘটিল, তাৰ লগত অক্টোবৰ বিপ্লৱৰ অথবা অক্টোবৰ বিপ্লৱৰ শতবাৰ্ষিকীৰ কিবা সম্বন্ধ আছে নেকি?

ডীন অৱ কনিউনিকেশ্বন : কি আছে বা কি নাই সেয়া আপোনালোকৰ মিডিয়াৰহে বিচাৰ্য বিষয়। আমাৰ কথা হ’ল এইখিনি এনে এক সময়, যিখিনি সময় উচ্চ-শিক্ষাৰ কেৱল প্ৰসাৰেই নহয়, অৰ্থপূৰ্ণ প্ৰসাৰৰ বাবেই ভাৰতবৰ্ষৰ উচ্চ শিক্ষাৰ ইতিহাসৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট সময়। এই সময়ছোৱাত উচ্চ শিক্ষা সংকোচনৰ বিপৰীতে উচ্চ শিক্ষা সম্প্ৰসাৰণৰ এটা বলিষ্ঠ নীতি বলবৎ হৈছে আৰু তাৰ কাৰ্যকৰীকৰণৰ নিৰন্তৰ প্ৰয়াসো চলিছে। ২০০৯ চনতে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচাৰ্য অ’ কে মেধি ডাঙৰীয়াৰ এটা প্ৰবন্ধ ‘Higher Education in Indian Universities Establishing Quality Benchmark’ প্ৰকাশিত হৈছিল এখন কিতাপত। সেই প্ৰবন্ধটো আছিল আমাৰ Eye opener, উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ যে দ্ৰুতগতিত হ’ব বা হ’ব ধৰিছে, সেই কথা আমাৰ উপলব্ধি হৈছিল, সেই প্ৰবন্ধটোৰ পৰা। কিন্তু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কিছুমান দিগ্গজে সেই কথা উপলব্ধি কৰিব পৰা নাছিল। বৰং আঁকোৰগোজ মনোভাব লৈ শিক্ষা-সংকোচনৰ নীতিকহে অনুসৰণ কৰিছিল। ২০১৭ চনলৈ এই কালছোৱাত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ ওপৰত, বিশেষকৈ স্ত্ৰী শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ ক্ষেত্ৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছিল। এইচ আৰ ডি মিনিষ্ট্ৰী তথা ইউ জি চিয়ে

অনাগত দিনত মাতৃসকলক অধিক শিক্ষিত, অধিক সজাগ কৰি তুলিব পাৰিলেহে যে ভবিষ্যতৰ শিশুসকলক সুনাগৰিক কৰি তুলিব পৰা যাব, এই কালছোৱাত সেই কথা উপলব্ধি কৰি স্ত্ৰী শিক্ষাৰ ওপৰত হয়তো অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল আমাৰ শিক্ষা সংস্কাৰসকলে।

সাংবাদিক ২ : কিন্তু আগৰ কালছোৱাত যে স্ত্ৰী-শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া নাছিল এনে কথাতো নহয়, নহয় জানো?

ডি অ ক : নিশ্চয় নহয়। স্বৰাজোত্তৰ কালছোৱাত আৰম্ভণিৰে পৰা স্ত্ৰী শিক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি আহিছিল। আনকি স্বাধীন অৱস্থাতো আমাৰ অসমতেই জকাইচুকৰ পৰা ওলাই আহিছিল বহুতো ‘ৰ’মেন এক্টিভিষ্ট’, যিলকলে কুৰি শতিকাৰ পিছৰ দশকতেই স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলনৰ কাৰণে সূচনা কৰিছিল এক বিপ্লৱৰ। অসমীয়া নাৰীৰ মুক্তি মুখ্য হোতা হিচাপে আজি স্বীকৃত চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানী আছিল তাৰ অগণ্য নেত্ৰী। সূৰ্ণলতা বৰুৱা, ৰাজকুমাৰী মোহিনী গোহাঁই, বসন্তলতা হাজৰিকা আদিও আছিল স্বাধীনতাৰ পূৰ্বোত্তৰ কালৰ স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলনৰ কাৰণে কৰা আন্দোলনৰ একো একোগৰাকী সংগ্ৰামী। তদানীন্তন চৰকাৰে এই আন্দোলনৰ ফলশ্ৰুতি হিচাপেই স্বৰাজোত্তৰ কালছোৱাত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলনত অধিক গুৰুত্ব দিছিল বা দিবলগীয়া হৈছিল।

স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলনৰ ব্যৱস্থা হ’ল, স্ত্ৰী শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ কাৰণে নতুন চিন্তা-চৰ্চাও হ’ল। উচ্চ শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণৰ খাতিৰত বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ‘চেয়াৰমেন’ ড° ডি এছ কোঠাৰীৰ দিনত বিশেষ অনুদানৰ ব্যৱস্থা হ’ল। অলপতে এটা লেখাৰ পৰা জানিব পাৰিছোঁ যে নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ অধ্যক্ষ প্ৰয়াত মহেশচন্দ্ৰ দেৱ গোস্বামীদেৱে ১৯৬৯ চনত কলেজৰ এদল ছোৱালী লৈ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ কাৰণে যাওঁতে দিল্লীত তদানীন্তন উদ্যোগ মন্ত্ৰী ফখৰুদ্দিন আলী আহমেদ ডাঙৰীয়াৰ জৰিয়তে বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ চেয়াৰমেন ড. ডি এছ কোঠাৰীৰ সৈতে দলটোৰ সাক্ষাৎকাৰৰ এক অনুমতি আদায় কৰি লৈছিল। নিৰ্দিষ্ট দিনৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ত তেখেতসকল বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ভৱনত উপস্থিত হোৱাত তেখেতসকলক ‘কনফাৰেন্স’ ৰুমত বহালে। অলপ পাছতে ড° কোঠাৰী কনফাৰেন্স ৰুমলৈ আহিল। কলেজৰ ছাত্ৰীৰ লগত

হাঁহি-ধেমালি কৰি কথা-বতৰা পাতিলে, সিহঁতৰ গান শুনিলে, চাহ-মিঠাই খাবলৈ দি সুধিলে-তোমালোকক কি লাগে? ছাত্ৰীখিনিয়ে ক'লে-‘আমাক এটা হোষ্টেল লাগে।’ অধ্যক্ষই ক'লে য আটাইবিলাক গাঁৱৰ ছোৱালী দুৰৰ পৰা আহে। দুটা ভাৰাঘৰ লৈছে, তাতেই কিছু ছোৱালীক থাকিবলৈ দিছে। অধ্যক্ষৰ কথা শুনি তেখেতে লগে লগে ক'লে- “মই ৭৫,০০০ (পঁয়সত্তৰ হাজাৰ) টকাৰ অনুদান এটা দিয়া বুলি ঘোষণা কৰিলো।” মাত্ৰ উভতি গৈ এক লাখ টকাৰ এটা ‘ষ্ট্ৰীম’ পঠাই দিব, তাৰে ২৫,০০০ (পঁচিশ হাজাৰ) টকা আপোনালোকে নিজেই দিব লাগিব। ফৰ্মেল চেংশ্বন লেটাৰ আৰু আমাৰ ভাগৰ টকাৰ চেক আপোনালোকৰ প্ৰপ’জেল পোৱাৰ সাত দিনৰ ভিতৰত পাই যাব। সৰ্টাকৈয়ে পালেও। কলেজৰ সেই দুমহলীয়া বিল্ডিংটো কলঙৰ পাৰত বিৰাজমান।

সাংবাদিক ৪ : আমি বুজিলোঁ যে অসমত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰচলন বাবে স্বাধীনতাৰ পূৰ্বোত্তৰ কালছোৱাত আন্দোলন কৰিবলগীয়া হৈছিল - স্বৰাজ্যোত্তৰ কালৰ আদিছোৱাত স্ত্ৰী শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী দুয়োটা ব্যৱস্থাৰ গঢ় লৈ উঠিছিল। আমি জনাত সন্দিকৈ ছোৱালী কলেজৰ শুভাৰম্ভও তেনেকৈয়ে হৈছিল। আপোনালোকে জনোৱা মতে ১৯৭৭ চনতে কন্যা মহাবিদ্যালয় স্থাপিত হৈছিল, সেই বছৰৰ ১৬ ছেপ্টেম্বৰৰ দিনাখন।

এই যে চাৰি মহলীয়া বিল্ডিংটো, যিটোৰ চাদত এফালে স্থাপিত হৈছে এখন ডাঙৰ ‘বিল ব’ৰ্ড’, য’ত কলেজৰ বিশ্ববিদ্যালয়লৈ ঘটা উদ্ভৱণৰ এটা বিজ্ঞাপন আছে আৰু আনফালে আছে এখন ডাঙৰ স্ত্ৰী-য’ত সম্প্ৰচাৰিত হৈ আছে ‘আজিৰ এই প্ৰেছ মেল আৰু য’ত নেকি প্ৰদৰ্শিত হ’ব কালিৰ পৰা কলেজ নহয়, কলেজৰ পৰা বিশ্ববিদ্যালয়লৈ উন্নীত হোৱা উৎসৱৰ সকলো কাৰ্যসূচী,সেই বিল্ডিংটোৰ ঠাইডোখৰ আছিল, মাত্ৰ সাত বছৰ আগতে মেৰামতি কৰি লোৱা এটা পৰিত্যক্ত ঘৰত গোটেই কলেজখন, এই যে মেটামৰ্ফছিছ অভাৱনীয় ৰূপান্তৰ কিদৰে সম্ভৱ হ’ল?

ডি অ ক : চাওক কিবা ক’বলৈ হ’লে মনে-প্ৰাণে তাক বিচাৰিবই লাগিব। ১৯৭৭ / ২০১০ চনলৈ এই কালছোৱাত আমি আমাক কি লাগে, আমি কি বিচাৰোঁ সেই কথাৰে আমি উপলব্ধি কৰিবলৈ শিকা নাছিলো।

মনে প্ৰাণে বিচৰা মহত্ব কিমান, সেই কথা হৃদয়ঙ্গম কৰিবই পৰা নাছিলো। কিবা এটা কোনোবাই দিব খুজিলেও ল’বও নাজানিছিলো - আমাৰ অৱস্থা আছিল সাধুকথাৰ ভিক্ষাৰীটোৰ নিচিনা। সেই যে ভিক্ষাৰীটোৱে অলৌ-টলৌ কৰি ঘূৰি ফুৰা দেখি পাৰ্বতীৰ দুখ লগাত, তাক ধনৰ টোপোলা এটা দিবলৈ খাটনি ধৰাত শিৱই এটা ধনৰ টোপোলা তাৰ সন্মুখত পেলাই দিলে পিছে সি অন্ধই কেনেকৈ খোজকাঢ়ে তাকে চাবলৈ চকু মুদি খোজকাঢ়ি আগবাঢ়ি গ’ল আৰু ধনৰ টোপোলাটো নেদেখিলে। আমাৰো তেনেই অৱস্থা আছিল। আজি আমি বুজি পাইছো যে কিবা এটা পাবলৈ হ’লে আমি একান্তভাৱে তাক বিচাৰিবও জানিব লাগিব।

কথাখিনি যদি বুজাই ক’ব লাগে আমি এনেকৈ ক’ব পাৰোঁ, আমাৰ চিন্তা-ভাৱনা মানসিকতা হ’ল এক চুম্বক। প্ৰকৃতিৰ নিয়ম হ’ল আমি যেনেদৰে চিন্তা কৰে, যেনেদৰে ভাবোঁ - তেনেকুৱা চিন্তা বা তেনেকুৱা ভাবনাইহে আকৰ্ষণ কৰে, অৰ্থাৎ Like attracts like। সৎ ভাবনা, সৎ চিন্তা যদি কৰা তেনেধৰণৰ সৎ চিন্তাইহে আমাৰ মনত ভিৰ কৰিব। আমাৰ ভাবনাবোৰ যেন চুম্বকীয়, এক আকৰ্ষণত আবদ্ধ। তাৰো এটা ফিকুৱেষ্টী আছে। যিবিলাক চিন্তা ভাবনা আজি আমাৰ ফিকুৱেষ্টীত আছে, সেইবোৰক আকৌ আমালৈকে ওভতাই পঠায়। আপোনালোকৰ বহুলাংশই টেলিভিছন চেনেলত কাম কৰা লোক, নহয় জানো? আপোনালোকে জানেই - আপোনালোকৰ নিজা একোটা ফিকুৱেষ্টী আছে, আমি যেতিয়া সেই ফিকুৱেষ্টীত আমাৰ টেলিভিছন ছেটটো টিউন কৰোঁ। ছবিবোৰ আমি আমাৰ টেলিভিছনৰ পৰ্দাত দেখিবলৈ পাওঁ। আমি ফিকুৱেষ্টী কেনেকৈ ঠিক কৰোঁ? চেনেলটো ঠিক কৰি উলিয়াই লৈ আৰু তেতিয়া আপোনালোকে পঠিওৱা ছবিবোৰ আমি দেখিবলৈ পাওঁ। আমি বেলেগ ছবি চাব বিচাৰিলে আমি চেনেলটো মতে নতুন এক ‘ফিকুৱেষ্টী’ত আমাৰ টিভিটো ‘টিউন’ কৰোঁ নহয় নে?

সাংবাদিক ৪ : বুজিছো, আপুনি কি ক’ব খুজিছে? আমি আমাৰ চিন্তাৰ যি ফিকুৱেষ্টীত এৰি দিওঁ, সেই ফিকুৱেষ্টীত থকা একেবাৰে ভাবনাকে সিয়ে আকৰ্ষণ কৰে আৰু সেইবোৰকেই আমাৰ জীৱনৰ ছবি হিচাপে আমালৈ ওভতাই পঠাই দিয়ে। আমি যদি পৰিৱৰ্তন বিচাৰোঁ - আমি আমাৰ চেনেলটো সলাব লাগিব। আমাৰ

চিন্তা-ভাৱনাৰ পৰিৱৰ্তন ঘটাই ফিকুৱেথীৰো পৰিৱৰ্তন সাধন কৰিব লাগিব।

ডি অ কঃ হয়, ঠিকেই বুজিছে। আমি যেতিয়া এইখন কলেজত সোমাইছিলো, আমি ভাবিছিলো আমাৰ নামত ‘কলেজ অধ্যাপক’ৰ চিল-মোহৰ থাকিব যেতিয়া টিউচন পোৱাত সুবিধা হ’ব। আমি টিউচন কৰি থাকিম আৰু কলেজখন যেতিয়া হৈ যাব আমাৰ চাকৰিও হ’ব, আমি দৰমহাও পাম। কোনো বিস্ক নাই, কোনো চিন্তাই নাই, হ’লে হ’ল, নহ’লে নাই। সেয়াই আছিল আমাৰ মনোভাব। কিন্তু যেতিয়াৰ পৰা আমাৰ চিন্তা-ভাবনাখিনি সলাই পেলালোঁ- কলেজখনক লৈ সপোন দেখিবলৈ ধৰিলোঁ আৰু তেতিয়াই আমাৰ সন্মুখত থকা দুৱাৰ এখনৰ পিছত এখন খোল খাবলৈ ধৰিলে, সেই বাটেৰেই গৈ গৈ আজি এই অৱস্থাত উপনীত হৈছোঁ। বাকীখিনি ৰাইট আপটোৰ তিনি নম্বৰ পেৰাগ্ৰাফত আছে পঢ়ি ল’ব।

সাংবাদিক : বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কোনো দিগগজে যে পৰিদৰ্শন কৰিবলৈ আহি আপোনালোকৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰখনত ‘পথ বন্ধ’ৰ ফলক আঁৰি দিছিল সেই কথা অলপ জানিবলৈ দিবনে? আমি এটা ‘ষ্টৰী’ কৰিব বিচাৰো, আমাৰ কাগজৰ বাবে।

ডি অ ক : কথাটো এনেকুৱাহে। নব্বৈৰ দশকতে আমাৰ কলেজখনে এফিলিয়েশ্বন পাইছিল, তাৰ পিছৰ পৰা আমাৰ এফিলিয়েশ্বনৰ ‘ৰিনিউৱেল’ বছৰি বছৰি হৈ আছিল। এই এফিলিয়েশ্বন টেম্পৰেৰী আছিল, পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বন নাছিল। প্ৰকৃততে পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বনো আচলতে পাৰ্মানেণ্ট নহয়। তাকো ‘ৰিনিউ’ কৰিব লাগে আৰু তিনি বছৰৰ পিছত বিশ্ববিদ্যালয়ে আৱশ্যক হ’লে পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বনো ‘উইড্ৰ’ কৰিব পাৰে। কিন্তু ‘এফিলিয়েশ্বন’ৰ আগত টেম্পৰেৰী’ শব্দটো থাকিলে ইউ জি চিৰ 2F আৰু 12B ত পকীকৰণ? নহয় - আৰু সেই পকীকৰণ নাথাকিলে কলেজ বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ অনুদান লাভ কৰিবলৈ যোগ্যতা নাপায়। এফিলিয়েশ্বন শব্দটোৰ আগত টেম্পৰেৰী’ শব্দটো ‘ডিলিট’ কৰিলে নতুবা শব্দটোৰ আগত ‘পাৰ্মানেণ্ট’ শব্দটো লগত পৰিলে কলেজখনে ইফ জি চিত পঞ্জীয়ন কৰিব পাৰে। কেনেকৈ ১৯৭২ চনৰ পিছত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কলেজসমূহে পাৰ্মানেণ্ট শব্দটো নিদিয়াৰ কাৰণে ইফ জি চিৰ সাহায্য পোৱা বন্ধ হৈছিল, তাৰ পিছত কলেজসমূহে

যুদ্ধ কৰাত দহ বছৰ টেম্পৰেৰী এফিলিয়েশ্বন থকাৰ পিছত পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বন থকাৰ পিছত পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বন দিয়াৰ ব্যৱস্থা হ’ল, তাৰ পিছত তিনিজন ডেকা প্ৰিন্সিপালে কেনেকৈ ১০ বছৰৰ সলনি তাৰ ব্যৱধান পাঁচ বছৰলৈ হ্ৰাস কৰিলে, সেয়া অন্য ইতিহাস।

আমাৰ যিহেতু টেম্পৰেৰী এফিলিয়েশ্বন পোৱাৰ পাঁচ বছৰৰো অধিক কাল হ’ল আমি পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বন বিচাৰি দৰ্খাস্ত দিলো - আমাৰ কলেজ পৰিদৰ্শন কৰিলে দুগৰাকী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰফেছাৰে। তেখেতসকলে ৰিকমেণ্ড কৰিলে, কিন্তু এফিলিয়েশ্বন কমিটীয়ে নাকচ কৰিলে। কথাটো জানিব পাৰি আমি ৰিভিউ কৰিবলৈ উপাচাৰ্যক আবেদন জনালোঁ। উপাচাৰ্যগৰাকীয়ে ‘ৰিভিউ’ৰ নিৰ্দেশ দিলে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দুগৰাকী অধ্যাপকে আকৌ কলেজ পৰিদৰ্শন কৰিলে কিন্তু পৰিদৰ্শনৰ ৰিপ’ৰ্ট জমা নিদিলে ছমাহ পৰ্যন্ত, আমি ভাগি পৰিলোঁ। সেই সময়ত আমাৰ কলেজৰ নতুন পৰিচালনা সমিতি গঠন হ’ল। ইতিমধ্যে একাদশ পৰিকল্পনাৰ বাবে ধাৰ্য টকাৰে অনুদান পোৱাৰ বাটৰো মুদা মৰিল-টাইম পাৰ হ’ল।

সাংবাদিক ৬ : এটা হাইপ’থেটিকেল প্ৰশ্ন- যদি আপোনালোকে পাৰ্মানেণ্ট এফিলিয়েশ্বন পালোহেঁতেন, আপোনালোকে ইউ জি চিৰ পৰা কিমান টকা পোৱাৰ আশা কৰিলেহেঁতেন?

ডি অ ক : চাওক, নৰ্মেল ডেভেলপমেণ্ট গ্ৰাণ্টেই আছিল ৩০/৪০ লাখ। গাৰ্লছ হোষ্টেলৰ এটা স্পেচিয়েল গ্ৰাণ্ট আছিল ৮৫ লাখ Innovative স্কীম দিব পাৰিলে ততো ৫০ লাখ- তেনেকুৱা তিনিটা স্কীম দিব পাৰি। চব হিচাপ কৰিলে দুই কোটিমান টকাৰ কাৰণে অন্ততঃ আবেদন কৰিব পাৰিলোঁহেতেন।

সাংবাদিক ৬ : বাৰু এই সংকট মুহূৰ্তত আপোনালোকে সংকট মোচনৰ কি ব্যৱস্থা হাতত ল’লে?

ডি অ ক : আচলতে তাৰ উত্তৰ তেনেই চুটি। আগতে উল্লেখ কৰিছিলোঁ- ২০১০ চনৰ অক্টোবৰ মাহত আমাৰ নতুন পৰিচালনা সমিতি গঠন হ’ল। তাত এই বিষয়ে আলোচনা হ’ল। তেখেতসকলে আলোচনা কৰিলে যে তেখেতসকলৰ সন্মুখত দুটা পথ খোলা আছে-এটা হ’ল বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিদৰ্শনৰ নামত চলোৱা অধ্যাপক পৰিদৰ্শকৰ মইমতাৰিৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়া

নতুবা বিকল্পৰ সন্ধান কৰা। আমি বিকল্পৰ সন্ধান কৰিলোঁ।

নতুন এগৰাকী সদস্যই আমাক কেইবাদিনো মীট কৰিলে- সঁচা কথা, সেই সময়ত আমাৰ মন ভাগি গৈছিল। তেখেত আমাক কেইটামান কথা ক'লে-

(১) এই মইমতালিয়ে কলেজখনৰ কাৰণে যি ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে, তাক প্ৰত্যাছান জনাব লাগিব।

(২) এই ভাবুকিক আমাৰ সুযোগলৈ কনভাৰ্ট কৰিব লাগে।

(৩) আমি ডাঙৰ চিন্তা কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ব লাগিব।

আমাক ক'লে Think big to achieve big.

(৪) আত্মবিশ্বাস বঢ়াব লাগিব You must believe that you can do it.

এনেকৈ তেখেতে আমাক সদায় কিছুমান কথা ক'বলৈ ধৰিলে। বিভিন্ন উদাহৰণেৰে কথাবোৰ বুজাবলৈ ধৰিলে- নিজৰ জীৱনৰ কিছুমান Experience ৰ কথা ক'বলৈ ধৰিলে- প্ৰথমতে কথাবোৰ এখন কাগেদি সোমাইছিল আনখন কাগেৰে ওলাই গৈছিল। পিছত কথাবোৰ এনে ধৰণে হেমাৰিং কৰি থাকিল যে শুনিবলৈ লাহে লাহে মন যোৱা হ'ল। অনবৰত সেইবোৰ কথাকে চিন্তা কৰি থাকিবলৈ ধৰিলোঁ- তেখেতে দিয়া কিতাপকেইখনমান পঢ়িলোঁ। আমি সেইবোৰ কথাকে আমাৰ মাজত আলোচনা কৰিবলৈ ধৰিলোঁ- আমি প্ৰত্যেকে আমাৰ কলেজখন এনেকুৱা হ'ব তেনেকুৱা হ'ব এইদৰে আলোচনা কৰিবলৈ ধৰিলোঁ। মনেৰে কলেজৰ এই আঢ়ৈ কঠা মাটিৰ তিনিওফালে চাৰিতলীয়া বিল্ডিং যেতিয়া সাজি পেলালোঁ। এদিন টিভিত দেখিলোঁ- এখন জাহাজ সাগৰৰ বুকুত ভাসমান, যিমান দূৰ সম্ভৱ যাত্ৰাৰ বাবে ৰেডী। ভাব হ'ল, আমাৰ হলটোত এনে এটা ঘৰ হ'ব পাৰে নেকি? এদিন এগৰাকী চিত্ৰশিল্পীক লগ পালোঁ- কলেজলৈ লৈ আহিলোঁ। এটা সময়ত হলটোৰ পাৰ পালো- তেখেতক ক'লো হোলাটো চোৱাচোন, ভাবাচোন, এই হোলাটো হোলা নহয়, পানীৰে ভৰি আছে। ভাবাচোন-পানীৰ ওপৰত উপঙি আছে এটা ঘৰ-ঘৰ নে জাহাজ? নহয় জাহাজৰ নিচিনা ঘৰ। শিল্পী বন্ধু বহু দেৰি তাত বহি থাকিল। তাৰ পিছত গ'লগৈ।

২০১০ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহ। নতুন পৰিচালনা

সমিতিয়ে এজন তৰুণ আৰ্কিটেক্টক মাতি আনি ক'লে- বৰ্গ ক্ষেত্ৰকাৰৰ আঢ়ৈ কঠা মাটিৰ চাৰিওফালে বিল্ডিং হ'ব, মাজত এখন চোতাল থাকিব, ঘৰৰ ডিজাইন সম্পূৰ্ণ বেলেগ হ'ব লাগিব, নতুন ধৰণৰ হ'ব লাগিব। আটাইকেইটা বিল্ডিংৰ সৰ্ব্বোচ্চ মহলাটো হোষ্টেল হ'ব। লাইব্ৰেৰী, লেবৰেট'ৰীৰ ৰিকুয়াৰমেন্ট সকলো দি মাষ্টাৰপ্লেন এখন বনাব দিলে। বিল্ডিংৰ এটাৰ ৰেপ্লিকাও দিবলৈ কৈ পঞ্চাছ হাজাৰৰ চেক এখন আৰ্কিটেক্টজনৰ হাতত তুলি দিলে।

আৰ্কিটেক্ট গৰাকী টীম এটা লৈ আহি কেইবাদিনো বিভিন্ন জোখ-মাখ কৰি এক যুদ্ধকালীন ক্ষিপ্ৰতাৰে লাগি গ'ল। এদিন মাষ্টাৰ প্লেনখন লৈ আহিল- সকলোৱে চালে। শলাগিলে। ২০১১ চনৰ ৩ জানুৱাৰী। আবেলিৰ মিঠা ৰ'দ-চকীবোৰ বাহিৰত উলিয়াই আমি প্ৰায়বোৰেই গাত ৰ'দ লৈ আছোঁ। এনেতে এখন টাটাৰ মিনি ট্ৰাক লৈ আৰ্কিটেক্টজন কলেজলৈ সোমাই আহিল- 4' x 4' ৰ কলেজ বিল্ডিংৰ এটা মডেল। এখন টেবুলৰ ওপৰত বহাই দিলে। ঠিক কলেজৰ ছাইডবোৰ হিচাপত সঁচা বিল্ডিং যেন লাগিছে - আমি সকলোৱে তন্ময় হৈ চাই আছোঁ - আমাৰ চকুৰ পৰা সৰসৰ্কে চকুপানী ওলাই আহিছে- আৰ্কিটেক্টজনে ক'লে- প্ৰজেক্টৰ কাম কৰি থাকোঁতে মোৰ এজন বন্ধুৱে ছবি এখন দি গ'ল- তেখেত ভিয়েনালৈ গৈছে। কলেজৰ ছাইটটোৰ পূবফালে হোলাটো চাই দেখিলোঁ- এইফালে ঘৰটো ছবিখনৰ ঘৰটোৰ নিচিনা কৰিলে ভাল লাগিব। ঘৰটো উপঙি থকা এখন জাহাজৰ দৰে।

তিনিওগৰাকী ডীন ঠিয় হ'ল। এনেতে এজন সাংবাদিকে চিঞৰি উঠিল- মেডাম, লাষ্ট Question?

: সোধক ঙ্গ মাত্ৰ এটা প্ৰশ্নহে কিন্তু।

: আজি কলেজৰ এই উদ্ভৱণৰ কাৰণে যদি আপোনালোকে কাৰোবাৰ ধন্যবাদ দিব লাগে, আপোনালোকে কাক দিব?

: পৰিদৰ্শন কৰি ৰিপ'ৰ্ট নিদিয়া অধ্যাপক দুগৰাকীক।

(বি.দ্ৰঃ পুনৰ মুদ্ৰন কৰা হ'ল)।

এবুকু নীলা বেদনা

ড° নৱকান্ত শৰ্মা
অধ্যাপক, হিন্দী বিভাগ

৩০ ছেপ্তেম্বৰ, ২০২১। হঠাৎ যেন পৃথিবীখন কঁপি উঠিল। আকাশখন গোমা হৈ পৰিল। সাগৰখন যেন নিশ্চল হৈ উঠিল। হৃদয়খন মোচৰ খাই উঠিল। এবুকু নীলা বেদনাই সমগ্ৰ সত্তাকে স্তব্ধ কৰি তুলিলে। দাস চাৰ আৰু নাই। আমাৰ উজাগৰী, উদ্বিগ্ন ৰাতিবোৰৰ মৌন প্ৰাৰ্থনা, হাজাৰজনৰ শুভেচ্ছা, পৰিয়ালৰ হাজাৰ আকুতি আৰু মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালৰ উৎকণ্ঠা অসাৰ প্ৰতিপন্ন কৰি প্ৰাণবন্ত, হাস্যময়, কলাকাৰ মানুহজন সচাকৈয়ে চিৰদিনৰ বাবে অজান মূলুকলৈ গুচি গল। তেওঁ মৃতদেহ পণ্টমৰ্টম কৰা স্থানলৈ দৌৰি গলো। মহাবিদ্যালয় চৌহদলৈ আকৌ দৌৰি আহিলো। সকলোৱে হিয়া ঢাকুৰি কান্দিলে। কোনো বেমাৰ নথকা প্ৰানোচ্ছল, বন্ধুপ্ৰিয়, নিৰ্ভীক আৰু ৰোমান্টিক মনৰ মানুহজন ৫৩ বছৰ বয়সত এইদৰে এটি বাইকদুৰ্ঘটনাত পতিত হৈ চিৰদিনৰ বাবে ইহলীলা ত্যাগ কৰিব-এয়া আমাৰ বাবে সপোনৰ অগোচৰ আছিল। বিষাদৰ সাগৰত আকণ্ঠ ডুব গলো। হৃদয়ত স্মৃতিৰ কণিকা বোৰ ছত্ৰে ছত্ৰে ব্যাপ্ত হৈ পৰিল। কি যে হৈ গ'লঙ্গ আমি বাকৰুদ্ধ হৈ পৰিলো। এই লেখাটিত নকুল দাস চাৰৰ সুমধুৰ সান্নিধ্যৰ কেইটামান স্পেপশ্বট উল্লেখ কৰিব খুজিছো।

১) নাট্যকাৰ, পৰিচালক

মহাবিদ্যালয়ত যোগদান কৰাৰ কিছু সময়ৰ ভিতৰত চাৰৰ লগত ঘনিষ্ঠতা গঢ়ি উঠিছিল। তাৰ অন্যতম কাৰণ আছিল আমাৰ সংস্কৃতি আৰু সাহিত্যলৈ থকা ধাউতি। এবাৰ চাৰে এখন গীতি নাট্য লিখি উলিয়ালে। তাৰ মাজে মাজে সংলাপ আৰু গীত। গীতৰ তালে তালে বেলেগ বেলেগ জনজাতীয় পোচাক পিন্ধি

ছাত্ৰী সকলে নাচিছে। চাৰৰ আনন্দৰ সীমা নাই। তেতিয়া অধ্যক্ষ আছিল ড. বীণা ৰাণী বৰদলৈ বাইদেউ। তেওঁ হাত তালি বজাই সকলোকে উৎসাহিত কৰিছে। এই গীতিনাট্যৰ সংলাপ প্ৰক্ষেপন আৰু গীত প্ৰস্তুতিৰ কাম আমি কেইগৰাকীমান অধ্যাপক অধ্যাপিকাই মূৰ পাতি লৈছোঁ। বৰ সুন্দৰকৈ নাটকখন মণ্ডস্থ হৈ গল। সকলোৰে হাত তালিত সভাঘৰ ৰজনজনাই উঠিল। নাটকৰ পূৰ্বে হোৱা আখৰাত চাৰে বিশেষ ভংগীমাৰে নৃত্য শিকাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু সেয়া দেখি আমাৰ বৰ হাঁহি উঠিছিল। তাৰ পিছতো চাৰে আৰু নাটক পৰিবেশনৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল। কিন্তু কভিড মহামাৰীৰ বাবে সেয়া নহলগৈ। আজি অশ্ৰুসিক্ত নয়নেৰে ভাবোঃ জীৱন নাটৰ সামৰণি মাৰি চাৰে নিজেই গুচি গলগৈ। বৈ গ'লো আমি, ৰিক্ত হৃদয় আৰু বিষাদৰ স্মৃতি।

২) সুলেখক

মানবীয় চৈতন্যৰ অটল সমুদ্ৰত অবগাহন কৰিব পাৰিলেহে মনি মুকুতা ৰূপী মনোৰম সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰি। নিষ্ঠুৰ নিয়তিয়ে চৰম পৰিহাসেৰে মূৰ্ত্ততে প্ৰাণ কাঢ়ি নিয়া নকুল চন্দ্ৰ দাস চাৰ এজন সুলেখক আছিল। তেওঁ আছিল একেধাৰে কবি, নাট্যকাৰ, গল্পকাৰ আৰু প্ৰবন্ধকাৰ। চাৰৰ লগত মই যুটীয়াভাবে এখন কিতাপৰ কাম কৰিছিলো। অসমীয়া বিষয়ৰ দ্বিতীয় ষাণ্মাষিকৰ সন্মান পাঠ্যক্ৰমৰ উপযোগীকৈ অসম বুক ট্ৰাষ্টে প্ৰকাশ কৰা “ভাষাবিজ্ঞান পৰিচয় আৰু সাহিত্য সমালোচনা” নামৰ গ্ৰন্থখনত চাৰে ভাষা আৰু মই সাহিত্য সম্পৰ্কীয় অধ্যয়কেইটা লিখিছিলো। জুলাই ২০২১ ত এইখন প্ৰকাশিত হৈছিল। মই মুক্তভাবে

স্বীকাৰ কৰো চাৰৰ একানপতীয়া চেপ্টা আৰু মোৰ প্ৰতি থকা স্নেহৰ বাবেহে গ্ৰন্থখন প্ৰকাশিত হৈ ওলাইছিল। ইয়াৰোপৰি অন্যান্য গ্ৰন্থ ৰচনাৰ লগতো চাৰ সম্পৰ্কিত হৈ আছিল। ভাষাৰ নিপুন প্ৰয়োগ, কঠোৰ শ্ৰম, একনিষ্ঠা আৰু মৌলিক প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ চাৰৰ লেখনিত প্ৰকট হৈ পৰিছিল।

৩) গ্ৰন্থ সম্পাদক

দাস চাৰে বহু কেইখন গ্ৰন্থ সম্পাদনা কৰিছিল। কিন্তু মোৰ ওচৰত মাত্ৰ দুখন গ্ৰন্থৰ তথ্যহে আছে। প্ৰথমখন গ্ৰন্থ হল মহাবিদ্যালয়ৰ যুটীয়া সাহিত্য মঞ্চৰ তৰফৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘অভিজ্ঞান’। ময়ো সহকাৰী সম্পাদক ৰূপে কাম কৰিছিলো। আনহাতে দ্বিতীয় গ্ৰন্থখন হল চাৰ আৰু মই যুটীয়াভাবে সম্পাদন কৰা অসমীয়া বিষয়ৰ তৃতীয় ষাণ্মাষিক সন্মান পাঠ্যক্ৰমৰ উপযোগীকৈ প্ৰস্তুত কৰা গ্ৰন্থ ‘অসমীয়া কবিতাৰ চানেকি’, প্ৰকাশক অসম বুক ট্ৰাষ্ট, পানবজাৰ, গুৱাহাটী।

মই সৰ্বিনয়ে স্বীকাৰ কৰো চাৰৰ নিৰন্তৰ উৎসাহ আৰু সহযোগিতা লাভ কৰাৰ বাবেহে দুয়োখন গ্ৰন্থই প্ৰকাশৰ মুখ দেখিলে। মই উল্লেখ কৰা তথ্যৰ উপৰিও আৰু বহুকেইখন গ্ৰন্থৰ সম্পাদনাৰ সৈতে দাস চাৰ ওতঃপ্ৰোতভাবে জড়িত আছিল।

৪) সুবক্তা

মহাবিদ্যালয়ত যোগদানৰ দিনধৰি দেখি আহিছো যে স্পীকাৰ এটা পালেই চাৰৰ কথা কোৱাৰ শৈলী তৎক্ষণত সলনি হৈ যায়। কোনো ৰঙীণ নিশাৰ থিয়েটাৰৰ ঘোষকৰ গলগলীয়া কণ্ঠ শুনা যেন লাগে। মহাবিদ্যালয়ৰ সভা সমিতি হলে চাৰে প্ৰায়ই আঁত ধৰে। মিটিঙত কথা কলেই কণ্ঠটো সলনি হৈ যোৱাৰ কথাটোত আমি বৰ ৰস পাও।

চাৰ আন এটা ডাঙৰ গুণ আছিল এই যে তেওঁ যিকোনো বিষয়তে সলসলীয়াকৈ বক্তব্য ৰাখিব পাৰিছিল। আমাৰ মাজত গুণী-জ্ঞানী মানুহৰ অভাব নাই। কিন্তু সভাই সমিতিয়ে স্পষ্ট ভাষাত, সন্ত্ৰম আৰু ৰসেৰে বিষয় এটাক দাঙি ধৰাৰ সাহস আৰু কলা কিছুমানৰহে থাকে। সেই দৃষ্টিৰে চাৰ এজন সফল বক্তা আছিল। স্পীকাৰৰ আগত থিয় হলেই অনৰ্গলভাবে কোনো বিষয়বস্তুৰ ওপৰত শ্ৰুতিমধুৰ ভাষণ দিব পৰাটো চাৰৰ

অন্যতম উল্লেখনীয় গুণ আছিল।

৫) কবি, গল্পকাৰ

সৃষ্টিৰ পথাৰত চাৰে কঠিয়া ৰুইছিল আৰু সেইবোৰ লহপহকৈ বাঢ়ি আহিছিল। আঃ কি অপূৰ্ব কবিতা। কি সুন্দৰ গল্পগল্প মৰ্ম মুচৰি নিয়ে। শব্দৰ মিঠা আবেশ, ছন্দৰ কল্লোল, অলংকাৰৰ ৰজনজুন ধ্বনি, বিষয়বস্তুৰ অনিৰ্বচনীয়াতা আৰু হৃদয় আলোড়িত কৰা প্ৰকাশ ভংগীৰে চাৰৰ গল্প আৰু কবিতা অনন্য আছিল। চাৰৰ গল্প আৰু কবিতাই পলকতে মানুহৰ হৃদয়ত থোকিবাথো লগায়। পাঠকৰ এনে লাগে যেন সেই চৰিত্ৰটো চোন ময়েই। মোৰেই হৃদয়ৰ গুপ্ত কথা লেখাটোত উদঙাই দিছে। এয়াই সৃষ্টিৰ সাৰ্থকতা। এটি কবিতাৰ কিয়দংশ উল্লেখ কৰিলো :

তোমাক এটি সপোন দিব খোজো

আঘোনৰ হেঙুলি আলেখ

ন চাউলৰ ভোজভাত খোৱা

মৎস্যজীৱি মানুহৰ ময়াপি উলাহ

সাৰে থকা এজাক মনিষীৰ

বন্দীত্ব বাসনাত ৰঞ্জিত প্ৰেম

আৰু হলাহল পান কৰি নীলকণ্ঠ হোৱা

বহু সপোন সাতুৰি উজাগৰে থকা

অফুৰন্ত বসন্ত আবেশ।

(তোমাক এটি সপোন দিব খোজো,

প্ৰকাশঃ ২২ জুলাই, ২০১৯

উত্তৰন সাহিত্য মঞ্চ, অসম)

৬) ৰোমান্টিক ব্যক্তিত্বশালী

এখন সুনীল আকাশ, এখন বাধাহীন উৰ্মিমালাৰ সাগৰ, কোনো এটি জোনাক ৰাতি, এডৰা হালধীয়া ফুলৰ সৰিয়হ, কোমাল ৰ’দত জিলিকি উঠা বালিচন্দা, তপ্ত মৰুভূমি, জ্বলন্ত আগ্নেয়গিৰি, জিৰজিৰকৈ বৈ অহা পাহাৰী বৰ্ণা, ৰূপালী জলস্ৰোতৰ জলপ্ৰপাত, ভোমোৰাই মৌ চুহি থকা ফুলবাগিছা, কোনো প্ৰেমাতুৰ সুন্দৰীৰ উজাগৰী ৰাতি, বগা ঘোৰাৰ পিঠিত উঠি অহা সপোনৰ ৰাজকুমাৰ, চিপ্‌চিপ্‌ বৰষুণত তিতি জুৰুলি জুপৰি হোৱা এটি মায়াময় সপোন, সদ্যস্নাতা কোনো নীলনয়না গাভৰু, হৃদয়ৰ আবেগ ঢালি লিখা প্ৰেমাৰুপৰ সুগন্ধিত চিঠি, দুটি কোমল ওঠৰ মাজেৰে সৰকি অহা মৌমিঠা

মিচিকিয়া হাঁহি - আৰু যে কত কি কল্পনাৰে চাৰৰ মনমানস আন্দোলিত হৈ আছিল। চাৰৰ এই ৰোমান্টিক আবেগ কোনো ব্যক্তিবিশেষকেন্দ্ৰিক নহৈ ভৱনাকেন্দ্ৰিক আছিল। চাৰৰ সংবেদনশীল মনটো বুজি মই মাজে মাজে প্ৰিয় যুবকবি প্ৰণৱ বৰ্মনৰ কলিতাৰ দুই এটা পংক্তি মাতি শুনাও :-

“তোমাৰ প্ৰেমৰ এনে নো কি ৰাগী
ময়ো মতলীয়া তাৰ বা লাগি
ৰ’বা ৰদেৰে আঁকো তোমাক
ৰ’বা জোনাকৰে আঁকো তোমাক
আঁকি আঁকি মনৰ চিত্ৰশালাত সজাই থও
তোমাক।”

চাৰে বাঃ কি মজা! বুলি হাঁহি হাঁহি নিজৰ প্ৰতিক্ৰিয়া জনাইছিল। চাৰৰ ব্যক্তিত্ব, সান্নিধ্য আৰু আচৰণত ৰোমান্টিক ভাৱনাৰ আভাষ আছিল।

৭) সামাজিক

আনৰ দুখ বা দুৰ্যোগৰ সময়ত এষাৰ মাত দিয়া বা ওচৰত থিয় হোৱাটো আমাৰ প্ৰত্যেকৰ কৰ্তব্য হোৱা উচিত কিন্তু সকলোৱে সেই মানৱীয় দায়িত্ব পালন কৰে জানো? দাস চাৰে কিন্তু সদায় সামাজিক দায়বদ্ধতা সুকলমে পালন কৰাৰ যত্ন কৰিছিল। কোনোৱা কলেজৰ অনঠান হওক, বা অন্য কোনো আয়োজন হওক চাৰ সদায় সকলোৰে আগত। মোৰ মনত আছে আমাৰ এগৰাকী সহকৰ্মীৰ মৃত্যুৰ পিছত আমি কেইজনমান তেওঁৰ মূল ঘৰলৈ গৈছিলো। আন এগৰাকী সহকৰ্মীৰ পিতৃ আৰু মাতৃৰ বিয়োগৰ সময়ত আমি তেওঁৰ ঘৰত উপস্থিত হৈছিলো নিজৰ গাৱৰ সমাজৰ লগত তেওঁ যেনেদৰে মিলিজুলি আছিল মহাবিদ্যালয়ৰ আশে পাশে থকা স্থানীয় ৰাইজৰ লগতো তেওঁৰ সৌহাদ্যপূৰ্ণ সম্পৰ্ক আছিল। সহকৰ্মী, কৰ্মচাৰী, ছাত্ৰী আদিৰ লগত চাৰৰ এক অকৃত্ৰিম আৰু উষ্ণ সম্পৰ্ক আছিল।

৮) শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ অনুগামী :-

অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ প্ৰাণপুৰুষ মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ একান্ত অনুৰাগী আছিল দাস চাৰ। আমাৰ মাজত শংকৰদেৱৰ সাহিত্য, ধৰ্ম আৰু দৰ্শন বিষয়কলৈ মাজে মাজে আলোচনাও হৈছিল। তাৰোপৰি ব্যক্তিগত জীৱনত শংকৰদেৱৰ আদৰ্শ চাৰে পালন

কৰিছিল। আমি জনাত তেওঁ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ সংঘৰ লগতো ওতঃপ্ৰোতভাবে জড়িত আছিল। চাৰে নাম-কীৰ্ত্তন আদিও কৰিছিল। ধূতি আৰু গামোচা পৰিধান কৰি ভক্তিসাধনাত লীন হৈছিল। মহাপুৰুষজনাৰ বিষয়ে চাৰে তত্ত্বগধুৰ প্ৰবন্ধও লিখিছিল।

৯) গবেষক :-

চাৰ এজন পৰিশ্ৰমী, তথ্যসন্ধানী গবেষক আছিল। শেহতীয়াকৈ তেওঁ ডক্টৰেট ডিগ্ৰীৰ বাবেও গবেষণাকাৰ্য্য প্ৰায় সম্পূৰ্ণ কৰি তুলিছিল। পৰিয়াল আৰু সহকৰ্মীৰ পৰা লাভ কৰা তথ্য অনুসৰি চাৰে মহাত্মা গান্ধী গ্লৱেল ইউনিভাৰ্চিটিৰ পৰা মাধবদেৱৰ নামঘোষাৰ বিষয়ে গবেষণা কৰিছিল। মৃত্যুৰ পূৰ্বে গবেষণাৰ কামবোৰ প্ৰায় সম্পূৰ্ণ হৈছিল। চাৰে গভীৰ অধ্যয়ন কৰিছিল, বিজ্ঞানৰ পৰা নতুন চিন্তা আৰু তথ্য আৰহণ কৰিছিল আৰু নিজৰ সূক্ষ্ম সমীক্ষাৰে সেইবোৰ জুকিয়াই চাইছিল। অকাল মৃত্যুৱে সকলোবোৰ কাঢ়ি লৈ গ’ল।

১০) জনপ্ৰিয় অধ্যাপক :-

এজন অধ্যাপক কিমান সফল সেই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ পোৱা যায় শিক্ষাৰ্থীৰ পৰা। চাৰ এজন জনপ্ৰিয় অধ্যাপক আছিল। তেওঁ একেলেথাৰিয়ে বহু কেইটা ক্লাচ কৰিছিল। চাৰে ব্লেক বৰ্ডত লিখি বা আঁকি নিজৰ শিক্ষাদান কাৰ্য্যক আৰু আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছিল। চাৰে সাধাৰণতে থিয় হৈ উচ্চ কণ্ঠে পাঠদান কৰিছিল। ভাষা, ভক্তিসাহিত্য আৰু আধুনিক কবিতাৰ সুন্দৰ ক্লাচ কৰা প্ৰায়েই দেখিছিলো। অসমীয়া বিভাগত ময়ো কেতিয়াবা তুলনামূলক সাহিত্যৰ ক্লাচ লৈছিলো। তেতিয়া চাৰৰ জনপ্ৰিয়তা বিষয়ে গম পাইছিলো।

১১) মোৰ একান্ত বন্ধু

চাৰ মোৰ জ্যেষ্ঠ ভাতৃস্বৰূপ সহকৰ্মী আছিল। মোক নিজৰ ভাইৰ দৰে মৰম কৰিছিল। কলেজলৈ আহি চাৰক লগ কৰিলেহে ভাল লাগে। চাৰক লগ পোৱা মানে বিভিন্ন বিষয়ৰ ৰসাল বাৰ্তালাপ। ক্লাচ শেষ হোৱাৰ পিছত চাৰ প্ৰায়েই মোৰ বাইকত উঠি মালিগাওঁ, গুৱাহাটী ক্লাব বা ৰিজাৰ্ভ বেংকত নামে। গুৱাহাটী ক্লাবৰ এখন নিৰ্দিষ্ট হোটেলত আমি চাহ খাও। কেতিয়াবা সন্ধিয়া বা ৰাতি দীঘলীয়া সময় ধৰি ফোনত কথা বতৰা হয়। আমাৰ বিষয়বস্তুৰ সীমা নাই। ৰাজনীতি, সমাজ

সাহিত্য, মহাবিদ্যালয়ৰ সমস্যা, অসমীয়া বিষয়ত এম এ খোলা, বঞ্চিত শিক্ষকক পাৰিশ্ৰমিক দিয়া, পিকনিক খোৱা, নাৰীৰ আন্তৰিক সৌন্দৰ্য্য চৰ্চা কবিতাৰ বিষয়ে চৰ্চা আদি এশ এবুৰি বিষয়ত কথা পাতিছিলো। চাৰে মোক একান্ত বন্ধুৰূপে গ্ৰহণ কৰিছিল।

১২) শিক্ষক গোটৰ নেতা

আমাৰ মহাবিদ্যালয় শিক্ষক গোটৰ যিকোনো সমস্যাক সজোৰে দাঙি ধৰাৰ ক্ষেত্ৰত দাস চাৰ আছিল আগবনুৱা। জীৱনৰ অন্তিম দিনলৈকে চাৰ কন্যা মহাবিদ্যালয় শিক্ষক গোটৰ সভাপতি পদত অধিষ্ঠিত আছিল। বেলেগ বেলেগ সমস্যাবে ভাৰাত্ৰান্ত আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক সমাজৰ সকলো দিশ চাৰৰ নখদৰ্পনত আছিল। শিক্ষকৰ প্ৰাপ্য অধিকাৰৰ হকে চাৰে সদায় যুজ দিছিল। মহাবিদ্যালয় শিক্ষকৰ যিকোনো সমস্যা হলেও সকলোৱে চাৰক অভিভাবকৰ দৰে গ্ৰহণ কৰি জনাইছিল আৰু চাৰে যথোচিত সহাৰি দিছিল।

১৩) চৌথিন মনৰ অধিকাৰী

চাৰৰ চাকৰি বহু দেৰিকৈ চৰকাৰী আৰু নিয়মীয়া হৈছিল। কিন্তু তৎস্বত্বেও চাৰ বৰ চৌথিন আছিল। চফল ডেকাৰ দৰে পোচাক পৰিচ্ছদ, খোজ কাটল, হাঁহি ধেমালি বাইক, গাড়ী আদি চালনা কৰাতো চাৰৰ বৰ ৰাপ আছিল। চকুত ৰঙীন চশমা, স্লিমফিট পোচাক, স্পৰ্টছ শ্বু পিন্ধি চাৰে দৌৰাদৌৰিকৈ কামবোৰ কৰিছিল। মনেৰেও চাৰ বৰ কল্পনাবিলাসী আৰু ৰঙীন আছিল।

১৪) ভ্ৰমণপ্ৰিয়ঃ

চাৰৰ লগত মই তিনিবাৰ ভ্ৰমণলৈ গৈছো। প্ৰথমবাৰ বগামাটিলৈ, দ্বিতীয়বাৰ হাতীশিলালৈ আৰু শেহতীয়াকৈ চান্দডুৰিলৈ। ইয়াৰোপৰি গুৱালকুচিত অনুষ্ঠিত অসম

সাহিত্য সভাৰ অধিবেশলৈও গৈছো। ভ্ৰমণ কালত চাৰ থাকিলে গোটেই পৰিবেশটো আনন্দময় হৈ থাকে। কথাই কথাই হাঁহি, কথাই কথাই ধেমালি, সংসাৰ আৰু জীৱনৰ কোনো জটিলতাই সেই হাহিক ৰুধিব নোৱাৰে।

১৫) সংবেদনশীল

এবাৰ ছাত্ৰী কেইগৰাকীমানক চাৰে কবিতা আবৃত্তি শিকাই আছে। মোক কলেঃ এই তুমি অলপ শিকাই দিয়াচোন। মই ‘মমতাৰ চিঠি’ কবিতাটি প্ৰাণঢালি আবৃত্তি কৰিলো। আবৃত্তিৰ শেষত দেখিলো চাৰৰ দুচকুত অশ্ৰু। চলচলীয়া চকু দেখি সুধিলোঃ কি হ’ল চাৰ? চাৰে কলেঃ অলপ ইমোশনেল হৈছিলো ৰবা। তাৰোপৰি কিছুমান গীত আৰু কবিতা শুনিও চাৰ বৰ আবেগিক হৈ পৰিছিল। নিজ ছাত্ৰীৰ শৈক্ষিক দিশক লৈ চাৰ বৰ সচেতন আছিল।

সামৰণি :-

কোনো মায়াবী নিশাৰ শেষ প্ৰহৰৰ ৰুদ্ধশ্বাস নাটকৰ বিয়োগান্ত পৰিণামৰ দৰে এটি মুহূৰ্তৰ ব্যবধানত চাৰৰ প্ৰাণপথী কোনো অজান মুলুকলৈ উৰি গুচি গ’ল। সদায় আনন্দৰ মণি-মৰকত বিচাৰি ফুৰা মানুহজনে সকলোকে শোকৰ সাগৰত ডুবাই দিগন্তৰ সীপাৰে হেৰাই গ’ল। চাৰৰ প্ৰাণোচ্ছল উপস্থিতিৰ গভীৰ শূণ্যতা প্ৰতিপলে অনুভৱ কৰো। এক গভীৰ পীড়া আৰু বাখ্যাতিত ৰিক্ততাই মন মগজু আচ্ছন্ন কৰি ৰাখে। ভিতৰত এবুকু নীলা বেদনা। আমাৰ সকলোৰে মনৰ কথা বুজা অভিভাবকজন গুচি গললৈ নীৰৱে নিঃশব্দে। হে জ্যেষ্ঠভ্ৰাতা স্বৰূপ প্ৰিয় চাৰ, আপোনালৈ শত সহস্ৰ শ্ৰদ্ধাঞ্জলী।

মানুহক ভাল কৰা মানুহক মানুহ হিচাপে গঢ়ি তোলা আমাৰ সকলোৰে কৰ্তব্য। আৰু সেয়া যদি আমি কৰিব বিচাৰো তেনেহলে প্ৰেম বা ভালপোৱাৰ মাধ্যমেৰে কৰিব পাৰি।

— সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন

এজন শিক্ষক কৰ্তব্য হ’ব শিক্ষাৰ্থী সকলক গণতান্ত্ৰিক দেশৰ উপযুক্ত নাগৰিক হিচাপে গঢ়ি তোলা।

— সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন

সমাজ আৰু সংস্কৃতি

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ অবদান

মৰমী চৌধুৰী, মুৰব্বী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ
কন্যা মহাবিদ্যালয়

বিশ্বৰ দৰবাৰত নিজক প্ৰতিষ্ঠা কৰা অসম ৰত্ন বিশ্ব ৰত্ন ড° ভূপেন হাজৰিকা দৰাচলতে এটি প্ৰতিভা। সমাজৰ প্ৰতিটো স্তৰৰ ব্যক্তিৰ বাবে তেখেতৰ অৱদান অমূল্য হিচাপে বিবেচিত হৈছে। গানৰ মাজেৰে জাতিৰ ইতিহাসৰ সূচনা কৰি উপযুক্ত শব্দৰ সংযোজন কৰি হৃদয় পৰশা সুৰৰ মাজেৰে বিশ্বৰ সামাজিক ৰাজনৈতিক তথা সাংস্কৃতিক জগতলৈ উৰ্চগা কৰা তেওঁৰ গানবোৰ প্ৰত্যেকজন সংগীত প্ৰেমীৰ অন্তৰত সজীব হৈ আছে।

সমাজ আৰু সংস্কৃতি এক অভিন্ন সম্বন্ধ, ওপজা মাটিৰ পৰা বিশ্বখনৰ য'লৈকে গৈছিল তাৰেই আকাশ, বতাহ, সাহিত্য, সংস্কৃতি সকলোকে আকোৱালি লৈ গীত ৰচি গ'ল হাজৰিকাদেৱে। তেখেতৰ গীতবোৰলৈ মন কৰিলে বুজা যায় দেশৰ জাতিৰ মানুহৰ জীৱন সংগ্ৰাম, প্ৰেম তথা একতাৰ এনাজাৰিৰে জাতি জনজাতি বান্ধি ৰখাৰ কথা। জীৱন যুঁজত ভাগৰি নপৰা মানুহৰ কাহিনী যিদৰে তেওঁৰ গীতত বৰ্ণিত হৈছে একেদৰে প্ৰতিধ্বনিত হৈছে সামাজিক বৈষম্য, .জাত-পাতৰ সংকীৰ্ণতা, অন্যায় অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে জাগি উঠাৰ উদ্যোগ আহ্বান। লগতে জাতিৰ প্ৰতি থকা তেওঁৰ দায়িত্ববোধ, সেই পালন কৰি জীৱনৰ বেছিভাগ সময় অসমৰ বাহিৰত কটালেও, ভাৰতৰ পূৱ দিশৰ সূৰ্য্য উঠা দেশখনৰ বিশাল সংস্কৃতি, সৌন্দৰ্য আৰু পৰ্বত ভৈয়ামৰ সমন্বয়ৰ বিষয়ে বিভিন্ন সংগীতৰ সৃষ্টি কৰি বিশ্বৰ দৰবাৰত সেউজী অসমক চিনাকী কৰাই দিয়াৰ মহৎ দায়িত্ব

পালন কৰিছিল।

মানবতাবাদ আছিল হাজৰিকাদেৱৰ গীতৰ আন এক বৃহৎ উৎস। মানুহেই তেওঁৰ গীতৰ ঘাই বিষয়। মানুহৰ মাজত থকা অসূয়া অপ্ৰীতিবোৰ দূৰ কৰি মৰমৰ এখন সমাজ গঢ়িবলৈ, দানবৰ সমাজতো মানুহ বিচাৰি কুস্তকৰ্ণৰ দৰে নিদ্ৰা যোৱা ৰাইজক জগাই তুলিবলৈ গীতৰ মাজেৰে সংগ্ৰাম চলাই গৈছিল।

অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ সমাজ সভ্যতা কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ বিষয়ে তথা সমাজখনত থকা বনগীত, বিহুগীত, নিচুকণি গীত, কামৰূপীয়া, গোৱালপৰীয়া গীতবোৰ পৰিবেশন কৰি গীতবোৰ জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছিল।

তেওঁৰ গীতৰ ভাষাত প্ৰকাশিত হৈছে বিপ্লবীৰ অগ্নিকণ্ঠ, শোষিতৰ ক্ৰন্দন ধ্বনি, শাসনকৰৰ প্ৰতি সাবধান বাণী, নিবনুৱা সমস্যা আৰু শ্ৰমৰ মৰ্যদা ন-পুৰুষলৈ সমন্বয়ৰ আহ্বান, জাতীয়তাবোধ, সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰতি আৰু বিশ্বজনীনতা।

দুৰ্বল, দলিত জনগণৰ বাবে হাজৰিকা দেৱৰ গান আছিল এক শক্তিশালী অস্ত্ৰ। তেখেতৰ গানে দুৰ্বল জনগনক এক বিশেষ সন্মান দান কৰিছে। দলিত লোকসকলৰ বাবে সেই গানবোৰ একোখন দলিল। অৰ্থনৈতিক বৈষম্য এক বিশেষ ব্যাধি যি ব্যাধিয়ে দেশৰ প্ৰগতিৰ হেঙাৰস্বৰূপ হৈ পৰে। শোষণ কাৰীৰ কবলত পৰি খাতি খোৱা মানুহবোৰ হৈ পৰে কঙাল আৰু শোষণকাৰী হৈ পৰে পুঁজিপতি সেয়েহে তেখেত

গাইছিল-

“একা বেকা বাটেৰে কঢ়িয়াওঁ

বৰ বৰ মানুহৰ দোলা।

আপোন কৰিলো বনুৱাৰ জীৱনক
দেহা বাগৰাই তোলা, হে তোলা

.....
.....

মোৰ হে ল’ৰাটিক এইবোৰ বিহতে
নিদিলো সূতাৰে চোলা”

নিজৰ ল’ৰাটিক বিহুৰ চোলা দিব নোৱাৰা
দোলাভাৰীয়ে সুখ স্বাছন্দ ভৰা ডাঙৰ মানুহৰ দোলা
কঢ়িয়াইছে, ইয়াকে অনুভৱ কৰি তেখেত পুনৰ গাইছে-

“আমাৰ কান্ধৰ পৰা পিচলিব লাগিলে বাগৰি
পৰিব দোলা

অ’ ৰজা মহাৰাজাৰ দোলা বৰ বৰ মানুহৰ
দোলা”।

দুৰ্বিসহ জীৱন কটোৱা এই চাম লোকৰ কষ্ট দেখি
মানৱ দৰদী হাজৰিকাদেৱৰ অন্তৰ কান্দি উঠিছিল আৰু
এখন শোষণমুক্ত দেশ গঢ়াৰ বাসনা জাগি উঠিছিল। ক্ষুদ্ৰ
ক্ষুদ্ৰ পৰুৱাই সাগৰ বক্ষত প্ৰবাল প্ৰাচীৰ গঢ়াৰ দৰে
শ্ৰমিক বনুৱা, হালোৱা-হজুৱাই একত্ৰ শক্তিতে যুগৰ
ইতিহাস সৃষ্টি কৰিব পাৰে। সেয়ে তেখেত গভীৰ
প্ৰত্যয়েৰে গাইছে-

“ভাং শিল ভাং

ভাং ভাং ভাং

.....

.....

সৰু শিলেৰে সেন্দুৰী আলি বান্ধ

অ’ তই নিজ হাতে গঢ় দিয়া আলিটিৰে অহা

যুগৰ সভ্যতাই আগবাঢ়ে।”

ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত তেখেতৰ কোমল
মানৱ হৃদয়ৰ স্পন্দন প্ৰতীয়মান। মানুহৰ অন্তৰত মানুহৰ
প্ৰতি যাতে আন্তৰিক মৰম চেনেহ আৰু মহানুভূতি
প্ৰদৰ্শন কৰে তাৰেই কামনাৰে তেখেতে সদায় কাতৰ
আহ্বান জনাইছে। তেখেতৰ গীতত মানুহৰ দুখ কষ্ট
দৰিদ্ৰতা আদি শোকলগা পৰিস্থিতিৰ চিত্ৰ নিকৰুণ ভাৱে
ফুটাই তুলিছে।

“কাৰ কপালৰ সেন্দুৰ ও মচা গ’ল”

“শীতৰে সেমেকা ৰাতি

সেমেকা শীতৰে ৰাতি

বস্ত্ৰ বিহীন কোনো খেতিয়কৰ

ভাগি পৰা পঁজাটিৰ

তুহ জুই একুৰাৰ।”

হাজৰিকা দেৱে কিন্তু সমবেদনা জনায়েই ক্ষান্ত
থকা নাই তেখেত বিচাৰিছিল মানৱতাৰ সক্ৰিয় প্ৰকাশ।
তেখেত গাইছিল

দুৰ্বল মানুহে যদি জীৱনৰ কোৱাল নদী

পাৰ হয় তোমাৰ সাহত,

তুমি হেৰুৱানো কি?

“ স্নেহেই আমাৰ সত শোকাত ধাৰাসাৰ বৃষ্টিৰ
প্লাবন আনে”

“জাগি উঠা মানৱে হেজাৰ চিঞৰ মাৰে।”

এই গানবোৰ বিশ্লেষণ কৰি চালে উপলব্ধি কৰিব
পাৰি তেখেতৰ বহল দৰদী মনটোৰ কথা।

শোষণকাৰী বৃটিছৰ দমন নীতিৰ সোৱাদ ভূপেন
হাজৰিকাদেৱে বাৰুকৈয়ে পাইছিল। আমাৰ সমাজৰ
দৰিদ্ৰতা জাতি ভেদ আৰু বৃদ্ধি পোৱা জনসংখ্যাৰ
অভিজ্ঞতাও তেখেতৰ আছে। শাসক-শোষকৰ অত্যাচাৰ
বিহীন, ধনী-দুখীয়াৰ প্ৰভেদহীন এখন সমাজৰ পৰিকল্পনা
সৰুৰে পৰাই কল্পনা কৰা হাজৰিকাদেৱ তেখেতৰ গীতৰ
মাজেৰে প্ৰকাশ কৰিছে। অনুন্নত সম্প্ৰদায় তথা পাহাৰৰ
লোকসকলৰ প্ৰতি কৰা বৈষম্য আতৰাই পাহাৰ ভৈ.মৰ
লোকসকলক প্ৰীতিৰ এনাজৰীৰে বান্ধি লোৱাৰ প্ৰয়াসেৰে
তেখেতে অলেখ গীত গাইছে।

“সৰু সৰু সমাজৰ সৰু সৰু বিচাৰত ভেকুলীয়ে
বৰ লাজ পায়”। আনক মাৰি ধন সাচিবলৈ গুৰুৱে শিক্ষা
নিদিলে, “মিঠাতেলত বিহ ঢালিবলৈ গুৰুৱে শিক্ষা
নিদিলে”, “জীয়াই থাকি এখনি সমাজ গঢ়িবলৈ মোৰ
মন আছে”, যুবতী অনামিকা গোস্বামী আৰু প্ৰসান্ত দাসে
বিয়াত হেনো কিছু বাধা পালে, আদি গীতৰ জৰিয়তে
সমাজৰ মাজত চলি থকা অনাতিবোৰৰ বিৰুদ্ধে সমাজক
সকীয়নি দিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টাক শলাগিবলগীয়া।

যুগৰ লগতে যেন অসমখন আগুৱাই যাব পাৰে
তাৰ বাবে তেখেতে অসমীয়াক সময়ে সময়ে সকীয়াই

দিছিল, সময় থাকোতে সময়ৰ কাম কৰিব উপদেশ দি
তাৰ দায়িত্ব নিজ কান্ধ পাতি লৈছিল। শ্রমৰ মৰ্যদা,
মানুহৰ প্ৰাপ্য অধিকাৰ, বিশ্ব প্ৰেম এই সকলো বিলাকৰ
কাৰণে গীতৰ মাজেৰে সমাজখন সংস্কাৰ কৰিব
বিচাৰিছিল। তেখেত গাইছিল-

নহ'লে অসমীয়াৰ ৰাজহাড় নাই বুলি বিশ্বই
জানো নাঁহাবি।

এয়া তেখেতৰ সমাজ সচেতন প্ৰাণৰ আহ্বান।
“সৰ্বহাৰৰ সবস্বৰ্ণ পুনৰ ফিৰাই আনিম”। বুলি গায়
ইতিহাস ৰচনাৰ কামনাৰে তেখেতৰ সৃষ্টিকৰ্ম আৰম্ভ
কৰিছিল। সমাজৰ দুৰ্বল দিশবোৰ গীতেৰে প্ৰকাশ
কৰিছিল। সমাজৰ জাতি ভেদ নামানি এক সুন্দৰ সংসাৰ
গঢ়োতা যুৱক প্ৰশান্ত দাস আৰু যুৱতী অনামিকা
গোস্বামীয়ে তেখেত আৰ্শীবাদ দিছে হিয়া উবুৰিয়াই।
ঠিক তেনেদৰে সমাজৰ অৱহেলিত কামত নহা
মানুহবোৰক তেখেতে কৈছে তেওঁলোকো মানুহ,
তেওঁলোককো সমাজখনৰ দৰকাৰ আছে। “মদাৰৰে
ফুল” গীতটোত এই কথা সুন্দৰ ভাবে প্ৰকাশ পাইছে।

“লুইতক লৈ হাজৰিকা দেবে বহুগীত লিখিছে।
লুইতেই হাজৰিকা দেবৰ বাবে স্বদেশ অসমভূমি লুইতৰ
পাৰৰ ডেকা লৰাক নিজৰ দাবী সাব্যস্ত কৰিবলৈ হাজৰিকা
দেবে উদগনি যোগাইছিল এইদৰে-

লুইত পৰীয়া ডেকা বন্ধু

তোমাৰ তুলনা নাই

জীয়াই থকাৰ যুঁজত নামিছা

মৃত্যু শকত লৈ

বৰেন্দ্ৰপুত্ৰৰ দুয়োপাৰে জাতি জনজাতি মিলমভূমি
আৰু বৰলুইতৰ সকলোৰে মিলন সেতু বুলি হাজৰিকা
দেবে গীতৰ মাজেৰে প্ৰকাশ কৰিছে।

মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ ঙ্গ মহামিলনৰ তীৰ্থ

শতযুগ ধৰি প্ৰবাসি আহিছে ঙ্গ সমন্বয়ৰ তীৰ্থ,

দৰিদ্ৰ শ্ৰমিকে ভুগিবলগীয়া নিৰ্যাতনৰ প্ৰতিবাদত
বৰলুইতৰ বিদ্ৰোহৰ পাতনি তৰিবলৈ অনুৰোধ কৰিছে-

বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে অসংখ্য জনৰে

হাহাকাৰ শুনিও

নিঃশব্দ নীৰৱে বুঢ়া লুইত তুমি

বুঢ়া লুইত বোৱা কিয়?

লুইতৰ পাৰৰ নিজৰ জনমভূমিক শিক্ষা দীক্ষাৰে
আগবঢ়াই নিবাল তেখেতৰ ইচ্ছা আছিল অসীম। সেয়েহে
তেখেত গাইছিল-

“জিলিকাব লুইতৰে পাৰ

আন্ধাৰৰ ভেটা ভাঙি

প্ৰাগজ্যোতিষত বয়

জেউতি নিজৰাৰে পাৰ।”

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন স্থান সমূহ পৰিভ্ৰমণ কৰোতে
পৃথিৱীৰ নদী সমূহলগত লুইতৰ স্থান অভিন্ন দেখা
প্ৰকাশ পাইছে।

“মই লুইতৰ পৰা মিছিছিপি হৈ

ভল্গাৰ ৰূপ চলো

অটোৱাৰ পৰা অষ্ট্ৰিয়া হৈ

পেৰিচ সাৱটি ললো।”

আকৌ লুইত খনতেই যেন হাজৰিকাদেৱৰ জীৱনৰ
সকলো অৰ্থ লুকাই থকা বুলি গাইছে-

“লুইতেই মোৰ ঘৰ লুইত মোৰ পৰ

লুইতেই যে ভাঙে পাতে সপোন মৰমৰ”।

পৃথিৱীৰ প্ৰতিজন মানবৰ প্ৰতি সংবেদনশীল হ'ব
পৰা মহৎ গুণৰ অধিকাৰী হাজৰিকাদেৱ। মহাপুৰুষ
শংকৰদেৱৰ ধৰ্মৰ মাজেৰে যিদৰে সকলোৰে একতাৰ
দোলেৰে বান্ধি পেলাইছিল, ঠিক তেনেদৰে সাম্যবাদ
তথা সমন্বয়ৰ আদৰ্শেৰে সৰ্ব্বৰ সকলো শ্ৰেণীৰ জাতি
জনজাতিৰ প্ৰতি অতি দৰদী আছিল।

বিভিন্ন জনজাতীয়ে ভাষাৰে অসমীয়া সাহিত্য
চহকী হোৱাৰ কথা তেখেতে এনেদৰে প্ৰকাশ কৰিছে।

বড়ো, ৰাভা, মিচিং ৰূপে ৰসে ভৰপুৰ, আকৌ
‘মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ’ গীতটিত কৈছে-

কিৰাটপুত্ৰ ঙ্গ বিষ্ণু ৰাভাই ঙ্গ মাটিৰ কৃষ্টি জীয়ালে,

হাজৰিকাদেৱৰ বিভিন্ন গীতত কোনো কোনো
জনগোষ্ঠীৰ সমাজ, ভাষা, সাহিত্য, শিল্প সংস্কৃতিক
সুন্দৰকৈ অংকন কৰিছে যাৰ দ্বাৰাই শ্ৰোতাই সেই
জনগোষ্ঠীৰ বহু কথাই জানিব পাৰি, ‘বোলো ও মিচিং
ডেকাটি’ নামৰ গীতটিত মিচিংসকলৰ সাজপাৰ
মিৰুগালুক, পেৰে ৰুমবং চাদৰ, মৰবত মৰু দুমেৰু দি
গামোছা এগে মেকেলা, বিবি গাচেং, বাদ্যযন্ত্ৰ পেম্পো
লোকগীত ঐনিতমৰ উল্লেখ পাওঁ। “বৰদৈচিলা নে

সৰুদৈ চিলা” নামৰ গীতটোত হাজৰিকাদেবে বৰদৈচিলা শব্দটি বড়োমূলীয়া তাক ব্যাখ্যা কৰিছে। অৰ্থাৎ ‘বৰ’ মানে বতাহ দৈ মানে পানী আৰু চিখ্লা মানে গোসানীজনী। বড়ো মিচিংৰ দৰে কাৰ্বিসকলৰ গৌৰবময় ঐতিহ্য তেখেত বৰ্ণনা কৰিছে। ডিফু হ’ল তোমাৰে নামৰ গীতটিৰ জৰিয়তে। এই গীতৰ জৰিয়তে কাৰ্বি আংলং শব্দৰ ব্যাখ্যা তেখেত এনেদৰে বৰ্ণনা কৰিছে। ‘কাৰবি’ মানে পাহাৰ আৰু ‘আলে’ মানে মানুহ।

অসমীয়া সাহিত্যৰ এক অমিয়া, অক্ষয় প্ৰবাহৰ নাম ভূপেন হাজৰিকা। সেইজন মহানায়কে চিন্তা কৰি ৰচি থৈ গ’ল অসমৰ জাতিসত্তাৰ বহুল অখচ বৈচিত্ৰময় পটভূমিৰে মানুহক ভাল পাবলৈ। আমি সেই আদৰ্শৰে আঙুৰাই গৈ চাব জানিব লাগিব আৰু তাক ৰূপ দিবৰ বাবে সাধনাও কৰিব লাগিব। হাজৰিকাদেৱক অমৰ কৰিবলৈ প্ৰয়োজন হ’ব তেখেতৰ নিজৰ কণ্ঠৰে গোৱা

গীতবোৰ অপৰিবৰ্তিত ৰূপত সংৰক্ষন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা। বিশ্বত যে অসমীয়া বুলি জাতি এটা আছে তাৰ চিনাকি আমি ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ জৰিয়তেহে দিব পাৰো। গান, সাহিত্য, ৰাজনীতিৰ পৰা মানৱীয় প্ৰমূল্যলৈকে সকলোতে আছিল বলিষ্ঠ পদক্ষেপ।

অসমীয়া ভাষাসাহিত্যৰ ইতিহাসত ভূপেন হাজৰিকাৰ নাম চিৰস্মৰণীয় হৈ থাকিব।

সহায়ক গ্ৰন্থপুঞ্জী

- ১) ভূপেন হাজৰিকা গীত আৰু জীৱন ৰথ :
ড. দিলীপ কুমাৰ দত্ত
- ২) অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা :
সম্পাদক ড. জ্যোতিৰেখা হাজৰিকা
(ভূপেন হাজৰিকা শ্ৰদ্ধাঞ্জলি সংখ্যা)
- ৩) বিভিন্ন বাতৰি কাকত

পঠনৰ পৰা দূৰৈৰ মানিক হাততে পোৱা যায়:

সত্যনাথ বৰা

বিশ্ব পুথিৰ উপদেশ শিলৰ ৰেখা:

সত্যনাথ বৰা

বন্ধুত্ব হৈছে দেহত বাস কৰা এটা আত্ম:

এৰিষ্টটল

নিৰক্ষৰতা মানেই জ্ঞানবিহীনতা নহয়:

ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ

জ্ঞানী লোক অসম্ভৱ ৰ ফালে ধাৰিত নহয়:

মেচিজাৰ

আমাৰ চিন্তাভাৱনাৰ পৰাই চৰিত্ৰ গঠন হয়:

আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালা

প্ৰত্যেক দিনাই জীৱনৰ শেষ দিন বুলি কাম কৰি যোৱা:

জিম কৰবেট

প্ৰয়াত ড° ৰীণা ৰাণী বৰদলৈৰ পৰিত্ৰ সোঁৱৰণত

(১২/০৯/২০২১)

হেমন্ত কুমাৰ বৰদলৈ।
কাৰ্যালয়ৰ উচ্চবৰ্গৰ সহায়ক।

তীব্ৰ গতিত আগ বাঢ়িল অন্তিম যাত্ৰাৰ বিশেষ গাড়ীখন। সৰু ভনীটিৰ নশ্বৰ দেহলৈ কৰা এই যাত্ৰা আৰম্ভ হৈছিল মহানগৰীৰ নিজ বাসগৃহৰ পৰা গাঁৱত অৱস্থিত তেওঁৰ স্বামীৰ পৈত্ৰিক গৃহলৈ।

এই যাত্ৰাৰ আৰম্ভণি আছিল ধীৰ গতিৰ। জীৱনৰ অন্তিম দিনটোলৈকে কন্যামহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ ৰূপে সেৱা আগবঢ়াই যোৱা ড° ৰীণা ৰাণী বৰদলৈৰ অন্তিম যাত্ৰা আছিল এয়া।

মহাবিদ্যালয় পৰিয়াল, ছাত্ৰসমূহা বহু অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান আৰু ব্যক্তি বিশেষে শেষ শ্ৰদ্ধা জনোৱাৰ পিচত ধীৰে ধীৰে আগবাঢ়ি যোৱা অন্তিম যাত্ৰাৰ গাড়ীখনে মহানগৰ এৰিয়েই তীব্ৰগতি লৈছিল।

নশ্বৰ দেহটো ঢকা আছিল সদৌ অসম ছাত্ৰ-সমূহাৰ পতাকা এখনেৰে। লগতে আছিল শেষ শ্ৰদ্ধাৰ চিন স্বৰূপ বহুকেইখন ফুলাম গামোচা আৰু অজস্ৰ ফুলৰ থোপা। ধাৰাঘাৰ বৰষুণৰ মাজেদি লক্ষ্য স্থান পাইছিলোঁগৈ যাত্ৰাত যোগ দিয়া সকলোৱে।

উভটি অহাৰ পৰতো সৰু ভনীজনীৰ চিতাৰ জুইকুৰা দপ্-দপ্ কৈ জ্বলি আছিল।

আমাৰ লগৰীয়া প্ৰত্যেকজনেই নীৰৱে এই জুই কুৰালৈ ঘূৰি ঘূৰি চাই বিদাই লৈছিল ঘৰলৈ বুলি। সৰু ভনীটিক ক'তাবা-হেৰুৱালো দুখ ভৰা হৃদয় আৰু লোতকেৰে ভৰা দুচকুৱে ধৰিবই নোৱাৰিলে। সৰু-ভনীজনীৰ দেহ পঞ্চভূতত বিলীন হৈ গ'ল-হয়তো সকলোৱে ক'লে। পানী আৰু জুইৰ মাজেৰে চলি থকা

আমাৰ সকলোৰে দেহটোৰ বিচাৰ উদং-উকা হৈ পৰা মোৰ মনটোলৈ আহি আছিল তেতিয়া।

১৯৭৭ চনত প্ৰতিষ্ঠিত মহাবিদ্যালয়খনৰ ৬ষ্ঠ গৰাকী অধ্যক্ষ আছিল প্ৰয়াত ড° ৰীণা ৰাণী বৰদলৈ। পোনতে অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰবক্তা হিচাবে কৰ্মত যোগদান কৰা এই গৰাকী কৰ্মোদ্যমী মহিলাই অধ্যক্ষ পদ লাভ কৰাৰ সময়চোৱা মহাবিদ্যালয় খনৰ বাবে আছিল এক সন্ধিক্ষণ। সেই সময়চোৱাত মহাবিদ্যালয়খনৰ জীৱন স্পন্দন সুপ্তপ্ৰায় হৈ আছিল। সেই অৱস্থাৰ পৰা মহাবিদ্যালয়খনক প্ৰাঞ্জল-ছন্দোময় গতিৰে আগবঢ়াই নিবলৈ অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছিল তেওঁ। তেওঁৰ এই মহান কাৰ্যত সহযোগ কৰিছিল তেওঁৰ সতীৰ্থ সমাজে।

উক্ত কালচোৱাত মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰী সকলে বিভিন্ন দিশত প্ৰত্যাৱানৰ সন্মুখীন হ'ব লগাত পৰিছিল। তাৰে ভিতৰত প্ৰধান আছিল আৰ্থিক দৈন্যতা আৰু তেনেই সীমিত ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তি কৰণ।

এনে এশ-এবুৰি সমস্যাৰ বাধা নেওচি অগ্ৰসৰ হ'বলৈ সহযোগী সকলক সাহস-উদীপনা যোগাইছিল এই গৰাকী অধ্যক্ষই।

ইয়াৰে পূৰ্বে মহাবিদ্যালয়খন পাহাৰৰ শীৰ্ষত অৱস্থিত আছিল বাবেই ছাত্ৰীৰ সংখ্যা প্ৰায় নোহোৱাৰ দৰেই আছিল। এনে পৰিস্থিতিৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ শিক্ষক-কৰ্মচাৰী সকলে তেতিয়াৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰবক্তা ৰীণা ৰাণী বৰদলৈৰ নেতৃত্বত একত্ৰিত হৈ বৰ্তমানৰ স্থানলৈ মহাবিদ্যালয় খন স্থানান্তৰিত কৰিবলৈ

সক্ষম হয়। এই কাৰ্যত গীতানগৰ হাইস্কুলৰ তদানীন্তন প্ৰধান শিক্ষক আৰু পৰিচালনা সমিতিৰ অমূল্য অৱদান জৰিত হৈ আছে। হাইস্কুলৰ পৰিত্যক্ষ গৃহটো ব্যৱহাৰ উপযোগী কৰাৰ ক্ষেত্ৰত মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰীৰ লগতে স্থানীয় সমাজখনে আৰ্থিক আৰু বিভিন্ন ধৰনে সহায় আগবঢ়াইছিল।

নিৰাশ বা নেতিবাচক চিন্তা-ভাৱনাৰ পৰিপন্থী আছিল এই অধ্যক্ষ গৰাকী। লক্ষ্য স্থিৰ কৰি সেই লক্ষ্যত উপনীত হ'ব নোৱাৰালৈকে তেওঁ জিৰণি ল'ব নিবিচাৰিছিল। লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ দুৰ্বাৰ আকাংক্ষাই তেওঁক নিশ্চয়কৈ প্ৰদান কৰি কৰিছিল মনোবল সাহস আৰু উদ্দীপনা।

সত্য প্ৰতিষ্ঠিত এক আপোচবিহীন নমৰ অধিকাৰী আছিল তেওঁ। সমদৃষ্টি আৰু উদাৰতা আছিল তেওঁৰ তেওঁৰ অন্যতম গুণ। সদায় যোগাত্মক চিন্তাৰে আগবঢ়াই এই গৰাকী কৰ্মোদ্যমীয়ে মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালক দি থৈ গৈছে কৰ্ম প্ৰেৰণা ভৰা পথৰ চানেকী।

পূৰ্বৰ অধ্যক্ষ গীতাশৰ্মা বাইদেৱে তেতিয়াৰ প্ৰৱক্তা ৰীণা ৰাণী বৰদলৈক বহু সময়ত মহাবিদ্যালয়খনৰ পৰিচালনাৰ ভাৰ দিছিল- তেখেতৰ অনুপস্থিতিৰ দিনবোৰত।

এনেকৈয়ে অৱধাৰিত ভাৱে মহাবিদ্যালয়খনৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰী তথা সতীৰ্থসমাজত তেওঁ নেতৃত্বৰ মৰ্য্যদা লাভ কৰিবলৈ ধৰে।

মহাবিদ্যালয়ৰ উন্নতি কল্পে ৰাইজৰ সহায় সহযোগিতা কামনা কৰি প্ৰায় সকল নেতৃ স্থানীয় লোক তথা সমাজ কৰ্মীৰ ঘৰত উপস্থিত হৈছিল তেওঁ সহকৰ্মীসকলৰ সৈতে। এই কাৰ্যত অনেক গৰাকী সমাজ কৰ্মীয়ে সহাৰি জনাই মহাবিদ্যালয়খনৰ অগ্ৰগতিত নিজকে নিয়োজিত কৰে। ৰাইজৰ এই কাৰ্যৰ ফলস্বৰূপে গঠিত হয় 'উন্নয়ন সমিতি', 'তদৰ্থ সমিতি' প্ৰভৃতি।

এই উন্নয়ন সমিতি আৰু কন্যামহাবিদ্যালয় পৰিয়ালে এদিন ড° ৰীণা ৰাণী বৰদলৈক অধ্যক্ষ পদত অধিষ্ঠিত কৰে।

সেই সময়চোৱাত মহাবিদ্যালয়খনৰ মূল লক্ষ্য আছিল প্ৰাদেশীকৰণ কাৰ্যৰ অধীনলৈ অহাটো। ইয়াৰ বাবে ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত গঠিত সমগোষ্ঠীয় মহাবিদ্যালয়

সমূহৰ সংগঠনৰো নেতৃত্বৰ অন্যতম এগৰাকী আছিল তেওঁ।

সহকৰ্মী সকলক লগত লৈ সচিবালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, উচ্চ শিক্ষা সঞ্চালয়কালয়, মাধ্যমিক শিক্ষা পৰিষদ, কটনকে ধৰি বিভিন্ন মহাবিদ্যালয়ৰ (সন্দিকৈ, প্ৰাগ, বি.বৰুৱা, গুৱাহাটী, দিশপুৰ) কৰ্মপ্ৰধান তথা কৰ্মকৰ্তা সকলৰ লগত আৱশ্যকীয় যোগাযোগ ৰক্ষা কৰি সেইসমূহৰ পৰা পথ নিৰ্দেশনা গ্ৰহণ কৰি নিজৰ মহাবিদ্যালয়খন আগবঢ়াই নিবলৈ অহৰ্নিশে প্ৰচেষ্টা কৰি চলিছিল।

এনেদৰে এদিন কন্যা মহাবিদ্যালয় খনে এই এগৰাকী অধ্যক্ষৰ কাৰ্যকালত প্ৰাদেশীকৃত পৰ্যায় লাভ কৰে। তেওঁৰ মতে এই সাফল্য হ'ল মহাবিদ্যালয় পৰিয়াল, পৰিচালনা সমিতি আৰু ৰাইজৰ একত্ৰিত প্ৰচেষ্টাৰ ফল।

প্ৰায় সমসাময়িক ভাৱে মহাবিদ্যালয়খনে লাভ কৰে বৰ্তমানৰ তিনি মহলীয়া ভৱনটো আৰু এই ভূমিখিনি। পাহাৰৰ ওপৰত অৱস্থিত পুৰণা মহাবিদ্যালয় ভৱনটো পূৰ্ণ ৰূপত সজাই তোলা হয়। বন্ধা হয় তাৰ চৌপাশৰ গাৰ্ডওৱাল। নতুন শিক্ষক-কৰ্মচাৰীৰ নিযুক্তিৰে মহাবিদ্যালয়ৰ বৌদ্ধিক-শৈক্ষিক দিশটো শক্তিশালী কৰি তোলা হয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰশাসনিক বিষয়া আৰু বিভিন্ন বিভাগৰ সমল ব্যক্তিসকলক আমন্ত্ৰণ জনাই অনা হয় মহাবিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন অন্তৰ্ধান কাৰ্যসূচীলৈ। অন্যান্য মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ, অধ্যাপক-অধ্যাপিকা সকলকো এনে বহু অনুষ্ঠানলৈ আমন্ত্ৰণ জনাই অনা হয়।

আমন্ত্ৰণ কৰি অনা হয়-গায়ক গাতিকাৰ, কবি, সাহিত্যিক, প্ৰশাসক আৰু বিভিন্ন দিশৰ সমল ব্যক্তি সকলক। মহাবিদ্যালয়খনে এনেদৰে লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয় পথ নিৰ্দেশনা।

নিজ কৰ্মৰাজিৰে বিভিন্ন জনৰ মৰম বুটলিবলৈ সক্ষম হোৱা এই গৰাকী কৰ্মপটু অধ্যক্ষৰ ব্যক্তিগত জীৱনলৈ এনে সময়তে আহি পৰে এক নতুন মূৰ। জীৱন বাটৰ কেঁকুৰিত নিজ সংসাৰলৈ পৰম পিতাই প্ৰদান কৰে এটি পুত্ৰ সন্তান। এক সুখৰ খবৰ বিয়পি পৰে তেওঁৰ সতীৰ্থ সমাজ, আত্মীয়-স্বজন আৰু শুভাকাংক্ষী সকলৰ মাজত।

কেইহমান ছুটি লৈ থকাৰ পিচত পুনৰ নিজ কাৰ্যত যোগদান কৰে। কিন্তু নিয়তিৰ পৰিহাসত এই কাৰ্য্যকাল চমু হৈ আহিছিল।

এক জটিল স্নায়বিক ৰোগত আক্ৰান্ত হৈছিল তেওঁ। এই কথা তেওঁৰ অনুৰাগী সকলৰ বাবে আছিল অভাৱনীয় আৰু অসহনীয়।

এই সময়ছোৱাত Lock Down, Online Exam ইত্যাদি হয়। মহাবিদ্যালয়ৰ উপাধ্যক্ষকে ধৰি সমূহ অধ্যাপক আৰু কৰ্মচাৰী সকলে নিজ নিজ কৰ্তব্য পালনৰ মাজেৰে অধ্যক্ষৰ কাৰ্য সম্পাদনত অৰিহনা যোগায়।

মহাবিদ্যালয়খনক ভবিষ্যত এখন মহিলা বিশ্ববিদ্যালয় ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰোৱা সপোন দেখা এই গৰাকী অধ্যক্ষই এসময়ত বাংলা বিভাগৰ (M.I.L) শ্ৰেণীত পাঠদান কৰিছিল।

তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ আজীৱন সদস্য হোৱাৰ লগতে স্থানীয় বহু অনুষ্ঠানৰ সৈতে জড়িত আছিল। গীতানগৰ অধ্যয়ন চক্ৰ, পূজাসমিতি, বিহুসমিতি আৰু মহাবিদ্যালয় মুখপত্ৰ প্ৰজ্ঞা প্ৰকাশনৰ সৈতে জড়িত আছিল।

স্কুলীয়া দিনৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চাত হাত দিছিল তেওঁ। তেওঁ হাতত প্ৰণ পাই উঠিছিল দুখন প্ৰবন্ধ পুথিয়ে।

তেওঁৰ মৰমৰ মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালটো অভিজ্ঞতা (Experties) আৰু বিশেষজ্ঞতা (Speciality) ৰ সমাহাৰ বুলি আনন্দ প্ৰকাশ কৰিছিল।

তেওঁ জীৱনৰ শেষ স্বাক্ষৰটো কৰিছিল ২০২১-২২ ৰ Additonl Budget ৰ বাবে।

২০২১ চনৰ ২৯ তাৰিখে বহু আশা ভৰা স্বপ্ন আধাতে সামৰি আমাৰ মাজৰ পৰা চিৰ দিনৰ বাবে আঁতৰি গ'ল তেওঁ। শ্রিয়মান হৈ পৰে সকলো অনুৰাগী, আপোন জন।

তেওঁৰ হিয়াৰ মাজত থাকি গ'ল অপ্ৰকাশিত বহু কবিতা, বহু গল্প, প্ৰবন্ধ, সাহিত্য সমালোচনা আৰু বহু সৃষ্টিৰ উন্মেষ।

তেওঁৰ আত্মাই চিৰ শান্তি লাভ কৰক।
পৰমেশ্বৰৰ ওচৰত এয়ে প্ৰাৰ্থনা।

মোক মৰমৰ আৰু কাম এই দুটাই দিয়া:	টমাছ মৰিছ
আশা আছে বাবে পৃথিৱী ইমান ধুনীয়া:	হেম বৰুৱা।
ভিক্ষা কৰাৰ কথা কেতিয়াও মনলৈ নানিবা:	মহাত্মা গান্ধী
সকলো অংকৰ যোগফলৰ যোগফলেই হল অনন্তকাল:	লক্ৰেতিয়াছ
পাপ আমাৰ শত্ৰু, পুণ্য ইয়াৰ বন্ধু:	মহাবীৰ
খং হৈছে এবিধ বিষ যি মানুহৰ মৃত্যু ও ঘটাৰ পাৰে:	ছেইণ্ট আগষ্টিন

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস 'ৰূপতীৰ্থ যাত্ৰীৰ' গদ্যৰীতি

পলী দাস

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ
কন্যা মহাবিদ্যালয়, গীতানগৰ

গদ্যৰীতি হৈছে গদ্যসম্ভাৰৰ এনে এটা গুণ, যি গুণে এজন লিখকৰ গদ্য ৰচনাক অইন এজন লিখকৰ ৰচনা শৈলীৰ পৰা পৃথক কৰে। লেখকৰ ৰচনাসমূহৰ গুৰুত্ব বিচাৰ কৰিবলৈ হ'লে গদ্যৰীতিৰ প্ৰতি মনোযোগ দিবলগা হয়। লেখকজনৰ বিষয়বস্তু ভাব-অনুভূতি আদিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ৰচনাসমূহক দুই প্ৰকাৰে ভাগ কৰিব পৰা যায়। এই দুই প্ৰকাৰ হ'ল গদ্য আৰু পদ্য বা কাব্য। সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰসিদ্ধ নান্দনিক পণ্ডিত বিশ্বনাথ কবিৰাজৰ 'সাহিত্য দৰ্পণ'ত গদ্যক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। যেনে—মুক্তক, বৃত্তগন্ধি, উৎকলিকাপ্ৰায় আৰু চুৰ্ণক।^১ প্ৰসিদ্ধ পাশ্চাত্য সমালোচক মেৰজৰি বউলটন (Marjorie Boulton) য়ে গদ্যক পাঁচ ভাগত ভাগ কৰিছে এনেদৰে—বৰ্ণনাত্মক (Narrative), যুক্তিনিষ্ঠ (Argumentative), নাটকীয় (Dramatic), বাৰ্তাবাহক বা জ্ঞানজ্ঞাপক (Contemplative)^২। গদ্যৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ ড° হৰিনাথ শৰ্মাদলৈয়ে কৈছে, "সাধাৰণতে কিছুমান নিয়মৰ মাজেদি ই স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰে। বাক্য বিন্যাস প্ৰকৰণৰ কিছুমান নিয়মেহে (Rules of syntax) গদ্য ৰচনাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।"^৩ সমালোচক ড° উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীৰ মতে, "ঐতিহাসিক আৰু বৰ্ণনাত্মক প্ৰধানকৈ এই দুটা দৃষ্টিভংগীৰে কোনো লেখকৰ গদ্য ৰচনাক চাব পৰা যায়।"^৪

অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশিষ্ট কাণ্ডাৰী চৈয়দ আব্দুল মালিক প্ৰকৃততে কথাৰ যাদুকৰ। তেওঁৰ কথনভঙ্গীৰ সাৱলীলতাই এনেদৰে পাঠকক মুগ্ধ কৰে যে উপন্যাস এখন পঢ়িবলৈ আৰম্ভ কৰিলে শেষ নকৰাকৈ এৰিবলৈ টান হয়। কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ বিশ্লেষণ যিমান মনোমুগ্ধকৰ, তাতকৈ বেছি আকৰ্ষণীয় মালিকৰ গদ্যৰীতি।

আলোচ্য উপন্যাস খন হৈছে "ৰূপতীৰ্থৰ যাত্ৰী"। "ৰূপতীৰ্থৰ যাত্ৰী"ৰ প্ৰধানকৈ ৰচনা কাল যাঠিৰ দশকৰ আগভাগ। প্ৰথম খণ্ড দুটা ১৯৬৩ আৰু ১৯৬৫ ত প্ৰকাশিত। তৃতীয়খণ্ড যদিও দুহেজাৰ এক চনত প্ৰকাশিত হৈছে, আনকি এই খণ্ড ইয়াৰ নগণ্য পৃষ্ঠা সংখ্যাৰ বাবে উল্লেখযোগ্য নহয়। এই খণ্ডটোক পূৰ্বখণ্ড দুটাৰ সামৰণি অধ্যায় বোলাই ভাল। গতিকে, প্ৰথম দুটা খণ্ডৰ মাজতে মালিকৰ আত্মভাষণ পদ্ধতিৰ পূৰ্ণ বিকাশ ঘটিছে। তেওঁ অকনো খোকোজা নলগাকৈ দুয়োটা খণ্ড সাৱলীল গতিৰে দাঙি ধৰিছে। তলত মালিকৰ ৰূপতীৰ্থৰ যাত্ৰীৰ গদ্যৰীতিৰ পুংখানুপুংখভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল—

তৎসম শব্দ

➤ যেনে - স্বপ্ন (পৃ. ৯), সৌন্দৰ্য্য (পৃ. ১২), ঐশ্বৰ্য্য (পৃ. ১২), ভঙ্গ (পৃ. ৯), আশ্ৰয় (পৃ. ১১), অনন্ত (পৃ. ১২), অৱিনশ্বৰ (পৃ. ১২), ভৱিষ্যৎ (পৃ. ১৩), প্ৰাণ (পৃ. ১৩), জ্ঞান (পৃ. ১৪), ভগ্ন (পৃ. ১২৭) ইত্যাদি।

অৰ্থ তৎসম শব্দ

➤ যেনে - ধৰম (পৃ. ১২), সৰগ (পৃ. ২২),
বীয়াকুল (পৃ. ৪৯) ইত্যাদি।

তদ্ভৱ শব্দ

➤ যেনে - চকু (পৃ. ৪০), নৈ (পৃ. ৪৪),
দীঘল (পৃ. ১৫), গছ (পৃ. ১৯), বৰষুণ (পৃ. ১৯),
ফুল (পৃ. ১৯), মন (পৃ. ১৯) ইত্যাদি।

নিভাঁজ অসমীয়া শব্দ :

➤ লাস্যময়ী চিত্ৰলেখাৰ কঁকালৰ কৰধনিৰ পৰা
মৰকতবুলীয়া আনন্দৰ ফুল সৰে।
(পৃ. ৯)

তেল-ক'লীয়া পূৰ্ণ মুখখন, কল-ডিলীয়া গঢ়টো
ধুনীয়া, চকুহাল তেজাল, হাত-ভৰিবোৰ আটিল।
(পৃ. ১০)

সেউজীয়া চাহনিৰ মাজত তাইৰ ক'লা চুলিকোছা
আৰু নিপোটল পিঠিটো ক্ৰমে সৰু হৈ আহে। (পৃ. ১১)
ইত্যাদি।

ইংৰাজী শব্দ :—

➤ এক্টিং (পৃ. ৪৮), ইউনিট (পৃ. ৪৮),
ষ্টুডিঅ' (পৃ. ৫০), লেবৰটৰী (পৃ. ৫০), চে'ট (পৃ.
৫২), hungry (পৃ. ১৩৬), deeply (পৃ. ১৩৭),
decadence (পৃ. ১৫৬), immortal bird (পৃ.
১৬৪) ইত্যাদি।

দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দ :

➤ লগে লগে (পৃ. ১০), হেজাৰ হেজাৰ
(পৃ. ১৩), হাতে হাতে (পৃ. ১৫), মাহে মাহে
(পৃ. ১৭), মাজে মাজে (পৃ. ১৮), নিজৰ-নিজৰ
(পৃ. ২৪), দূৰে দূৰে (পৃ. ২৯), সৰু সৰু
(পৃ. ২৩), চিনাকী চিনাকী (পৃ. ২৪), ঘুমাই ঘুমাই
(পৃ. ৩১) ইত্যাদি।

সমার্থক শব্দ :

➤ নগৰে-চহৰে (পৃ. ১৬), হাজাৰ-বিজাৰ
(পৃ. ১৬), চিনা-পৰিচয় (পৃ. ১৭), আহল-বহল (পৃ. ২২),
হালি-জালি (পৃ. ৪৯), আদৰ-সাদৰ (পৃ. ৪৯), শোক-
বেজাৰ (পৃ. ৪৯), টকা-পইচা (পৃ. ৫৩) ইত্যাদি।

ধ্বন্যাত্মক শব্দ :

➤ জৰ্ জৰ্ (পৃ. ১৯), টোপ টোপ (পৃ. ১৯),

সো-সোৱাই (পৃ. ১৯), বাৰ্ বাৰ্ (পৃ. ২১),
হো-হোৱনি (পৃ. ২১), খটক -খটক (পৃ. ১২), ৰিৰ্ৰিৰ্
(পৃ. ২৩১) ইত্যাদি।

অনুপ্ৰাস শব্দ :

➤ দীৰ্ণ-বিদীৰ্ণ (পৃ. ১৯), সো-সোৱাই
(পৃ. ১৯), হো-হোৱনি (পৃ. ২১), জন্ম-জন্মান্তৰ
(পৃ. ২৫), সুবিধা-অসুবিধা (পৃ. ২৮), হেজাৰ-বিজাৰ
(পৃ. ৩৪), বিখ্যাত-অখ্যাত (পৃ. ৩৪) ইত্যাদি।

অনুক্ৰপ শব্দ :

➤ গান-চান (পৃ. ৩৪), চাকৰি-বাকৰি (পৃ. ১৭),
হেজাৰ-বিজাৰ (পৃ. ৫১) ইত্যাদি।

সম্বন্ধযুক্ত শব্দ :

➤ দেউতা (পৃ. ১৪), ককাদেউতা (পৃ. ১৪),
ভাই (পৃ. ১৪), ককাই (পৃ. ১৬), ভনী (পৃ. ১৬)
ইত্যাদি।

সন্ধিযুক্ত শব্দ :

➤ পৰিষ্কাৰ (পৰিঃ + কাৰ = পৰিষ্কাৰ,
পৃ. ১৩), অতীত (অতি + ইত = অতীত, পৃ. ১৮),
দিগন্ত (দিচ্ + অন্ত = দিগন্ত, পৃ. ২০), ভগ্নাৱশেষ (ভগ্ন
+ অৱশেষ = ভগ্নাৱশেষ, পৃ. ৫৪) ইত্যাদি।

সমাসবদ্ধ শব্দ :

➤ দুটোনা (দ্বিগু সমাস, পৃ. ১২), তেল-
ক'লীয়া (বহুব্ৰীহি সমাস, পৃ. ১৫), মুখামুখী (বহুব্ৰীহি
সমাস, পৃ. ১৩), মাটিবৰণীয়া (বহুব্ৰীহি সমাস, পৃ. ১১),
কালীগোঁসানী (কৰ্মধাৰয় সমাস, পৃ. ১৬) সোণবৰণীয়া
(বহুব্ৰীহি সমাস, পৃ. ২২), ইত্যাদি।

দেশী শব্দ :

➤ চব (পৃ. ১০), একতা (পৃ. ১০), ৰকম (পৃ.
১০), কুলী (পৃ. ১১) ইত্যাদি।

অনা আৰ্যমূলীয় শব্দ :

➤ চাওদাং (পৃ. ৪৪), হোলোংঘৰ (পৃ. ৮৫),
লিক্‌চৌ (পৃ. ১৮), চোমদেও (পৃ. ১০৫), মৈদাম
(পৃ. ১০৭) ইত্যাদি।

অনা অসমীয়া শব্দ :

একটা (পৃ. ১০), দাৱাই (পৃ. ১০), এইৰকম
(পৃ. ১০), পৰ্ছন (পৃ. ১১), চব (পৃ. ১১) ইত্যাদি

অসমীয়া, অনা-অসমীয়া মিশ্ৰিত বাক্য :

বাগানৰ চৰেইতো ক'ব পাৰে। তুমি নাই ক'লে
কি হ'ল। (পৃ. ৩২)

যুৰীয়া শব্দ :

➤ সিৰা-উপসিৰা (পৃ. ১১), আকাশ-পাতাল
(পৃ. ১১), কাপোৰ-কানি (পৃ. ৪৮), বন্ধা-বঢ়া
(পৃ. ৪৮), ভাত-পানী (পৃ. ৪৮), যথা ৰীতি (পৃ. ৪৯)
ইত্যাদি।

বিশেষণ শব্দ :

➤ অনুজ্জ্বল কোমল পোহৰ (পৃ. ১৪১), মৃদু
বতাহ (পৃ. ১৪১), ৰূপালী জোনাক (পৃ. ৬০),
উজ্জ্বল হাঁহি (পৃ. ৯), মৃদু বতাহ (পৃ. ২৫), কোমল
পোহৰ (পৃ. ৩৯), গভীৰনীলা চকু (পৃ.
৮৭), তৃপ্তিৰ হাঁহি (পৃ. ৮৮) ইত্যাদি।

প্ৰয়োজন সাপেক্ষে নতুন শব্দৰ সৃষ্টি :

➤ নিষ্কম্প শান্তি (পৃ. ৫৬), জ্যোৎস্নাপ্লুত দেৱদাসী
(পৃ. ৬১), ঈষদোন্নত (পৃ. ৬১), খাট-পাম (পৃ. ১১৬)
ইত্যাদি।

ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ প্ৰবচন, খণ্ডবাক্য :

➤ কটাৰি ধৰাবা শিলে, তিৰোতা বলাবা কিলে
(ফকৰা যোজনা পৃ. ১২৩)

➤ পলৰীয়া গৰুৰ বাটে বাটে ঘাঁহ (ফকৰা যোজনা
পৃ. ১২৩)

➤ ভালৰ লগত যাবা, খাবা গুৱা পান, বেয়াৰ লগত
যাবা কটাৰা দুখনি কাণ (ফকৰা যোজনা পৃ. ১২২)

➤ বুঢ়া শালিকাৰ মাত (খণ্ড বাক্য পৃ. ১২২)
ইত্যাদি।

বাক্যৰীতি :

শব্দৰ দৰে বাক্যৰীতিৰ ক্ষেত্ৰতো মালিকৰ
গদ্যৰীতিত বিশিষ্টতা পৰিলক্ষিত হোৱা দেখা যায়।
যুক্তি-বুদ্ধিৰে বিশ্লেষিত আৰু ৰসাল অথচ গান্ধীৰ্যপূৰ্ণ
গদ্যৰীতিয়ে মালিকৰ সৃষ্টি সমগ্ৰৰ বাক্যৰীতিক বলিষ্ঠ
ৰূপ প্ৰদান কৰিছে। মালিকৰ গদ্যৰ বাক্যৰীতিত
পৰিলক্ষিত হোৱা সবাতোকৈ উল্লেখনীয় বিশেষত্বটি হ'ল
অসমাপিকা ক্ৰিয়াযুক্ত বাক্যৰ প্ৰয়োগ।

যেনে—তাই হেনো মাকৰ লগত তৰ্ক জোৰে—

‘নাহে যদি নাহিব ৰজাৰ কোঁৱৰ। ভোক লাগিলে বুলিয়ে
বাঘে ঘাঁহ খাব নে? কিন্তু তই চাবি, মোৰ মনে বিচৰা
ৰজাৰ কোঁৱৰ এদিন নহয় এদিন আহি ওলাবহিয়েই।’

(পৃ. ৪১)

চুটি চুটি বাক্যৰ প্ৰয়োগ মালিকৰ গদ্যত আছে।
কিন্তু লক্ষণীয়ভাবে সমসাময়িক অন্যান্য গদ্যকাৰৰ পৰা
ব্যতিক্ৰমী ৰূপত বিস্তৃত হাৰত মালিকৰ গদ্যত দীঘল
আৰু অতিশয় দীঘল বাক্যৰ পয়োভৰ পৰিলক্ষিত হয়।
যেনে—

চুটি বাক্য :

➤ যেনে - লাভ হয় প্ৰচুৰ (পৃ. ১২), বৰষুণ
নাহিল (পৃ. ৪৫)

দীঘল বাক্য :

➤ যেনে - জীৱনৰ যিটো অধ্যায়ৰ সামৰণি
পৰিব ধৰিছে, তাত যি সোণালী ৰূপালী
মোহ লাগি ৰ'ল, নতুন অধ্যায়ৰ আৰম্ভণিত তাৰেই
জানো কণ কণ ৰং-ৰহনেৰে নতুন স্বপ্ন গঢ়িবৰ প্ৰয়াস
কৰিব

নেলাগিব ?

। (পৃ. ১৪)

জটিল বাক্য :—

➤ যি সৃষ্টিশক্তি আত্মপ্ৰকাশৰ কাৰণে অক্ষম,
সি বন্ধা, তাৰ অস্তিত্ব অসামৰ্থক।

(পৃ. ১৩)

যৌগিক বাক্য :

➤ বৰ জোৰেৰে বতাহ আহিছে বাপু আৰু
বৰষুণো পৰিছে।

(পৃ. ১৯)

মালিকৰ এক অভিনৱ মহত্ব হ'ল ৰূপকাত্মক
ব্যৱহাৰৰ বিস্তৃতি। মালিক গদ্যৰ বাক্যই নুশুনা, নজনা
ভাষাৰে পাঠকক বহু কথা কৈ যায়। যেনে —

➤ মই বহি থাকোঁ। নীৰবে-অকলে। মোৰ মনটো
নাচি ফুৰে, চেকুৰি ফুৰে; কোনোবা কাজিৰঙা হাবিৰ
নাচি ফুৰা বন হৰিণীৰ ছমহীয়া পোৱালী এটাৰ দৰে।
(পৃ. ৯)

➤ আজি সেয়ে দেউতাক শেষ শয্যাতে দেখি
মোক শোকে খুন্দা মাৰি ধৰিলে। এজোপা বৰগছ

উভালি পৰিবলৈ ধৰিছে। উভালি পৰিব লগে লগে বহুত
ছায়া নোহোৱা হৈ যাব। আমি পিতৃহাৰা হৈ যাম।

(পৃ. ১১৭)

কাব্যিক বাক্য :

দিগন্তৰ পৰা দিগন্তলৈ মৰম লগা নীলাৰে বহন
আকাশখন উপচি পৰিছিল। ক'ৰবাত দূৰে দূৰে
একোপাহ কপহুৱা মেঘ অলসভাৱে ওপঙি ফুৰিছিল।
(পৃ. ১০১)

অলংকাৰ :

অলংকাৰৰ বিস্তৃত প্ৰয়োগ মালিকৰ গদ্যত পোৱা
যায়। বিশেষতঃ উৎপ্ৰেক্ষা, অতিশয়োক্তি আৰু ৰূপক
অলংকাৰৰ অবাধ প্ৰয়োগে মালিকৰ গদ্যক সমৃদ্ধ কৰিছে।
বহু সময়ত আনকি এই সমৃদ্ধি মাত্ৰাধিক যেনো অনুভৱ
হয়।

সন্দেহ :

➤ তুমি কাৰ কথা কৈছা।

(পৃ. ৯৪)

উপমা :

➤ গণিকাৰ দৰে ভাও দিয়া ছোৱালী।

(পৃ. ৩৬)

উৎপ্ৰেক্ষা :

➤ জোনাকে কথা কয়।

(পৃ. ৩৮)

অতিশয়োক্তি :

➤ আকাশ পৃথিৱী ৰূপালী হৈছে।

(পৃ. ৫৬)

ৰূপক :

➤ জীৱন সমুদ্ৰ।

(পৃ. ৯০)

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ গদ্যৰ মুখ্য ৰীতি হ'ল
বৰ্ণনাত্মক। তদুপৰি কথোপকথনমূলক গদ্যৰীতিৰো
বিস্তৃত প্ৰয়োগ পৰিলক্ষিত হয়। তৰল আৰু তীব্ৰ ব্যংগ
তথা শ্লেষৰ সহায়ত শক্তিশালী ৰূপত মালিকে তেওঁৰ
গদ্যত এক হাস্যৰসাত্মক ৰীতিও নিৰ্মাণ কৰিছে। তেওঁৰ
গদ্যত প্ৰাপ্ত বিবিধ গদ্যৰীতিৰ উদাহৰণ তলত দাঙি
ধৰা হ'ল, যেনে—

কথোপকথনধৰ্মী ৰীতি :

‘মূৰ আৰু গাটো বৰ বিষাইছে। আগেও জ্বৰ-চৰ
হ'লে মোৰ গা-মূৰ বৰ বিষায়।’

‘গাটো অলপ পিটিকি দিম?’

ৰাতি কিমান হ'ল?’

‘ক'ব নোৱাৰো। মাজৰাতি হ'ব পায়।’

‘আপুনি শোৱা নাই?’

‘মই আপোনাতকৈ বহুত সৰু, মোক তুমি বুলিব
আৰু নাম কাঢ়ি মাতিব—’

ফুলমায়ে ক'লে।

‘কি বুলি মাতিম?’

‘ফুল বুলি—’

(পৃ. ২৯৫)

নাটকীয় গদ্যৰীতি :

মই চাই ৰ'লো। ইয়াত লজ্জা-কামনাৰ একো
নাই আছে আদিম নাৰীৰ ৰূপ দেখি অভিভূত হোৱা
পৃথিৱীৰ প্ৰথম পুৰুষৰ চকুৰ অকথিত বিস্ময় আৰু সহজ
কৌতূহল।

(পৃ. ২৮৭)

যুক্তিনিষ্ঠ গদ্যৰীতি :

একাষে থকা অ'ৰ্গেনটোৰ ওপৰত ধূলি জমা
হৈছিল। লজ্জাৰ কথা। গায়কৰ ঘৰত যদি বাদ্য-যন্ত্ৰত
ধূলি জমা হ'বলৈ পায়, লিখকৰ ঘৰত যদি কাপত
মামৰে ধৰে, শিল্পীৰ ঘৰত যদি তুলিকা শুকাই যায়,
সেয়া শিল্প-সাহিত্যক বিশ্বাসঘাতকতা কৰা হ'ব। ময়ো
ব্যৱসায়ী হৈ পৰিছোঁ নেকি? ময়ো মোৰ পৱিত্ৰ সাধনাৰ
পৰা ফালৰি কাটি অৰ্থ চিন্তাৰ মাজত আনন্দৰ পথ
হেৰুৱাই পেলাইছোঁ নেকি?

(পৃ. ১২৭)

হাস্য-ব্যঙ্গাত্মক গদ্যৰীতি :

‘তই অ'ৰ্গেন বজাব পাৰিবি? মই নাচিম।’ অৰ্জুনৰ
মুখত এমোকোৰা খোলা হাঁহি। বাপুটো একদম সৰু
ল'ৰা হৈ আছে—তাৰ চকুৰে-মুখে এই ভাব।

‘নোৱাৰ যদি তই নাচ, মই অ'ৰ্গেন বজাওঁ—’

বুঢ়া অৰ্জুনে যদি নেনাচে, ক্ষতি? আজি যে
ৰাতিৰ প্ৰকৃতিয়ে তাইে তাইে নাচিছে।

(পৃ. ২১)

প্ৰতীকাত্মক গদ্যৰীতি :

দিগন্তত সন্ধিয়াৰ কাম-ছায়াৰ আভাস লাগিছে।

ৰ'দৰ অলস বিস্তাৰৰ পাতল ধোঁৱাবৰণীয়া পৰ্দা পৰিছে।
লুইতৰ পানীত হেজাৰ বৰ্ণালীৰ বিচিত্ৰতা—প্ৰতিটো
মুহূৰ্ত্ত এই বৰ্ণালীয়ে ৰূপ সলাইছে। এইটো মুহূৰ্ত্ত
একে ঠাই হৈছে সপোন আৰু বাস্তৱ, একে ঠাই হৈছে
আন্ধাৰ আৰু পোহৰ—মিলি গৈছে আকাশ আৰু
পৃথিৱীৰ অপূৰ্ব ৰহস্য। এয়া যেন টোপনি অহাৰ ঠিক
আগমুহূৰ্ত্তৰ চেন আৰু অৱচেতনৰ সন্ধিক্ষণ!

(পৃ. ৪৪)

এনেদৰে বিবিধ গদ্যৰীতিৰে মালিকে তেওঁৰ
গদ্যক সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে।

চৈয়দ আব্দুল মালিক আধুনিক অসমীয়া
সাহিত্যৰ এজন অন্যতম কথাশিল্পী, যাৰ গদ্যৰীতিয়ে
পাঠকক বিমুগ্ধ কৰি তোলাৰ লগতে অসমীয়া ভাষা-
সাহিত্যক আজিও সমৃদ্ধি কৰি ৰাখিছে। তেওঁৰ সহজ-
সৰল আৰু সাৱলীল গদ্যৰীতি সকলোৰে বাবে সমানে
আদৰণীয় আৰু প্ৰাণস্পৰ্শী হৈ পৰিছে।

অসমীয়া :

১। আলী ইদ্ৰিছ : সাময়িক দৃষ্টিত মালিকৰ সাহিত্য,
২০০১

২। কটকী, প্ৰফুল্ল : ক্ৰমবিকাশত অসমীয়া কথা
শৈলী, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৭৯

৩। কটকী, প্ৰফুল্ল : সাহিত্য বিচাৰ, বীণা লাইব্ৰেৰী,
গুৱাহাটী, ১৯৭৩

৪। গোস্বামী, উপেন্দ্ৰ নাথ : ভাষা আৰু সাহিত্য,
মণি আৰু মাণিক প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, চতুৰ্থ সংস্কৰণ,
১৯৮৬

৫। মালিক, চৈয়দ আব্দুল : ৰূপতীৰ্থৰ যাত্ৰী, ১ম
খণ্ড, ২য় খণ্ড, মিত্ৰ এজেণ্টী, তিনিচুকীয়া।

৬। নেওগ, মহেশ্বৰ : অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা,
লয়াৰ্চ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী, ২য় সংস্কৰণ, ১৯৬৪

৭। শৰ্মাদলৈ, হৰিনাথ : অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ
গতিপথ, গলিয়াহাটী, বৰপেটা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯২

ইংৰাজী :

1. Boulton, Marjorie : The Anatomy
of prose, Kalyani Publication, New
Delhi, Reprinted 1998.

আবহমান কালৰে পৰা নাৰী লাঞ্ছিতা নেকি ???

পলাশজ্যোতি ভৰালী
কাৰ্য্যালয় সহায়ক

এখন সমাজত পুৰুষ বা মহিলাৰ স্থান দৈৱ-নিৰ্দিষ্ট নহয়। ই নিৰ্ভৰ কৰে সমাজখনৰ অৰ্থনৈতিক গাঁঠনিৰ ওপৰত। যেনে— জনজাতীয় সমাজ বিলাকত নাৰীৰ অৰ্থনৈতিক ক্ষমতা পুৰুষৰ প্ৰায় সমান, কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত বেছিহে। গতিকে, এনে সমাজত নাৰী পুৰুষৰ স্থানৰ বিশেষ তাৰতম্য নাই। কিন্তু সামন্তবাদী সমাজত অৰ্থনীতিৰ বাঘজৰী ডাল থাকে পুৰুষৰ হাতত, আৰু এনে সমাজত নাৰী হয় অৱহেলিত। সমস্ত সামন্ত যুগটোত নাৰী পুৰুষৰ হাতত লাঞ্ছিতা আছিল, আৰু নাৰীৰ প্ৰতি অৱহেলিত মনোভাৱ আজিও আমাৰ সমাজৰ পৰা বিলুপ্ত নোহোৱাৰ কাৰণ হয়তো সামন্তবাদৰ অসম্পূৰ্ণ অৱলুপ্তি।

মানৱ সমাজত নাৰী যুগে যুগে অৱহেলিত হৈ আহিছে। নাৰীৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে গ্ৰীক পুৰাণত পোৱা যায় “গ্ৰীক বিশ্বকৰ্মা গৰাকীয়ে ‘পেণ্ডোৰা’ নামৰ এটি সুন্দৰ নাৰীমূৰ্তি সাজি উলিয়ালে। দেৱ-দেৱীসকলে মূৰ্তিটোৰ অন্তৰত দিলে নিৰ্দয় বাসনা আৰু কুটিল প্ৰকৃতি। মানুহক এসেকা দিয়াৰ উদ্দেশ্যে জিউচে পেণ্ডোৰাক এটা বাকচৰে সৈতে পৃথিৱীলৈ পঠিয়াই দিলে। পেণ্ডোৰা পৃথিৱীলৈ আহি বাকচটো খুলি দিয়াত তাৰ পৰা বেমাৰ-আজাৰ, অশান্তি, আকাল আদি বিভিন্ন ধৰণৰ অশুভ বস্তু বাহিৰ হৈ পৰিল। কাৰণ জিউচে পেণ্ডোৰাক জন্ম দিছিল মানুহক মৰণশীল কৰিবৰ বাবে আৰু এই কাৰণেই নাৰী হ’ল “a deadly race who live amongst mortal men to their great trouble”

আনহাতে বাইবেলৰ Genesis নামৰ অধ্যায়টোত নাৰীৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে যি কাহিনী আছে

তাতো নাৰীক বৰ সন্মান কৰা নাই, পৃথিৱীৰ ধূলিৰে প্ৰথম পুৰুষ আদামক সৃষ্টি কৰি ভগৱানে তেওঁক ইডেন বাগিচাত থাকিবলৈ পঠালে। অকলে থাকি আদামৰ আমনি লগাত ভগৱানে আদামৰ কামিহাঁড়ৰ পৰা পৃথিৱীৰ প্ৰথম নাৰী ইভৰ সৃষ্টি কৰিলে। ইডেন বাগিচাত থকা জ্ঞানবৃক্ষৰ ফল খাবলৈ ভগৱানে তেওঁলোকক মানা কৰিছিল। কিন্তু ইভৰ লোভ লাগিল আৰু দুয়ো জ্ঞানবৃক্ষৰ ফল খালে তাৰ ফলত তেওঁলোকৰ মনত সৃষ্টি হ’ল শুভ আৰু অশুভ ধাৰণা। আৰু ভগৱানে ইভক অভিশাপ দিলে এই বুলি— “I shall greatly multiply your pain in child bearing; in pain you shall bring forth children, yet your desire shall be for your husband and he shall rule over you” বাইবেলৰ মতে এয়াই হ’ল পুৰুষ শাসিত সমাজৰ আৰম্ভণি। দুখৰ বিষয় যে উনৈশ শতিকাত পেনিচিলিনৰ আৱিষ্কাৰ হয়, কিন্তু সেই সময়ত গৰ্ভৱতী নাৰীক পেনিচিলিন বেজী দিয়াৰ বিৰুদ্ধে খৃষ্টান যাজকসকলে তীব্ৰ আন্দোলন চলাইছিল; কাৰণ ভগৱানে বাইবেলত কৈ গৈছে “In pain you shall bring forth children” নাৰীৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে কোনো বহুল কাহিনী হিন্দু ধৰ্মশাস্ত্ৰত নাই। কিন্তু সেই বুলি হিন্দুসকলে যে নাৰী সম্পৰ্কে উচ্চ ধাৰণা পোষণ কৰিছিল এনে নহয়। মহাভাৰতৰ এটা কাহিনীত নাৰীৰ সমাজত স্থান সম্পৰ্কে পোৱা যায়— - কাহিনীটো এনে ধৰণৰ “গালৰ নামৰ এজন ঋষিকুমাৰ আছিল। তেওঁ এজন গুৰুৰ শিষ্যত্ব লৈছিল। কিন্তু তেওঁৰ গুৰু দক্ষিণা দিয়াৰ সামৰ্থ্য নথকাত, গালৰ যযাতিৰ ওচৰলৈ গ’ল আৰু ভিক্ষা বিচাৰিলে। যযাতি সেই

সময়ত অৰ্থ সংকটত ভুগি আছিল। গতিকে ধন দিব নোৱাৰি, অথচ পুণ্য সঞ্চয়ৰ আশাত, তেওঁ বাপেক হিচাপে কৰিব নলগীয়া কাম এটা কৰিলে। যযাতিয়ে নিজৰ তাৰিণী কন্যা মাধৱীক গালৱৰ হাতত অৰ্পণ কৰিলে আৰু ক'লে মাধৱীক কোনো ৰজাৰ ওচৰত এবছৰৰ কাৰণে ৰাখিবা। দুয়োৰে মিলনৰ ফলত যি পুত্ৰ সন্তান হ'ব, তাৰ বিনিময়ত ৰজাই তোমাক ধন দিব আৰু সেই ধনেৰে তুমি গুৰু দক্ষিণা দিবা। যযাতিৰ আদেশ শিৰোধাৰ্য কৰি গালৱে মাধৱীক মাথোন এজন ৰজাৰ নহয়, এজন এজনকৈ তিনিজন ৰজাৰ ওচৰত একোবছৰকৈ ৰাখিলে প্ৰকৃতৰ্থত ভাৰা থলে আৰু তিনি বছৰৰ মূৰত প্ৰয়োজনীয় ধন সঞ্চিত হোৱাত মাধৱীক তেওঁ পুনৰ দেউতাকক গতাই দিলে। দান দিয়াৰ পুণ্য সংগ্ৰহৰ আশাত এজন দেউতাকে নিজৰ জীয়েকক গণিকা কৰিবলৈ কুণ্ঠিত নহ'ল আৰু এজন ঋষিয়েও এনে কদৰ্য উপায়েৰে গুৰুদক্ষিণা গোটাবলৈ কুণ্ঠাবোধ নকৰিলে। নাৰীৰ প্ৰতি এনে নিৰ্মম অৱমাননাৰ কাহিনী কিজানি বিশ্ব সাহিত্যতে বিৰল।

উপৰোক্ত কাহিনী সমূহ অতি প্ৰাচীন কালৰ, কিন্তু তাৰ পৰৱৰ্তী যুগবিলাকতো নাৰীৰ সামাজিক স্থান উন্নত নহ'ল। 'ন স্ত্ৰী স্বাতন্ত্ৰ্যমৰ্হতি'— এনে আছিল আদি মধ্যযুগত নাৰীৰ প্ৰতি পুৰুষৰ মনোভাৱৰ পৰামৰ্শ। পোন্ধৰ-ষোল্ল শতিকাত সমস্ত ভাৰতবৰ্ষৰ লগতে অসমতো যি নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলন বা ভক্তি আন্দোলনৰ সূচনা হৈছিল আৰু এনে আন্দোলনৰ নেতাসকলে ধৰ্মৰ ধ্বজাৰ অন্তৰালত বিচাৰিছিল জাতি-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলো মানুহৰে সম-মৰ্যদা, তেওঁলোকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বিচাৰিছিল মানুহৰ মানৱীয় মহত্ব। কিন্তু নাৰী সম্পৰ্কে তেওঁলোকৰো চিন্তাধাৰা আছিল চিৰাচৰিত পৰম্পৰাৰ অধীন। শংকৰদেৱে ভাগৱতৰ অষ্টম ভাগত লিখিছিল, ঘোৰ নাৰী মায়া সৰ্বমায়াত কুৎসিত। মহাসিদ্ধ মুনিৰো কটাক্ষে হৰে চিত্।।

দৰ্শনে কৰে সব তপ জপ ভংগ।

হেন জানি কামিনীৰ নাৰী এৰে সংগ।।

অনন্ত কন্দলীয়ে কৈছে,

দুৰ্গতিৰ মন্দিৰ জানিবা নাৰী সংগ।

হেন জানি তেজিয়ো ইহাৰ যত ৰংগ।।

আগতেই উল্লেখ কৰিছো, সমাজত নাৰী বা পুৰুষৰ প্ৰাধান্য ভগৱানে কৰি দিয়া নহয়। একোখন সমাজত নাৰী আৰু পুৰুষৰ প্ৰাধান্য নিৰ্ভৰ কৰে সমাজৰ অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ ওপৰত। মধ্যযুগীয় ভাৰতত সামন্তবাদী প্ৰথাই চলিছিল যদিও ভাৰতৰ মূল ভূখণ্ডৰ চুকে-কোণে থকা পাহাৰীয়া বা পাহাৰৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলবোৰ আছিল মাতৃ প্ৰধান। আৰু দেৱী পূজাৰ উদ্ভৱ হৈছিল এইবোৰ অঞ্চলতে। দেৱী নামৰ ব্যুৎপত্তিগত অৰ্থ্যো ইয়াৰ ইংগিত দিয়ে। যেনে— দুৰ্গা শব্দৰ অৰ্থ হ'ল দুৰ্গম ঠাইৰ অধিষ্ঠাত্ৰী, পাৰ্বতী শব্দৰ মানে হ'ল পৰ্বতৰ জীয়াৰী।

মহাভাৰত পুৰাণ আদিতো দেৱীৰ অধিষ্ঠানৰ ইংগিত পাওঁ। মহাভাৰতত আছে, 'দুৰ্গে কান্তাৰ্বাসিনী'। হৰি বংশত কোৱা হৈছে—

পৰ্বতাগ্ৰেসু ঘোষেসু নদীসু চ গুহাসু চ।

বাসন্তৰ মহাদেৱী বণেষু পৰ্বতেষু চ।।

দৰাচলতে, ভাৰতীয় সমাজখনলৈ চকু ফুৰালে ইয়াত দুটা বিশিষ্ট ধাৰা স্পষ্ট ৰূপত দেখা যায়। এটা হ'ল ভাৰতৰ মূল ভূখণ্ডত থকা পুৰুষ প্ৰধান বৈদিক ধাৰা; আনটো হ'ল মূল ভূখণ্ডৰ চৌদিশে পাহাৰীয়া মাতৃপ্ৰধান তান্ত্ৰিক ধাৰা। সেয়ে ভাৰতীয় সমাজত এফালে যেনেকৈ নাৰীৰ প্ৰতি অৱজ্ঞা আছে, আনফালে তেনেকৈ দেৱীৰ মহাত্মা প্ৰকাশ কৰা অনেক স্তোত্ৰও আমি দেখা পাওঁ। ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ তুলনাত অসমত মহিলাৰ অৱস্থা তুলনামূলক ভাৱে কিছু উন্নত। সতীদাহ, শিশু-কন্যাৰ হত্যা, আদিৰ দৰে জঘন্য প্ৰথা অসমত নাছিল, বংগৰ কুলীন ব্ৰাহ্মণৰ দৰে বহুপত্নীৰ বিবাহ নাছিল; বাঈজী আৰু হেৰেমৰ ব্যৱস্থা অসমত কাহিনীও হোৱা নাই; আনকি ভাৰতৰ আন ৰাজ্যৰ তুলনাত যৌতুক প্ৰথাও অসমত নাই বুলি কব পাৰি। হয়তো জনজাতীয় প্ৰাধান্যৰ বাবেই অসমত নাৰীৰ স্বাধীনতা অলপ হলেও বৰ্তি থাকিল।

এনে স্বাধীনতাৰ বাবেই চাগে অসমে মধ্যযুগতে জন্ম দিছিল মূলা গাভৰু আৰু ৰাধা-ৰুক্মিনীৰ দৰে বীৰাংগনাৰ, ফুলেশ্বৰী, সৰ্বেশ্বৰী আৰু মনস্বিকা কুঁৱৰীৰ দৰে শাসনকৰ্ত্ৰীৰ; কুৰুংগনয়নী, পিজৌ গাভৰু আৰু ৰমণী গাভৰুৰ দৰে মহিলা কূটনীতিবিদৰ। গড়গঞা

ৰজাৰ পত্নী চাওচিং এগৰাকী বিদুষী মহিলা আছিল, শূনা যায়, তেওঁ হেনো ভৰিৰেই তাই ভাষাৰ আখৰ লিখিব পাৰিছিল। উনৈশ শতিকাত ইংৰাজৰ শাসন কালত অসম মধ্যযুগৰ পৰা আধুনিক যুগলৈ আগবাঢ়ে। কিন্তু মধ্য যুগৰ পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ গ্ৰাস অসম খনত চলি থকা গোটাচেৰেক উদাহৰণ পোৱা যায়। উনৈশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে ৰত্নেশ্বৰ মহন্তই ‘স্বাধীনতা নে স্বৈচ্ছাচাৰ্য’ ঘৈণীৰ কৰ্তব্য ও স্ত্ৰী শিক্ষা” প্ৰবন্ধ দুটাত সেই যুগত নাৰী সম্পৰ্কে তেওঁৰ তথা সেই যুগৰ পুৰুষৰ মনোভাৱৰ আভাস পোৱা যায়। তেওঁ কৈছে— “দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে কাৰো ভাগ্যত অসং পুৰুষ পৰিল বা পিতৃ-মাতৃৰ বাছনিৰ দোষত বা তেওঁলোকে স্বভাৱ-চৰিত্ৰলৈ মন নকৰি অৰ্থকে মুখ্য বস্তু বুলি ধৰি ছোৱালীৰ সুখ হ’ব বুলি বিবেচনা কৰি যদি কোনো কুচৰিত্ৰ পুৰুষক নিজৰ ছোৱালী দিয়ে, তেনেহ’লে ছোৱালীয়ে নিজৰ অদৃষ্টক দোষী সেই পুৰুষক সুপথগামী কৰিবৰ নিমিত্তে নিজৰ জীৱনৰ সুখ আৰু সন্তোষ উৰ্চগা কৰিবলৈ শিকিব লাগে। গিৰিয়েক কুচৰিত্ৰ হ’লেই যে ঘৈণীয়েকৰ ঘৃণাৰ পাত্ৰ হয় এনে নহয়” (ঘৈণীৰ কৰ্তব্য ও স্ত্ৰী শিক্ষা)। নাৰীৰ স্বাধীনতা সম্পৰ্কে তেওঁৰ মন্তব্য হ’ল— “দুখিত অন্তঃকৰণেৰে কওঁ যে, আজিকালি তিৰোতাবিলাকক যি স্বাধীনতা দিবলৈ উলিয়াইছে, সি স্বাধীনতা নহয়, নহয় স্বৈচ্ছাচাৰিতা। তিৰোতাক নিজৰ ইচ্ছাৰ তলতীয়া কৰি দিব নালাগে। শাহু-শহুৰেকক তল পেলাই গাভৰু বোৱাৰীক সংসাৰৰ সৰ্বময়ী কৰ্ত্তী কৰি দিয়া একেবাৰেই অযুগুত। সেই নিমিত্তে মহৰ্ষি মনুৱে হাত দাঙি দাঙি মনু সহিংসাত “ন স্ত্ৰী স্বাতন্ত্ৰ্যইতি” পিতাৰক্ষতি কৌমাৰে ভৰ্তা ৰক্ষতি যৌৱন’ ইত্যাদি ৰূপে উপদেশ দি গৈছে।” (স্বাধীনতা নে স্বৈচ্ছাৰ)।

অৱশ্যে নাৰীৰ প্ৰতি সকলো অসমীয়া শিক্ষিত পুৰুষৰ মনোভাৱ নেতিবাচক আছিল বুলি কলে ভুল হব। সেই কালত এনে কেইগৰাকীমান পুৰুষৰ জন্ম হৈছিল যিসকলৰ আছিল নাৰীজাতিৰ দুখ-যাতনাৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল আৰু স্ত্ৰী শিক্ষাৰ পক্ষপাতী। সেই সকলৰ ভিতৰত গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰি। গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ লগতে আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ নামো লব লাগিব। ছল কৰি বিয়া কৰাই পিছত

গিৰিয়েকে এৰি দিয়া নাৰীসকলৰ দুৰ্গতি দেখা পাই সকলো বিবাহ আইনমতে পঞ্জীভুক্ত হ’ব লাগে বুলি মাত মতা তেৱেঁই আছিল অসমৰ প্ৰথম লোক। কিন্তু আধুনিক যুগৰ আৰম্ভণিত স্ত্ৰী মৰ্যাদাৰ সপক্ষে যিগৰাকীয়ে আটাইতকৈ জোৰ দাৰ ধ্বনি তুলিছিল, তেওঁ হ’ল হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা। অনেক বিয়া কৰা অযুগুত, স্ত্ৰী শিক্ষা আদি নাৰী সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধ লিখিছিল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা বহু বিবাহৰ বিৰোধী আছিল আৰু ঘৈণীয়েক মৰাত তেওঁ নিজেও পুনৰ বাৰ বিয়া কৰোৱা নাছিল। গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ দৰে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা ও বিধৱা বিবাহৰ সমৰ্থক আছিল। সম্প্ৰতিক কালত নাৰীৰ প্ৰতি পুৰুষৰ অৱহেলাৰ মনোভাৱ দ্ৰুতভাৱে হ্ৰাস পাই আহিছে। তথাপি পুৰুষতান্ত্ৰিক মনোভাৱে কেতিয়াবা গুপ্ততে, তেতিয়াবা প্ৰকাশ্যে আমাৰ সমাজত আজিও ক্ৰিয়া কৰি নথকাকৈ থকা নাই। কন্যা সন্তান জন্মিলে নিৰানন্দ হোৱা আৰু পুত্ৰ সন্তানৰ আশাত এটাৰ পিছত এটাকৈ কন্যা সন্তান জন্ম দি যোৱা পৰিয়াল আমাৰ সমাজত আজিও নিচেই তাকৰ নহয়। নাৰী স্বাধীনতাৰ সপক্ষে ওকালতি কৰা পুৰুষৰ মনতো পুৰুষালি মনোভাৱে মনৰ গুপ্তত ক্ৰিয়া কৰি থাকে। পুৰুষৰ অৱচেতন মনত ক্ৰিয়া কৰি থকা এই পুৰুষালি মনোভূতিটো ধেমেলীয়াকৈ এজন ইংৰাজ কবিয়ে এটা লিমাৰিকত এনেদৰে—

Said the man to his wife: It is true
That equality must be your due,
Provided you know
That status says quo;
Four I am more equal than you.

জৰ্জ অৱেলে তেওঁৰ ‘এনিমেল ফাৰ্ম’ গ্ৰন্থত লিখিছিল, “সকলো জন্তু সমান; কিন্তু কিছুমান জন্তু আন জন্তুতকৈ বেছি সমান। সেইদৰে বাহিৰত নাৰী স্বাধীনতাৰ প্ৰশস্তি নহলেও পৰম্পৰাৰ হেঁচাত পৰি আজিৰ পুৰুষেও হয়তো মনে মনে ভাৱে “নাৰী পুৰুষ সমান; কিন্তু পুৰুষ নাৰীতকৈ বেছি সমান।”

সহায় লৈ
(নাৰী পুৰুষ সমান কিন্তু)
(অসমৰ মহিলা সমাজ আৰু সাহিত্য)

বৌদ্ধ ধৰ্ম : নীতি আৰু আদৰ্শ

মেহৰুণ বেগম

স্নাতক প্ৰথম বান্ধাসিক, ইতিহাস বিভাগ

Buddha Dharma is an Indian Religion based on a series of original teaching attributed to Gautam Buddha.

বুদ্ধদেৱৰ জীৱন বিষয়ক বিশ্লেষণ কৰিবলৈ ঐতিহাসিক উপাদানৰ অভাৱ আছে। প্ৰমাণ্য তথ্য কিছু জনশ্ৰুতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই গৌতম বুদ্ধৰ জীৱনী প্ৰণয়ন কৰা হয়। বৌদ্ধ ধৰ্মশাস্ত্ৰ, সিংহলী গচ্ছ মহাবংশ আৰু দ্বীপবংশ, জাতক পুথি আদিত বুদ্ধৰ জীৱন বিষয়ক সমল বা উপাদান পোৱা যায়। উত্তৰ প্ৰদেশৰ ওচৰৰ নেপালৰ তৰাই অঞ্চলৰ কপিলাবস্ত্ৰ ৰাজ্যৰ লুম্বিনী গাঁৱত ত গৌতম বুদ্ধৰ অৰ্বিভাৱ হয়। বুদ্ধদেৱৰ জন্ম তাৰিখ লৈ মতানৈক আছে। তেওঁৰ দেউতাকৰ নাম আছিল শুদ্ধোধন আৰু মাকৰ নাম ইছেল মায়া দেৱী।

শৈশৱ কালত গৌতমে তেওঁৰ মাকক হেৰুৱায় আৰু মাহীমাক প্ৰজাপতিয়ে তেওঁক তুলি-তালি ডাঙৰ-দীঘল কৰে। শুদ্ধোধনে গৌতমক অস্ত্ৰশিক্ষা আৰু শাস্ত্ৰশিক্ষাৰ শিক্ষা দিছিল। যোল্ল বছৰ বয়সত শুদ্ধোধনে গোপা নামৰ এগৰাকী সুন্দৰী কন্যাৰ সৈতে গৌতমৰ বিবাহ পাতি দিয়ে। ২৯ বছৰ বয়সত গৌতমৰ এটি ৰাছল নামৰ পুত্ৰ সন্তান জন্ম হয়।

ৰাজবংশত আৰ্বিভাৱ হৈছিল যদিও যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, আমোদ-প্ৰমোদ প্ৰতি গৌতমৰ সমূলি গুৰুত্ব নাছিল। ভোগবিলাসৰ প্ৰতিও তেওঁৰ মন কাল নাছিল। বিবাহৰ পিছতো গৌতমৰ মনৰ পৰিৱৰ্তন বৌদ্ধধৰ্মৰ আদৰ্শসমূহ পিটকত পোৱা যায়। বৌদ্ধ পিটিক হ'ল তিনিখন।

সেয়েহে ইয়াকে “ত্ৰিপিটিক” বুলি কোৱা হয়। “ত্ৰিপিটিক” কেইখন হ'ল- ‘বিনয়পিটক’, ‘সুত্ৰপিটক’, আৰু ‘অভিধৰ্ম পিটক’।

‘নিৰ্বান’ লাভ কৰাই হৈছে বুদ্ধ ধৰ্মৰ তত্ত্ব বা সাৰ কথা। মৃত্যুৰ পিছত আত্মাই নতুন জীৱন লাভ কৰে। নতুন জীৱনৰ লাভ কৰিলেও আগৰ জীৱনৰ কৰ্মফল ভুগিবলগীয়া হয়। জীৱন ধাৰণ কৰিলে কৰ্ম কৰিবই লাগিব। কৰ্মৰ পৰা সৃষ্টি হয়। আসক্তি।

আসক্তি নাইকিয়াৰ কাৰণে বুদ্ধদেৱে অষ্টমাৰ্গ বা অষ্টপথৰ কথা কৈছে। সেইবোৰ হ'ল- ১) মহৎবাক্য ২) সৎকাৰ্য ৩) সৎজীৱন ৪) মহৎপ্ৰচেষ্টা ৫) মহৎ চিন্তা ৬) সৎচেতনা ৭) সৎ প্ৰতিজ্ঞা ৮) সম্যক সমাধি। বুদ্ধদেৱৰ মতে প্ৰথম তিনিটা পথ অনুসৰণ কৰিলে সৎশীল পাব পাৰি।

বুদ্ধদেৱে মধ্যম পন্থা মানি চলাৰ ওপৰত মানোনিবেশ কৰিছিল। দুটা অন্তৰৰ মাজৰ পথেই হ'ল প্ৰকৃত পথ। এটা অন্ত হ'ল ভোগ, বিষয়া সম্পত্তিৰ প্ৰতি আসক্তি আনটো হ'ল কৃচ্ছ সাধন-দেহক নষ্ট দান কৰা। উক্ত দুটা অন্ত পৰিহাৰ কৰি দুটা অন্তৰ মাজৰ পথ অনুসৰণ কৰিবলৈ বুদ্ধই কৈছে। তেওঁ হিংসাৰ ওপৰত অধিক মনোনিবেশ কৰিছে। তেখেতে কৈছে যে সামাজিক জীৱনত শান্তি আৰু সাম্য প্ৰতিষ্ঠাৰ একমাত্ৰ পথ হ'ল অহিংসা। অতএব, অহিংসাই পৰম ধৰ্ম। অহিংসাই মানুহৰ জীৱন সৎ আৰু মহৎ কৰি তোলে। গৌতম বুদ্ধ আছিল অহিংসা আৰু মানৱতাবাদীৰ পুৰোধ।

প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস ৰচনাত বৈদিক আৰু সংগম সাহিত্য

ৰূপাঞ্জলী কলিতা
স্নাতক প্ৰথম বাৰ্ষিক
ইতিহাস বিভাগ

Vedic literatures are most important sources of knowledge about the aryaans and the Vedic period. প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস প্ৰণয়নত বৈদিক সাহিত্য আৰু সংগম সাহিত্যৰ ভূমিকা অপৰিসীমা।

প্ৰাচীন ভাৰতৰ আৰ্য সংস্কৃতিৰ জ্ঞান লাভ কৰাৰ প্ৰধান উৎসটোৱে হৈছে বৈদিক সাহিত্য। বৈদিক সাহিত্যৰ প্ৰধানসংগ্ৰহ গ্ৰন্থ হৈছে ‘বেদ’। ‘বিদ’ ধাতুৰ পৰা ‘বেদৰ’ উৎপত্তি হৈছে। অৰ্থ হৈছে ‘জ্ঞান’। বেদ হৈছে হিন্দু সভ্যতাৰ প্ৰধান স্বৰূপ। বেদক ভগৱানৰ মুখৰ বাণী বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।

আদি অৱস্থাত বেদ লিখিত ৰূপত নাছিল, পৰম্পৰাগতভাৱে বেদ মুখস্থ কৰি মনত ৰখা হৈছিল আৰু পুৰুষনুক্ৰমে এইবাৰ কৰা হৈছিল। গতিকে, বেদক ‘শ্ৰুতি’ বোলা হৈছিল। লিপি উদ্ভাৱন হোৱাৰ পিছতহে বেদ লিখিত ৰূপত পোৱা হৈছিল। বেদ চাৰিখন- ঋক্, যজু, সাম আৰু অথৰ্ব বেদ। প্ৰতিখন বেদৰ চাৰিটাকৈ ভাগ আছে। সেয়া হ’ল- ১) সংহতি, ২) ব্ৰাহ্মণ, ৩) আৰুণ্যক আৰু ৪) উপনিষদ।

চাৰিখন বেদৰ ভিতৰত ঋক্বেদই আটাইতকৈ পুৰণি আৰু প্ৰধান বেদ। বৈদিক যুগত প্ৰণয়ণ কৰা কোনো গ্ৰন্থৰে সঠিক সময় জনা নাযায়। পণ্ডিতসকলে অনুমান কৰে যে আৰ্যসকলে পঞ্জাব আৰু সপ্তসিন্ধু অঞ্চলত বসবাস কৰি থাকোঁতেই আনুমানিক খ্ৰীঃ পূঃ ১৫০০ ৰ পৰা খ্ৰীঃ পূঃ ১০০০ ৰ আগতেই ঋক্বেদ আৰু খ্ৰীঃ পূঃ ৬০০ ৰ ভিতৰত তিনিখন বেদ ৰচনা কৰা হৈছিল।

এইটো বিশ্বাস কৰা হয় যে বেদসমবহ মানুহৰ ৰচিত নহয়, ভগৱানে কোনোবা ঋষিৰ দ্বাৰা লেখা হৈছিল। আনফালে উপবেদ, বেদাংশ ধৰ্মশাস্ত্ৰ সূত্ৰ সাহিত্য আদি মানুহৰদ্বাৰা প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল।

সংগম পৰাও সাহিত্যৰ পৰা ভাৰতৰ বিশেষ ভাবে দক্ষিণ ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয় বিশ্বাস সম্পৰ্কে জানিব পাৰি। তামিল ভাষাত লিখা এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্য গুৰুত্ব আছে। তামিল ভাষাত কবিসকলৰ সমাৱেশক ‘সংগম’ বোলা হৈছিল আৰু এই কবিসকলৰ ৰচনা ৰাজ্যকে ‘সংগম সাহিত্য’ হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হয়।

আত্ম কথন

-দিব্যাশ্ৰী দাস

উচ্চতৰ মাধ্যমিক ২ য় বৰ্ষ

তোমাৰ দুখ নাই কমা, তুমি দুখ সহ্য কৰিব পৰা হ'ল। কাৰণ তুমি ডাঙৰ হৈ গৈছা। আৰু যেতিয়া সৰু আছিলোঁ তেতিয়া ভাবিছিলোঁ কেতিয়া ডাঙৰ হ'ম এতিয়া ভাবো যে সৰু আছিলো ভালেই আছিলো। কি মুষ্কিল নহয় জানো?

সৰু থাকোতে ডাঙৰ হ'ব মন যায়, আৰু ডাঙৰ হ'লে সৰু বহু হ'ব। একমহা বিপদত পৰিছোঁ আমি।

সৰু থাকোতে খেলা বস্তুবোৰ ভাঙি গলে কিমান যে কান্দিছিলো, আৰু ডাঙৰ হৈ দেখিলো যে তোমাক খেলা বস্তু ভাবি এজন মানুহে ভাঙি থৈ গ'ল গৈ। তুমি তু তেওঁৰ খেলা বস্তু এ আছিল। তুমি ভাঙি গ'লা বুলি তু তেওঁৰ ও চকু পানী নোললে।

তোমাৰ কাৰনে কোনো নৰলে, কিন্তু তুমি সকলোৰে কাৰনে বলা। যিমান ডাঙৰ হৈ আছে সিমানই দেখিছো যে তোমাৰ নিজৰ লগত এ দূৰত্ব টো বাৰি গৈ আছে। ডাঙৰ হোৱাটো ইমান সহজ নহয়, সঁচাই সহজ নহয়। যিমান ভাবিছা সিমান সহজ নহয়।

টকাৰ অভাৱত কিমান যে সপোন বোৰক তুমি নিজ হাতে ডিঙি চেপি মাৰি পেলালা তাৰ হিচাপ নাই, নহয় নে? ফুৰিব যাম বুলি বাৰি টকাৰ অভাৱত কিমান যে পৰিকল্পনা তুমি চেচাঁ পানী ঢালিছা সেইটো অকল তুমি হে জানা। বন্ধু বান্ধৱীৰ লগত দামী ৰেষ্টুৰেণ্টত নগৈ ৰাস্তাৰ কাষৰ সৰু দোকান ওখনৰ পৰা বস্তু কিনি খাছি। আৰু সুধিলে কৈছা, “মোৰ ৰেষ্টুৰেণ্টৰ খানা একেবাৰেই বাল নালাগে। মোৰ ইয়াতেই ভাল”।

দুৰ্গা পূজাহওক অথবা বহাগ বিহু, নতুন কাপোৰ এযোৰ কিনিব যাম বুলি কৈ কিমান বাৰ ভাবিছো যে দেউতাৰ হাতত টকা পইচা আছে নে নাই, তেওঁ নিজে দিলে লম বাক নহলে নোখোজো নেকি। কিবা কে কম হ'লে নিজেই দেউতাক কৈছা” দেউতা ঙ্গ এইবাৰ

কাপোৰ নহলেও বহুও। বহুত আছে।

মন তোমাৰ ও বেয়া হৈছিল যদিও তুমি সেইটো দেউতাক বুজিব দিয়া নাই। কাৰণ তুমি ডাঙৰ হৈছোঁ। কিমান আশা কৰিছিলো যে ডাঙৰ হ'লে সব ঠিক হৈ যাব। এতিয়াও আশা কৰি ও আছে যে ঠিক হৈ যাব। কিন্তু হৈছে নে? হ'ব নে? ঠিক হ'ব নে নহয়, সেইটো তুমি নাজানা, কিন্তু তুমি যে সম্ভালিব পাৰিবা সেইটো তুমি জানা। কথাটো হল যে তোমাৰ হাতত সময় কম আৰু সপোন বহুত। দৌৰ ভাগ ৰ মাজত তুমি নিজকেই হেৰাই আছা জাতে তুমি নিজকেই বিচাৰি পোৱা।

নোকোৱা কথাবোৰটো নিজৰ মাজতেই লপকাই ৰাখিলা। কাৰন কব পৰা তেনেকুৱা কাকো বিচাৰি নাপালা। Socila media ত টো বহুত নেটৱৰ্ক আছে কিন্তু মনৰ নেটৱৰ্কটো যে কাৰোৰে লগত নাই। কিমান বন্ধু তোমাৰ কিন্তু কোৱাচোন তোমাৰ কোৱাৰ কোনো নাই, তোমাক শুনা কোনো নাই। নহয় নে?

চোৱা যিমানখিনি জীৱন আমি পাইছোঁ, তাত বাল বেয়া ভাবি ও নো কি হ'ব? নিজৰ যুদ্ধ নিজেই কৰিব লাগিব। অকলে আহছোঁ, অকলেই যাব লাগিব। আমাৰ গৈ পিছে যিমান মানুহ , বন্ধু বান্ধৱ দেখিছোঁ চৰেই ক্ষন্তেকীয়া। কিন্তু তুমি? তুমি কি ক্ষন্তেকীয়া? নহয়? তুমি এনেকুৱা কিবা কৰি যাবই পাৰা জোনটো বছৰ ৰ পিছত মানুহে মনত ৰাখিব পাৰে। তুমি এনেকুৱা কিবা কৈ যাব পাৰা যি মানুহে মনত থব পাৰে। তে কি হ'ল যদি কোনো নাই শুনাৰ, তুমি টু আছা নিজৰ কথা শুনিবলৈ। তে কি হ'ল যদি তোমাক কোনো ভাল নাপাই, তুমিটো আছাঁ নিজক ভাল পাবলে। নহয় নে?

কাৰণ দিনটোৰ শেষত তুমি ডাঙৰ হৈ গৈছা।

কাৰণ দিনটোৰ শেষত তুমি ডাঙৰ হৈ গৈছা।

মানৱ সৃষ্টি বিষয়ক

ইয়াছমিন বেগম
স্নাতক প্ৰথম বাৰ্ষিক
ইতিহাস বিভাগ

মানৱৰ সৃষ্টি বিষয়ক প্ৰায়বিলাক আখ্যানতে বৰ্ণনা আছে যে অতি পাকৃত বা অলৌকিক প্ৰাণী বা বাহিনীয়ে পৃথিৱী আৰু মানুহ সৃষ্টি কৰে। এই আখ্যানসমূহ ধৰ্মাৱলম্বী অনুষ্ঠান, শিক্ষা, আইন, শিল্প আৰু নৃত্য আৰু সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক প্ৰদৰ্শনৰ মাধ্যমেৰে এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ বিদ্যমান হয়। অত্যন্ত প্ৰতীকমূলক এই অলৌকিক বিশ্লেষণ সমূহ বিশ্বাসৰ মাধ্যমেৰে গ্ৰহণ কৰা হয়।

Human Evalution, the process by which human being developed on earth from now extinct primates.

ভাৰতীয় এক আখ্যান মতে জীৱ মহাজাগতিক কণীৰ খোলাৰ পৰা উৎপন্ন হৈছিল, যি হ'ল সমস্ত জীৱন সমল। চীনত তাওবাদী ধৰ্মীয় পৰম্পৰাত পুৰুষ আৰু মহিলাৰ সমল আছিল য়িন আৰু ইয়াং। Yin হ'ল নিষ্ক্ৰিয়, নেতিবাচক, নাৰী শক্তি তথা ঠাণ্ডা আৰু অন্ধকাৰৰ উৎস আৰু Yang হ'ল বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ সক্ৰিয়, ইতিবাচক, পুৰুষশক্তি, তাপ আৰু পোহৰ উৎস। তাওবাদীসকলে বিশ্বাস কৰে যে এই দুই নাতি পৰস্পৰ বিপৰীত, তথাপিও পৰিপূৰকভাৱে পাৰস্পৰিক ভাব-বিনিময়েৰে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ আৰু সমস্ত জীৱকূলক ই বতৰি ৰাখিছে।

মানৱ বিৱৰ্তনৰ পশ্চিমীয়া পৰম্পৰা অনুসৰি প্ৰাচীন গ্ৰীচত Zeus য়ে Phrrha ক তেওঁৰ পাছপালে শিলা নিক্ষেপ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল আৰু এই প্ৰস্তৰ বা শিলাই পুৰুষ আৰু মহিলাৰ দিশ লৈছিল। 'Thales of Miletus' (৬৩৬-৫৪৬ খ্ৰীঃপূব) যুক্তি দিছিল যে সমুদ্ৰৰ

মাজত জীৱৰ উত্থান হৈছিল আৰু প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত এই মানুহ মাছৰ নিছিনা আছিল, শেষত শুকান ভূমিলৈ ই গুচি গৈছিল আৰু স্তন্য পায়ী প্ৰাণীয়েলৈ বিকশিত হৈছিল। সৃষ্টিৰ পশ্চিমীয়া দৃষ্টিভঙ্গীক প্ৰভাৱিত কৰা সকলোতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ মহাজাগতিক আখ্যান বাইবেলৰ আদি পুস্তক 'Book Of Genesis' ৰ মাজত পোৱা যায়। ই ইশ্বৰে কেনেদৰে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডক সৃষ্টি কৰিছিল সেই বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰে।

সৃষ্টিৰ আৰম্ভণিতে সৃষ্টিকৰ্তা ইশ্বৰে স্বৰ্গ আৰু পৃথিৱী সৃষ্টি কৰিছিল, “সৃষ্টিকৰ্তাই ছয় দিনৰ ভিতৰত পোহৰ, স্বৰ্গ, পৃথিৱী, উদ্ভিদ, সূৰ্য, চন্দ্ৰ, তৰা, পশু-পক্ষী, মাছ, প্ৰাণী আৰু মানুহ সৃষ্টি কৰিছিল। 'Book Of Genesis' ত সৃষ্টিকৰ্তাক এটি নাম দিয়া হৈছিল- ‘ইয়াহৱেহ’ (Yahweh) তেওঁ পুৰুষ আদামৰ ধূলিকণাৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰিছিল আৰু ইদেন (Eden) উদ্যানত বহুয়াইছিল।

মহিলা হিচাপে তেওঁ ইভ (EVE) ক সৃষ্টি কৰিছিল। অৱশেষত এই প্ৰাচীন হিব্ৰু পৰম্পৰা অনুযায়ী প্ৰভু (Yahweh) য়ে সৃষ্টি কৰা তেওঁৰ দুই মানৱ সৃষ্টিয়ে তেওঁৰ আইন অমান্য কৰিছিল আৰু ভাল আৰু ভাল আৰু বেয়া জ্ঞানৰ নিয়ন্ত্ৰণ গছৰ ফল খাইছিল। সত্ৰৱ, প্ৰভু ইদেন (Eden) উদ্যানৰ পৰা আদম (Adam) আৰু ইভক (EVE) বহিস্কাৰ কৰিছিল। প্ৰজন্মৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে, মানুহে ইশ্বৰৰ আইন অমান্য কৰিবলৈ ধৰিছিল। শাস্তি হিচাপে, ইশ্বৰে এটি ভয়ানক প্লাৱনৰ সৃষ্টি কৰে যি প্লাৱন নোৱা (Noah) আৰু তেওঁৰ পৰিয়াল।

Adam আৰু EVE ৰ বংশধৰ সকলৰ বাহিৰে তেওঁৰ সমস্ত সৃষ্টি ধ্বংস কৰিছিল। নোৱা (Noah) আৰু তেওঁৰ পৰিয়ালৰ ইশ্বৰৰ নিৰ্দেশ অনুযায়ী নিৰ্মিত এখন নাওঁত প্ৰত্যেক পশু-পক্ষীক লৈ আহে। নোৱা (Noah) আৰু তেওঁৰ পৰিয়ালক বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ প্ৰাণীসমূহ নাওঁৰ সহায়ক এই ভয়ানক প্লাৱন (বানপানী) ৰ পৰা ৰক্ষা পাইছিল।

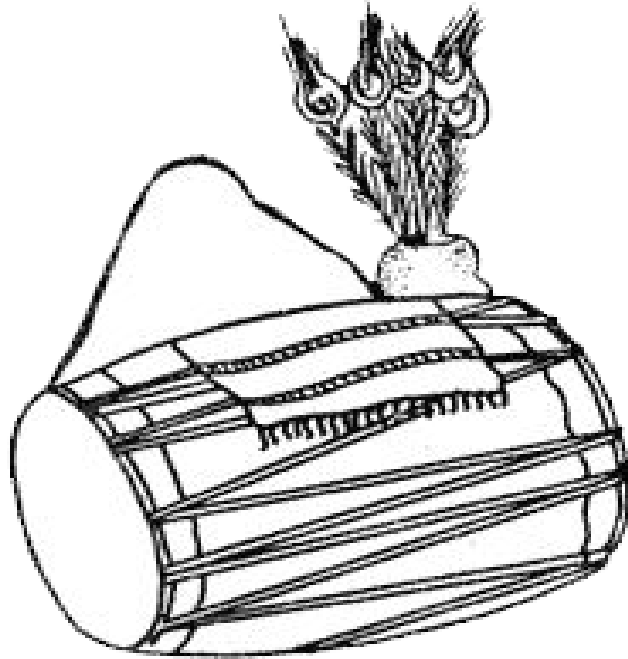
নোৱা আৰু তেওঁৰ পৰিয়ালে সমগ্ৰ বিশ্বতে সকলো প্ৰাণীৰ জন্ম দিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত গোটেই ইউৰোপতে বাইবেলৰ মহাজাগতিকতাই পশ্চিমীয়া

বিশ্বৰ এক প্ৰভাৱশালী আখ্যানত পৰিণত হয়।

বাইবেলৰ আখ্যানৰ সৈতে ভাৰতীয় এক পুৰণি আখ্যানৰ বহুখিনি সাদৃশ্য আছে। সতপথ ব্ৰাহ্মণ তথা মৎস পুৰাণ অনুসৰি ভগৱানৰ বিষুৱে মনুক প্ৰলংকাৰী বানত এক মাছৰ ৰূপ ধৰি পৰিত্ৰাণ কৰিছিল। মনুৱে উক্ত বানত (Great flood) এখন নাওঁত কিছু জীৱকুল লগত লৈ মৎস্যৰূপী বিষুৱৰ দ্বাৰা মানৱ পৰ্বতৰ শৃংগত উপবিষ্ট হৈ নিজকে তথা জীৱকুল ৰক্ষা কৰিছিল।

Human evaluation in the evolutionary process within the history of primates.

କବିତା କବ୍ୟ

“কবিতা এক সৃষ্টি, য’ত তৰপে তৰপে থাকে সামাজিক পটভূমি,
ব্যক্তিগত চেতন অৱচেতন মনৰ প্ৰতিক্ৰিয়া; তথা এটা জাতিৰ এটা
সময়ৰ বৰ্ণাঢ্য মানসিকতা।”

ড° নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈ

শিক্ষক

ড° পূৰ্ণ ভট্টাচাৰ্য
বিশিষ্ট কবি
সন্মানীয় সদস্য,
কন্যা মহাবিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি

মোৰ পিতাও এগৰাকী শিক্ষক আছিল
শিশুৰ চকুত সানি দিছিল বকুলৰ গোন্ধ।

নাভিত তেল সানি
চোতালত বেলিৰ ছাঁ লেখি
গা ধুইছিল, বসন পিন্ধিছিল
পৰম তৃপ্তিৰে খাইছিল
হিয়াৰ মাজুলীৰ আইৰ হাতৰ এসাঁজ।

পিতাৰ হাতত আছিল
মহেন্দ্ৰ দত্তৰ আকাশ যেন লগা ছাতিটো
তিনিমাইল বাটৰ ভৰিৰ খোজ
পিতাইৰ বাবে আছিল পৰিত্ৰ উৎসৱৰ শোভাযাত্ৰা।

বেতনৰ ধনখিনিয়েহে আত্মকাল দিছিল পিতাক
মিলাব পৰা নাছিল আখলৰ চাউল-চৰুৰ অনুপাত
তাতে আকৌ সেইখিনিকে বৈ বৈ থাকোতে
সোমবাৰ গৈ শনিবাৰত লুকাইছিল।

নৈৰ পানী বাঢ়িলে গাঁৱত বাঢ়িছিল
চাউল-চেনিৰ দাম,
মহাজনে কেজিয়ে প্ৰতি লগাইছিল স্থানীয় কৰ,
বাকী বাঢ়িছিল মহাজনৰ ৰঙা খাতাত

লাজতে পিতায়ে মহাজনক দি দিছিল
জহা ধান হোৱা ৰাজআলিৰ কাষৰ মাটিডৰা।
পকিলে টিক্ টিক্ কৰে ৰঙা হোৱা বগৰীডালৰ
তলতে
শিশুহঁতক যোগ কৰিবলৈ দিছিল হেঁপাহ
বিয়োগ কৰিবলৈ দিছিল হুমুনিয়াহ,
আঁঠুৰ ওপৰত ধুতী পিন্ধা মানুহজনক
ভাল পাবলৈ শিকাইছিল
হিংসাৰ পাৰ্থেনিয়ামৰ শিপা উভালিবলৈ
বুকুত গুঁজি দিছিল দুপৰীয়াৰ সাহস।

জাতকৰ সাধুও পঢ়ুৱাইছিল পিতায়ে
মোৰ আই যেন লগা শোকাৰ্ত নাৰীগৰাকীৰ
চাদৰৰ আঁচলত বান্ধি দিছিল অনন্তকালৰ
সত্যৰ সৰিয়হ।

মোৰ পিতা
আপোনাৰো পিতা।
পিতাহঁতৰ আচলতে সপোনেই নাছিল
সপোনক সোণৰ কলচী পিন্ধাবলৈ
বাট দেখুওৱা
প্ৰজ্ঞাৰ বাখৰ খটোৱা জীৱন আছিল।

নহয় তাতকৈও উৰ্ধত আছিল তেওঁ
এগৰাকী 'শিক্ষক' আছিল।

অসমীয়া বিভাগৰ ভূতপূৰ্ব মূৰব্বী অধ্যাপক স্বৰ্গীয় নকুল চন্দ্ৰ দাসক স্মৰণ কৰি কবিতাটো
প্ৰকাশ কৰা হ'ল।

শেৱালি সন্ধ্যাৰ সুবাস

ভূষিত সন্ধ্যাৰ দুৱাৰ খুলি নামি আহে
তুয়াৰ ৰাত্ৰিৰ অনুৰাধা।
অজানিতে আবেগ ধুৱাই নিয়ে
শাৰদী নিশাৰ মায়াবী সপোন সুৰসনা।

অনুৰাধা,

তুমি কাৰ স'তে সজোৱা
সুৰৰ মালিতা?

তেজিমলা মৰি বিৰহিনী হ'ল

নাওঁধন কোঁৱৰ বণিজলৈ গ'ল

মাহী আইৰ কপটতাত

শৰৎ বিদগ্ধ হ'ল।

তুমি কবানে অনুৰাধা?

নৈ কিয় সাগৰলৈ বয়

সাগৰ কিয় মৰুদ্যান হয়?

সুৰুযত প্ৰভাত কিয় হয়

দিগন্তত কিয় একাৰ আঁতৰি যায়?

কবানে?

কপৌজনী কিয় অশান্ত হয়

কুলিৰ মাতত কিয় বসন্ত হয়?

পৰীৰ দেশত কিয় প্ৰভাত লুকায়

শৰতে কিয় শেৱালি সুবাস বিলায়?

অনুৰাধা

সাগৰ কিয়? শুকায়

মাণিক কিয় লুকায়

জানাই নহয়.....

শৰৎ আৰু সন্ধ্যাৰ আয়ুস নমনা

ই যে মোৰ অঘৰী সপোন

নিলাঞ্জনা,

হিম চোঁচা আঙুলিৰ মায়া

ভৰ যৌৱন।

দুটি কবিতা

বৰ্ণালী চৌধুৰী
সহকাৰী অধ্যাপক
ইংৰাজী বিভাগ

(১)

এইবাৰ মই সাজিম
এখন সুউচ্চ, দুৰ্ভেদ্য দুৰ্গ
য'ত তোমাৰ প্ৰবেশ নিষেধ।
অথবা সাজিম,
এখন কাইটীয়া তাঁৰৰ বেৰ।
অহংকাৰৰ পোছাকযোৰ
খুলি থবা তুমি,
নহলে যে প্ৰবেশদ্বাৰত
পোছাকযোৰ ফাটি পৰিব উৱলি।

(২)

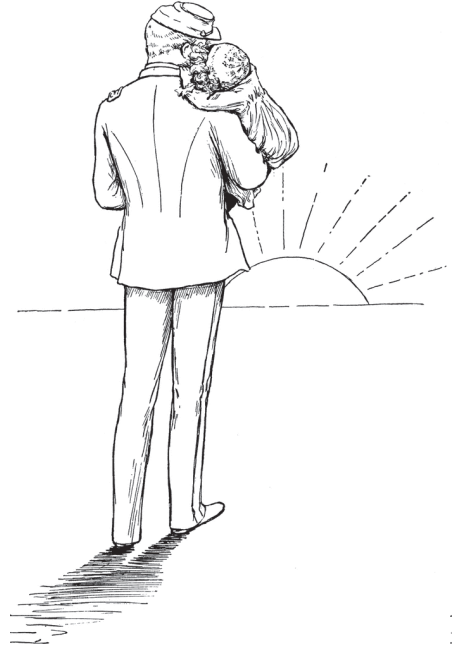
মই নোৱাৰিম
আপোনাৰ ভাল লগাকৈ কথা কব,
আপোনাৰ ময়েই আপোন বুলি
মিছাতে নিজকে জাহিৰ কৰিব,
সকলো কথাতে হয় বুলিও
মই নোৱাৰিম কব।
একো নোকোৱাকৈয়ে হয়তো
আপোনাৰ বিপদত মই পাৰিম
সহাঁৰি দিব।
আপুনি বিছাৰিলে সুবিশাল
নদী, সুউচ্চ আকাশ হয়তো
পাৰিম দেখুৱাব।
দুখীয়াৰ দুৰ্দশা, সৰ্বহাৰাৰ জীৱন
হয়তো পাৰিম বনাব।
তথাপি আপুনি ভালপোৱা ধৰণে
হয়তো নোৱাৰিম কব।

পিতাই

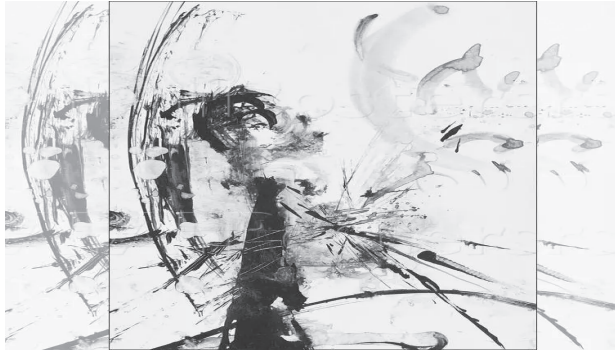
বিনীতা গগৈ
সহকাৰী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ

(মোৰ পিতৃ দেৱতাৰ পদকমলত একাজলি শ্ৰদ্ধাৰ্থ্য)

এবাৰ তোমাক স্পৰ্শ কৰিব পৰা হ'লে,
অনুভৱ কৰিব পৰা হ'লে সুস্মৃততম নিবিড়তা
মলয়া বতাহ এজাকৰ দৰে দি গ'লাহেঁতেন
মোক প্ৰাণময় শীতলতা।
তুমি যদি থাকিলাহেঁতেন কাষতে,
মোৰ নিচেই কাষতে হয়তো
বুকুৰ এডোখৰ ক'লাকৈ নুপুৰিলেহেঁতেন।
নাঙলৰ সীৰলুৱে সোণগুটি নিগৰাওঁতে
দিলোহেঁতেন তোমাক ৰ'দ বৰষুণত
সকাহ পাবলৈ এটা সৰুদৈয়া ফুলাম জাপি।
জোনাক ভৰা নিশা তোমাৰ কোলাত মূৰ থৈ
আকাশৰ তৰা গণি গণি ভাগৰি পৰি
জোনবাইক বেজি খুজি তোমাৰ বাবে
চিলালোহেঁতেন এটা মোনা।
অথচ তুমি নথকা বাবে মোৰ বাৰীত এতিয়া
বসন্ততে এজাৰ ফুলে।
মোৰ সোণালী শৈশৱ, ৰূপালী কৈশোৰ
তোমাৰ অনুপস্থিতিত বনবনাই
ভাঙি যায় কাঁচৰ দৰে,
জোনাকী যৌৱনৰ বাটতো জাগি উঠে
সীমাহীন উদাসীনতা।
স্মৃতিৰ পটত আঁকিব বিচাৰি এতিয়া তোমাৰ ছবি
মই বিভ্ৰান্ত হৈ ৰওঁ,

মনৰ চুকে কোণে তোমাৰ স্মৃতি যদিও
ক'ৰবাত যেন মই আঁত হেৰুৱাও।
অসহায় হৈ মূৰ তুলি আকাশলৈ চাওঁ
কেনেকৈ পাওঁ যদি তোমাৰ
টেঙেচিয়া ঘামৰ গোল্ক অথবা
সবল হাতৰ আশ্বাসৰ আলিঙ্গন!!
দুচকুৰ পতাত ওলমি ৰয় কেৱল তোমাৰ
সপোন দিঠকে শয়নে।
পিতাই অ'
তোমাৰ বাবে, কেৱল তোমাৰ বাবেই
মোৰ বুকুত এক বিশাল শূন্যতা
মনৰ বাহিৰে ভিতৰে.....

“তমসো মা জ্যোতিগময়”

হেমন্ত কুমাৰ বৰদলৈ
কাৰ্যালয়ৰ উচ্চ বৰ্গৰ সহায়ক।

কবিতা

ঠুনু শৰণীয়া
৬ষ্ঠ বাৰ্ষিক
অসমীয়া বিভাগ

কবিৰ এক সত্ৰা
হয়তো আশাহতৰ প্ৰকাশ
হয়তো কাৰোবাৰ সংগ্ৰামী পথ
হয়তো কাৰোবাৰ কৈশোৰৰ সুৰগা পৰিচায়ক
কবিতা,
কবিৰ প্ৰেমাস্পদৰ উদাৰতা
হয়তো কাৰোবাৰ বিষাদৰ অনন্ত ৰেখা
হয়তো কাৰোবাৰ অপ্ৰাপ্তিৰ নিদৰ্শন
হয়তো কাৰোবাৰ সাহসিকতাৰ অফুৰণ।
কবিতা,
কবিৰ এক ব্যক্তিসত্ৰা
হয়তো কাৰোবাৰ অনিচ্ছাকৃত যন্ত্ৰনা
হয়তো কাৰোবাৰ জীয়াই থকাৰ অত্যন্ত হেপাঁহ
হয়তো কাৰোবাৰ কদৰ্যতাৰ মনস্তাপ
কবিতা
কবিৰ এক মনোভাৱৰ দলিচা
হয়তো কাৰোবাৰ আৱেগৰ শালিণতা
হয়তো কাৰোবাৰ নিদ্ৰাহীনতাৰ কথোপকথন,
হয়তো কাৰোবাৰ শাব্দিক আন্দোলন
কবিতা এয়াই
যাৰ মাজত বহুতেই আছে জীয়াই।

গ্ৰীষ্ম পাৰ হয় আগৰ দৰে।
বৰষাৰ জেপজেপিয়া বৰষুণ
আৰু ফৰকাল শৰতৰ নিয়াঁৰ সনা
ৰাতি পুৰাবোৰ,
নতুবা,
শীতৰ ঠেটুৱৈ ধৰা
ৰাতি পুৰাবোৰ,
বহু দুপৰ নিশাৰ গহীন প্ৰহৰ ধৰি
ব্যস্ত থকা অধ্যক্ষৰ
কাৰ্যালয়
আৰু কেতিয়াবা, তাতেই
গহীন প্ৰহৰবোৰ পাৰ কৰি
পুৱাই দিয়া ৰাতিবোৰ
স্মৃতিৰ মণি কোঠত লৈ
এতিয়া হাঁহি মুখে পাৰ হয়, পাখিলগা সময়
কন্যামহাবিদ্যালয়ৰ
সেউজ বুলীয়া চোতালেদি।
গাভৰু কন্যাৰ হাঁহিত
ফুলি উঠে ফুলনিৰ ফুল।
শ্ৰেণীকোঠাত-
জ্ঞানৰ মুকতা সন্ধানী কন্যা,
ব্যস্ত অধ্যক্ষৰ কাৰ্যালয়,
ব্যস্ত গ্ৰন্থাগাৰ, ব্যস্ত অধ্যাপক-অধ্যাপিকা
ধৈৰ্য্যৰ নৈখন পাৰ হৈ বহু দূৰ আগবঢ়ে
কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ
ধৰজাত জিলিকে
মূল মন্ত্ৰ
“তমসো মা জ্যোতিগময়”।

ফাগুন আহিছে

প্ৰীতিশ্ৰী মেধী
প্ৰথম য়ান্মাসিক
অসমীয়া বিভাগ

সপোন

শ্ৰীনৱনীতা কলিতা
প্ৰাক্তন ছাত্ৰী
ৰচনাকাল ২০১৮

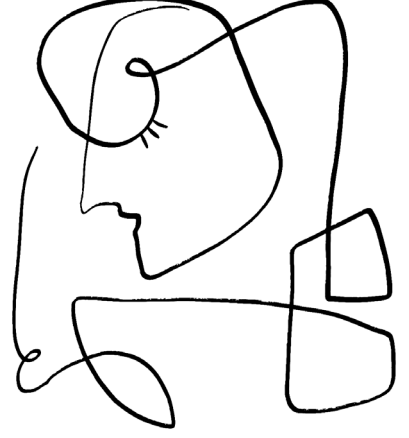
বেদনাৰ কলীয়া ডাৱৰে ঢাকে
মোৰ জীৱনৰ আকাশ
চুকি নাম জানো কেতিয়াবা
পূৰ্ণিমাৰ জোনাক,
হয়তো নাপাম,
বাৰে বাৰে সপোন ৰছো
বাৰে বাৰে ভাগে,
তথাপিও মোৰ মনে দেখোন
আকৌ সপোন ৰছে,
আকৌ এবাৰ জীৱনত
সপোন দেখিছো
সপোনক বাস্তৱ কৰাৰ আশাত
কন্যা মহাবিদ্যালয়লৈ বুলি আহিছো
পোৱা নোপোৱাৰ কমাৰ শালত;
জীৱন গঢ়াৰ—
লক্ষ্য স্থিৰ কৰিছো।

ধূলিয়াৰি বাটেৰে
উন্মনা ফাগুন আকৌ আহিছে
বলিয়া ফাগুনৰ পছেৰাজাক
আজি আকৌ বলিছে
ৰঙা হৈ ফুলিছে
পলাশ, শিমলু, মদাৰ
সৰাপাতত কবিয়ে
প্ৰেমৰ কবিতা লিখিছে
ফাগুন মানেই.....
এচাটি কোমল বতাহ
ফাগুন মানেই.....
বতাহতো প্ৰেমৰ আৱিৰ
ফাগুন মানেই.....
সৰাপাতৰ বেজাৰত নুফুলা এজাৰ
ফাগুন মানেই.....
শীতে লঠঙা কৰা বিৰিষৰ বসন্তলৈ
ঢাপলি
ফাগুন মানেই.....
অভিমানী পলাশৰ আভা
এই ফাগুনেই ধূলিয়াৰি ভাৱনাৰ আকাশ
এই ফাগুনেই সুমধুৰ গীতৰ গুণগুণনি
এই ফাগুনতেই লুকাই থাকে.....
জীৱনৰ বতৰা
আশাৰ বতৰা
ব'হাগৰ বতৰা।

স্বপ্নময়ী ফুলনি

(শিশু কবিতা)

বিজুমণি শৰ্মা
কাৰ্যালয়ৰ কনিষ্ঠ সহায়ক।

অকমান-অকমান ভাই-ভনী দুটিৰ
মন সাগৰ টোৱাই তোলে-
এখনি ফুলনি সজাৰ
সপোন-দিথকৰ এটি উঠানমা খেলে।

ঋতুৱে ঋতুৱে

সলাৰ বেশ

এই ফুলনিয়ে।

মূল পথ এৰি

ঘৰ সোমোৱা পদূলিৰ দাঁতিত

সজাই তুলিলে দুয়োয়ে ফুলনিএখনি।

ৰঙা, নীলা, হালধীয়া, ফুটকীবুলীয়া

পাৰে মানে আনি ৰূলে

সপোন পুৰীয়া পাৰিজাত ৰূপে।

ভোমোৰা, মৌপিয়া

গীত গোৱা পখী

সকলো আহিব দিনে-নিশাই ফুলনি ভৰি,

নিশাৰ দুপৰত দুপাখি মেলি

নামিবহি সৰগৰ পৰী।

কি যে ভাল লগা

হৃদয় জুৰ কৰা

সৰগৰ অপেশ্বৰী।

দিনপাৰ হৈ মাহে ভৰি দিলে

মাহবোৰ ঋতু হ'ল

বসন্তৰ বা লাগি

ফুলনিখনি ৰূপহী হ'ল।

তগৰে আমোল মোলাই

কৰবী জুপিৰ গাত ওলমি, কপৌ ফুলে

মাৰে মিচিকিয়া হাঁহি।

শাৰদী সুবাস লৈ শেৱালি ফুলে

জোনালী আকাশত তিৰবিৰ তৰাই খেলে।

নিশাৰ দুপৰত

অকমান-অকমানিয়ে জুমি জুমি চায়

বেৰৰ জলঙাৰে।

হয়তো আজিয়েই আহিব পাৰে

আমাৰ ফুলনিলৈ

সৰগৰ পৰী

আহিব সৰগৰ অপেশ্বৰী।

জীৱন বাটত

শ্ৰী মুনিন্দ্ৰ বৰ্মন
চতুৰ্থ বৰ্গৰ কৰ্মচাৰী।

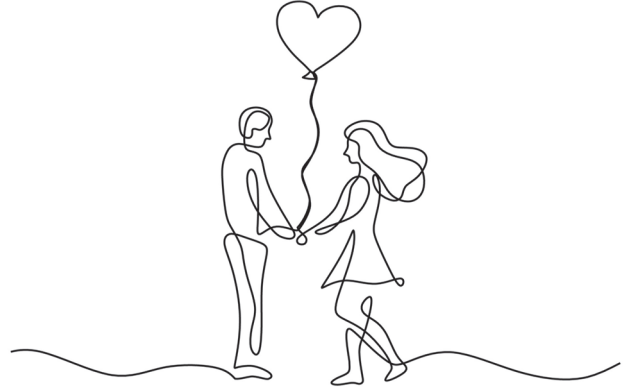
আপোন বুলিবলৈ কোনো নাই ,
সকলো কেৱল নিজৰ স্বাৰ্থসিদ্ধি
কৰিবলৈহে আপোন হোৱাৰ
অভিনয় কৰে

স্বাৰ্থ পূৰণ হলে সম্পৰ্কও
শেষ হয়।

মুছলমানক ঘৃণা কৰিবলৈ
গীতাত লিখা নাই
হিন্দুক ঘৃণা কৰিবলৈ
কোৰাণত কোৱা নাই
মনত ৰাখিব

পিয়াহ আৰু ভোকৰ কোনো ধৰ্ম নাই
পানী আৰু তেজৰ কোনো জাত নাই
সকলোতকৈ মূল্যবান কি জানানে?
সময় আৰু সম্পৰ্ক

যেনে- সময় তেওঁক দিয়ক
যিয়ে সময়ৰ মূল্য বুজে আৰু
সম্পৰ্ক তেওঁৰ লগত কৰক
যিয়ে তোমাৰ গুৰুত্ব বুজে
যি নিজৰ কষ্টৰে ভলদৰে অনুভৱ কৰিব পাৰে
তেওঁ কেতিয়াও আনক কষ্ট নিদিয়ে
কাৰণ তেওঁ জানে কষ্টৰ সময় দৰে
বেদনাদায়ক আন একোৱে নাই
নিজৰ সুস্থতাতকৈ
মা দেউতাৰ অসুস্থতাই
মনত বহুত বেছি দুখ দিয়ে
যি পাইছা তাক ধৰি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰিবা
যি হেৰাই গৈছে তাক বিচাৰি
হাবাথুৰি নাখাবা আৰু যি পোৱা নাই সেইয়া
ভাগ্যতেই নাই বুলি ধৰি লবা।

জ্ঞানজ্যোতি

মৌচুমী কলিতা
ষষ্ঠ যান্মাসিক।

অনাকাংক্ষিত এটি খবৰ
আপুনি হেনো গ'ল গৈ
কেতিয়াও উভটি নহাৰ মৌন প্ৰতিশ্ৰুতিৰে।
অবিশ্বাস্য এই সময়
বাকৰুদ্ধ আৰু নীৰৱতাৰ সংমিশ্ৰণ
সময় বাৰু ইমান নিষ্ঠুৰ হ'ব পাৰে নে?
পাৰে জানো স্নান হ'ব জ্ঞানৰ জ্যোতি?
যি জ্যোতিৰ পোহৰে পোহৰাই ৰাখিছে আমাক
কেনেকৈ বাৰু স্নান হ'ব পাৰে তাৰ আলোক
হয়তো চিৰসত্যক স্বীকৃতি দি
যোৱাৰ সময়তো দি গ'ল
আপুনি এক নতুন জ্ঞান
জ্ঞান জীৱনৰ, জ্ঞান সময়ৰ।

ৰাতিৰ কবিতা

ধৃতিষা শৰ্মা
বি.এ, চতুৰ্থ বান্ধাসিক

মোক আকাশ লাগে
যিখন আকাশৰ তলত ফুলি উঠে
নিৰ্জনতাৰ হেজাৰপাহ ফুল
যিখন আকাশত থাকে
চৰাইৰ ডেউকাৰ হাবিয়লি মাত
সেইখন আকাশত ধূসৰতাৰ কাব্য নাথাকে
নাথাকে যান্ত্ৰিকতা
তাৰ তলত ছিয় হৈ
চাব পাৰি জোনাক নিশাৰ জোন
মোক এনে এখন আকাশ লাগে
যচত সাৰ পাই উঠে
এটি ৰাতিৰ কবিতা..।

যান্ত্ৰিকতা

শ্ৰী চুমি বৰ্মন
অসমীয়া বিভাগ
স্নাতক পঞ্চম বান্ধাসিক

নগৰৰ যান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাই
বাৰুকৈ আমনি কৰে
ক'ত যে হেৰাল
সেই ভাল লগা পৰিবেশ
গছৰ তলত বহা
লগৰীয়াৰ লগত খেলা
আৰু এতিয়া জানা
এই নতুন চহৰত
আগৰ দৰে একোই নাই
গছৰ তলত বহা সলনি
নতুন যন্ত্ৰৰ লগত হে
সময় কটোৱাত ব্যস্ত

ধৰিত্ৰী আই

শ্ৰীতৃষ্ণ মজুমদাৰ
পঞ্চম বান্ধাসিক, অসমীয়া বিভাগ

শাৰদী জোনাক
মন উপচি পৰে
জোনাক মনে,
ৰাতিপুৱাল
সাৰপাই উঠি
দেখিছো
হিৰণ-কিৰণ,
তৰ্জাবৰৰ ফাঁকেৰে
চকুত পৰিল
কিৰণ
চহাই হাবিলৈ ওলাল।
খেতি ডৰাত
আই মাতৃক
জগাবলৈ।
যাবলৈ ৰুৱনীজনী
ফুলদানী সজাবলৈ
সেউজে ধৰিব ছাঁ
ধৰিত্ৰী মা-সোনগুটি তোমাৰে
বুকুত হাঁহিৰে ভৰা।

নতুন চহৰৰ মানুহ
নতুন চহৰৰ
নতুন ব্যৱস্থাই
বাৰুকৈয়ে আমনি কৰে মোক।

আকাশ

চিহ্নালী ফুকন

উঃ মাঃ প্রথম বাৰ্ষিক

সেউজী ধৰণী

শ্ৰী অনামিকা দাস
স্নাতক পঞ্চম ষান্মাসিক
অসমীয়া বিভাগ

সেউজ ধৰণী খনি
সেউজীয়া তোমাৰ পোছকজুৰি
সকলোতকৈ ধুনীয়া তোমাৰ মুখনি।
তোমাৰেই কপালত জ্বলে জোন
তৰা আৰু বেলি
সাতোৰঙী বঙেৰে ভৰা তোমাৰ আঁচল
যেন বতাহত তোলে টোৰ লহৰ
তোমাৰ মমতাময় হৃদয়ত
দিয়া সকলোকে ঠাই।
তোমাৰ বুকুতে জন্ম লয় অক্ষংখ্য
জীৱ, অণু, পৰমানু পৰা মানুহলৈকে
আদি কৰি আৰু যে কত কি
সকলোকে তুমিয়ে দিয়া ভৰণ পোষণ
তোমাতে জন্ম হয় এদিন
হম তোমাতে বিলিণ।
কোনোৰ মতে তুমি হোৱা যদি ধৰিত্ৰী
কোনোৰ মতে আকৌ হোৱা বসুমতী
আই তোমাৰ নাম অনন্য।

সেই যে দূৰণিত আৰু বৈ
দেখিছানে কেতিয়াবা তেওঁ
নামি অহা পৃথিবীলৈ
তৰা, জোন, বেলিয়ে চাটি
ধৰা আকাশ কেতিয়াবা
জানো শুনিছা তেওঁ পৃথিবীলৈ
নামি অহা।

জাক - জাক কৈ নামি
অহা এই যে বৰষুণৰ
টোপালৰ কি বহস্য যে
এই যে আকাশী তৰাৰ মনোমহা দৃশ্য।

মই কোন ?

বেবি দাস

স্নাতক প্রথম বৰ্ষ, ইংৰাজী বিভাগ

মই কোন ?
মইটো নাজানো যে মোৰ নামেই মোৰ পৰিচয়
বুলি,
তেনেহ'লে মোৰ অস্তিত্ব ক'ত ?
কোনে ক'ব পাৰিব মই কোন ?
কেতিয়া জানিম মই কোন ?
এতিয়া চাগে অজ্ঞাত মই কোন,
কি ঠিক, আগলৈও সকলোৰে গম নেপায়
মই কোন ?

কণমানি পক্ষী

শ্রুতি তালুকদাৰ
উঃ মাঃ দ্বিতীয় বাৰ্ষিক

কণমানি পক্ষী মই
অকলশৰীয়া হৈ,
আশা পালি বহি আছে
উৰি যাওঁ আকাশলৈ।।
সৰু সৰু পাখি মোৰ
আশা বৰ ডাঙৰ মোৰ
বহল আকাশত
উৰি যাব মন মোৰ।
কণ কণ বাহ মোৰ
ডালৰ আগত ঠাই,
ৰদ বৰষুণত ৰবলৈ
কতো উপায় নাই।।
টিপ টিপ খোজ দি
আগবাঢ়ো এটি দুটি,
উৰিবলৈ গলেই
পৰি যাওঁ পাখি ভাঙি।।

গোলাপ আৰু তুমি

শ্রী লুনা দাস
বি.এ প্রথম ষান্মাষিক

গোলাপ মোৰ বৰ প্ৰিয়, লগতে তুমিও
গোলাপৰ সেই পাহিবোৰত
মই তোমাক দেখা পাওঁ,
আৰু গোলাপৰ সেই কাঁইটবোৰ কি জানা-
খং, অভিমান, কাজিয়া।
তোমাক ভালপাও কাৰণে গোলাপ ভাল
নাপাওঁ কিন্তু
গোলাপত থকা সেই কাঁইটবোৰৰ কাৰণে
হে গোলাপ ভাল পাওঁ।
সেইবাবেই
গোলাপ মোৰ বৰ প্ৰিয়, লগত তুমিও।

হেঁপাহ

বৰষা ৰায়
স্নাতক তৃতীয় ষান্মাষিক
অসমীয়া বিভাগ

দীৰ্ঘ দিনীয়া এটা বন্ধ
ব্যস্ততাৰ মাজতো হেঁপাহ যেন
কৰবাত জীয়াই আছিল।
সেই হেঁপাহৰ বৰ্তমান অস্তিত্ব ক'ত?
বোধহয় সেই হেঁপাহৰ মৃত্যু হৈছে
পুনৰ আঘাত পাবলৈ সহস হয়তো
আৰু নাই.....

এমুঠি কবিতা মোৰ প্ৰিয় নৃত্য

কিৰণ দাস
প্ৰথম বাৰ্ষিক

মোৰ প্ৰিয় নৃত্য,
নৃত্যই হৈছে মোৰ জীৱনৰ এক অংগ নৃত্যই
যি মোক সকলো কামৰ বাবে সাহসী কৰি তোলে।

মোৰ আইতা

মোৰ মৰমৰ আইতা,
ক'ত যে পাম এতিয়া সেই নিচুকণি
গীতৰ সুৱদী মাত, ক'ত বহিব পাৰিম তোমাৰ
কোলাত,
আইতা, তুমি আছিলি মোৰ মৰমৰ সকলোতকৈ
নাপাম এতিয়া শুনিবলৈ তোমাৰ সাধু অকণমানো।
আইতা, গুচি গ'লা এৰি তুমি এনেকৈ
এতিয়া আমাৰ জীৱনত আমি থাকিম কেনেকৈ?
আইতা তুমিয়ে মোৰ মৰমৰ,
তুমি এতিয়া যতে আছা,
তাতেই থাকিবা শান্তিৰে বিশ্ৰাম লৈ....

মোৰ ছাঁ

এইয়া মোৰ ছাঁ
ঘিট-মিট আন্ধাৰত
থাকে লগৰীয়া হৈ....
পোহৰ পৰিলে আঁকৌ
গুচি যায় দুৰলৈ
কেতিয়াবা দেখি লাগে ভয়,
আকৌ, কেতিয়াবা লাগে ভাল,
যেতিয়া খেলো তোমাৰ লগত
সেই ছাঁ পোহৰৰ গোপন খেল...

ৰঙালী

দুলুমনি বনিয়া
উচ্চতৰ মাধ্যমিক প্ৰথম বাৰ্ষিক

ৰঙালী অ' ৰঙালী

আহিলা অ' ৰঙালী

লগত আনিলা হেঁপাহ আৰু মৰম

ঢুলীয়াই ঢোল বজাব

নাচনীয়ে নাচিব.....

আমাৰ গাঁৱৰ সকলোৱে ৰং কৰিব

নাচনীয়ে খোপাত গুজিব কপৌফুল

হাতত পিন্ধিব গামখাৰু

ধুনীয়া নালাগিবনে বাৰু?

অ' ৰঙালী অ' ৰঙালী

আমাৰ মন ৰঙাবি আহি।

আশা

জৰ্ণা বিশ্বাস

দ্বাদশ বাৰ্ষিক

জীৱন-জোনাক আজি ডাৱৰে আৱৰা

চন্দ্ৰ আছে কিন্তু নাই পোহৰ

মাতাল বিজুলী ঢেৰেকনিয়ে

ক'পাই তুলিছে মোৰ মন

নিষ্ঠুৰ ধুমুহা-বতাহে

মোৰ জহি খহি যোৱা পঁজা

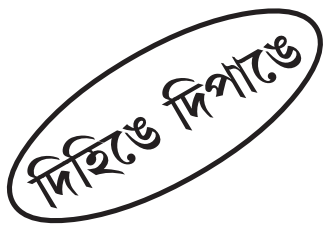
ভাঙি নিলে সৌ সিদিনাই

এতিয়া ধিমিকি ধামাককৈ

জ্বলি ৰোৱা মোৰ জীৱনৰ চাকিটি

কেতিয়া যে দিব নুমুৱাই

তাৰেই উৱাদিহ নাই—

স্মৃতিৰ এখিলা পাত

ৰেখামনি কলিতা
মুৰব্বী অধ্যাপক দৰ্শন বিভাগ
কন্যা মহাবিদ্যালয়

সেইয়া আছিল ইং ২০২২ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ আনন্দ আৰু বিস্ময়ৰ ভৰা এটি সুমধুৰ দিন। অসম চৰকাৰৰ ফালৰ পৰা এখন নিযুক্তি পাইছিলো প্ৰট'কল বিষয়া হিচাপে। মোৰ বাবে সেইয়া আছিল সৌভাগ্য তথা মধুৰ মিঠা মিঠা আমেজেৰে ভৰা সময়ৰ আহুন, যত মই নিজেই এজন দায়িত্বশীল ব্যক্তি হিচাপে প্ৰস্তুত কৰি লবলগীয়া হৈছিল। মোৰ লগতে মোৰ সহকৰ্মী ভাতৃসম বুৰঞ্জী বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক, দুয়োৰে দায়িত্ব তথা কৰ্তব্য আছিল পঞ্জাবৰ বিধান সভাৰ অধ্যক্ষ কুৰ্তাল সিং সদবাবন আৰু তেখেতৰ সহধৰ্মিণী গুৰপ্ৰিত কৌৰ লগতে Secreatary সুৰিন্দৰ পাল আৰু তেখেতৰ সহধৰ্মিণী সুস্মা ৰাণীৰ অসম বিধানসভাত CPA (Common wealth parlimentary Association) লৈ উপস্থিত কৰোৱা লগতে অসমৰ পৰ্য্যটন স্থলী ব্ৰমন কৰোৱা। Common wealth parlimentary Association 8th (CPA) Indian Regional Conference, India অসম বিধানসভা কক্ষত ১১-০৪-২২ ৰ পৰা ১৩-০৪-২২ এপ্ৰিল লৈ অনুষ্ঠিত হয়। এই অধিবেশনত অধ্যক্ষ আছিল লোকসভাৰ অধ্যক্ষ ডাঙৰীয়া ওম বিৰলা অধিবেশনত বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ বৰোণ্য ব্যক্তিসকল উপস্থিত থাকে।

অধিবেশনত বহুমূলীয়া ভাষণ আগবঢ়াই লোকসভাৰ অধ্যক্ষ সন্মানীয় ওম বিৰলা আৰু ৰাজ্যপাল জগদীশ মুখিয়ে।

অধিবেশনত আমাৰ অসমৰ মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰী মহোদয় ড. হিমন্ত বিশ্ব শৰ্মা, অসম বিধান সভাৰ অধ্যক্ষ ডাঙৰীয়া বিশ্বজীৎ দৈমাৰী, আদি উপাধ্যক্ষ ড. নোমল প্ৰমুখ্যে প্ৰতিনিধিসকল (Delegates) উপস্থিত থাকে। অধিবেশনত বিশ্বৰ বিভিন্ন দেশৰ যথাক্ৰমে United Kingdom, Malaysia, Australia, Zambia, Kenya, Tanzania, Singapore, India আদি দেশৰ প্ৰতিনিধিসকলে অংশগ্ৰহণ কৰে।

পঞ্জাব বিধানসভাৰ অধ্যক্ষ আৰু তেখেতৰ Secreatary ক তেওঁলোকৰ পৰিয়ালৰ সৈতে লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ বিমানবন্দৰত ১০ এপ্ৰিলত মই আৰু সহকৰ্মী পাঠকে ফুলাম গামোচাৰে সম্বৰ্ধনা জনাই Radision Blue Hotel লৈ আহো। তাত তেখেতসকলক নিশা আহাৰ, জিৰণিকোঠা আদি সকলো ঠিক কৰি দি ঘৰলৈ আহো। পিছদিনা ১১/৪/২২ তাৰিখত তেখেতসকলক অসম বিধানসভাৰে চৌহদত CPA অধিবেশনলৈ লৈ অহা হয়। অধিবেশনত অসমৰ বিধানসভাৰ অধ্যক্ষ বিশ্বজিতৎ দৈমাৰী ছাৰে দিয়া ভাষণত অসমৰ ঐতিহ্যৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। অসম ৰাজ্যৰ ৰাজধানী চহৰ গুৱাহাটীৰ পশ্চিম অংশত অৱস্থিত মা কামাখ্যা দেৱালয়ৰ উল্লেখ কৰি তেখেতে কয় যে মা কামাখ্যা মন্দিৰৰ পৌৰাণিক কাহিনীৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা হয়। অসমৰ কামাখ্যা মন্দিৰৰ স্ৰজন কৰোতা নৰকাসুৰৰ কথা উল্লেখ কৰি তেওঁ কয় যে

নৰকাসুৰৰ পুত্ৰ ভগদত্তই মহাভাৰতৰ যুদ্ধত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। অসমৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদ, পৰ্য্যটনস্থলী আদি সকলোৰে বিস্তৃতবিৱৰণ তেখেতে আগবঢ়াই। অসমৰ মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়া ড. হিমন্ত বিশ্ব শৰ্মাই বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ পৰা অহা প্ৰতিনিধিসকলক অসমৰ বিধানসভালৈ স্বাগতম জনায়। ১১ এপ্ৰিলত ত অধিবেশন সমাপ্ত হোৱাৰ পিছত তেখেতসকলক পুনৰ ৰেডিছন ব্লু হোটেললৈ লৈ গৈ ঘৰলৈ উভতৌ। পিছদিনা অৰ্থাৎ ১২ এপ্ৰিলত ত তেখেতসকলক পুনৰ Assembly লৈ অধিবেশনত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ লৈ অনা হয়। অধিবেশনত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ অন্তত তেখেতসকলক গুৱাহাটীৰ বশিষ্ঠ মন্দিৰ আৰু বালাজী মন্দিৰ দৰ্শন কৰিবলৈ লৈ যোৱা হয়।

১৩ এপ্ৰিলত আমি সকলোৱে অসমৰ নগাঁও আৰু গোলাঘাট জিলাত অৱস্থিত কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানলৈ ৰাওনা হওঁ। পৃথিৱীৰ প্ৰায় দুই তৃতীয়াংশ এক খড়্গযুক্ত গড়ৰ বাসস্থান কাজিৰঙা বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰসমূহৰ এখন। কাজিৰঙা ১৯৭৪ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান হিচাপে ঘোষণা কৰা হৈছিল। কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানত বিভিন্ন ধৰণৰ জীৱ জন্তুৰ উপৰিও পৰিভ্ৰমী চৰাই দৰ্শন কৰো। বাৰিষা বানপানী উদ্যানখনৰ বাবে এটা ডাঙৰ সমস্যা যদিও আমাৰ ভ্ৰমণৰ সময়ছোৱাত প্ৰতিকূল বতৰৰ বাবে কোনো অসুবিধা নোহোৱাকৈ ভ্ৰমণ কৰো। কাজিৰঙা কঁহাৰ সময়ছোৱাত নামৰ ঠাইখন যেন প্ৰকৃতিৰ ৰম্যভূমি। নানা প্ৰজাতিৰ গছ-গছনিৰে ভৰপূৰ উদ্যানসমূহৰ সোমাজত থকা IORA retreat নামৰ হোটেলত আমি থাকো। কঁহাৰ ঠাইখন হাতখুলী চাহ-বাগিছাৰ এলেকাৰ অন্তৰ্গত। IORA Hotel ৰ পৰা ৰাতিপুৱা ৫-৩০ বজাত আমি মিহিমুখ নামৰ ঠাইখনলৈ হাতী ছফৰী কৰিবলৈ গমন কৰো। মিহিমুখ বনাঞ্চলৰ ব্যাঘ্ৰ সংৰক্ষণ প্ৰকল্পৰ অধীন। মিহিমুখৰ হাতীত উঠা স্থানৰ পৰা হাতীৰে বনাঞ্চলৰ মাজেদি ভ্ৰমণ কৰোৱা হয়। মিহিমুখত Elephant

feeding Centre (হাতী খাদ্য যোগান ধৰা কেন্দ্ৰ) আছে। মিহিমুখ কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানৰ দুৱাৰদলি। মিহিমুখত হাতী ছফৰী কৰি আমি বাগৰি বনাঞ্চললৈ জীপ ছফৰী কৰিবলৈ আহো। জীপেৰে পৰ্য্যটকসকলক বনাঞ্চলৰ ৪০/৫০ কিলোমিটাৰ ভিতৰত লৈ যোৱা হয়। একোখন জীপত চাৰি-পাঁচজনীয়া এটা পৰিয়াল বা গোট হৈ ছফৰী কৰা হয়। বনাঞ্চলৰ অলপ ভিতৰত গৈ দেখিলো বোকাৰ মাজত গহীন-গহীনকৈ খোজ দি মাউতৰ লৈতে বিশাল হাতীৰ জাক, ঘন অৰণ্য, বিভিন্ন চৰাই চিৰিকটি, ইকৰাৰ কুমলীয়া ঘাঁহ খাই ফুৰা ফুটুকী হৰিণৰ জাক, পানী খোৱাত ব্যস্ত গঁড়ৰ সমাহাৰ। ডিফলু নৈৰ বামত ফুটুকা হৰিণৰ জাক আৰু মাছৰোকা চৰাইৰ দৃশ্যই মনত অলেখ ভাৱনাৰ দোলনি দিলে।

কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানৰ বনাঞ্চলৰ প্ৰবেশদ্বাৰ মিহিমুখ, বাগৰিৰ ইভতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰা পথৰ দুয়োকাষে শাৰী শাৰী এজাৰ, কৃষ্ণচূড়া, ৰাধাচূড়া আদি গছত কেৱল ৰঙা-বেঙুনীয়া ফুল। কঁহাৰ বনাঞ্চলৰ মিহিমুখলৈ যোৱা পথত যেন ফুলৰ দলিচাহে পাৰি থোৱা আছে যেন লাগে। কাজিৰঙাৰ এই নান্দনিক পৰিবেশৰ মাজত বৰগছ, শিমলুৱে আৱৰি ধৰা ৰাতিৰ গোমোচা পৰিবেশত কটাবলৈ কিবা এটা ভয়ে আৱৰি ধৰিছিল। কিন্তু সহায় পোৱাৰ মোৰ যি প্ৰবনতা, সেই আশীৰ্বাদৰ ফলতেই হয়তো মোৰ লগতে একোটা ৰুমতে সুস্মা ৰাণী বাইদেউ (পঞ্জাব বিধানসভাৰ চেক্ৰেটাৰীৰ পত্নী) যে মোৰ লগত নিশা কটাইছিল। ৰাতিপুৱা যেতিয়া সাৰ পাইছিলো, তেখেতে চাহ বনাই মোক বিচনাতে দিছিল। মাত্ৰ দুদিনৰ চিনাকীতে বাইদেউয়ে মোক ইমান আপোন কৰি লৈছিল যে এই স্মৃতি চিৰদিনলৈ সজীব হৈ থাকিব হৃদয়ৰ নিভৃত মণিকোঠাত। সেইয়াই হয়টো আত্মীয়তা, একান্ত, সত্যতা। যদিও দুয়োৰে ভাষা বেলেগ তথাপিও মনবোৰ যেন একেই।

১৪ এপ্ৰিল ত কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যানৰ গাতে

লাগি থকা আৰু এসময়ত চৰকাৰীভাবে পৰ্যটন গাওঁৰূপে স্বীকৃত হৈ পিছত হেৰাই যোৱা দুৰ্গাপুৰ গাঁৱত কৃষক মুক্তি সংগ্ৰাম সমিতিয়ে নতুনকৈ স্থাপন কৰা ‘কাজিৰঙা জাতীয় অৰ্কিড উদ্যান’ লৈ আমি সকলোৱে যাত্ৰা কৰোঁ। এটা আহল বহল টিলাৰ ওপৰত নিৰ্মিত এই জাতীয় উদ্যানখন কেৱল অৰ্কিড উদ্যানেই নহয়, সহস্ৰাধিক থলুৱা আৰু দেশী- বিদেশী প্ৰজাতিৰ নানা তৰহৰ বহুৰঙী অৰ্কিডৰ বিশাল সেউজ গৃহটোত সোমালেই মন প্ৰাণ আনন্দত উৎফুল্লিত হৈ পৰে। বহাগ বিহুৰ দিন আছিল বাবেই অৰ্কিড উদ্যানৰ মুকলি মঞ্চৰ চোতালত ঐনিতম আৰু বিহু নাচ উপভোগ কৰোঁ। এইখিনিতে উল্লেখ কৰা প্ৰয়োজন যে উদ্যানখনত কৰ্মৰত সকলো অসমীয়া যদিও বাহিৰৰ পৰা অহা পৰ্য্যটকক প্ৰতিবিধ অৰ্কিড, প্ৰতিজোপা গছৰ বটানিকেল নামসমূহ ইংৰাজী ভাষাৰে বুজাই দিব পৰাটো এক আকৰ্ষণীয় কাৰ্য্য।

কাজিৰঙা ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান ভ্ৰমণ কৰি উভতাৰ পথত আমি নগাঁও জিলাৰ পুৰণি গুদামত অৱস্থিত

ভগৱান শিৱৰ প্ৰতি উৎসৰ্গিত মহামৃত্যুঞ্জয় মন্দিৰ দৰ্শন কৰোঁ। ১২৬ ফুট ওখ শিৱলিংগ নিৰ্মিত এই মন্দিৰ পৃথিৱীৰ সৰ্ববৃহত শিৱ লিংগ।

নগাঁও জিলাৰ পৰা উভতি অহাৰ পথত আমি বহাৰ চাপৰ মুখি গুৰুদ্বাৰ পৰিদৰ্শন কৰোঁ। গুৰু তেগ বাহাদুৰৰ ৪০১ সংখ্যক জন্মজয়ন্তী উপলক্ষে তাত বিভিন্ন ভক্তসকলৰ সমাগম হয়। পাঞ্জাব বিধানসভাৰ অধ্যক্ষ হ’ল ভাৰতৰ সপ্তম ৰাষ্ট্ৰপতি জাইল সিঙৰ নাতি। গুৰুদ্বাৰত ভক্তসকলে তেখেতক আদৰেৰে সম্ভাষণ জনায়।

১৫ এপ্ৰিল ত ৰাতিপুৱা আমি সকলোৱে নীলাচল পাহাৰৰ কামাখ্যা মন্দিৰ দৰ্শন কৰোঁ। কামাখ্যা মন্দিৰ দৰ্শনত অন্তত মই আৰু সহকৰ্মী পাঠকে আমাৰ অতিথিসকলক বিমান বন্দৰলৈ লৈগৈ তেখেতসকলক বিদায় জনাওঁ এনেদৰে বহুতো মিঠা অভিজ্ঞতাৰে আমাৰ যাত্ৰাৰ সমাপ্তি ঘটে। তেখেতসকলৰ পৰা পোৱা সহযোগিতা, মৰম সদায়েই সজীৱ হৈ থাকিব।

অণুগল্প

সেন্দূৰ

বিনীতা গগৈ

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

চাহ কাপ হাতত লৈ কস্তুৰী বৰুৱাই বাতৰি কাকত খন মেলি ল'লে। হঠাৎ এটি বাতৰিৰ শিৰেণাম দেখি তেওঁ থমকি ৰ'ল। তেওঁৰ আজি বিয়াৰ জোৰণৰ দিনটোলৈ বৰকৈ মনত পৰিল। লিচপিচিয়া সাদৰি শাহুৱেকে দুখন গালত দুটি দুটি চুমা খাই আয়তীৰ উৰলিৰ মাজত নিজৰ অনামিকা আঙুলিৰে কপালত এটা পবিত্ৰ সেন্দূৰৰ ৰঙা বেলি আঁকি, জেঠী নেজীয়া আঙুঠিটো খুলি নিজৰ অনামিকা আঙুলিৰে শিৰত তিনি বাৰ সেন্দূৰীয়া আলিটো বোৱাই তাইক কৈছিল।

এনেকৈয়ে আজিৰ পৰা স্বামীৰ মঙ্গলৰ বাবে তিনিবাৰ গা ধুই আহিয়েই সেন্দূৰেৰে সেওঁতা বুলাই ৰাখিবা। মোৰ একমাত্ৰ জীউটো তোমাক গটালো বুলি নিজৰ আঙুঠিটো তাইৰ হাতত পিন্ধাই দিছিল।

তায়ে শাহুৱেকৰ কথা মতেই শহুৰ, শাহু আৰু পতিৰ পৰিচাৰ্য্যা, গাৰ্হস্থ্য জীৱনৰ ধৰ্ম পালন কৰাত ক্ৰটি কৰা কৰা নাছিল। দহে শলগা লখিমী বোৱাৰী জনীৰ এবছৰৰ নহওঁতেই দূৰদৰ্শনত চাকৰি কৰা তাইৰ স্বামী কৰ্মস্থলীৰ পৰা উভতি আহোতে নিজেই এটা খৰৰ হৈ পৰিল।

পাৰিলে নে তাইৰ শিৰত অঁকা দীঘলীয়া সেন্দূৰীয়া ৰেখাই প্ৰাণ সম প্ৰিয়জনক ধৰি ৰাখিবঙ্গ তেন্তে এই ধৰ্মীয় পৰম্পৰা, বিশ্বাসৰ ভেটি কঁপি উঠে কিয়?? তাই কঁপা কঁপা হাতেৰে বাতৰিৰ শিৰোনামটো আকৌ এবাৰ পঢ়ি চালে...

“কোনো হিন্দু সধবা নাৰীয়ে সেওঁতা বোৱাই সেন্দূৰ নল'লে স্বামীয়ে বিচাৰিব পাৰিব বিচ্ছেদ”....

অনাহূত

হঠাতে কাৰেণ্ট যোৱাত টিভিৰ চুইছটো অফ কৰি আকাশী বৰুৱা বাৰাণ্ডালৈ ওলাই আহিল। ব্যস্ত অঞ্চলটো আজি মৰিশালিৰ নিস্তন্ধতা, ৰাজপথটো ঢোঁৰাসাপৰ দৰেই পৰি আছে। চোতালত জঁপিয়াই থকা শালিকা দুটাক দেখি ভাবিছে—“প্ৰকৃতিৰে দিন, ইমান মুকলি মনেৰে চৰাই হাল চৰি আছে।” ৰুস্ত প্ৰকৃতিৰ অভিশাপত জীৱশ্ৰেষ্ঠ আজি গৃহবন্দী। কাল ধুমুহা হৈ সংক্ৰমিত ভাইৰাছে (ক'ৰণা ভাইৰাছ) সকলোকে ভয়ত ত্ৰস্তমান কৰিছে।

অদূৰত বাজি থকা গান এটা বতাহত ভাহি আহিছে। হয় তাই ঠিকেই শুনিছে- KAL HO NA HO চিনেমাখনৰ সেই বিখ্যাত গীতটো “হৰ ঘড়ী বদল ৰহী হয় ৰূপ জিন্দেগী...”। অজানিতে তাই হাতদুখন আগবাঢ়ি গ'ল মুখৰফালে। চকুৰ কোণদুটা মোহাৰি ল'লে। গানটো বাৰে বাৰে তাইৰ কাণত বাজি আছে.....

দেউতা

সীমা মণ্ডল

শিক্ষাতত্ত্ব বিভাগ

পঞ্চম ষাণ্মাসিক

এয়ে মোৰ শেষ গান

ড° নৱকান্ত শৰ্মা

আজি ১৯ জুন, ১৯৬৯। বিষ্ণুদা অৱশ্যে হৈ, যন্ত্ৰণা বুকুত সাবটি শুই আছে। কিন্তু টোপনি অহা নাই। ফনী শৰ্মাই মাজতে সুধিলে :ঐ বন্ধু! তোমাৰ জীৱনটোৱেই বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাৰ ভঁৰাল। তাৰ মাজৰ এটা স্মৰণীয় মুহূৰ্তৰ কথা কোৱাচোন। বিষ্ণুদাই মেঘৰ দৰে গৰ্জন অথচ সৰু নিজৰাৰ জিৰজিৰণিৰ দৰে কণ্ঠৰে কলে :

ওস্তাদ কালাচান্দ আৰু আনা পালোভাৰ প্ৰেৰনা মনত সাটি যেতিয়া বাৰানসীত তাণ্ডৰ নৃত্য কৰিছিলোঁ, তেতিয়া মোৰ সন্মুখত আছিল স্বনামধন্য দাৰ্শনিক, মহান শিক্ষাবিদ ড° ৰাধাকৃষ্ণণ। তেওঁৰ হাতৰ পৰাই স্বৰ্ণ পদক লাভ কৰিছিলোঁ। এই নিচলা অসমীৰ সন্তানৰ বাবে তাতকৈ আনন্দৰ কথা কি হ'ব পাৰে?

বিষ্ণুদাই আকৌ সুধিলে :সময় কিমান হ'লনো?

- নিশা দুই বাজিল।

-মানে ২০ জুন, ১৯৬৯। এই চাকিটোৰ তেল শেষ হৈ আহিছে। অলপ পিছতে সেইটো নুমাই যাব।

চাকিটোৰ শেষ পোহৰত বিষ্ণুদাৰ ধমনীৰ স্পন্দনো চিৰদিনৰ বাবে শুক্ল হৈ গল। সৌম্য অথচ সংগ্ৰামী, শিল্পী অথচ বিপ্লবী চিৰসুন্দৰ সত্তাটো কালৰ বুকুত হেৰাই গল।

মোৰ সকলোতকৈ মৰমৰ দেউতা হয় তুমি। জীৱনত প্ৰতিটো সময়ত সাহস উৎসাহ দিয়া প্ৰেৰণা হয় তুমি। প্ৰতিটো সময়ত আমাৰ চিন্তা কৰা দেউতা তুমি। গোটেই দিনটো কষ্টৰে কাম কৰি আমাৰ সুখৰ বাবে দুখ নেদেখোঁৱা দেউতা হয় তুমি। ঘৰৰ একো একো জনৰ প্ৰতিটো খবৰ ৰাখা দেউতা হয় তুমি। সৰুৰে পৰা হাতত ধৰি খোজ কাঢ়িবলৈ শিকোৱা প্ৰথম গুৰু হয় তুমি। আমাৰ সুখৰ বাবে যিকোনো কাম সহজে কৰি দিয়া দেউতা হয় তুমি। ঘৰত খাবলৈ নাথাকিলে নিজে ভোকত থাকি আমাৰ পেটৰ চিন্তা কৰা দেউতা হৈ তুমি। আমাক বিছনাত শুৱাই নিজে মাটিত টোপনি যোৱা দেউতা হয় তুমি। মোৰ মা সেন্দূৰ হয় তুমি।

এখন পৰিয়ালৰ শক্তি হয় তুমি। আমাক এই পৃথিৱীত কেনেকৈ থাকিব লাগে এইবোৰ বুজোৱা তুমিয়েই হৈ দেউতা।

সন্তানৰ মুখত হাঁহি দিয়া মানুহজন তুমিয়েই দেউতা।

তুমিয়েই আমাৰ জগতৰ সকলোতকৈ শক্তিশালী ব্যক্তি হয় দেউতা তুমি।

তোমাৰ বিষয়ে লিখিলেও কমেই হ'ব।।।

ভ্ৰাম্যভাষৰ মনৰ কথা

বেবী দাস
প্ৰথম ষাণ্মাসিক
ইংৰাজী বিভাগ

- হাই, বন্ধু-বান্ধৱী সকল। চিনি পাইছানে মোক?
- মই তোমালোক আটতাবে প্ৰিয় বস্তুবিধ, বুজিছাই চাগে?
- নাই বুজাঙ্গ ধেং কিহে তোমালোক, মোক চিনিয়ে পোৱা নাই। বেয়া লাগিল দেই, আঘাত পালো অকমান।
- বাৰু বাদ দিয়া মই নিজেই নিজৰ পৰিচয়টো দি দিওঁ। মই হ'লো সচল দুৰভাষ মানে ভ্ৰাম্যভাষ যন্ত্ৰ। এতিয়াওঁ চিনা নাই নে, আৰে, মই ম'বাইল ফোন ও। শুদ্ধ মাতৃভাষাত ক'লে মানে বুজিয়ে নোপোৱা ন।
- বাৰু, কোৱা কি খবৰ তোমালোকৰ, ভালে আছা নে? দিনটোত চাগে হাজাৰ বাৰ মান মোৰ নামত গালি-শপনি খাইয়ে থাকা, নহয়নে।
- চোৱা, তোমালোকে তোমালোকৰ দোষত হে গালি খোৱা দেই, মোৰ তাত কোনো সহযোগ নাই। মোক মাৰ্টিন কুপাৰ আৰু জ'ন ফ্ৰাঞ্চিচ যিচেল ডাঙৰীয়াই মানৱ জাতিৰ সুবিধা হোৱাকে ইঠাইৰ পৰা সিঠাইলৈ কঢ়িয়াব পৰা, ইজনৰ লগত সিজনে সহজে কথা-বতৰা পাতিব পৰাকৈহে সৃষ্টি কৰিছিল। কিন্তু মানৱ জাতিটোও কম নে? ইমানেই এলেক্সা যে, সকলো বস্তু মোৰ তাতেই সোমোৱাই লৈ ব্যৱহাৰ কৰা হ'ল। এই যে কি কয়, ফ'টো উঠা, গুগ'ল পে নে সেইটো কি, তাত টকা-পইচাৰ লেন দেন কৰা, আৰু এটা কি আছিল, অ'

এমেজ'ন-সেইটোত টো ঘৰৰ সামগ্ৰী কিনা, কাপোৰ, চেদ্দেল, জোতা, শাক-পাচলি, দাইল-চাউল বাপৰে বাপ কি যে নাপাইও সেইটোত আৰু এটা আছিল ৰ'বা, কি আছিল, পাহৰিয়ে থাকিলো ন'হয়, অ' অ' মনত পৰিল জ'মাটো, চুইগি এইবোৰত টো ৰান্ধি দিয়া খোৱা বস্তুও পায়, কি যে হ'ব। যি পৃথিৱীত ইজনে সিজনক বিশ্বাস নক'ৰে সেইখন পৃথিৱীতে আকৌ এই এপবোৰক সহজে বিশ্বাস কৰি লয়, সঁচাকৈ এ মানৱ জাতিৰ পতন নামিছে যেনহে পাইছো।

- যেতিয়ালৈকে মই সৰু চুইছ টিপা ন'কিয়া ফোনটো হৈ আছিলো তেতিয়ালৈকে মই ভালেই আছিলো আৰু সকলো ভালেই আছিল, কণমাণি বোৰে মোৰ তাত থকা সাপ খেলা খেলি এ সুখী আছিল আৰু সেই সময়ত মোৰ আয়ুসো বেছি আছিল। বুজি নাপালা ন'হয় আয়ুসৰ কথাটো, ৰ'বা বুজাই আছে। চোৱা, আগত মানে যেতিয়ালৈকে মই সৰু চুইছ ন'কিয়া ফোনটো হৈ আছিলো তেতিয়ালৈকে সকলো সম্ভৱ আছিল কণনানিটোৰ পৰা বৃদ্ধ জনলৈকে আৰু বহু বছৰলৈকে বেয়া নোহোৱাকৈ আছিলো, মাটিত পৰিলেও বিশেষ একো ক্ষতি হোৱা নাছিল মোৰ। যিয়ে মই ডাঙৰ ডাঙৰ খাপলৈ আহি থাকিলো মানে কিপেডৰ পৰা টাচ্চ পেডলৈ পৰিৱৰ্তন হ'লো, মোৰ প্ৰতি তোমালোকে

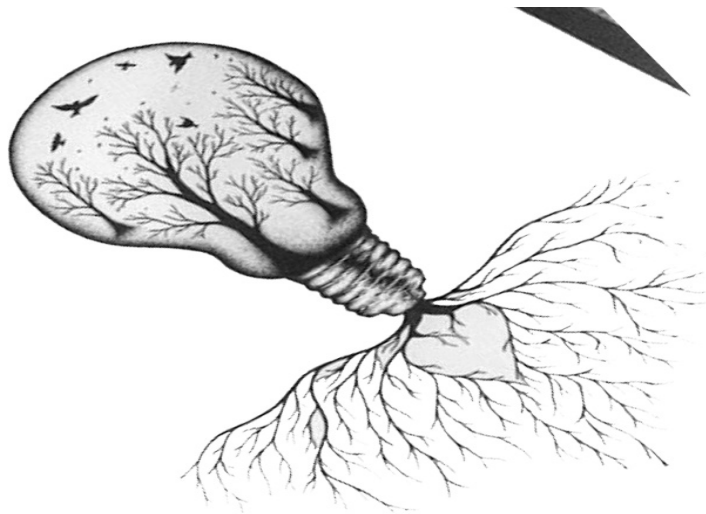
আকৰ্ষিত হ'বলৈ ধৰিলা আৰু তাৰ লগে লৰেই মোৰ আয়ুস কমিবলৈ ধৰিলে। এবাৰ পৰিলেও স্পৰ্শ পৰ্দা ভাঙি থাকে আৰু ভিতৰৰ অংগ-প্ৰতংগ বোৰ ভাঙি টুকুৰা-টুকুৰ হয়গৈ। মই বহুত চিন্তা-চৰ্চা কৰাৰ পিছত আৰু এটা কথা ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছো যে, অকল মাটিত বা পানীত পৰি এ মই বেয়া নহওঁ মোৰ বেয়া হোৱাৰ বা আয়ুস কমাব মূল কাৰণ কোন জানা-তোমালোকে, অ' তোমালোকেই হৈছা মুখ্য কাৰণ। ইয়াৰো যুক্তি আছে ব'বা মোৰ তাত, এনেয়ে দোষ দিয়া বুলি ক'ব নোৱাৰা তোমালোকে-

তোমালোকে সকলো সময়তে মোকেই পিটিকি থকা, ফেচবুক, ইনষ্টাগ্ৰাম আদিবোৰত কাৰোবাক লগ ধৰি মিচিকিয়াই কথা পাতি থকা এনেকে নেদেখা, নুশুনাকে কথা পাতি থকাতেই কিবা হৈ যায়গৈ, বুজিচাই চাগে কি হয়, সকলোবোৰতো বুধিয়কে, কিছুমান আকৌ তেনেকুৱা সম্বন্ধটো প্ৰতাৰণা পালে নলবলগীয়া কিছুমান পদক্ষেপ ও গ্ৰহণ কৰি লয়। এইবাৰ ক'ভিডৰ বাবে বাক সকলোৱে মোৰ যোগেদিয়ে পঢ়া শুনা কৰিব লগা হৈছে কিন্তু তাতো বহুতেই ফাঁকি মাৰি ইনষ্টাগ্ৰাম স্কৰ'ল কৰি থাকোতেই গ'ল। যাৰ বাবে মাক-দেউতাকে,

না না অকল মাক দেউতাকেই নহয় পৰিয়ালৰ প্ৰত্যেকেই মোকেই গালি শপনি পাৰি মোৰ এ বদনাম গাই ফুৰে এইবুলি- “এই ফোনটোৰ কাৰণেই তই ইমান এলেছা হ'লি, ফোনটোৰ কাৰণেই তই পঢ়াত গাধ হ'লি, একো এটা কাম-বন নকৰয়ে, কেবল ফোনটোতয়ে সোমাই থাক আৰু, সকলো যত-পতৰ ঘাই এই ফোনটোৱে কেতিয়াবা জ্বলাই দিম” - উফ, বাপৰে-বাপ ক'ত কি যে নকয় মোক। আগতে মই বছৰ বছৰ ধৰিও বেয়া হোৱা নাছিলো আৰু এতিয়া এই গালি-শপনিবোৰ খাই খাই মই দুমাহো ভালে নথকা হৈছো যেন পাইছো।

■ কিয় এনেকুৱা কৰা কোৱাচোন তোমালোকে। মোৰ তাত যিখিনি ভাল তথ্য আছে সেইবোৰ গ্ৰহণ কৰাচোন আৰু নিজকে ভাল নাগৰিক কৰি তোলা চোন, তেতিয়া তোমাৰো ভাল, সমাজৰো ভাল আৰু মোৰ ভাল দিয়াচোন। মোৰো তাত থকা প্ৰয়োজনীয় তথ্য বোৰ নিজেও লোৱা আৰু আনকো বিলোৱা যাৰ বাবে মোৰো বদনাম নহয় আৰু তোমালোকৰে ক্ষতি নহয়।

■ এইখিনিয়ে আছিল মোৰ মনৰ কথা। আশা কৰো যে তোমালোকে কথাখিনি বুজিছা আৰু জানি বুজি যাতে নিজৰ লগতে মোৰো পতনৰ কাৰণ নোহোৱা।

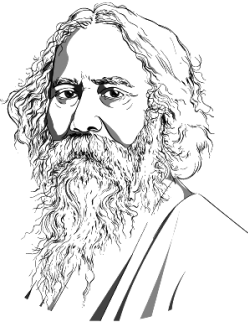

বাংলা বিভাগ

১২

“হে মোর দুভাগী দেশ, যা
অপমানে হতে হবে তাহা
মানুষের অধি
বঞ্চিত করেছে যাবে

সন্মুখে দাড়ায়ে রেখে তবু কোলে দাও নাই স্থান
অপমানে হতে হবে তাহাদের সবার সমান।”

— রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর

ত্রৈলোক্যনাথ, প্রভাত কুমার এবং পরশুরামের গল্পে হাস্যরস

অনন্যা রায়, সহকারী অধ্যাপক,
বিভাগীয় প্রধান,
বাংলা বিভাগ, কন্যা মহাবিদ্যালয়, গুয়াহাটী

হাসি মানুষের এক অন্যতম প্রবৃত্তি। পৃথিবীতে মানুষই একমাত্র প্রাণী যে হাসতে পারে। মূল কথা হল হাসি মানুষের সবচেয়ে সহজাত প্রকাশ। হাসতে, হাসাতে পারাটাই মানুষের পরিচয়।

কাব্য বা সাহিত্য পাঠে আমার যা আনন্দন করি তাই রস। বাংলা সাহিত্যে রস নয় প্রকার,

১) শৃঙ্গার বা আদি রস, ২) হাস্য রস, ৩) করুণ রস, ৪) রুদ্ররস, ৫) বার রস, ৬) ভয়ংকর রস, ৭) বীভৎস রস, ৮) অদ্ভুত রস, ৯) শান্ত রস।

যে রচনায় হাসি উদ্দীপ্ত হয় তাতেই হাস্যরস থাকে বিকৃত ও বিচিত্র চেহেরার বর্ণনা, আজগুবি কাণ্ডকারখানা নিয়ে লেখাকে কেন্দ্র করে হাস্যরসের উদ্ভব ঘটে। হাস্যরসের স্থায়ী ভাব হলো হাস।

হাস্যরসকে অনেকগুলি ভাগে করা যায় যেনম-কৌতুক, ব্যঙ্গ, বিদ্রোপ, শ্লেষ ইত্যাদি। হাস্যরসের এই ভাগগুলি বিভিন্ন নামে পরিচিত। যেনম-ইংরাজী সাহিত্যের ক্ষেত্রে Humor, Comic, Ridicule, Wit, satire, Banter, Lampoon ইত্যাদি। তবে বাংলা, ইংরেজি, গ্রীক, রোমন, ইত্যাদি বিভিন্ন ভাষার সাহিত্যে হাস্যরসের বির্তিন দেখা যায়।

হাস্যরস অর্থাৎ Humour শব্দটি এসেছে লাতিন শব্দ Humorem থেকে, যার অর্থ হল তরল পদার্থ আছে যাদের অনুপাত বিভিন্ন শারীরিক ও

মানসিক অবস্থা নিয়ন্ত্রণ করে। আর তখনই সৃষ্টি হয় বিষাদ, আনন্দ, কান্না এবং হাসির। ষোড়শ শতক থেকেই হিউমার এর অস্তিত্ব সাহিত্যে পাকাপাকিভাবে হাস্যরসের সঙ্গে জড়িত যায়।

ছোটগল্পের আবির্ভাব উনিশ শতকের মাঝামাঝি সময়ে। বাংলা সাহিত্যে ছোটগল্প সাধারণত আধাঘন্টা থেকে এক বা দুঘন্টার মধ্যে এক নাগাড়ে পড়ে শেষ করা যায়। তবে আকার ছোট হলেই তাকে ছোটগল্প বলা যায় না। কারণ ছোটগল্পের প্রধান বৈশিষ্ট্য হলো অল্প কথায় অধিক ভাব ব্যক্ত করতে হবে। রবীন্দ্রনাথের ভাষায় “ছোট প্রাণ ব্যথা, ছোট ছোট দুঃখ কথা”। ছোটগল্পগুলো আসলে খুব সমান্য পরিসরের মধ্যে লেখা কাহিনি। ছোটগল্পে উপন্যাসের বিস্তার থাকে না। থাকে ভাবের ইঙ্গিতমাত্র।

এডগার আলান পো-এর মতে, যে গল্প অর্থ হতে এক বা দুই ঘন্টার মধ্যে এক নিশ্বাসে পড়ে শেষ করা যায়, তাকে ছোট গল্প বলে। আবার এইচ জি ওয়েলস বলেছেন, ছোটগল্প সাধারণত ১০ হতে ৫০ মিনিটের মধ্যে শেষ হওয়া বাঞ্ছনীয়। ছোটগল্পে জীবনের সামগ্রিক দিকটি উপন্যাসের মতো বিস্তারিতভাবে বর্ণিত না হয়ে বরং এর খণ্ডাংশ পরিবেশিত হয়। এজন্য ছোটগল্প যথাসম্ভব বাহুল্যবর্জিত, রসঘন ও নিবিড় হয়ে থাকে। এই সমস্ত কারণেই পাত্রপাত্রী বা চরিত্রের সংখ্যা

ছোটগল্প খুবেই কম থাকে।

ছোটগল্পের কয়েকটি প্রধান হলো : এর ক্ষুদ্রায়তনের মধ্যে বৃহত্তর ইঙ্গিত থাকবে। সাধারণত ছোটগল্পের আৰম্ভ ও শেষ হয় নাটকীয়ভাবে। ছোটগল্পের বিষয়বস্তু সাধারণত স্থান, কাল ও ঘটনার ঐক্য মেনে চলে। মানবজীবনের কোনো একটি বিশেষ মুহূর্ত, ভাব বা চরিত্রের একটি বিশেষ দিক ছোটগল্পে প্রাধান্য লাভ করে। ছোটগল্পের আর একটি বৈশিষ্ট্য হলো বাহ্যিক বর্জনের মাধ্যমে গল্পটি রসঘন হয়ে ওঠা। সমাপ্তির পরেও যদি পাঠকের মনের মধ্যে আলোড়ন চলতে থাকে তবেই তা সার্থক ছোটগল্পে পরিণত হয়।

বিশ্বসাহিত্যে এমনির বাংলা সাহিত্যের অন্যতম শাখা ছোটগল্পের দিকে লক্ষ্য করলে এর অনেক বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য করা যায়। যেরকম-

- ১) ছোটগল্পের বিষয় হবে খুবেই ছোট।
- ২) ছোটগল্পের বিষয়ে অপয়োজনীয় বর্ণনা থাকবে না।
- ৩) জীবনের কোনো এক মুহূর্ত থেকে ছোটগল্পের রথ চলা শুরু হয়।
- ৪) রবীন্দ্রনাথের মতে ছোট গল্পের সমাপ্তি হবে এমন ভাবে যেখানে মন তৃপ্তি পাবে না এবং শেষ হয়েও যেন শেষ হয়নি বলে মনে হয়।
- ৫) ছোট গল্পের বিষয় বস্তুর মধ্যে সংঘম বোধ থাকবে।
- ৬) ছোটগল্পের অন্যতম বৈশিষ্ট্য হলো নাটকীয়তা এবং সংঘাত হবে ব্যঞ্জনার্থমী।
- ৭) ছোটগল্পের মধ্যে ঘটনার একটি ক্লাইম্যাক্স থাকবে।

ছোট গল্পের জন্মমুহূর্ত থেকে বর্তমান সময় পর্যন্ত বহু গল্পকার বাংলাসাহিত্যক সমৃদ্ধ করেছেন। ব্যঙ্গ, কৌতুক অথবা হাস্যরসের জগতে ত্রৈলোক্যনাথ মুখোপাধ্যায়, প্রভাত কুমার মুখোপাধ্যায় এবং পরশুরামের গল্পে হাস্যরসের খোরাক পাওয়া যায়। তাঁদের রচনা পাঠকের মনে হাস্যরস সঞ্চার করে। সমাজের কল্যাণার্থেই তাঁরো রঙ্গে ও কৌতুক ফুটিয়ে তুলেছিলেন। এই তিনিজনের লেখনীর মধ্য জীবনের অভিজ্ঞতার সাদৃশ্য আছে। নিনিজনেই সাহিত্যে ফেঁদে কর্মরত ছিলেন। এই তিনিজনেই পর্যবেক্ষণ গুমে, চরিত্র নির্বাচনে ও তাদের প্রদর্শনে অসামান্য দক্ষতার পরিচয় দিয়েছেন। তাঁদের প্রদর্শন কৌশল কিছু কিছু চরিত্র সাহিত্যে অমর

হয়ে আছে। ডামরুধর, লম্বোদর, শঙ্কর ঘোষ, সুবল চন্দ্র গড়গড়ি ত্রৈলোক্যের সৃষ্টি চরিত্র। বলবান জামাতা, রসময়ী ইংরেজি জানা মাস্টারমশায়, লম্পট মিথ্যাবাদী পোষ্টমাস্টার, কাশীবাসিনী প্রভৃতি প্রভাত কুমারের সৃষ্টি চরিত্র। রায়বাহাদুর বংশলোচনবাবু, গণ্ডিরাম বাটপারিয়া প্রমুখ্য ব্যবসায়ী, পরশুরামের সৃষ্টি চরিত্র।

বাংলা সাহিত্যের জগতে ত্রৈলোক্যনাথ মুখোপাধ্যায় একটি বিশিষ্ট স্থান অধিকার করেছেন তাঁর উদ্ভট রস-সাহিত্য সৃষ্টির জন্য। বাংলা সাহিত্যের জগতে তিনি নিয়ে এসেছিলেন এক নতুন রসের ধারা। তাঁর রচিত ‘ডমরু-চরিত’ এর মতো মজাদার চরিত্র বাংলা সাহিত্যের জগতে বিরল। ‘ডমরু-চরিত’ ত্রৈলোক্যনাথ মুখোপাধ্যায়ের শেষ লেখা-প্রকাশিত হয়েছিলো তাঁর মৃত্যুর চার বছর পরে। ডমরু বসবাস করেন দক্ষিণ কলকাতার একটি গ্রামে। জীবনের প্রথমার্ধে তিনি নিস্তান্তই দরিদ্র ছিলেন। পরবর্তী কালে বিচিত্র কৌশল তিনি ধনী হয়ে ওঠেন। সেই বিশেষ কৌশলগুলির মধ্যে একটি হলো ‘কিপটেমি’। ধনী হবার পর ‘ডমরু’ থেকে ‘ডমরুধর’ হয়ে ওঠেন। ডমরুধর বাবু পাকা ইমারতে বাস করেন। তাঁর বাড়িতে দুর্গোৎসব হয়। কিন্তু কেন এই দুর্গাপূজো তাঁর বাড়িতে, সেই নিয়েই শুরু হয় তাঁর গল্পো। প্রতি বছর পঞ্চমীর সন্ধ্যাবেলায় বাড়ির দালানে বসে ডলরুধর তাঁর সঙ্গীদের সাথে করে চলেন অসম্ভব, অমূলক রসেভরা, অদ্ভুত গল্প।

ডমরু- চরিত্র বাংলাসাহিত্য ত্রৈলোক্যনাথের অবিস্মরণীয় অবদান। রঙ্গকৌতুক এবং ভাষার সাবলীল স্বাচ্ছন্দ্য বাটিকে সব দিক দিয়ে উপভোগ্য করে তুলিছে। গল্পকথক ডমরুধর বয়সে বৃদ্ধ, চেহায়া কালো এবং কাদাকার, স্বার্থের প্রয়োজন নীতিবোধ-বিবর্জিত। তার বন্ধু লম্বোদর ও শঙ্কর ঘোষাদের কাছে তার জীবনের বিচিত্র অভিজ্ঞতা সাতটি পর্বে বর্ণনা করেছেন। এই সাতটি গল্পের গর্ভে বহু অন্তগল্প রয়েছে যা উদ্ভট কল্পনা আর উর্বর কৌতুকে পরিপূর্ণ।

ডামরুধর সর্বশক্তিমান, সকল লোকেই তিনি বিরাজমান এবং সমান তৎপর। বাঘ, কুমির, ভূত, সুন্দরবনের চড়ুই পাখির মতো মশা-সবেই যেন তার প্রজা। আর তার অভিজ্ঞতা এমনিই যে খোঁকশের বাচ্চা

নিয়ে আকাশে পৌঁছা বাচ্চাটিক এক খণ্ড মেঘের সঙ্গে বেঁধে রেখে নভোমণ্ডল দেখা, রাহুর কামড় খাওয়া, সেখান থেকে এগিয়া ব্রহ্মা-অবলোকন, ব্রহ্মাণ্ডের পরপারে অশ্বা-নামক আরেকটি মহাবিশ্ব ভ্রম, খাস যমপুরীর অভিজ্ঞতা পর্যন্ত অর্জন করা কিছুই বাকি নেই ডমরুধরের উদ্দাম কল্পনার লাগামহীন জের টেনে যাওয়ার ক্ষমতা অবিশ্বাস্য ত্রৈলোক্যনাথের এই কল্পনার উদাহরণ নিম্নোক্ত উদ্ধৃতিতে পাওয়া যায়।

“একবার, দুইবার, তিনবার বিষম বল প্রকাশ করিয়া বাঘ পলাইতে চেষ্টা করিল। কিন্তু গাছে লেজের পাক, বাঘ পলাইতে পারিল না। অসুরের মতো বাঘ যেরূপ বল প্রকাশ করিতেছিল, তাহাতে আমার মনে হইল, যে যাঃ। লেজটি বা ছিঁড়িয়া যায়। কিন্তু দৈবের ঘটনা একবার দেখ। এত টনাটানিতেও বাঘের লাঙ্গুল ছিঁড়িয়া গেল না। তবে এক অসম্ভব ঘটনা ঘটিল। প্রাণের দায়ে ঘোরতর বলে বাঘ শেষকালে মন এখ হ্যাঁচকা টানা মারিল, আর চামড়া হইতে তাহার আস্ত শরীরটো বাহির হইয়া পড়িল। অস্থি-মাংসের দগদগে গোটা শরীর, কিন্তু উপরে চর্ম্মা নাই। পাকা আমের নীচের দিকটা সবলে টিপিয়া ধরিল যেরূপ আঁটিটা হড়াং করিয়া বাহির হইয়া পড়ে, বাঘের ছাল হইতে শরীরটি সেইরূপ বাহির হইয়া পড়িল, কলিকতার হিন্দু কসাই মহাশয়েরা জীবন্ত পাঁঠার ছাল ছাড়াইলে চর্ম্মহীন পাঁঠার শরীর যেরূপ হয়, বাঘের শরীরও সেইরূপ হইল। মাংসের বাঘ রুদ্রাশ্বাসে বনে পলায়ন করিল।...বাঘশূন্য ব্যাঘ্রচর্ম্ম সেই স্থানে পড়িয়া রহিল। আমার কি মতি হইল, গরম গরম সেই বাঘ-ছালের ভিতর আমি প্রবেশ করিলাম। ব্যাঘ্র-চর্ম্মের ভিতর আমার সূক্ষ্ম শরীর প্রবিষ্ট হইবামাত্র ছালটা সজীব হইল। গা ঝাড়া দিয়া আমি উঠিয়া দাঁড়াইলাম। গাছ হইতে লাঙ্গুলটি সরাইয়া লইলাম। পাছে ফের পাক দেয়। তাহার পর দুই একবার আত্মহানি করিলাম.. এখন এই নতুন শরীরের প্রতে একবার আমি চহিয়া দেখিলাম। এখন আমি সুন্দরবনের কেদোবাঘ হইয়াছি - সে ই যাবে বলে ঝয়াল টাইগার। ভাবিলাম যে এ মন্দ কথা নয়, এখন যাই, এই শরীরে বিবাহ-আসরে গিয়া উপস্থিত হই। এখন দেখি সন্নাসী বেটা কেমন করিয়া আমার কন্যাকে বিবাহ করে।....

আলুম করিয়া আমি বরষাত্রীদিগের গাড়ীর নিকট উপস্থিত হইলাম। টপ টপ করিয়া তাহারা গাড়ী হইতে লাফাইয়া পড়িল ও যে যেদিক পারিলপলায়ন করিল।

ত্রৈলোক্যনাথেই এমনই একজন কথাকার য়ার কথকঠাকরি নকল বাঘ সাজতে গিয়ে নিজের শরীরটিকে সূক্ষ্ম বানিয়ে পরে ফেলেছেন জ্যাস্ত একটি ‘রয়াল টাইগারে’র ‘সজীব’ চর্ম এবং আকাশ-বুড়ী আঁশবাঁটি দিয়ে সূর্য কে কুটি কুটি করে কাটে।

‘হঠাৎ আমার মাথা হইতে “আমি” বাহির হইয়া পড়িলাম। আমার শরীরটি তৎক্ষণাৎ মাটির উপর শুইয়া পড়িল। শরীর হইতে আমি বাহির হইয়াছি তাহার দিকে তখন চাহিয়া দেখিলাম যে, সে “আমি” অতি ক্ষুদ্র,....সে শরীর বায়ু দিয়া গঠিত। সেই ক্ষুদ্র শরীরে আমি উপর দিকে উঠিতে লাগিলাম।.... মনে করিলাম,মৃত্যুর পর লোকের যে লিঙ্গশরীর থাকে, তাতেই এখন যমের বাড়ি যাইতেছে। ছাদ ফুঁড়িয়া আমি উপরে উঠিয়া পড়িলাম। শোঁ শোঁ করিয়া আকাশ-পথে চলিলাম। দূর-দূর-দূর- কতদূর উপরে উঠিয়া পড়িলাম, তাহা বলিতে পারি না। মেঘে পার হইয়া যাইলাম চন্দ্রলোক পার হইয়া যাইলাম, সূর্যালোকে গিয়া উপস্থিত হইলাম। সে স্থানে আশ্চর্য ঘটনা দর্শন করিলাম।

দেখিলাম যে,আকাশ-বুড়ী এক কদমগাছতলায় বসিয়া, আঁশবাঁটি দিয়া সূর্যটিকে কুটি কুটি করিয়া কাটিতেছে, আর ছোট ছোট সূর্যখণ্ডগুলি আকাশ-পটে জুড়িয়া দিতেছে। তখন আমি ভাবিলাম-‘ওঙ্গ নক্ষত্র এই প্রকারে হয় বাটেঙ্গ তাবে এই যে খণ্ডগুলি বুড়ী আকাশ-পটে ভালো করিয়া জুড়িয়া দিতে পারে না, আত্মা হইয়া সেইগুলি খসিয়া পড়ে। তখন লোকে বলে-“নক্ষত্র পাত হইল”। কিছুক্ষণ পরে আমার ভয় হইল যে- সূর্যটি তো গেল, পৃথিবাতে পুনরায় দিনে হইবে কি করিয়া? আকাশ-বুড়ী আমার ভাব বুঝিয়া হাসিয়া বুলিল - ‘ভোরে ভোরে উঠিয়া আকাশে ঝাড়ু দিয়া সমুদায় নক্ষত্রগুলি জুড়িয়া আমি একত্র করি। সেইগুলি জুড়িয়া পুনরায় আস্ত সূর্য করিয়া প্রত্যেককালে উদয় হইতে পাঠাইব। প্রতিদিন সন্ধ্যাবেলা আঁশবাঁটি দিয়া সূর্য কাটিয়া নক্ষত্র করে, সকালবেলা আবার সেইগুলি জুড়িয়া আস্ত সূর্য প্রস্তুত করি। আমার এই কাজ।’

জাতি ও সমাজের প্রতি মমত্ববোধ থেকেই ত্রৈলোক্যনাথের রচনায় যাবতীয় শ্লেষের উৎস। মুক্তা-মালায় বর্ণিত পাঁঠা ব্যবসায়ী নিষ্ঠবান ব্রাহ্মণ শ্রীযুক্ত শ্রীল গোলোক চক্রবর্তী মহাশয়ের বাভৎস গল্পটি এর এক উজ্জল উদাহরণ-

“পাঠাকে ফেলিয়া ঠাকুর মহাশয় তাকে সেই খোঁটায় বাঁধিলেন। তাহার পর তাহর মুখদেশ নিজের পা দি মাড়াইয়া জীযন্ত অবস্থাতেই মুণ্ডদিক হইতে ছাল ছাড়াইতে আরম্ভ করিলেন। পাঁঠার মুখ গুরুদেব মাড়াইয়া আছেন, সুতরাং সে চীৎকার করিয়া ডাকিতে পারিল না। কিন্তু তথাপি তাহার কণ্ঠ হইতে মাঝে মাঝে এরূপ বেদনাসূচক কাতরধ্বনি নির্গত হইতে লাগিল যে তাহাতে আমার বুক যেন ফাটিয়া যাইতে লাগিল। তাহার পর তাহার চক্ষু দুইটিঙ্গ আহঙ্গ আহঙ্গ সে চক্ষু দুইটির দুঃখ আক্ষেপ ও ভৎসনাসূচক ভাব দেখিয়া আমি যেন জ্ঞান-গোচরশূন্য হইয়া পড়িলাম। সে চক্ষু দুটির ভাব এখনও মনে হইলে আমার শরীর বোমাধঃ হইয়া উঠে। আমি আর থাকিতে পারিলাম না। আমি বলিয়া উঠিলাম- ‘ঠাকুর মহাশয় ঠাকুর মহাশয় করেন কি? উহার গলটো প্রথমে কাটিয়া ফেলুন। প্রথম উহাকে বধ তাহার পর উহার চর্ম উত্তোলন করুন’।

‘বিদ্যাধরীর অরুচি’ গল্পটি গল্পটি নিছক কৌতুক রসের গল্প। ধনী গৃহস্থের বাড়িতে ঝি চাকর মহালের অন্তরঙ্গ কৌতুকের চিত্র এই গল্পে বর্ণিত হয়েছে। এই গল্পে বিদ্যাধরী কেন্দ্রীয় চরিত্র। নিরন্তর কথা বলে যাওয়া তার স্বভাবের অপরিহার্য অংশ। যখন গোলাপী ঝি বলল।

দেখ বিদ্যাধরী ঙ্গ বাবুর মুখে তুমি আর চুনকালি দিও না। আমাদের বাবু একজন বড় উকীল। নীলাম্বর ঘোষের নাম কে না জানে? তাঁর বাড়ির ঝি হইয়া তুমি মুদীর দোকানে একটু গুড়, উড়ের দোকানে একটি ফুলুরী, ময়রার দোকানে একটু চিনির রস, রায় বামনীর কাছে একটু মোচার ঘন্ট, যার তার কাছে যা তা জিনিস মাগিয়া বেড়াইল বাবুর অপমান হয়। বাবুর কথা দূরে থাক্, আমাদের পর্যন্ত ঘাড় হেট হয়। তোমার মাগার জ্বলায় লোকের কাছে আমরা মুখ তুলিয়া কথা কহিতে পারি না।

গোলাপী ঝিয়ের এই কথায় বিদ্যাধরী রেগে যায়। এবং বলে-

তোমার সফলতাতেই আমার ছল ধরা। মা আমাকে একটু ভালবাসেন, তাই সকলে তোমার ফাটিয়া মর। আমার অরুচি, মুখে কিছু ভাল লাগে না। চড়াই পাখীর আহা। না খাইয়া যেন দাড়ি হইয়া যাইতেছি। গতর না থাকিলে পরের বাড়ী কাজ করিব কি করিয়া? তাই তেঁতুল দিয়া, গুড় দিয়া যা দি। পারি এক মুঠা ভাত খাইতে চেষ্টা করি। আমি গরীব মানুষ। পয়সা কোথা পাইব যে, সন্দেশ রসগোল্লা কিনিব? মুদী আমাকে ভালবাসে, তাই সে দিন সে আমাক একটু গুড় দিয়াছিল। ময়রা আমাকে ভালবাসে, তাই সে দিন আমাকে শালপাতের ঠোঙা করিয়া রসগোল্লার খানিক রস দিয়াছিল। তাতে তোমারা হিংসায় ফাটিয়া মর কেন বল দেখি?

‘নয়নচাঁদের ব্যাবসা’ গল্পেও আমরা দেখি লেখক সমাজ সংস্কারক। ধর্মব্যবসা মূলক নানা বুজরকির প্রতি লেখক এই গল্পে করেছেন।

বাংলা কথাসাহিত্য হাস্যরসের প্রথম সার্থক রূপকার, কৌতুক লেখক ত্রৈলোক্যনাথ উনিশ শতকে তাঁর মতো বিচিত্র অভিজ্ঞতাসম্পন্ন লেখক বিরল। বাংলা ছোটগল্পে তিনি হাস্যরসের এক নিজস্ব ধারা তৈরী করেছিলেন।

বাংলা সাহিত্য সরস রচনার ক্ষেত্রে অন্যতম শ্রেষ্ঠ লেখক প্রভাতকুমার মুখোপাধ্যায়। তাঁর হাসির গল্পগুলির গঠন এবং বিন্যাস অত্যন্ত সুন্দর, এক স্বকীয়তায় ভরপুর। প্রভাতকুমারের হাসির গল্পগুলির মধ্যে পারিবারিক, ঘরোয়া, মোটামুটি চেনাজানা মানুষদের উপস্থিত দেখতে পাওয়া যায়। হাস্যরস সৃষ্টির জন্যে তিনি উদ্ভটকেই প্রাধান্য দিয়েছেন। তাঁর রচনায় বঙ্গ বিদ্রূপ শ্লেষ কখনোই তীব্র নয় বরং তিনি অত্যন্ত সূক্ষ্ম এবং সরসবাবে এগুলি উপস্থাপিত করেছেন।

রবীন্দ্র সমকালীন লেখক প্রভাতকুমার মূলত কথাবিদ। তাঁর লেখা বাস্তবসত্যে প্রতিষ্ঠিত। জনপ্রিয়তায় প্রভাতকুমার ‘বাংলার মপাসাঁ’ বলে খ্যাত হোন।

তাঁর সম্পর্কে জগদীশ ভট্টাচার্য্য মহাশয় বলেছেন, “মপাসাঁ র মতোই প্রভাত কুমার ছোটগল্পের

কপদক্ষ শিল্পী। মপাসাঁ “র মতোই প্রভাতকুমার জীরনের ভাষ্যকার নন, উন্মেষকার”

সরল ও অনাবিল হাস্যরসের গল্পলেখক রূপেই তিনি প্রতিষ্ঠিত। সাধারণ আটপৌরে জীবনের লঘু ও দুর্বল দিক তাঁর গল্পে হাস্যরসের উদ্রেক করেছে। তাঁর গল্প ইংরেজিতে অনুদান হয়ে বিদেশ প্রচারলাভ করেছে। তাঁর গল্পের সরসতা রঙ্গ ও ব্যঙ্গের মধ্যে দিয়ে প্রকাশিত হয়েছে।

তার হাস্যরসের গল্পের মধ্যে ‘প্রণয় পরিণাম’, ‘বলরাম জামাজা’ ‘বিবাহের বিজ্ঞাপন’, ‘রসমটীর রসিকতা’, ‘অদ্বৈতবাদ’ ইত্যাদি উল্লেখ্য। ‘প্রণয় পরিণাম’ গল্পে চোদ্দ বছরের স্কুলে পড়া মানিকলালের সঙ্গে এগোরো বছরের কুসুমের প্রেমে পড়ার উপভোগ্যময় কাহিনী বর্ণিত হয়েছে। ‘বলরাম জামাজা’ গল্পে নবনীত কোমল দেহ নলিনীর ব্যায়াম চর্চায় নিজকে বলশালী করার প্রয়াস, ‘বিবাহের বিজ্ঞাপন’ গল্পে জুয়াচোরের জালিয়াতিতে বিবাহ রসিক রাম অবতারের দুর্গতির কাহিনী হাস্যরসে উদ্রেক করে। ‘রসময়ীর রসিকতা’ গল্পে আমরা অদ্ভুত কল্পনা ও রৌদ্ররসের সঙ্গে কৌতুকরসের মিশ্রণের এক অভিনবত্ব দেখতে পাই। এছাড়া ‘ষোকার কাণ্ড’, ‘প্রমুখের মূল্য’, ‘মাতৃহীন’ প্রভৃতি গল্পে হাস্যরসের ফল্গুধারা প্রবাহিত হয়েছে।

জীরনের বিচিত্র অভিজ্ঞতাই প্রভাত কুমারের ছোটগল্পগুলোকে এক অনন্য মাত্রা দান করেছে। তিনি ফরাসী সাহিত্যের প্রভাব দেখা যায়। তাঁর হাস্যরসের গল্পগুলি ছিল সরল, স্নিগ্ধ, মার্জিত ও সজীব।

বিজ্ঞানী রাজশেখর বসু ‘পরশুরাম’ ছদ্মনামে রঙ্গ-ব্যঙ্গ ও হাস্যরসের গল্প সৃষ্টি করে বাংলা সাহিত্যকে সমৃদ্ধ করেছেন। তাঁর রচিত গল্পের মুখ্য বৈশিষ্ট্য ব্যঙ্গ। সমাজ জীবনের দুর্গতি ও দুর্নীতি সংক্রান্ত বিভিন্ন বিষয়ে তিনি ব্যঙ্গর কষাঘাত করেছেন। তাঁর ব্যঙ্গাত্মক লেখনী তৎকালীন ভণ্ড সমাজের মুখোশ খুলে দিয়েছিল।

তাঁর রচিত কিছু গল্পে হাস্যরসের স্রোতধারা প্রবাহিত হয়েছে ‘লম্বকর্ণ’ গল্পে হাস্যরসের অনাবিল আনন্দ পাওয়া যায়। গল্পের শুরুতেই বংশলোচনের বিবরণে রয়েছে হাসির খোরাক। চল্লিশ পেরিয়ে শরীর সচেতন বংশলোচন ভাত রুটি ত্যাগ করে দুবেলা শুধু

কচুরি খেয়ে কৃচ্ছসাধন করছেন একটু মোটা হয়ে গেছেন বলে। একটি রামছাগলকে কেন্দ্র করে রচিত প্রথম গল্পটিতে আছে, রায় বংশলোচন ব্যানার্জি বাহাদুরের অলস জীবন, তাঁর কৃপাপ্রার্থী মোসাহেবদের সেবা ও চাটুকারিতা, সুন্দরী পত্নীর সঙ্গে তাঁর মান-অভিমানেরে দাম্পত্যলীলা, দারোয়ান চুকন্দর সিং, বেলেঘাট কেরোসিন ব্যামেডর লাটুবাবু ও অনুচরবৃন্দের কৌতুককর বিবরণ।

লম্বকর্ণের সঙ্গে তাঁর সাক্ষাতের বিবরণ এবং তাঁর হাত থেকে বর্মা চুরুট কেড়ে নিয়ে খাওয়ার মধ্যেও হাসির উদ্রেক হয়। রাত্রিবেলায় লম্বকর্ণের ক্ষিদে পায় এবং হাতের কাছে খাবার না পেয়ে একগোছা খবরের কাগজ সে খেয়ে ফেলে। খবরের কাগজ নীরস হওয়ায় সে গীতার তিন অধ্যায় খেয়ে ফেলে। তার গলা শুকিয়ে যাওয়ার ফলে যে বাধ্য হয়ে রেড়ির তেল খায়। রেড়ির তেল অত্যন্ত সুস্বাদু হওয়ায় চকচক করে সে সবটাই খেয়ে ফেলে।

গল্পে যাবতীয় বাদ্যযন্ত্র ও নব্বুই টাকার নোট লম্বকর্ণের খেয়ে ফেলা বংশলোচনবাবু লম্বকর্ণকে জোলাপ দেবার সবশেষ লম্বকর্ণের বদান্যতায় বংশলোচনবাবু ও তাঁর স্ত্রী মানিনী দেবীর সন্ধি স্থাপনের ঘটনাটি কৌতুকের সৃষ্টি করে। দাম্পত্য কলহের পর স্বপ্নে বংশলোচনবাবু লম্বকর্ণকে স্ত্রী ভেবে জড়িয়ে ধরা এবং পরে চোর ভেবে বাড়ি মাথায় করার মধ্যেও হাস্যরসের পরিচয় পাওয়া যায়।

‘সিন্ধেশ্বরী লিমিটেড’ গল্পে যৌথ কারবার প্রণালীর অভিনব প্রয়োগ, ধর্মক্ষেত্র ব্যবসাদারী বুদ্ধির প্রবর্তনের মধ্যে রয়েছে হাস্যরসের উপাদান। ‘বিরিঞ্চ বাবা’ গল্পে বারবার ঘটনার অসঙ্গতি হাস্যরসের উপাদান যুগিয়েছে। অভূতকর্মা বিরিঞ্চ বাবার দর্শনে গিয়ে নিবার, সত্যে এদের কার্যকলাপ কৌতুকের সৃষ্টি করেছে। গল্পের সমাপ্তি অংশে দেখা যায় হোমঘরে তথাকথিত মহাদেবের আর্বিভাবে সকলে ‘আগ লাগা হ্যায়’ বলে চিৎকার করে ওঠায় বিরিঞ্চ বাবার উগুামি ধরা পরে। মহাদেবে প্রাণপণে পলায়ন করতে চাইলে সত্যে তাকে জ্যপটে ধরে। টানা হ্যাঁচড়ায় মহাদেবরূপী ক্যাবলানন্দের ছদ্মবেশ খসে পড়ে এবং তা হাটির উদ্রেক করে।

পরশুরাম রচিত ‘উলটপুরাণ’ এক শ্লেষাত্মক

গল্প। এই গল্পে আপাতদৃষ্টিতে সবই উল্টো। যেমন ইংলন্ড ভারতের উপনিবেশ। ইংরেজ ছেলেদের মুখে ভারত শাসকদের সুখ্যাতি শোনা যায়। তাবা ভারতীয় পোষাক পরে, মেয়েরা খোপা বাঁধে, দোস্তা খায়, উর্দু গজল গায়, না বুঝে বাংলা বই মুখস্ত করার জন্যে প্রাণপণ চেষ্টা করে। দাস মনোবাববশত মি. টোডি নাম বদল করে হয়ে যান খাঁ সাহেব গবসন টোডি। স্যার ট্রিকসি টার্নকেটকেও ভারতের কোন এক স্বার্থস্বেষী রাজনৈতিক নেতা বলে মনে হয়। দর্পণে যেমন উলটো বিষ পড়ে, তেমনি ইংরেজের এইধরমের আচরণ অনুকরণপ্রিয় ভারতীয়দের বিশেষত যারা উচ্চবিত্ত শ্রেণীর তাদেরই জীবনশৈলীক প্রতিফলিত করে।

‘ভূশঙ্কর মাঠে’ গল্পে ভৌতিক জগতের এনম একটা দিক লেখক তুলে ধরেছেন টার হাস্যকর অসঙ্গতি কৌতুকের উদ্রেক করে। কলহপটু স্ত্রী থেকে পরিব্রাণ পাওয়ার জন্য শিবু ভট্টাচার্য মা কালীর কাছে স্ত্রী নৃত্যকালীর মৃত্যু কামনা করে ‘জোড়া পাঁঠার নৈবিদ্য’ মানত করলো। মা-কালী উল্টো বুঝে শিবুকেই করলোক পাঠিয়ে লিন। শিবু ভূত হয়ে বভূশমডীর মাঠে বেল গাছে ব্রহ্মদৈত্য হয়ে বাস কবতে থাকলো। গল্পে শিবুর স্ত্রীও কয়েকদিন পর ইহলোক ত্যাগ করে ভূত-পাড়ায় চলে যায়। এখানেই দেখা হয় শিবুর তিন জন্মের তিন স্ত্রী এবং নৃত্যকালীর তিন জন্মের তিন স্বামীর সঙ্গে। শুরু হলো অধিকার আদায়ের যুদ্ধ। ভূত, প্রেত, পিশাচ প্রভৃতি উপদেবতা, চিং চ্যাং, ফ্যাচাং নামক চীনে ভূত, স্পক, পিক্সি, নোম প্রভৃতি কাবুলি ভূত পুভূতি এই

অধিকার আদায়ের কলহে যোগ দিয়েছিল। তাঁর রচিত ‘স্বয়ম্বর’, ‘কচিসংসদ’, চিকিৎসা-সংকট’, প্রভৃতি গল্পের প্রধান উপাদান হাস্যরস। পরিশেষে বলতে হয় রাজশেখর বসুর গল্পে রসিকতার উপাদান ছাড়াও রয়েছে ক্লেষ মেশানো।

বাংলা ছোটগল্পে হাস্যরসের এই ত্রয়ীকে নিয়ে স্বল্প পরিসরে লিখতে হয়েছে যার ফলে হয়তো তাদের রচিত অনেক হাসির গল্প এখানে সবিস্তারে আলোচনা করা সম্ভব হয়নি। বিষয়বস্তু এবং উপস্থাপনা রীতির দিক থেকেও এই ত্রয়ীর রচনশৈলী এক ভিন্ন মাত্রার পরিচয় দেয়। মননশীল তীক্ষ্ণ দৃষ্টিভঙ্গি এবং গভীর পর্যবেক্ষণ শক্তি দিয়ে তাঁরা বাংলা সাহিত্যকে হাস্যরসের মাধ্যম সমৃদ্ধ করে গেছেন।

গ্রন্থপঞ্জী - সহায়ক গ্রন্থ

- ১) গুপ্ত জ্যোৎস্না- পরশুরামের ছোটগল্প-মন ও শিল্প, গ্রন্থ নিলয়
- ২) মুখোপাধ্যায় অরুণকুমার- কালের পুস্তালিক- বাংলা ছোটগল্পের একাশ বিশ বছর ১৮৯১-২০১০, দে’জ
- ৩) দাস সঞ্জীব- পরশুরামের গল্প, জীবনদৃষ্টি ও শিল্পরূপ বঙ্গীয় সাহিত্য সংসদ
- ৪) ভট্টাচার্য বিশ্বযুদ্ধ- প্রভাতকুমার মুখোপাধ্যায়ের ছোটগল্প, রত্নাবলী
- ৫) ত্রৈলোক্যনাথ রচনাসমগ্র, সাহিত্য প্রকাশ
- ৬) মুখোপাধ্যায় ত্রৈলোক্যনাথ- ডমরু চরিত- সুচয়নী পাবলিশার্স।

ভালোবাসা রং

গৌরী সিন্হা
পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

আমার মনে রং রেগেছে
রাঙিয়ে দিবে কে?
মানুষটি এই জগতে থাকলে
আমায় কেউ বলে দে
আমি ভালো বাসবো অনেক
কষ্ট দেবো না
সত্যি বলছি মরার আগেও
তারে ভুলবো না।

ফুল

রুমি দাস
বি.এ প্রথম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

দারুন হাওয়ায় ফুলগুলো দোলে
প্রজাপতি উড়ে এসে ফুলেতে
বসে
ফুলকে দেখে সবাই আনন্দেতে
মাতে
মৌমাছি মধু খেয়ে দলে দলে
পাখিয়াও গান গায় ফুলেদের
দেশে
সবাই মজায় মাতে ফুল
ভালোবেসে।

নীল আকাশ

গৌরী সিন্হা
পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

সবুজ বনরে পাখি
অবুঝ তার মন
কেউ জানেনা জগৎ জুড়ে
কে তার আপনজন
নিজের মনের আনন্দে
ঘুরে বেড়ায়
নীল আকাশের বুকে
তাইতো নিজের দুখ লুকিয়ে
সুখী সবার মাঝে
নীল আকাশের সাথে নিজের দুখ
প্রকাশ করে ঘুড়ে।

বৃষ্টি

সুদীপ্তা ঘোষ
বি.এ পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

আকাশে বৃষ্টি আসে
রৌদ্র মেঘের জুটি
নতুন আলোর আধার
কালো
হয়েছে যে ঘুন সুটি,
রামধেনুতে রঙের খেলা
দেখায় আকাশে
এরপর যে বৃষ্টি আসে
হাসায় কৃষককে।

গোলাপ

মতাম ধুকমালী দেববর্মা
বি.এ, প্রথম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

তুমি আমার রঙিন স্বপ্ন
শিল্পীর রঙের ছবি
তুমি আমার চাদের আলো
সকাল বেলায় রবি
তুমি আমার নদীর মাঝে
একটি মাত্র কূল
তুমি আমার ভালোবাসার
সুন্দর গোলাপ ফুল
তুমি আমার প্রানের মতো
গোপন হৃদয়ে স্থল।

সুখপাখি ও দুঃখপাখি

পূর্ণিমা দাস
বি.এ, পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

সুখ সবার কপালে সয়না
কারো কপালে সয়।
কারো কপালে জোটে শুধু দুঃখ
দুঃখের মধ্যে খঁজে পায় সুখ।।
কেউ কেউ তো সুখপাখিকে নিজের কাছে রাখে
পায় না সুখের খোজ
অনেকে আবার দুঃখপাখিকে পারে না সরাতে
যেন সে নিজে নিজে বাস চেপে অনেকের ঘাড়ে।
কপালে আছে দুঃখ হল
এমন একসম্পর্ক
যাকে একে অপরের ছাড়া
যায় না চলা।

ইচ্ছে

পিয়ালী বর্মণ
বি.এ, পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

আজ জানি না আমার সেই ইচ্ছেগুলো
কোথায় যেন হারিয়ে গেছে
আজ জানি না সেই ছোটবেলার ইচ্ছেগুলো
কোথায় যেন হারিয়ে গেছে।
সেই যে ছিল কত স্বপ্ন আর ইচ্ছে
আজ সেসব সূর্যের মতো ডুবে গেছে
জেগে উঠা সেই ইচ্ছে অল্প অল্প করে
এক নিঃশ্বাসে শেষ হয়ে গেছে।

কোকিলেও দুই বোনের ভালোবাসা

অনিমা বর্মন
বি.এ, পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

বোনের নাম মিতা বড় বোনের নাম ললিতাঙ্গ দুই বোন খুব সুখী ছিল ওদের একটি দুখ। কেহ নেই যে ওদের সাথে। দুজন বোন একলাই একটি গ্রামে থাকতো। বড় বোন জঙ্গলে খড়ি আনার জন্য জঙ্গলে যেত। সে খড়ি দিয়ে বাজারে গিয়ে বিক্রি করতো, যে পয়সা আসতো সে পয়সা দিয়ে দুই বোন ওদের ঘর চলাতো, ছোট বোন বাড়িতে একা থাকতো। ছোট বোন রোজ স্নান টান করে দিদির অপেক্ষায় বারান্দায় বসে থাকতো যে দিদি কখন আসবে, দিদি বিকালে আসতো দুবোন মিলে ভাত খেত। তারপর দুজনে গল্প করতে ঘুমিয়ে যেত। আবার দরকার হলে দিদি জঙ্গলে গিয়ে খড়ি আনতো আবার বাজারে গিয়ে বিক্রি করতো। এইভাবে ওদের চারিপাশে গ্রাম খুব সুন্দর। সামনে নদী ছিল ফলমূল ভর্তি ছিল। কোন কিছু অভাব ছিল না। হঠাৎ একদিন বড় বোন জঙ্গলে গিয়ে খড়ি টুকিয়ে আনার সময় একটি বড় গোফা তে পড়ে গেল সে সেখান থেকে উঠতে পারছিল না। চিৎকার করছে কাঁদছে ওই ঘন জঙ্গলে কেউ ছিল না কেউ ওর কথা শুনতে পারছিল না ওদিক দিদির অপেক্ষায় বারান্দায় বসে আছে আর ভাবছে দিদির এত দেরি হচ্ছে কেন বিকেল হয়ে গেল। ঘরে ফিরছে না তাই ছোট বোন চিন্তিত ওদিকে বড় বোন চিৎকার করে যাচ্ছে। আশেপাশে কোন মানুষ ছিল না সেও ফিরে আসবে ছোট বোন দিদির অপেক্ষায় বসে বসে বারান্দায় ঘুমিয়ে পড়ল। হঠাৎ করে একটি আওয়াজ আসে তখন ছোট বোনটি জেগে চারদিক দেখে দিদি

এসেছে কিনা আশেপাশে দেখে কেউ নেই সে কাঁদতে লাগলো তারপর ছোট বোন রাত্রিবেলা দিদিকে খুঁজতে ঘন জঙ্গলে যায় চিৎকার করে করে বলে যে দিদি তুই কোথায় আমার ভয় করছে, তুই কোথায় আছিস তারাতারি আয়, তারপর দিদিকে না পেয়ে সে তার ঘরে চলে যায় ঘরে গিয়ে বিছনায় কাঁদতে কাঁদতে শুয়ে পড়ে সকাল হয়ে গেল। দিদি ঘরে ফিরছে না বারান্দায় বসে আছে হঠাৎ করে মিতার সামনে কোকিল পাখি গাছ থেকে খসে পড়ে। মিতা দেখে ভয় পেয়ে যায়, পরে কোকিল পাখিটিকে ভালো করে দেখে যে ওর পায়ে কিছু চোট লেগেছে তখন মিতা কোকিল পাখিটিকে ঘরে নিয়ে ওকে হলুদ বেটে পায় কাপড় দিয়ে লাগিয়ে দেয়, কিছুক্ষণ পর কোকিলটি অল্প সুস্থ হয়। তারপর মিতা বসে বসে কাঁদতে থাকে যে দিদি তই কোথায় গেলি এখনো আসছিল না আমার একা ভাল লাগছে না, তারপর কোকিল পাখিটি মিতাকে দেখে খুব কষ্ট পাছিল তারপর মেয়েটাকে জিজ্ঞাসা করে, কোকিল পাখি কি হয়েছে ? তোর তারপর মিতা ভয় পেয়ে যায় যে পাখিটি কথা বলতেও পারে তারপর মিতা নির্ভয়ে কোকিল পাখিটিকে বলে যে আমার দিদি জঙ্গলে গিয়েছিল খড়ি আনতে এখনো ঘরে ফিরছে না একদিন হয়ে গেল। কোথায় সে এখনো ঘরে ফিরে আসছে না আমি একাই কোথায় খুঁজতে যাবো এই বড় ঘন জঙ্গলে তখন কোকিল পাখি বলে তুমি চিন্তা করো না আমি দেখে তোমার বোন কোথায় আছে তখন আকাশে উড়ে উড়ে

চারদিকে দেখে বড় বোন কোথাও নেই তারপর ঘন জঙ্গলের ভিতরে একটি গুফায় কিছু শব্দ হয়েছিল সে শব্দ শুনে কোকিল দেখলো যে সেখানে একটি মেয়ে পড়ে রয়েছে তারপর কোকিলটি ভাবছে যে ওকে কিভাবে উপরে তোলা যায় তারপর মাথায় বুদ্ধি লাগানো নিজের মুখ দিয়ে কিছু ছোট ছোট পাথর গুহাতে ফেলে অনেক পাথর জোগাড় করে মুখ দিয়ে ফেলতে লাগলো তারপর বড় বোন যে পাথরগুলো নিয়ে একটি সিঁড়ির মতো বানালো তারপর এভাষ করে বড় বোন একটি লাঠির সাহায্যে উপরে উঠে এলো তারপর কোকিলকে বলে যে ধন্যবাদ। আজ আমার নতুন একটি জীবন ফিরিয়ে দিলে তোমাকে জানাই অনেক ধন্যবাদ জনাই। তারপর কোকিল কিছুই বলতে পারল না ওর মুখ দিয়ে রক্ত বেরিয়েছিল লালিতা কোকিলের মুখ থেকে রক্ত বের হওয়া দেখে ভয় পেয়ে গেল, কোকিলকে নিয়ে নিজের বাড়িতে নিয়ে গেল তখন মিতা দেখে খুব খুশি হলো যে আমার দিদি ফিরে এসেছে। খুশিতে চিৎকার করতে লাগলো তারপর মিতা কোকিল পাখিটিকে দিদির কোলে দেখে অবাক হয়ে গেল যে সুস্থ কোকিল পাখিটি হঠাৎ কি হয়ে গেল দিদি বলল বোনকে যে আমাকে বাঁচাতে গিয়ে তার মুখে রক্ত বেরোচ্ছে তারপর কিছু পাতা ও ফুল হালুদ দিয়ে বেটে লাগিয়ে দেয় এরং ভগবানের কাছে দুই বোন মিলে প্রার্থনা করে কোকিল পাখি যেন জলদে সুস্থ ওঠে তারপর দুইবোন মিলে কোকিল পাখিটিকে কিছু খেতে দেয় কিছু খেতে পারছিল না, দু বোন খুব চিন্তিত ছিল তারপর কোকিলকে পাশে নিয়ে দুই বোন ঘুমিয়ে গেল ভোর হয়েছে এদিকে কোকিল পাখিটি দেখে ঘরে নেই। দু বোন জেগে উঠে দেখে পাখিটি কোথাও নেই কিছুক্ষণ পর কাঁঠাল গাছে বসে আছে সেই কোকিল পাখিটি দুজন দেখে খুব আনন্দিত হয়েছে, কোকিল পাখিটি বেচে আছে। এবং সুস্থ হয়ে গেছে তারপর থেকে কোকিল ললিতা তিনিজন মিলে ওদের ঘরে মিলেমিশে থাকতো ললিতা আগের মত জঙ্গলে গিয়ে খড়ি টুকিয়ে বাজারে গিয়ে বিক্রি করতো এদিকে দিকে

ছোট বোন ঘরে রান্না করত কোকিল পাখিটিকে খেতে দিত। এবং মিতাও খেত তারপর কোকিল পাখি মিতা মেলে খুব খেলাধুলা করতো হাসি ধামালি করত খুব আনন্দে ছিল। আবার বিকালে বড় বোন আসতো। একসাথে মিলে রাতের খেতো আবার ঘুমিয়ে পড়তো। ঠিক এবাবে দিন চলিছিল হঠাৎ একদিন মিতা নদীত স্নান করতে গেল আর কোকিল পাখিটি মিতার অপেক্ষা করছে হঠাৎ করে একটি বিড়াল এসে কোকিল পাখিটিকে দেখে লোভ লেগে গেল তারপর বিড়ালটি ঘরের পেছন দিয়ে এসে খাপ মেরে ধরে তারপর কোকিল পাখিটি খুব চোট পায় কিন্তু বিড়ালটি ছাড়ছেনো মুখের মধ্যে পালালো মিতা স্নান করে ফেরার সময় দেখে যে একটি বিড়াল মুখে করে কি জানি নিয়ে যাচ্ছে তখন মিতা ঘরে দৌড়ে আসে দেখে কোকিল কথা নেই। আশেপাশে দেখল কোকিলটি কোথাও নেই কাঁদতে লাগলো তারপর নদীর পাড়ে গিয়ে দেখলো কোকিল পাখিটি মরে রয়েছে মিতাকে দেখে বিড়ালটি পালিয়েছে। মিতা খুব কাঁদতে লাগলো কোকিল পাখিটি কে নিয়ে খুব সুন্দর দিন যাচ্ছিল একটি বিড়াল এসে সবকিছুই শেষ করে দিল তারপর বিকাল হয়ে গেল এদিকে দিদি বাড়িতে ফিরে আর মিতাকে ডাকে কি করছিস মিতা? কোকিল কোথায় মিতা কাঁদতে কাঁদতে বাড়ির বাইরে বেরিয়ে এসে বলে দিদি আজ আমি স্নান করতে গিয়েছিলাম তখন একটি বিড়াল এসে কোকিলকে ধরে নিয়ে যায় এবং বিড়ালটি খেতে যাচ্ছিল তখন আমি দেখি যে কোকিলটি পরে রয়েছে। তখন আমি কোকিল টিকে সেখান থেকে নিয়ে আসি এবং ঘরে রাখি তারপর দিদিও কান্নাকাটি করলো। তারপর ছোট বোনক বলল কিছু হবে না আর কাঁদিস না যা হয়েছে তোর ভুল নয়। তারপর দুই বোন মিলে কোকিলটিকে নিয়ে মাটি গর্ত করে সেখান পুঁতে ধূপ ধুনা লাগিয়ে দিল আর প্রার্থনা করে কোকিল পাখির মঙ্গল কামনা করে। তারপর দুজনে ঘরে বসে হাত মুখ ধুয়ে ভাত খেয়ে ঘুমিয়ে পড়ল কোকিল পাখিটি ওদের দুজনকে দেখে খুব আনন্দিত হল আর ভাবলো যে পৃথিবীতে কত ভালো মানুষও রয়েছে।

মা এবং মেয়ের স্বপ্ন

অনিমা বর্মা
বি.এ, পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

ছোট শহরর কাহিনী এক শহরে মা এবং মেয়ে
মেয়ের বাবা শহরে থাকতো বাবা সকালে কাজে যেত
মা ঘরের রান্না করতো। এবং ছোট মেয়ে খুব ছোট ছিল।
মার একটি বড় স্বপ্ন ছিল তাহার মেয়েকে ডাক্তার বানাবে।
তাহার মেয়ের নাম ছিল মেয়ের নাম ছিল শর্মিষ্ঠা ঘোষ
মার নাম ছিল ভবানী ঘোষ পিতার নাম ছিল রান্না ঘোষ।
ওবা খুব সুন্দর শহরে বসবাস করত শহরর নাম রায়গঞ্জ
শর্মিষ্ঠার বাবা শহরে কাজের জন্য এসেছে। আগে তাহারা
গ্রামের বসবাস করত। গ্রামে তাহাদের নিজের ঘর আছে,
পয়সার অভাবে শহরে আসতেহলো ইভাবেই ওদের দিন
যাছিল দেখতে দেখতে শর্মিষ্ঠা বড় হয়ে গেল। শর্মিষ্ঠা
মার সঙ্গে বন্ধুত্বের মতো মিলে গেল ওদিকে বাবা শহরে
কাজে যেত। রাত্রেবেলা আসতো মা মেয়ে দুজনে একা
ঘরো থাকোতে মেয়েকে স্কুল পড়ানো দায়িত্ব চেপে গেল
তারপর ভালো স্কুল ভর্তি করানো হয় শর্মিষ্ঠা কে তাহার
মা স্কুলে আসা যাবা করে এভাবে চলছে ওদের জীবন
যাপন একদিন শর্মিষ্ঠার বাবা কাজ থেকে ঘরে ফেরাব
সময় একটি গাড়ি থেকে পড়ে মারা যান তারপর শর্মিষ্ঠার
মা খবর পেয়ে দৌড়ে যায় মেয়েকে নিয়ে। দেখে যে
তাহার বাবার নিঃশ্বাস নেই তাহার মা দেখে অজ্ঞান হয়ে
পড়ে গেছে। শর্মিষ্ঠা কেঁদে কেঁদে বাবাকে ডাকছে। বাবা
উঠো, মার কি হয়েছে মা কথা বলছে না দুজনে কি হয়েছে
ওঠো। বাবাকে নিয়ে ঘরে ফিরে তারপর আশেপাশে

মানুষ শর্মিষ্ঠা দের বাড়িতে আসে তাহার বাবাকে শ্মশানে
নিয়ে যায়- শর্মিষ্ঠার মা ও শর্মিষ্ঠা দুজন মিলে ঘরে এসে
প্রচুর কান্নাকাটি করে শর্মিষ্ঠা বাবার জন্য শর্মিষ্ঠার মা
চিন্তা করতে করতে শুকিয়ে অসুস্থ হয়ে পড়ে তার মাকে
দেখে প্রচুর কষ্ট পায় হাসপাতালে নিয়ে যাওয়ার জন্য
হাতে পয়সা নেই। শর্মিষ্ঠা বুদ্ধি করে পাশের একটি
কাকুকে বলে যে আমার মা অসুস্থ হয়ে পড়েছে কিছু
পয়সা দাওও আমিহাসপাতালে নিয়ে যাব। তারপর
কাকুটি শর্মিষ্ঠার ঘরে আসে দেখে তার মা অসুস্থ হয়ে
বিছনাত পড়ে আছে। হাসপাতালে নিয়ে যায় ডাক্তার
চিকিৎসা পর মা সুস্থ হয়ে ওঠে তারপর দুজনে মিলে
বাড়িতে আসে তারপর মা চিন্তা করে যে আমার
সংসারটা কিভাবে চলবে তারপর মা মেয়েকে বাড়িতে
বেখে কাজ খঁজতে যায় একটা বাড়িতে রান্নার কাজ পায়
তারপর দিন থেকে কাজে যাওয়া শুরু মেয়েকে আবার
স্কুল পাঠায়। এইভাবে কাটছে ওদের দিন শর্মিষ্ঠা
ছোটবেলা থেকে একটি স্বপ্ন রয়েছে যে ও ডাক্তার
হবে। কিন্তু তাহার মার স্বপ্ন ছিল যে তাহার মেয়ে যেন
ভালো ডাক্তার হয় কিন্তু মা জানতো না যে মেয়ের স্বপ্ন
ডাক্তার হওয়ার। শর্মিষ্ঠা জানতো না যে মার স্বপ্ন হল
যে সে ডাক্তার হবে। শর্মিষ্ঠা স্কুলেযায় ভালোভাবে
পড়াশোনা করে এভাবে দেখতে দেখতে দশ বছর কেটে
গেল শর্মিষ্ঠা বড় হয়ে গেল পরে পাশ করেছে, এবার

কলেজে পড়ছে মা অনেক কষ্ট করে শর্মিষ্ঠাকে পড়াচ্ছে। জিনিসটা কলেজ থেকে এসে বাড়িতে রান্না করে রাখে মা কাজের থেকে এসে দুজন মিলে একসাথে ভাত খায় সময় পার হয়ে যায় একদিন কলেজ থেকে আসার সময় কতগুলো ছেলে ওকে বাজে কথা বলতে শুরু করে শর্মিষ্ঠা রেগে ছেলেগুলোকে চর মারে তখন আশেপাশে মানুষ জমা হয়ে যায় আর ছেলেগুলোকে গালি দেন ভয়ে পালায় তারপর শর্মিষ্ঠা ঘরে যাচ্ছিল তখন ওর পেছন থেকে ওকে এসিড মুখে মেরে দেয়। পুরো মুখের জ্বলে যায় তখন শর্মিষ্ঠা চিৎকার করে মা তা শুনে দৌড়ে আসে দেখেছে শর্মিষ্ঠা মাটিতে পড়ে রয়েছে সঙ্গে সঙ্গে হাসপাতালে নিয়ে যায় কিন্তু তাকে ঠিক করতে পারল না। শর্মিষ্ঠা তার চেহারা দেখে ভয় পেয়ে যায় আর

কাঁদতে শুরু করে মা ওকে মা শর্মিষ্ঠাকে ভালোভাবে বোঝানোর চেষ্টা করে যে কিছু হবে না তুই তোর স্বপ্নের কাছে পৌছা তখন শর্মিষ্ঠা বলে যে মা আমার ডাক্তার হওয়ার ইচ্ছা মা বলে আমারও স্বপ্ন রয়েছে যে তোক ডাক্তার বানোবা তারপর পরীক্ষা দেয় পরীক্ষাতে উত্তীর্ণ হয়। ডাক্তারের রায় কাজ শুরু করেন শর্মিষ্ঠা তাহার মাকে আর কাজ করতে দেন না তাহার ডাক্তারের যে পয়সা এত সে পয়সা দিয়ে ওদের ঘর চলতে এইভাবে কয়েক বছর পর শর্মিষ্ঠা নিজের পয়সা দিয়ে খুব বড় অট্টালিকা তার মা এবং শর্মিষ্ঠা আর কিছু কর্মচারী রেখে দেয় যাতে শর্মিষ্ঠার মার কোন কষ্ট না হয় এভাবে সুন্দর জীবন যাপন চলছে। যে জীবন কষ্ট করলে সবকিছুই সফল হবে সেটা এই গল্প থেকে বোঝা যায়। মনের কষ্টের ফুল সব সময় জয়ী হয়।

পিতার ভালো বাসা

পিয়ালী বর্মন
পঞ্চম বার্ষিক
বাংলা বিভাগ

একদিন দুপুরে টুসু রান্না করছিল। ভাত, ডাল আর আলু সেদ্ধ এই রেখে টুসু বলে উঠলো বাপটা যে কোথায় গেলো? কে জানি বলে পিছন ফিরে দেখে বাবা। দাড়িয়ে আছে হাতে এত বড় একটি মাছ নিয়ে। বাবা বলল মা এই মাছটা তোর মায়ের মতো করে বানিয়ে দে। টুসু বলল, “এই সবে রান্না করে উঠলাম আমি পাড়বো না”। বাবা বলে উঠলো মা তুই এমন কর, ইস কেন আমার খুব খেতে ইচ্ছা করছে তোর এই বুড়ো বাবাটার কথা রাখবিনা রে মা দেনা মার মতো করে বানিয়ে দে। আমার কিন্তু খুব খিদে পেয়েছে এই কথা শুনে টুসু বলল আচ্ছা। ঠিক আছে আমি বানাচ্ছি তুমি স্নান করে আসো। এই বলে টুসু রাখল বাবা স্নান

করে এসে খেতে বসলো টুসু মনে মনে বলে উঠে বাবাটা যে দিনে দিনে বাচ্চার মতো হয়ে গেছে তারপর দুপুরে ঘুমালো বাইরে অনেক বৃষ্টি পড়ছে। এদিকে টুসুর বাবার কপালে জল পট্টি দেয় পরদিন টুসু ডাক্তার ডাকে ডাক্তার দেখে ঔষধ দিয়ে যায়। টুসু চিন্তায় উঠানে বসে কাঁদে টুসুর বাবা রেঁধে খাওয়া এইদিকে বাইরে বৃষ্টির বৃষ্টিতে উঠানে জল ভারতি হয়ে যায় এতে একটি মাছে বালমল করে লাফাদিল টুসু সেটিকে দেখে ধরে সেই মাছের ঝোল করে তার বাবাকে খেতে। দিল এর দুদিন পর বাবা সুস্থ হলে টুসু অনেক খুশি হয়। টুসু বলে বাবা আমার কাছে সব বাবাই আমার মা তাই বাবার ভালো বাসা টুসুর কাছে সব।

English Section

*"Some are born great, " "Some achieve greetness,
"And some have greatness thrust upon them.*

William Shakespeare

DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Nitanjali Baishya

Assistant Professor and HOD,
Dept. of Education
Kanaya Mahavidyalaya,
Geetanagar, Guwahati-21

Development of any nation depends not on natural resources and physical assets, but it also depends primarily on human resources which are considered to be the active agent for development. But the efficiency or quality of human resources depends on the quality of education and therefore the system of education particularly higher education is an important aspect for social change.

Education in general and higher education in particular are fundamental to the construction of knowledge-based economy and knowledge linked society in all nations. So, higher educational institutions will have to redefine their missions and establish the priorities as per the needs of the society, for this, good governance and management for quality assurance which is the new mantra for higher education are necessary.

But one must admit that all the educational institutions are not all managed well.

Indeed, the Universities in India have an important role to play in facilitating good governance and management in the colleges affiliated to this.

Today, in the age of L.G.G. challenges of quality assurance are new in the context of the internationalization of higher education. Now-a-days a paradigm shift has been noticed in higher education from 'national education' to 'global education' from one time education for a few to lifelong education or all from teacher centric to learner centric. According, student expectation and attitude have also been undergoing change, hence non-teaching staff i.e. (NAS) is no exception of this. If all these components particularly teacher, student and non-teaching staff are not well equipped to deliver quality they will be impoverished by the new scenario of globalized education.

At the same time, with the increasing dominance of the service sector the demand for trained manpower is on the increase. This was revealed by Doctor Rajiv Sarmah an expert and author of 'vision 2050' policy recently in an interview at the New Delhi. But our higher education is only providing man not skilled man power. So, it is an urgent need to study the role and problems faced by higher educational

institutions in developing human resources as well as leading towards knowledge society.

In this paper, an attempt has been made to investigate the role and importance of human resources in higher educational in the fourth wave. The paper also highlights 'the role of universities and other national bodies like U.G.C. keeping in view of the necessity of academic improvement.

The various aspect which needs to be considered while introducing different programmes and courses have also been examined in brief.

In conclusion, efforts are also made for few suggestive measures.

Role and Importance of Human Resource

In higher educational institutions three major components i.e., teacher, student and non-teaching staff (NAS) play their own role. Hence, these three components have equal importance in leading towards research and extension activities of higher education.

But it has been noticed that the activities, problems and prospects of teacher and student get special emphasis on discussion and seminar whereas activities of non-teaching staff have due importance though without this component development could not be thought of. Further, the administrative staff (NAS) is mainly responsible for the execution of various aspects of formal learning system, though they are not directly related to teaching. Hence, for optimum utilization of their services and minimize the workload of the teachers the training and education to (NAS) cannot be ignored.

Till today, no state and central bodies in education have come forward to tackle the problems and issues related to this. So, it is the need of the hour to study the role and problems faced by non-teaching staff (NAS) along with teacher and student.

Keeping in view of the necessity in terms of academic improvement both teaching and non-

teaching staff have equal importance in leading towards knowledge society.

Today, in the age of L.P.G. student expectation has also been undergoing change which coupled with strong frustrations regarding the relevance of our system of education which make for a new scenario that compels attention. In this connection, we may quote an example of developed countries like America, Japan and Sweden according to UNESCO were due to suicide. UNESCO had given mandate of 'education to be' rather than 'education to do'. So, it is high time to think as to what can be the role of education and what can be the role of teacher to bring about a change.

Role of University:

In order to investigate the role of human resources in institutions of higher learning, it is needed to be clear about what does the role played by universities and other national bodies in education like U.G.C. and NAAC in this direction. Because higher education must promote the development of total personality of students and inculcate in them the commitment society. Again, it has been observed that the needs of the society have been expanding in different directions. Hence, the role of university is noticeable.

As a rule. Universities and institutions of higher education are established in order to assist in the economic, social and cultural development of a country. They reinforce the integrative aspect of society and culture and also establish a value system necessary for egalitarian democratic society.

But in this age, the education system has ignored instruction in morals. In this field, NAAC has identified five core values for institutions of higher learning as global of their activities. They are-

1. National development
2. Fostering global competencies
3. Inculcating value system in students
4. Promoting the use of technology

5. Quest for excellence

But, in implementing and developing these skills and values the Universities and other institutions of higher learning are lagging behind. Moreover, while implementing these skills, some important areas and aspect need to be considered, for this new strategy in teaching learning process, vocational education can be of immense help in academic improvement as well as national development.

Moreover, during the past 60 years, the Indian higher education system has undergone many changes, the most significant of which are unprecedented growth and its transformation from an elite system to the mass system. In this field, the suggestion of national knowledge commission is noticeable.

As a result, the management in the University is to which colleges are affiliated has become more complex than before. Again, the administrators in the Universities are expected to process professional, financial, academic and non-academic abilities.

For this the Universities have to perform multiple roles like creating new knowledge, acquiring new capabilities and producing an intelligent human resource pool through challenging teaching, research extensions activities so as to balance both the need and demand, the U.G.C had initiated nation wise discussion on the said issues during its Golden Jubilee Year 2003.

But it is a recognized fact that Universities of today have failed to retain their past glory the institutions of higher learning must come forward

to produce enlightened citizens with the quality education. If failed to do so then these institutions will only produce students as half baked in the name of education.

Conclusion:

The present study reveals the role and importance of human resources in higher educational institutions for academic improvement as well as national development. From the study, it is observed that higher educational institutions in our country have failed to produce skilled man power. Although various committees and commissions suggested various recommendation but the objective of higher education has been far from satisfactory. So, it is high time of the Universities and other higher institutions to redefine their missions and establish their priorities as per the needs of society. Because education system of any nation is a mirror through which one can see the image of the nation being shaped and likely to be shaped.

References

1. Dr. Vachant Sing. "Development of education in India"
2. K. Sunder Naik. "Governance and management of affiliated colleges of India role of University". University News.
3. A Collection of Articles – Vocationalisation of higher education.
4. Value degradation – Article, University News.
5. Swami Nikhileshwaranda – Teacher at teach bearer of change.

A PERSPECTIVE ON COVID-19

Manju Saikia

Assistant Professor,

Department of History

Some wise man once said, Rome wasn't built in a day. War, illness, death, destruction, hunger for dominion, lust for power, greed for money, and a never ending process for achievement have laid foundations upon which we stand so proudly today. Claims to be the most intelligent ones on this planet have blinded men so miserably that they failed to see an unexpected storm very soon to bring mankind on its knees. It all began in the year 2019. A news of certain infection came out in a local daily in some country which we weren't bothered of at all. Mankind was too busy dreaming. It didn't raise an eyebrow either when the news of infections hit the headlines of electronic media. Quite astounding it was. Not long after, when the infection began killing more and more people, increasing hospital admissions, a red alert was issued in public interest about a possible strange illness affecting the population. Mankind named it COVID 19. Soon, the infection began crossing borders and similar incidents were reported from all over the world. It was a time of terror and seemed like an invasion, many of them calling it the beginning of a biological warfare. The world governments and WHO declared a pandemic. Within a short span of time, streets were empty. Curfews were imposed. Military and other sanctions came in to control public aggression. One could actually witness the fear

in everyone's eyes. Strange though. We were the same men considering to be the most superior amongst all, and yet we knelt in utter despair to the wrath of an invisible enemy. We were all forced indoors. The whole world came to a sudden standstill. The initial months of our forced house retreats were quite happy. Families were loving the company, children learnt emotion, bonding, and everyone spent a happy time. In contrast, this also had a disastrous effect on the poor and businesses went into losses. The illness killed millions, yes, and so did the fight for hunger too. The death and despair with life was such that men couldn't cope anymore. Social seclusion was the next and worst mankind could ever cope up with. Forced retreats brought in anxiety, depression and men lost the enthusiasm of living and loving life again. The longing to be under an open sky and breathe in a puff of fresh air became a dream. Surprising. Mankind finally bowed in front of the enemy. The might and splendiddness of mankind was long gone.

The COVID-19 pandemic led to a dramatic loss of human life worldwide and presented an unprecedented challenge to public health, food systems and the world of work. The economic and social disruption caused by the pandemic was devastating: tens of millions of people were at risk of falling into extreme poverty, while the number of undernourished people, currently

estimated at nearly 690 million, could increase by up to 132 million by the end of the year. Millions of enterprises faced an existential threat. Nearly half of the world's 3.3 billion global workforce were at risk of losing their livelihoods. Informal economy workers were particularly vulnerable because the majority lacked social protection and access to quality health care and had lost access to productive assets. Without the means to earn an income during lockdowns, many were unable to feed themselves and their families. For most, no income meant no food, or, at best, less food and less nutritious food. The pandemic affected the entire food system and laid bare its fragility. Border closures, trade restrictions and confinement measures prevented farmers from accessing markets, including for buying inputs and selling their produce, and agricultural workers from harvesting crops, thus disrupting domestic and international food supply chains and reducing access to healthy, safe and diverse diets. The pandemic decimated jobs and placed millions of livelihoods at risk. As breadwinners lost jobs, fell ill, the food security and nutrition of millions of women and men were under threat, with those in low-income countries, particularly the most marginalized populations, which included small-scale farmers and indigenous peoples, being hardest hit. Millions of agricultural workers – waged and self-employed – while feeding the world, regularly faced high levels of working poverty, malnutrition and poor health, and suffered from a lack of safety and labour protection as well as other types of abuse. With low and irregular incomes and a lack of social support, many of them were spurred to continue working, often in unsafe conditions, thus exposing themselves and their families to additional risks. Further, when experiencing income losses, they resorted to negative coping strategies, such as distress sale of assets, predatory loans or child labour. Migrant agricultural workers were particularly vulnerable, because they faced risks in their transport, working and living conditions

and struggle to access support measures put in place by governments. Guaranteeing the safety and health of all agri-food workers – from primary producers to those involved in food processing, transport and retail, including street food vendors – as well as better incomes and protection, was critical to saving lives and protecting public health, people's livelihoods and food security. In the COVID-19 crisis food security, public health, and employment and labour issues, in particular workers' health and safety, converged. Adhering to workplace safety and health practices and ensuring access to decent work and the protection of labour rights in all industries would be crucial in addressing the human dimension of the crisis. Immediate and purposeful action to save lives and livelihoods included extending social protection towards universal health coverage and income support for those most affected. These included workers in the informal economy and in poorly protected and low-paid jobs, including youth, older workers, and migrants. Particular attention must have been paid to the situation of women, who are over-represented in low-paid jobs and care roles. Different forms of support were key, including cash transfers, child allowances and healthy school meals, shelter and food relief initiatives, support for employment retention and recovery, and financial relief for businesses, including micro, small and medium-sized enterprises. In designing and implementing such measures it was essential that governments worked closely with employers and workers.

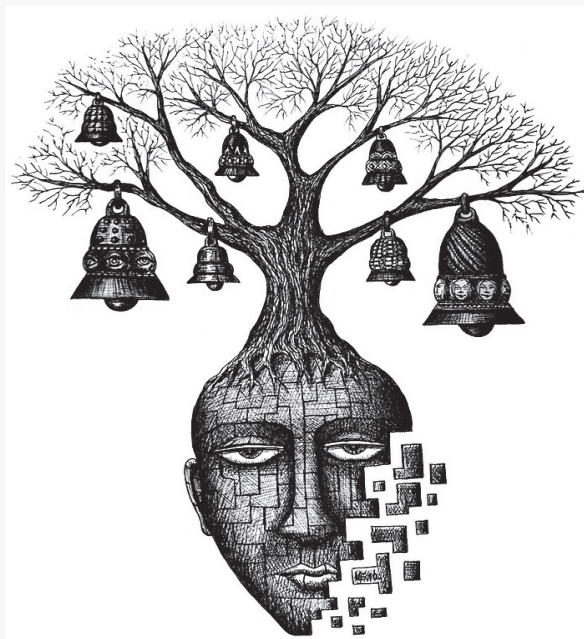
Countries dealing with existing humanitarian crises or emergencies were particularly exposed to the effects of COVID-19. Responding swiftly to the pandemic, while ensuring that humanitarian and recovery assistance reaches those most in need, was critical. It was the time for global solidarity and support, especially with the most vulnerable in our societies, particularly in the emerging and developing world. Only together can we overcome the intertwined health and social and

economic impacts of the pandemic and prevent its escalation into a protracted humanitarian and food security catastrophe, with the potential loss of already achieved development gains.

In any kind of emergency pertaining to health, we must recognize the opportunity to build back better, as noted in the policy brief issued by the United Nations Secretary-General. We are committed to pooling our expertise and experience to support countries in their crisis response measures and efforts to achieve the Sustainable Development Goals. We need to develop long-term sustainable strategies to address the challenges facing the health and agri-food sectors. Priority should be given to addressing underlying food security and malnutrition challenges, tackling rural poverty, in particular through more and better jobs in the rural economy, extending social protection to all, facilitating safe migration pathways and promoting the formalization of the informal

economy. We must rethink the future of our environment and tackle climate change and environmental degradation with ambition and urgency. Only then can we protect the health, livelihoods, food security and nutrition of all people, and ensure that our 'new normal' is a better one.

-Life is never a bed of roses. Man's longing will never end, nor will Mother Nature stop from doing from what she has been doing for ages. Mothers have lost children, brothers have lost sisters, we all have lost our near and dear ones to the pandemic. Now the only question which remains is, are we ready to change? Are we ready to give a new meaning to our lives? I leave that introspection to your imaginative and curious minds. But yes, foundations will come and go, what will remain is what we do today to secure our future generations. Everyone deserves to wake up to a sunny and beautiful morning. It's time we KM change, and it's now or never.

DRAMATIC IRONY AND SHAKESPEARE'S KING LEAR : A GLANCE

Barnali Choudhury

Assistant Professor and HOD,
Dept. of English,
Kanya Mahavidyalaya,
Geetanagar, Guwahati-21

Irony or dramatic irony arises from a contrast between appearance and reality. There may be a contrast between what a character says and what he actually means to convey, between what a character thinks himself to be and what he actually is, between what a character believes and what the reader knows to be actually the cases. What a character think he will do and what he actually in the long run does and so on. Irony in a play may produce a comic or tragic affect, depending on the circumstances of the case. Thus we find abundant examples of irony in both the comic and the tragic plays of Shakespeare. This means that the use of irony by an author may amuse the reader or may sadden him all the more.

King Lear offers many examples of the use of dramatic irony by the author Goneril and Regan's professions of love for their father in the opening scene are a clear example of dramatic irony. Goneril tells her father that he is dearer to her 'than eyesight, space, and liberty'; while Regan says that all joys in life are meaningless to her beside the joy which her love for him affords to her. but soon when we find that two sisters making adverse comments on their father, accusing him, we recall their earlier professions of love and feel sad to think of the contrast between pretends and reality. In the same scene

Kent, while leaving the royal court, expresses the hope that Goneril and Regan's speeches would be confirmed by their deeds, this hope is expressed by Kent in an ironical tone.

*'And your speeches may your deeds approve,
That good effects may spring from
words of love.'*

The most striking example of dramatic irony is to be found in Lear's telling Goneril, when he has decided to leave her, he has great hope in Regan to whom he can go. Here Regan will prove even worse than Goneril.

We face dramatic irony when begins to utter curse upon Goneril .Regan says that Lear will curse her also, whenever during his stay with her, he happens to become angry for one reason or another. To this Lear's answer is brought with dramatic irony...

*'Thy tender hefted nature shall not give
Thee over to harness; her eyes are fierce, but thine
Do comfort and not burn...'*

There is dramatic irony in the scene in which Edgar ,who is disguised as a Bedlam beggar, sees his father Gloucester being led by an old man. Edgar helps his father to lead him to Dover

without revealing his true identity. Gloucester thinks that he is talking to a Bedlam beggar, while the truth is that he is talking to his own son whom he had thought to be his enemy.

There is dramatic irony in Goneril's telling Edmund when she has returned in Edmund's company to her own palace after visit to her sister and brother in law that their love for each other has now every chance of being fulfilled. She says to Edmund on this occasion:

'Our wishes on the way may prove effects'

There is dramatic irony in Edgar's intervention when Oswald tries to attack Gloucester. Oswald thinks Edgar to be a peasant because of his talking style of peasantry. But in this fight Oswald receives a fatal wound. Thus there is dramatic irony because what Edgar really is and what Oswald had taught him to be. There is also dramatic irony in Edgar's telling Gloucester that soon he will bring him comfort, meaning that he will bring the news of the victory of Cordelia's forces just the reverse happens. Cordelia's forces

are defeated and Edgar comes back in great haste with the news that Lear and Cordelia have been taken prisoners.

Later, dramatic irony is found in Lear's assurance to Cordelia that no earthly power will be able to separate them. Soon Cordelia will be hanged and Lear's hope will prove to be false. The whole speech which Lear tells Cordelia is characterized by dramatic irony. Because the life of both of them is soon going to end. It is also a tragedy when Lear describes the cheerful life which he hopes to lead in the prison.;

'Come let's away to prison;

We two alone will song like birds in the cave...'

There is dramatic irony in Roger's complete surrender of herself to Edmund after the defeat of Cordelia's forces. In the whole drama the emotional effect is greatly increased by the use of the dramatic irony. Here it is our feeling that justice has been done. We have here an example of poetic justice which receives an emphasis because of the use of dramatic irony.

SRIMANTA SANKARDEVA AND HUMAN DEVELOPMENT

Guptajit Pathak

Assistant Professor & Head

IQAC Co-ordinator

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar

Guwahati, Assam

Assam is the abode of different ethnic groups with its various cultures and speaking different languages and dialects. The mix Assamese identity was initiated by the Saint Srimanta Sankardeva with his Neo-Vaishnavite Movement. The movement developed innovative institutions of Satra, Namghar and Thana which began to serve not only as the gadget spreading the trust, but helped to maintain and to stabilize Vaishnavism by making it as an indispensable part of Assamese social and cultural existence. Despite the fact that, Neo Vaishnavism was a religious movement, however, it has identified the culture of Assam has its bearing on the livelihood. As the doyen of cultural rebirth and forerunner of Bhakti Movement, Saint Sankardeva took on the conventional fundamentals of the society and pioneered cultural initiatives like Mask Art, Bhaonas, Sattriya Dance and Borgeet etc. which really defined the Assamese identity with its vibrant viewpoints of richness. Sankardeva's Neo-Vaishnavism has given the birth to a novel Cultural patriotism highlighted on a nationwide identity shaped by socio-cultural traditions and language, not on the notion of universal ancestry or race.

Sankardeva was an Assamese saint-scholar. Study on his existence, teachings and works are of immense academic significance in Assam. The tutorial, artistic, pragmatic, economic, cultural and literature involvement by him still persuades the elegant creative works. The notion, understanding, cultural attachment and values of Sankardeva became a vital area of the lifetime of Assamese people. As a result, the investigators have felt the obligations to appraisal about the works of Sankardeva within the meadow of Assamese literature and culture in relevancy with its educational significance to uplift the moral, spiritual, psychological, value based thought, character formation and personality development of the long run generation of the people.

It is understandable that, the Bhagavad Gita and the Vaishnavite viewpoints have been discussed since early time. The Karma and its different aspects, the Vaishnavite liberalism and antisacrificial principles are being discussed. There is some discussions on the universal elements of the both Bhagavad Gita and the Sankari Vaishnavism. However, here it is tried to talk about the relation between the fundamental teachings of Bhagavad Gita and Sankari

Vaishnavism with the impact of it in our society. As a result, this will be a new discussion in this regard.

S.K. Chatterjee, N. Roy and some other have highlighted their views in regards of acculturation. They have taken into consideration that the Aryans were more cultured people than other tribes who entered India prior to Aryans. The Aryan imposed their cultural principles either by overthrowing or by preaching their religion.

“The Neo-Vaishnavite Movement and Satra-Institution of Assam”, by Dr. S. N. Sarma, “Katha-Gurucarita” by Upendra Chandra Lekharu, “Sankaradeva and his times” by Dr. Maheswar Neog and “Sankaradeva” by Dr. Banikanta Kakati are of great value in the meadow of societal impact on harmonization and peace restoration of Sankaradeva. According to Bhagawat Gita, there is no other sacred than knowledge. The whole thing starts from knowledge and everything ends in knowledge. According to S. K. Chatterjee, Sankaradeva was the utmost planner of Assam by bringing in a purer spiritual life and the circumstances resulted his influence from being spread into other parts of India as a religious leader he is unquestionably one of the greatest India has produced and he deserved to be mentioned with Sankaracharya, Ramanujacharya, Basavappa, Ramananda, Kabir, Chaitanya, Mirabai, Guru Nanak and Tulsi Das.

Sankaradeva was a secular saint for the people of Assam. The religious preaching, multidisciplinary teachings and vital activities of Sankaradeva contributed too significantly in shaping the Assamese Culture and literature. Study of his existence and teachings are of enormous academic significance in the history of Assam.

Sankaradeva determined to focus on the entire development of the society. He took the Assamese culture to a whole new level through his songs, dance, drama, and literature. Through his songs, dramas and other compositions he changed the prospect in Assamese literature from mediocre to exceptional. He travelled throughout

Assam and established Namghars, Satras and Thanas in order to unite the people of the region. He had a good relation with King Naranarayana¹ of Coch Behar where he was assigned a respectable place in the King’s court. Sankaradeva passed away in Bheladanga at the age of One hundred and Twenty.

¹ Naranarayana was ruler of undivided Coch kingdom in 15th century A.D. and the son of Bishwa Singha.

Throughout that period all creative works such as literature, songs, etc. were written in Sanskrit, which could only be understood by a small fraction of the population. For this reason, Sankaradeva composed his brilliant literary works in Brajawali language which was composed of several languages spoken in the region. Despite being well-versed in Sanskrit, Sankaradeva composed only one of his books in Sanskrit and the rest were all written in Brajawali and Assamese so that the common people could read them. Therefore, he continued the ancient Indian tradition of Sadharanikarana.

Sadharanikarana/Saralikaarana essentially refers to the scientific method of trans-generational communication conceptualized by the ancient facets of India to ensure the continuity of undiluted understanding flow by establishing commonness among the contributors of a communication method through the practice of simplification (Bhattacharyya, 2013, p. 72). Therefore, Sankaradeva’s inclination of Brajawali and Assamese languages over the Sanskrit language shows that he too efficiently utilized the ancient Indian tradition of Sadharanikarana for successfully conversing with the masses.

Sankaradeva wanted to extend the message of Neo-Vaishnavism through liberalism, tolerance and humanism. Antagonism was prevailing all over Assam during that period. In order to amalgamate them all Sankaradeva borrowed the works of all the communities and applied it into his creative, artistic and pragmatic works.

Sankardeva says:

“Nabachai bhakati jati ajati
Krsnara kirtane jati ajati nabache”

(There is no favoritism and bias in Bhakti
There is no unfairness and inequality in
the Krishna’s Kirtana)

“Kukkura candela gardavaro atma ram
Janiya savako pari kariva pranam” (Kirtan)
(There is God even in a dog and a Chandala
So one should bestow respect to everyone)

Sankardeva has mentioned numerous times in “Kirtana” and other works that everyone is equal regardless of caste or class. He still considered a dog or any other living being to be equivalent to a human being.

Damodardeva states in his Sankardeva Charit that there was no favoritism in Sankardeva’s Eka-Sarana-Nam-Dharma. The whole thing is measured to be identical and a part of God, and there is no place for doubt:

“Kisu vinni nai jana ake nam dharma
Nakara sansay buji lowa nam dharma”
(284, Damodardeva, Sankardeva Charit)

(There is no prejudice in Nam Dharma
Acknowledge the Nam Dharma with no
uncertainties)

It was a great concept applied by Sankardeva so that everybody has a common value for each other which would help them connect better. In this way Sankardeva created a mutual perceptive and link between all the communities.

Sankardeva established the Namghara, Satra and Thana as a stage for message among all communities and classes of people. Namghar has played a significant role in unifying Assam. The Satras were developed as the socio-religious and cultural centers while the Namghar in every village was founded to serve a variety of purposes of a prayer hall, cultural centre, library and a venue of social get-together.”(Chakravarty, 1998, p. 104)

Thana is the hub of the Saint Sankardeva

where he stayed for long time for ideal teachings. In Sankardeva Thana, Patbausi Satra, Barpeta, Assam, the Saint stayed for long 18years 6 months and 9 days. Sankardeva integrated folk aspects such as the ones from Ojhapali, Dhulia and Putula-nach in his dramas. Namghars, Satras and Thanas were not just spiritual institutions, but also a focal point message.

Sankardeva thought in collaboration and the influence of group communication and wanted people to solve their troubles by conversing with each other. In his Anadipaton Sankardeva has highlighted on group communication by conditioning that all responsibilities can be accomplished simply and fruitfully if people communicate and converse it in a group.

“Nana karma koribak kore aalasn

Ako korma sthir nohe taak buli mon”

(63 Sankardeva Anadipaton)

(Converse with others before doing a mission

A job done alone does not gratify the spirit)

Sankardeva did not simply amalgamated Assam, but also linked Assam with the rest of India. At the age of thirty-four he visited for a twelve-year-long pilgrimage when he went numerous pilgrimage places all over North India. He cultured a great deal about the traditions of all these places which aggravated him for his famous teachings. Saint Sankardeva translated the Ramayana and Bhagwat Gita among many other books into Assamese language.

Inside the Srimanta Sankardev Than, Patbausi Satra, Barpeta, Assam

Knowledge Management System is characterized as production, compilation, distribution and use of knowledge. Knowledge is reposed in the shape of books or any such reading objects and collected and conserved in the libraries and archives. Knowledge is disseminated to the user in the course of the development of teaching, learning, performing arts, visual arts delivering reading writing resources etc.

Sankardeva produced knowledge by research act and artistic systems and did research

by following the methods like literature investigation, analytical method, observation method, experimental method, survey method, and the case study method.

Sankardeva explored all the Vedic literatures in Sanskrit language during that time. He searched the four Vedas, eighteen Puranas and fourteen Sastras of different subjects like Grammar etc. and had a large equals from where he collected the contemporary literature of the time. It is noted that, Jagadish Misra, a Sanskrit scholar from Srikshetra (Puri, Orissa), who arrived to present him the 'Bhagawata Sastra'² when he was at Bardoa, Nagaon, Assam.

² The book is the Bhagavata-Bhavartha-Dipika, the commentary on the Bhagavata by Sridhara Swami.

The Namgharas, Satras and Thanas were the main point of knowledge dissemination in the knowledge management system of Sankardeva. The followers, believers, social leaders, artists and still the politicians also visited these Namgharas, Satras and Thanas and they were served information and facts by the Pathak (Reader), Namgharia (Chief of the Namghar) or Satradhikara (Head of the Satra) or any well-known facts people.

Sankardeva was a great artist. People always remembered him not only for the quality and unique style but also for creative innovations. He went many pilgrimages of India for the cause of spiritual ideals.

The vision and mission of Sankardeva to observe Bhakti theory is to exchange Saktism to Neo-Vaishnavism. Books of Sankardeva focused his Bhakti theory of Bhakti Pradipa, Anadi Patana, Nimi Navaridha Samvada, Bhakti Ratnakar, Gunamala etc.

By establishing Sattras, Namaghara and Thanas Sankardeva established universal brotherhood and inter peace harmony among the common people. These focal points provide academic knowledge. Sattras include two chief categories- udashin sattras and Grihastri Sattras.

The Namghar is a prayer-house where the followers, present because the congregation, symbol the name of God. Thana is Sthana for the cause of wide-spread spiritual teaching for all round development.

Sankardeva symbolized the starting of the Assamese drama in fifteenth century which highlighted as Angkia Naat. It is an exclusive type of dance-drama. Basically, Angkia Naats are the absolute work of art with slokas, bhatimas, dance, songs and dialogues, focusing to create a sort of phenomenal exquisiteness.

All the beautiful songs are composed by Sankardeva and Madhavdeva are observed as Borgeet in Assamese Society for its elevated importance and status. Borgeet are a number of the primary classic devotional songs.

The contribution of Sankardeva's Neo-Vaishnavism has its great impact towards societal and human development. The Satras, Namgharas and Thanas have contributed enormously in the development of integration and socialization of the evolution of the Assamese Identity. The decision-making formation and procedures of the Satra were explored in the standpoints of its place in the Assamese Society.

References:

1. Acharya, N.N. (1990) A Brief History of Assam, Omsons Publication, Guwahati, Assam.
2. Bhuyan, A. (2008) Sankardeva and Neo-Vaishnavism in Assam. Retrieved: <https://indianfolklore.org/journals/index.php/Ish/article/download/469/544>
3. Borkakoti, S.K. (2006) Unique contribution of Srimanta Sankardeva in Religion and Culture. Srimanta Sankardeva Sangha, Nagaon. Encyclopedia Britannica, Retrieved 2008-02-16
4. Neog, M. (1998) The Contribution of Sankardeva Movement to the Culture and Civilization of India. Forum for Sankardeva Studies, Guwahati, Assam.

CHALLENGE & OPPORTUNITIES OF REARING COW AT RURAL HOUSE HOLD LEVEL IN ASSAM.

Dipsikha Hazarika

Assistant Professor, Dept. of Economics
Kanaya Mahavidyalaya
Geetanagar, Guwahati-21

Introduction: Assam economy is predominantly an agrarian economy as out of the total population (3.12 corers) 85.90% is living in rural areas and more than 53% of the total labor forces are found to be engaged in agriculture and allied activities. (As per population census 2011).

For the vast majority of rural population in our state especially small, marginal and land less laborers livestock farming or animal rearing provide as an alternative source of daily income and self-employment opportunities to millions of rural families and specially women sections get one of the right paths to become empowered themselves.

Animal Husbandry is considered as an associate business with agriculture activities in rural India. It is concerned with domestication of animals (such as cow, Goat, Buffalo, sheep etc.) that are raised for meat, fiber, milk, eggs or other products. First growth in this sector is essential not only to achieve higher productivity level in livestock production but also for increase in rural house hold income. The objective of animal rearing is to make the livestock useful to human being for a variety of purposes, many of which have an economic value. Therefore, it has a big potential for providing non-farm employment and income generation in rural areas.

Earlier day's livestock are mostly reared by every household in the rural areas of Assam. Almost 90% of the rural households keep livestock of one species or the other. Most of the livestock resources in rural areas are like Non-descript cattle, small ruminant like Goat, backyard poultry etc. are common for every household along with agriculture while pig rearing is mostly done in the ST/SC dominant areas.

However, this analysis is mainly related with the major challenges faced by unorganized rural farmer in case of cow rearing.

Cattle rearing at village household level and its socio-economic gain: Livestock activities provide one of the best livelihood sources to the rural people.

Since the time immemorial animal has been an integral part of our food like milk, eggs, meat etc. Besides food, we use them even for some basic requirements like wool, silk, labor, pesticides etc.

The population has reached its peak in our country like India and our state of Assam is not except from that. As per the census of 2011, the population of Assam is 3.12 Core. The decadal growth during 2001-2011 of the state population was 17.07% as against 17.68% growth for the country as a whole while the percentage of rural

population of the state is higher than that of all India average i. e 69%.

Thus, population explosion has led to greater demand for basic food requirements. To meet the increasing requirement and demand we need to apply a greater effort on Animal husbandry which includes - Cattle farming, Poultry farming, Fisheries, and Agriculture etc.

Animal traction is still significant because of the increasing mini authorization of land holding and high fuel cost that limit use of machinery. Being a state with limited benefits of Green revolution technologies and climatic uncertainties livestock activities like cattle rearing has the potential to contribute to farm diversification and intensification. Animal rearing is now considered as one of the poverty-reduction strategies.

Cow rearing includes two types of animal groups- one group for food requirements such as cow milk and another for labor purpose such as irrigation, plough and so on. Cow milk fulfills the micro nutrients requirements of women and young children. Milk cattle provides a good livelihood source to the village farmers through milk production as there always we get a demand-driven market for Cow milk at the doorstep of rural household. Again cow-dung is a good source of fertilizers. Cattle's urine, dung etc. are being used to make pesticides. Besides, our state has geographical advantage of animal rearing.

Now there is an increasing trend moving towards organic farming as there is high degree of consumption demand for organic products and for that cattle are essential by providing nutrients for crop lands through manure production and nutrient-dense. Cow dung enriches the lands and save on money spend in buying urea and chemical fertilizers. All these gains provide an active goods market at the door step of rural farmer. Hence a good socio-economic relation arises between different communities in the villages.

Social conflict is also lessening through the development of social relation. With basic infrastructural facilities, households get entrepreneurial opportunities. It also provides a buffer against environmental and economic shocks.

Animal husbandry is a key requirement in bio-dynamic farming and cattle in particular play a central role, as they provide precious manure for increasing soil fertility. Now a days cattle rearing is assumed as the key to poverty reduction strategies. It provides self-employment to the millions of people especially rural household. It is a major risk mitigation approach for small and marginal farmers, particularly across the rain-fed areas of our state.

Livestock productivity has been identified as one of the seven sources of income growth by the Inter-Ministerial Committee under the government's target of doubling of farmers' income by the year 2022. (<https://m.economictimes.com>news>).

Almost every family had cows that they named, fed and cared for. Ironically, while cattle are fast disappearing from rural household, milk production in the country is at an all-time high. India ranks first among the world milk producing nations since 1998. Milk production in India during the period 1950-51 - 2017-2018, has increased from 17 million tons to 176.4 million tons as compared to 165.4 million tons during 2016-17 recording a growth of 6.65%. Along with milk, cattle population is also on the rise.

India's total number of cattle has shown an increase of 0.80%. The increase is mainly driven by sharp increase in cross-bred cattle (by 27%) and higher female indigenous cattle population. Cross bred animals contributed around 28% of India's total milk production in 2018-19. The total milk animals have shown an increase of 6%. Now 75% of total cattle in the country are female that is milk producing cattle.

It gained momentum by providing sex-sorted artificial insemination (AI) with semen of high-yielding bulls free of cost at farmer's doorstep. **(Ministry of Fisheries, Animal Husbandry and Dairying, 2020 livestock census report.)**

Assam is also endowed with the sufficient livestock population but its productivity is very low compare to other parts of the country. According to 19th livestock census 2012 total livestock population of Assam is 19.08 million, the cattle population constitutes the largest group with 54.02% followed by goat population 32.23% and Pig are 5.5%.

Challenges of animal rearing for rural farmer:

Cattle population constitutes the largest group with more than ten million counts as per **20th Livestock census 2019**. Out of total cattle, indigenous/non-descript cattle comprise 1.1 crore lakhs while crossed-bred cattle populations comprise 7.6 lakhs. (In the census 4.2 lakhs buffalo, 3.3 lakhs sheep, Goat & pig comprised of about 43 lakhs and 20 lakhs numbers respectively). **Indigenous cows** are mostly reared by the rural people in our state which have poor reproductive efficiency, and milk productivity is very low.

Assam does not have any economically important breeds of livestock except the indigenous bullock on which most of the agricultural operations depend. Cross-bred cattle in Assam have very negligible proportion.

Animal rearing like cow that once supported rural livelihood and nourished rural families are now dwindling and now it becomes a cause of concern. As the numbers of cattle in village are decreasing, we are already seeing the effect on the crop lands. If farmers do not use cow dung as fertilizer, then more and more chemicals will have to be used which will lead to many more health hazard effect. Already we have seen the adverse effect of chemicals on Agriculture field.

The main reason for all the situations in respect of dwindling number of animals at household are: -

1. Feed scarcity is a major challenge for the rural household. Animals are reared only on grazing and plant leaves. It is estimated that about 60-70 percent of the total cost of livestock production is due to feed and fodder cost. Farm mechanization has also brought tractors in, which leaves little for the cattle to feed on.

2. Families are shrinking in size and of course people are migrating to cities in search of job. So, there was no one to look after the animal at home.

3. Empty land had been either fenced in or collected into patta land, so only few can afford to tie their cattle and buy fodder for them.

4. Due to lack of infrastructural facilities (e.g. proper cow shed conducive to good health, protection from inclement weather) cattle rearing become very difficult and expensive for the small farmers.

5. Inadequate co-ordination between the co-operatives, state line departments, NGOs and Banks for delivering (including credit) livestock services make rural farmer unable to access the benefits of livestock extension services. So they have no interest with livestock activities.

6. Cattle disease is another factor that lowers the interest of animal rearing on the part of rural household family.

7. Absence of quality breeds of animal, the most of the cow are non-descript types resulting in poor animal productivity.

8. Lack of quality grass/fodder because the most of the smaller land holdings are devoted to cultivation of food crops on first priority and the cultivation of fodder gets lower priority.

9. There is poor perception among village farmer towards – livestock production as a viable alternative.

10. Veterinary facilities in district wise are not satisfactory in our state. Many rural areas are without veterinary Hospital and have inadequate numbers of dispensaries. Even staff members of some dispensaries are not well-equipped, hence rural farmer unable to get the proper livestock services from the respective hospital when it is needed.

All these factors lessen the interest of rural farmer to be involved in animal rearing.

However, livestock rearing is an integral component of Indian agriculture supporting livelihood of almost 55% of the rural population. Our country is **the highest livestock owner** of the world. Livestock sector alone contributes **nearly 25.6% of value of output** at current prices of total value of output **in agriculture, fishing and forestry sector.**

Role of Animal Husbandry and Veterinary Department:

The State Veterinary and Animal Husbandry department renders various health related and extension service for the livestock sector.

Hence Veterinarian can play a major role by giving awareness and technical support to the village farmers to augments their income from livestock activities. The veterinarian not only involves in the treatment and the health aspect, but also educates the farmer about the farming activities which will help themselves to increase livestock income. The veterinarian can give many activities other than animal treatment such as fodder and minikit distribution, demonstration training in village areas, conducting of different types of camps

Such as deworming, vaccination, health camps, for report breeder animals. By this camp, Veterinarian can interact the people and solve the livestock problems faced by rural farmer.

Some of the important activities which are for the benefit of rural employment generation in rural part are as follows-

1) Short terms training programs for rural women and youth: - This type is training programs that are conducted in collaboration with KVK, (Krishi Vikas Kendra) NGOS, rural development agencies, farmer's training institute etc. to create awareness about self-employment generation activities to rural women and youth. (Dairy farming, calf rearing, sheep farming, goat farming and many other livestock)

Practical demonstration of farming activities is important and have to teach along with local language of rural masses so that, the overall program me becomes interested for the rural farmer.

2) Camps for livestock services - Many camps such as animal health camps, fertility camps, etc. have to arranged in such a manner, so that interested rural farmer can access the benefit of the camps.

3) Demonstration type of training method: Some of the farming activities can be demonstrated in front of the rural farmer so that they can understand the work and use it for further farming activities like Hygienic and clean milk production practice. These will help the farmer for proper knowledge about rearing animals and growing fodder in efficient ways. By this way animals will be healthy and having good body score and in this way animal disease can be controlled.

4) Krishnan Sam park Sabah and Gram Sabah : In this type of programmes Veterinarian will interact with farmers and have to introduce and discuss about different schemes, facilities related with animal husbandry which are for farmers from the state and Union Government.

5) Disease diagnostic and monitoring unit of Animal health Centre have the sole responsibility for providing the facilitation of dissemination of the query-based disease outbreak management information for people and

effective monitoring of animal disease control programed.

6) Last but not least, all the agencies of **NGOs**, representatives of village panchayats,

Commercial Banks, Regional Rural Banks, have also the sole responsibility to provide information's about different schemes and financial package of livestock activities for rural farmer.

Conclusion:

It is welcome step that during last few years, the **A.H. & Veterinary Department** has taken some farmer centric approach for economic upliftment and social safeguard of rural poor. In coming years too, more farmer-centric approach has been proposed under **NLM**, (National Livestock Mission) **RKVY**, (Rastriya Krishi Vikash Yojana) **APART**, (Assam Agri-Business and Rural Transformation Project), **AMMEMS** (Assam Milk, Meat, and Egg Mission) under chief minister Samagra Gramya Unnayan Yojana (**CMSGUY**), Rural Infrastructural Development Fund (**RIDF**) etc.

Assam is characterized by sizable proportion of people, who rears livestock and it is an integral in their way of life. So all the livestock services taken under the above projects have to be started at the grass-root level. Since they are prime source of raw milk supplier, if they are provided with all infrastructural services and technically trained, then rural farmer can get an encouragement for using scientific methods of animal rearing and will be able to take the advantage of entrepreneurship of dairy farming. It will immensely help to achieve the goal of self-reliant in our economy.

Reference :

<https://animalhusbandry.assam.govt.in>

<https://www.vethelplineindia.co.in>

<https://asrlms.assam.govt.in>

Economic Survey of Assam 2021-22

Statistical Handbook of Assam, 2020-21

NATIONAL EDUCATION POLICY 2020—A BIRD’S-EYE VIEW

*Dr. Namita Barman, Assistant Professor,
Department of Education,
Kanya Mahavidyalaya
Geetanagar Guwahati -21, Assam.*

“Education is fundamental for achieving full human potential, developing an equitable and just society, and promoting national development. Providing universal access to quality education is the key to India’s continued ascent, and leadership on the global stage in terms of economic growth, social justice and equality, scientific advancement, national integration, and cultural preservation.”- National Education Policy 2020,

After a gap of 34 years, the Union Cabinet of India approved the National Education Policy (NEP) on July 28th, 2020 with a vision to develop an India-centred education system that contributes directly to transforming our nation sustainably into an equitable and vibrant knowledge society, by providing high quality education to all. The New Education Policy 2020 (NEP) will be implemented from the academic year 2022-23 and the Human resources Ministry will be renamed as Education Ministry. The major objective of the New Education Policy is the universalization of education from pre-school to secondary level with 100% Gross Enrolment Ratio (GER) in school education by 2030.

This first education policy of the 21st century, built on the foundational pillars of Access, Equity, Quality, Affordability and Accountability. This policy is aligned to the 2030 Agenda for Sustainable Development and Goals to transform India into a vibrant knowledge society and global knowledge superpower by making both school and college education more holistic, flexible, multidisciplinary, suited to 21st century needs and aimed at bringing out the unique capabilities of each student.

Policy envisages broad based, multi-disciplinary, holistic Under Graduate education with flexible curriculum, creative combinations of subjects, integration of vocational education and multiple entry and exit points with appropriate certification.

Outcomes of NEP 2020

- Universalization from ECCE to Secondary Education by 2030, aligning with SDG 4
- Attaining Foundational Learning & Numeracy Skills through National Mission by 2025

- 100% GER in Pre-School to Secondary Level by 2030
- Bring Back 2 Cr Out of School Children
- Teachers to be prepared for assessment reforms by 2023
- Inclusive & Equitable Education System by 2030
- Board Exams to test core concepts and application of knowledge
- Every Child will come out of School adept in at least one Skill
- Common Standards of Learning in Public & Private Schools

Reforms in school curriculum and pedagogy

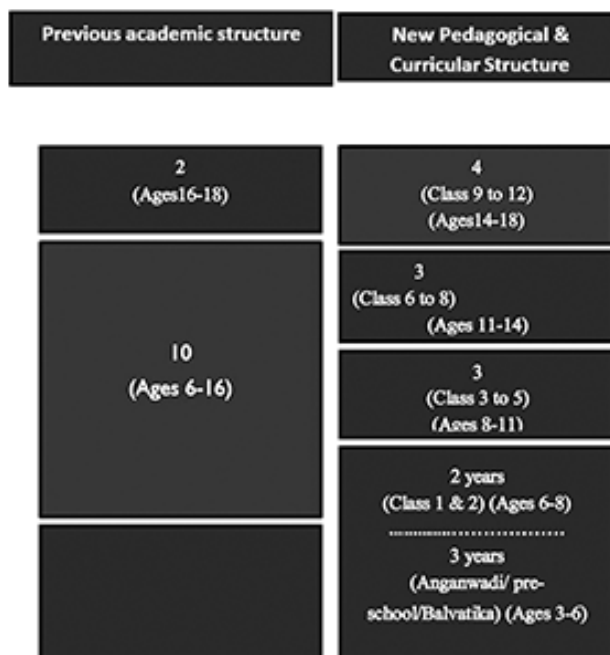
A new and comprehensive National Curricular Framework for School Education, NCFSE 2020-21, will be developed by the NCERT. The school curriculum and pedagogy will aim for holistic development of learners. Students will have increased flexibility and choice of subjects. There will be no rigid separations between arts and sciences, between curricular and extra-curricular activities, between vocational and academic streams. Vocational education will start in schools from the 6th grade, and will include internships.

Restructuring school curriculum and pedagogy in a new 5+3+3+4 design

This policy envisages that the extant 10+2 structure in school education will be modified with a new pedagogical and curricular restructuring of 5+3+3+4 covering ages 3-18. The 5+3+3+4 design, consisting of the 5 years of Foundational Stage (in two parts, that is 3 years of Anganwadi / pre-school+2 years in primary school in Grades 1-2; both together covering ages 3-8), Preparatory Stage (Grades 3-5, covering ages 8-11), Middle Stage

(Grades 6-8, covering ages 11-14), and Secondary Stage (Grades 9-12 as shown in the representative figure

New Pedagogical & Curricular Structure

This Policy proposes the revision and revamping of all aspects of the education structure, including its regulation and governance, to create a new system that is aligned with the aspirational goals of 21st century education, including SDG4, while building upon India's traditions and value systems. The NEP provides an important opportunity to move Indian education from "sorting and selection" to "human development," enabling every student to develop to their maximum potential. India, and the world, will be better off if this vision is realised in practice.

Reference

<https://ruralindiaonline.org/National-Education-Policy-2020>, Ministry of Human Resource Development Government of India

IMPORTANCE OF ORGANIC FARMING IN INDIA

Dr. Jutika Medhi

Asstt. Professor

Dept of Economics

Kanya Mahavidyalaya

Introduction: The advent of green revolution in India in the early 1960s led to an overwhelming increase in the agricultural production in the country, due to use of large scale of chemical fertilizers and pesticides. This however proved to be harmful in the long run, the need to rejuvenate the yielding farming scenario became the need of the era and the alternative was to go organic. Agriculture in India is exposed to the interference of several environmental issues such as climate change, global warming, preservation of soil, water and air agents, etc. These forces compel the agricultural sectors of our country to find innovative modes of production which are more respectful towards Nature. Search for such newer techniques and methods led to the idea of organic farming to be used as an alternative to the current agricultural operations.

What is organic farming: Organic farming can be defined as an agricultural process that uses biological fertilisers and pest control acquired from animal or plant waste. Organic farming was actually initiated as an answer to the environmental sufferings caused by the use of chemical pesticides and synthetic fertilisers. In other words, organic farming is a new system of farming or agriculture that repairs, maintains and improves the ecological balance. Organic farming is also the answer to the search for

sustainable development in the Indian agricultural sector without resulting in depletion of natural resources, which will surely help us to restore the country's ecological balance.

Relevance of organic farming: The current agricultural system in most countries primarily focuses on the production output. The Indian agricultural sector remained self-reliant during the emergence of the green and golden revolution. It also launched multiple farming techniques, such as HYV seeds, fertilisers and pesticides, which adopted advanced technology to focus heavily on the generated output. India has great potential to grow crops organically and can be a major supplier of organic products in the world. The task force on organic farming appointed by government of India observed that vast area in the country is exploited with chemicals which give low yield. These areas can be targeted to give high production through organic farming. Also India has great scope to become world's no.1 organic exporter in the world.

Type of organic farming: Organic farming are of two types. (a) Pure organic farming – In pure organic farming, there is avoiding every unnatural chemical. In the process of pure farming, fertilizer and pesticides obtain from natural sources. It is called a pure form of organic farming. Pure organic farming is the

best for high productivity. (b) Integrated organic farming – Integrated organic farming consists of integrated nutrients management and integrated pest management.

Need and importance of organic farming: Organic farming is a very important form of farming as it can maintain soil quality. The chemical use is hitting the sustainability in soil and decreasing its potency. Applying organic manure is the only solution to improve the soil organic carbon productivity in the future. Organic manure can be used as an alternative renewable resource for nutrients supply. A huge gap exists between the available quantity and utilized quantity. However, it cannot be possible to meet the nutrients requirement in crops from organic sources, if the 100% of cultivable land is converted into organic farming. Organic foods are proved to have superiority in terms of health and safety as organically grown food has more nutritional value. By using more natural practices, organic production protects wildlife, promotes biodiversity and helps to maintain and improve native ecosystems. The organic process is environmentally conscious and it promotes greater soil fertility by rotating crops and using natural materials, such as compost, manure and cover crops. Organic farming is also economical. In organic farming, no expensive fertilisers, pesticides, or HYV seeds are required for the plantation of crops. Therefore, there is no extra expense. Good return on Investment, with the usage of cheaper and local inputs, a farmer can make a good return on investment.

Limitations of Organic Farming: Though Organic Farming proves very profitable for everyone, yet it has also confronts some limitations. One limitation of organic farming is that in India has it has fewer choices and off-season crops are limited. Organic

agricultural products are low in the early years as farmers find it difficult to accommodate mass production. The main disadvantage of organic farming is the lack of marketing of the products and inadequate infrastructure.

Conclusion: From the ongoing analysis it can be concluded that organic farming is very important form of farming as it is free from the use of fertilizers, pesticides and other form of chemicals and provide healthy and nutritious food for the society. With the less use of chemicals, through organic farming quality of soil also maintained. It also promotes greater soil fertility by rotating crops and using natural materials, such as compost, manure and cover crops. It is a new system of agriculture that repairs, maintains, and improves the ecological balance. As agriculture is the main source of livelihood in India, organic farming can be popularized in this country by providing training to the farmers about the importance of this farming form. Therefore proper steps should be taken to enhance the potentiality of organic farming in India to make farming free from chemical and fertilizers.

References:

- Alvares, C., Shiva, V., Ismail, S., Lakshmi, K.V., Mathen, K. and Bernard, D. (1999) (Eds) The Organic Farming Reader, Other India Press, Goa, pp. 84;171.
- Dhir, R.P. (1997) Problems of desertification in the arid zones of Rajasthan, India. Desertification Control Bulletin, 27: 45-52.
- Reddy Ratna, V. (2000) Land degradation in India: Extent, costs, determinants and trends, Project on Sustainable Development FrameWork for India, Centre for Economic and Social Studies (CESS), Hyderabad

TITLE: ASHTANGA YOGA: ITS ROLE IN OUR LIFE

Plabita Roy

Assistant Professor, Department of Philosophy

Email ID: royplabota@gmail.com

Whats app number: 8133955346

Introduction:

The schools or systems of Indian Philosophy are divided into two broad classes, namely, orthodox(astika) and heterodox (nastika). Yoga is one of the six orthodox classical Indian schools, the other five being Vedanta, Mimamsa, Nyaya, Vaisheshika, and Sankhya. These schools are termed orthodox or 'astika' because they accept the authority of the Vedas unlike the heterodox or 'nastika' Indian schools (Buddhism, Jainism, Carvaka) which do not accept the authority of the Vedas.

Yoga is essentially a spiritual discipline based on an extremely subtle science which focuses on bringing harmony between mind and body. It is an art and science of healthy living. The word 'Yoga' is derived from the Sanskrit root 'Yuj', meaning 'to join' or 'to yoke' or 'to unite'. The practice of Yoga indicates a perfect harmony between the mind and body, man and nature. Yoga leads to the union of individual consciousness with that of the universal consciousness.

Like all ancient Indian Philosophies Yoga too arose out of the practical necessity of removing the sufferings and miseries of human life and setting man free once for all time from

the bondage to the seemingly never-ending cycle of birth-life-death-rebirth. Ignorance is the root cause of these sufferings.

Yoga is a discipline of spiritual growth. Yoga may be used as therapy because it combines a healthy lifestyle, and an attitude of life which ensures lasting mental peace. Yoga creates the right conditions for the self-healing mechanism of the body to be at their best, by improving the lifestyle and reducing mental stress. Yoga is a mind-body approach, is adequately supported part of modern medicine. Yoga has added a new dimension to modern medicine.

Ashtanga Yoga: The Eight-Fold Means

Astha means Eight and Anga is limbs so it means Eight limb path. In Sanskrit "Astha+ anga" is ashtanga. Ashtanga yoga is based on Yoga Philosophy of Patanjali. Yoga as described in the yoga- sutras of Patanjali refers to Ashtanga Yoga. The Yoga-Sutras of Patanjali refers to Ashtanga Yoga. The Yoga-Sutras of Patanjali is considered as a central text book of the Yoga School of Hindu Philosophy.

Ashtanga Yoga is the eight-limb path of conscious living being and spiritual practice that guides one towards self-knowledge, liberation and cessation of personal suffering. According to

Patanjali, the path of internal purification for revealing the universal self-consists of the following eight practices –

1. Yama (Restraints)
2. Niyama (Observances)
3. Asana (Posture)
4. Pranayama (Control of breath and Prana)
5. Pratyahara (Directing the senses inwards)
6. Dharana (Concentration)
7. Dhyana (Meditation)
8. Samadhi (Unified conscious Yoga)

These eight angas are hierarchical in nature. The practice of each anga is subservient to and necessary for leading to the next higher anga. In each of these of these angas, the final goal of Samadhi is not lost sight of. Though the practice of each anga provides unique and exclusive benefits of its own, it does not fulfill its purpose fully if it does not lead the aspirant or Yoga sadhaka to the next anga and finally to Samadhi. The eight practices (Ashtanga Yoga) of Yoga philosophy are described below –

1. Yama: Yama means restraint or control or abstention. It includes five general discipline which is to control the body, mind and speech. Yama grammatically means “control over senses”, but considering the five yamas, it is called the code of conduct for inter personal relationship. The five moral practices under Yama are-

a) Ahimsa: Ahimsa means entire abstinence from causing any pain or harm whatsoever to any living creature, either by thought, word or deed.

b) Satya: Satya is truthfulness. It is more than just telling the truth. One’s actions should be in accordance with one’s words and thoughts.

c) Asteya: Asteya is non-stealing.

d) Brahmacharya: Brahmacharya in the broad sense means control of the senses or indriyas. Like all traditional spiritual tradition yoga advocates restraining from indulging in sensual gratification.

e) Aparigraha: Aparigraha is non-covetousness. This involves being happy and content with what we need and not always coveting unnecessary and luxury items.

2) Niyama: The term Niyama literally represents ‘binding rules or observances or discipline. It also includes five steps to achieve in self-discipline. The five physical and mental rules of conduct under Niyama are –

■ Saucha: Saucha or purification of the body by washing and taking pure food and purification of the mind by cultivating good emotions and sentiments.

■ Santosa: Santosa or the habit of being content with what comes of itself without undue exertion.

■ Tapas: Tapas or penance which consists in the habit of enduring cold and heat, etc.

■ Svadhyaya: Svadhyaya or the regular habit of study of religious books.

■ Isvarapranidhana: Isvarapranidhana or meditation of and resignation to God.

3) Asana: The Sanskrit word asana means a posture or a seat. Patanjali described asanas as Sthirasukham. Asanas are certain specific body positions or postures that assists in developing control of the body and mind. There are various kinds of asana, such as padmasana, virasana, bhadrasana etc.

Asana is a state of being in which an individual remains steady, calm and comfortable.

4) Pranayama: Pranayama is composed of two words – ‘Prana’ and ‘Yama’. Prana means – vital energy and Yama means control. Pranayama is the regulation of breath. It consists in suspension of the breathing process either exhalation or inhalation or simply by retention of the vital breath. Pranayama controls the inhaling and exhaling of breath which assists in bringing body and mind purity. Pranayama teaches us the correct method of inhalation and exhalation of air through proper respiratory functions.

5) Pratyahara: It consists in withdrawing the senses from their respective external objects and keeping them under the control. Pratyahara means abstraction or bringing back. Asana is a help in pranayama and pranayama is a help in Pratyahara. It is a process in putting the sense under restraint.

6) Dharana: Dharana or attention is a mental process in holding (dharana) or fixing the mind (citta) on the desired object. Dharana is the firm control of the senses and mind to develop the ability to hold the awareness of the mind on one point, one object or one place without wavering. Dharana is the beginning stage of meditation.

7) Dhyana: Dhyana or meditation is the next step. It is the complete meditation on the object of concentration. Dhyana is the process through which emotions disappear from the range and grip of mind.

8) Samadhi: Samadhi or concentration is the final step in the practice of yoga. Samadhi is the stage of super consciousness. All the above seven stages are the steps to gain this state. Samadhi is also said as the stage of complete self-realization. It is the stage of supreme happiness free from pain and sadness.

The first four limbs – Yama, Niyama, Asana, Pranayama are considered as external cleansing practices and Pratyahara, Dharana, Dhyana are considered as internal cleaning practices.

Conclusion:

Patanjali's Ashtanga Yoga can help to equip oneself with basic knowledge about one's personality, to learn to handle oneself well in all life situations, to learn techniques of gaining good health, to develop knowledge to distinguish between real and unreal.

Yoga can be learnt in a classroom environment as science, as psychology, as an

applied subject, with the aim of providing new understanding and insight into the life process, into areas which shape the inner beings in terms of awareness, inner development, the experience of harmony or balance, eventually culminating in the experience of samadhi and fullness of wisdom, prajna.

A state of Yoga can be attained when wisdom is established. This has been the vision of the seers who brought forth Satyananda Yoga. This yoga is presented in the form of a lifestyle, understanding and attitude. It is of a lifestyle, understanding and attitude. It is presented as an integral part of the day-to-day activities, of understanding one's dharma and kartavya, obligations and responsibilities and trying to see the whole world as one slowly evolving and unfolding unit.

References

Chatterjee, S., & Datta, D. (1984). The Yoga Philosophy. In D. D. Satishchandra Chatterjee, An Introduction To Indian Philosophy (pp. 289-311). Calcutta: Calcutta University Press.

Josee L, J. (2017, April 28). Mindfulness. Retrieved from www.researchgate.net: <http://researchgate.net>

Mandal, R. D. (n.d.). Yoga. Retrieved from www.rbu.ac.in: <http://www.rbu.ac.in>

New Vibe Yoga. (2019, December 17). Retrieved from www.newvibeyoga.com: <http://www.newvibeyoga.com>

Rao, D. N. (n.d.). Dokumen. Retrieved from [www.dokumen.tips](https://dokumen.tips): <https://dokumen.tips>

Sinha, J. (1999). The Yoga Philosophy. In J. Sinha, Outlines of Indian Philosophy (p. 293). Delhi: Pilgrims Books Private Limited.

DIGITAL LIBRARY

Archana Deka

Librarian

Libraries play an important role in the society. It is the gateway to culture and knowledge. It is the bridge of civilization. The advancement of ICT (Information Communication and Technology) has made dramatic change in libraries. It has changed the way that generate, acquire, organize, manage, distribute and retrieve information. We are living in a digital era. One of the most important contributions of ICT towards library is the digital library.

A digital library is a library in which collections are stored in digital format. It is a collection of documents which is in an organized electronic form, available on the internet or on CD-ROM (Compact Disk Read Only Memory) disk. It contains variety of information for use by different users. Electronic resources accessible on the web are important constituents of a digital library. The electronic resource includes texts, maps, sources, video etc. e-journals, multimedia, e-books etc.

The need of digital library includes limited buying power of libraries, complex nature of recent documents storage problems, information explosion, searching problems in traditional libraries, new generation needs etc. Some of the advantages of digital library are-

- It can be accessed at any time
- The user need not to go to the library physically. The information can be accessed through internet from anywhere.
- An exact copy of original can be made any

number of times without any degradation in quality..

- The same resources can be used by a number of users at the same time.
- A particular digital library can provide the link to any other resources of other digital library very easily.
- Digital libraries have the potential to store much more information

Although digital library has many benefits, it still have some drawbacks also. Some of such drawbacks are the following.

- Digitization violates the copyright law as the thought content of one author can freely transferred by the others without acknowledgement.
- As more and more computer are connected to the internet its speed of access is reasonably decreasing.
- Many people find reading printed materials much comfortable than reading materials on computer screen.
- The cost of hardware, software etc. of digital library is very high.

The existence of digital library greatly helps educational academics in finding their learning resources. It offers many options to library users to do the task quickly. It can save the time of the users and provide facility to get their needed information from anywhere anytime round the clock.

ENVIRONMENTAL HISTORY : IMPORTANCE AND RELEVANCE

Anjalee Das

B.A. 1st Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,
Guwahati, Assam

Environmental history contracts with some of the most significant themes concerning the future of our planet. The history of nature parks about the globe understands the influence of humans on pollution and health. It opens our eyes for the paucity of assets and for their protection into the future.

The main goal of environmental history is to intensify our understanding of how humans have been affected by the natural environment in the past and how they have influenced that environment and with what outcome.

Environmental History compacts with the historical background of human impacts on nature and the connections between humans and nature. It inquires how nature influences humans, how humans interfere in nature and how nature and humans network.

The environment offers us with resources for production which include renewable and non-renewable resources. The environment covers sun, water, air, and soil without which human life would not exist. It maintains life by granting

genetic diversity and biodiversity.

Environmental history is the subject of human interaction with the natural world over time, highlighting the vigorous role nature plays in affecting human affairs and vice versa.

Environment plays a vital role in healthy living and the existence of life on planet earth. Earth is a home for diverse living species and we all are needy on the environment for food, air, water, and other needs. As a result, it is imperative for every individual to save and protect our environment.

Our environment presents a wide range of advantages, such as the air we breathe, the food we eat and the water we drink, as well as the many materials needed in our homes, at work and for free time actions.

Life originated and subsists on earth for the reason that of environment. Since environment present all essential conditions of survival. No living being can live without its environment. All living organisms persuade its environment and in turn get influenced by it.

A LOVE BETWEEN AN IDOL AND FANS

Sujata Das

BA 1st sem, English (M)

Idol?

Who are an idol?

An idol is one who inspires everyone with his inspiration.

An idol is one who impresses everyone with his work, struggle and positive vibes and give everyone the strength to move forward on their destination. An idol teaches us to imagine our further future in our own way.

Fans?

Who are the fans?

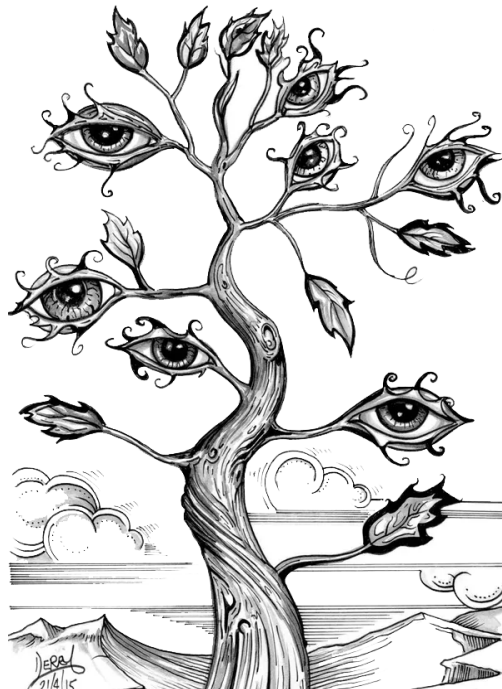
Fans are those who can make even a normal person an idol.

Fans are those who make their idol proud by their works

Fans are those who never leave their idol in the time of trouble no matter what the situation is.

And what is the love between an idol and fan.

The love between an idol and fan is such a love that despite being in different nations, different cultures and different languages but they are called the same family.

WORLD MOST POPULAR PUZZLE TOY - RUBIK'S CUBE

Sri Huna Das

B.A. 1st Sem , Economics Dpt.

In the spring of 1974, a young Hungarian architect named Erno Rubik became obsessed with finding a way to model three-dimensional movement to his students. After spending months tinkering with blocks of cubes-made from wood and paper, held by rubber bands, glue and paper clips finally created something he called the "Buvos kacka" or " MagicCube.

On the original classic Rubik's cube, each of the six faces , was covered by nine stickers, each of one of six solid colours White, red, blue, orange, green and yellow. Some later versions of the cube have been updated to use colour plastic panels instead. of Which prevents peeling and fading. In models as of 1988, white is opposite of yellow, blue is opposite of green and orange is opposite of red, and the red, white and blue are

arrangement. in that order in a clockwise arranged.

Guwahati: Rubik's cube genius Kabyanil Talukdar from Assam has managed to add another feather to his of cap by being part of a nine-member cube maestro team that managed to break a new Guinness World Record by solving 2,454 cubes in one hour on Saturday. Kabyanil clinched the gold medal in the 3x3 blindfolded (25 Sec) category and became the champion at the Rubik's cube World championship in Sao Paulo, Brazil.

For all of its appeal to mathematical skill and logic, the broad popularity of the cube may be rooted in the nearly limitless number of possible solutions. "That is one of its most mysterious qualities", "Rubik writes "The end turns into new beginnings".

STUDYING HISTORY : IMPORTANCE AND SIGNIFICANCE

Narjina Begum

B.A. 3rd Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,

Guwahati, Assam &

Magazine Secretary, 2022-23 Session

History helps one to recognize the immense difficulty of our world and therefore enables one to cope with the troubles and potentials of the present and future. History presents us with a sagacity of uniqueness. People need to expand a sense of their united past. Actions in the past have made us what we are today.

History helps us comprehend change and records and helps people know achievements and breakdowns. In the course of these studies people can learn about change and how others are affected by it and demonstrate outline of events in the past and their outcome which can help us keep away from comparable results in the future and enables people to realize and explore their own position in the stories of their families, societies and nation. They learn the stories of the lot of individuals and groups that have come before them and shaped the world in which they live.

History is the subject which connects with the past purposely the people, societies, events and problems of the past as well as our endeavor to recognize them.

Learning history permits us to scrutinize and realize how people and societies behaved. For instance, we are able to assess war, even when a nation is at peace, by looking back at earlier events and it provides us with the information that is used to create laws, or theories about various facets of society.

The highlighting importance and rationality of Studying History are- extend an understanding of the world, become a more rounded personality, understand distinctiveness, become inspired, learn from faults, develop transferrable skills, attach events together and show key information.

History is the study of modify over time, and it includes all aspects of human society. Political, social, economic, technical, scientific, medical, artistic, intellectual, religious and military developments are all element of history.

History is the investigation and understanding of the human past facilitating us to study continuity and changes that are taking place over time. It is an act of both exploration and thoughts that seek to clarify how people have altered over time.

INDUS VALLEY CIVILIZATION

UNDERSTANDING IDEAS

Barnali Boro

B.A. 3rd Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,
Guwahati, Assam

The most noteworthy characteristic of Indus Valley civilization was the buildings made of the bricks. Indus Valley Civilization is also known as Harappan Civilization which thrived around 2500 BC in Pakistan and Western India. The Indus cities are recognized for their urban development, a technological, scientific and opinionated procedure concerned with the use of land and design of the urban environment. They are identify for their baked brick houses, convoluted drainage systems, water supply systems, and clusters of large, nonresidential buildings.

The Indus Valley Civilisation was explored in the early 1900s by a British archaeologist named John Marshall. The Harappan civilization was positioned in the Indus River valley. Its two large cities, Harappa and Mohenjo-daro, were situated in present-day Pakistan's Punjab and Sindh provinces, correspondingly. Its extent reached as far south as the Gulf of Khambhat and as Far East as the Yamuna (Jumna) River.

The vital and significance things of the Indus Valley Civilization are mainly - the Indus Valley civilization was larger than the ancient Egyptian

civilization, a number of the world's first dentists came from the Indus Valley, at its climax 10% of the world's total population lived in the ancient civilization of the Indus Valley, toilet places were made of brick.

The Indus people made complicated jewellery. These parts are made from gold and agate (a coloured mineral stone). Indus traders carried bangles and ear studs, like these, in their trading packs. Indus potters made simple everyday pots and fine decorated pots like this one.

Harappan people grew wheat, barley, pulses, peas, rice, sesame, linseed, and mustard. They developed lots of unique tools known as plough and was used to dig earth for planting the seeds and turning the soil. A system of irrigation was used due to less rainfall. The Harappan reared cattle sheep, goat and buffalo.

The Indus River Valley Civilization developed the first unique technique of standardized weights and measures, some as correct as to 1.6 mm. Harappan people produced sculpture, seals, pottery and jewelry from materials, such as terracotta, metal, and stone.

KAUTILYA'S ARTHASHASTRA : A HISTORICAL ANALYSIS

Gayatri Barman

B.A. 3rd Semester, History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,

Guwahati, Assam

The Arthashastra is an Ancient Indian Sanskrit treatise on statecraft, political science, economic principle and military plan. Kautilya, also acknowledged as Vishnugupta and Chanakya, is traditionally credited as the writer of the text. The latter was a scholar at Takshashila, the teacher and guardian of Emperor Chandragupta Maurya. Some scholars consider them to be the same person, while a few have questioned this identification.

Kautilya devoted an excellent contract of concentration to the troubles of trade such as instruction and improvement of trade by the state and the different taxes to be levied on the commodities that entered into trade. He even supported state trading in certain commodities through departmental agencies.

The Arthashastra was observed to be a collection of guidelines on governing a vast empire covering facets of inner management, military strategy, relations and economics. It advised the ruler to endorse the happiness of his people as they were the foundation of potency of a nation.

Arthashastra provides a close into the ancient Indian anthology of political understanding, presumption and the art of statecraft. It is one of the main political and planned treatises that comprise a compilation of timeless ideas. The rationality and significance

of such spirits and ideas could be enriching to the contemporary world. Some of the plans could be advantageously employed to achieve long-term benefits and resolve some of the vital subjects affecting many countries today.

Arthashastra highlights direction to a wise king to further the national interests of the state that center on matters of safety, prosperity and status. All through, in Arthashastra, three basic goals run from one to the other excellent governance leads to good economy that, in turn, permits for the development of territory.

The idea of diplomacy is primarily to attain world conquest and world consolidation. As a result, six measures of foreign policy are recommended that assist the leader in administering the state in the course of evolution from a state of decline to one of stabilization and from there to attain development. The policy to be employed depends on the relative power, planned environment and dynamics of the political circumstances. The goal of the policy is increase in power of the state at the cost of the enemy.

The Arthashastra has been recognized as the first comprehensive statement of political pragmatism. Kautilya highlight war as a look of the foreign policy of a state and presents direction to a king to employ the sources of national power to achieve a state of ongoing benefits and provides an impressive approach.

SOCIAL LIFE OF THE EGYPTIAN CIVILIZATION

Manalisa Barman

B.A. 1st Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,

Guwahati, Assam

In the societal pyramid of ancient Egypt the pharaoh and those connected with divinity were at the top and servants and slaves made up the base. The Egyptians elevated several human beings to gods. Their leaders, called pharaohs, were thought to be gods in creature shape. They had complete power over their themes.

The society of ancient Egypt was strictly classified into a hierarchy with the king at the top and then his vizier, the associates of his court, priests and scribes, provincial governors the generals of the armed artists and craftspeople, government overseers of worksites, the peasant farmers, and slaves.

Collective mobility was not optimistic, nor

was it observed for most of Egypt's history, as it was thought that the gods had decreed the most ideal social order which was in keeping with the innermost importance of the culture, ma'at. Ma'at was the worldwide law which allowed the world to purpose as it should and the social hierarchy of ancient Egypt was believed to echo this code.

The people thought the gods had given them everything they wanted, and set them in the most ideal land on earth and had then placed the king over them as a mediator between the mortal and divine spheres. The key accountability of the monarch was to keep ma'at and when this was accomplished, all the other compulsion of his workplace would drop obviously into place.

STONE ART : HISTORY AND IMPORTANCE

Priyanka Doley

B.A. 1st Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,
Guwahati, Assam

Rock art painting is on or of stone, typically from the ancient or prehistoric era, although it continued to be practiced in some areas of Africa during the 19th century and possibly later. Rock art covers drawings and paintings, petroglyphs, engravings, petroforms and geoglyphs.

The antique animals, tools, and human activities depicted frequently help shed light on daily life in the distant past, although the descriptions are frequently representative. A particular site may have art that dates to several different centuries. Rock art may have played a role in prehistoric religion, perhaps in link with ancient myths or the activities of shamans. Significant sites are situated in Europe, Asia, Africa, Australia, and North and South America.

Rock artists used numerous methods, systems and materials. To sketch or paint, they made pigments from finely ground clay, minerals, or charcoal. Many artists applied pigments as solids; the way chalk is applied to a blackboard, or blew pigment onto a surface in the course of a pipe.

They bound pigments with water, urine,

animal blood, plant juices, or egg yolk and applied the combination to surfaces by using their fingers or brushes made from animal hair, feathers, or split sticks. Engravings were made with fingers on soft walls or with flint utensils on hard surfaces.

A number of the earliest forms of rock art are cave paintings. The first painted cave acknowledged as being Paleolithic—that is, from the Stone Age was Altamira in northern Spain. Specialists think that the work was done by contemporary humans in manifold stages between about 36,000 and 15,000 years ago.

The art explored there facets paintings and engravings, often in mixture; for example, the bison figures that predominate were first engraved and then painted. These images were executed in a vivid bichrome of red and black, and some have violet tones. Other figures cover horses, deer, anthropomorphic identity, handprints, and hand stencils. In lots of cases, the inventor of the images exploited the natural contours of the rock surface to add a three-dimensional excellence to the work.

ASHOKA'S POLICY OF DHAMMA

Nami Kalita, B.A. 1st Semester

History (Honours)

Kanya Mahavidyalaya, Geetanagar,
Guwahati, Assam

Dhamma is a position of edicts that formed a strategy of the Mauryan emperor Ashoka, who succeeded to the Mauryan throne in around 269 B.C.E. Ashoka is reflected one of the greatest kings of ancient India for his administration and principle of public welfare.

Ashoka pleaded for broadmindedness of different religious sects in an effort to generate a sagacity of synchronization. The policy of Dhamma laid stress on non-violence and inter-peace harmony which was to be practiced by giving up war and invasions and as a restraint on the killing of animals.

The very philosophies of Ashoka's Dhamma are mainly-

1. Admiration to elders and love to children.
2. Ahimsa or Non-violence.
3. Good deeds would give pleasure to man in the next birth.
4. To respect all religions equally.

Ashoka was a competent to rule over the vast and diverse Mauryan administration through a centralized policy of dharma that favoured serenity and open-mindedness and that administered public works and social welfare. He supported to extend of Buddhism and art right through the empire.

In general sense, Ashoka's Dhamma is a set of edicts that formed a policy of the Mauryan

emperor Ashoka. The policy of 'dhamma' was based on the uniting values of all major religions of the world.

Ashoka used social media to broaden the significance of Dhamma. His messages are emblazoned on stone pillars so that people can examine them. Representative was initiated to widen his message and read audio recordings to those who could not read.

A number of historians have different idea about Ashoka's Dhamma, because of his personal confidence in Buddhism. The majority of Ashoka's inscriptions are concerning dhamma. The subject of Dhamma was suitable to people belonging to any religious cult.

Dhamma was not highlighted in terms of rules and regulations. Of the essential principles, Asoka laid more pressure on toleration. Toleration as per him was of two kinds:

1. Toleration of people themselves.
2. Beliefs and ideas, as mentioned in rock edict.

The very theme of ahimsa is a vital feature of Ashoka's Dhamma. It is very commonly mentioned that Rock edict which speaks of ban on animal sacrifices and on certain kind of cheerful gatherings that probably covered killing of animals, as its decrease in the royal kitchen. The superior conduct and social tasks were one of the chores of Ashoka's Dhamma policy.

SOFT SKILLS , ITS IMPORTANCE IN TODAY'S EDUCATION AND CAREER

Sikha Sarma

Assistant Professor

Department of Philosophy

Education is an important instrument in the field of human resource development. Today in the world of Science and Technology, education should train the youth of the country to be good citizen, who will effectively play part in society. Modern age of competition makes a great challenge to the youth. Today, with the changing educational trend, getting a job is becoming very tough. In order to cope with the situation, one must acquire soft skills along with hard skills. Soft skills are pre requisites to anyone who seek a job. The soft skill strengthens the ability of an individual and develop his or her self-confidence.

A quality human comes from quality education. In the era of globalization, the strength of the nation is dependent on the ability of its citizen to be highly knowledgeable and skillful. The important of soft skill for students is enormous both with regard to their study and with regard to their future career. Students who can understand the importance of soft skills on time are able to their studies more successfully.

Soft skills are indirectly corelated with the improvement of academic achievements. So, every educational institution should develop them both for the sake of their education and for the sake of their professional career. After their

studies students are preparing for their future. So, it is important that they can develop desirable and appropriate forms of behaviour and skills to match their social and educational status. Soft skills are more important for students to acquire for their future professional goals.

There are various soft skills that students need to develop today. Some of them are:-

- 1) Listening skills.
- 2) Positive Attitude.
- 3) Leadership skills.
- 4) Communication skills.
- 5) Inter -Personal skills.
- 6) Intra-Personal skills.
- 7) Decision Making.
- 8) Team-Work.
- 9) Creative Thinking.
- 10) Problem Solving.

Listening skills:

A good listener can enjoy the highest degree of respect in the society .Listening is a very important skill for everyone. Students should consider it as the first skill because it is very important while pursuing higher education. One

should hold this skill by involving actions such as nodding their heads and making eye contact.

Positive Attitude:

Another important skill is positive attitude. With an positive attitude student can maintain their friendly atmosphere with everyone. Positive attitude help them to develop their energy , confidence, patient , sense of humor etc. When the world is full of negative factors, one has to win the hearts with a positive approach only.

Leadership skills :

Leadership is an important soft skill that a student can used in their career. There will be opportunities for student within educational institutions to find out him or herself whether he or she is a good leader or not. Like in class election, student union election, representative leader etc that will test whom the majority of people like and think should be a good leader. Someone who is a quick thinker and can make right decisions ,co-ordinate with other people , handle an event or situation smoothly can be considered as a leader.

Communication skills:

Communication skill is required for every individual. This is a basic skill. One has to know how to handle people of different characters.

Inter -Personal skills:

Skills that helps you to understand the intelligents and the behaviour of the other people with whom you work are called Inter -Personal skills. These skills are helpful when someone comes to working in groups.

Intra-Personal skills :

Another important skill is Intra-Personal skills. Skills that help you to understand yourself, yours intelligent and thought are known as Intra-Personal skills. These skills helped you become a good leader with adequate knowledge about

yourself. Only when one can able to understand his or herself then he or she able to understand the others.

Decision Making:

Decision Making is a very important skill. Students have to learnt how to make decisions within a given range of time. By practicing this skill one have a stand of his own and will not have to depend on other people .

Team-Work :

Team-Work is a very important skill which is required at every sphere of our life. Student must understand the importance of team work. In higher level of work , people will have to work together .So, they must have to comfort with each other in doing such works.

Creative Thinking :

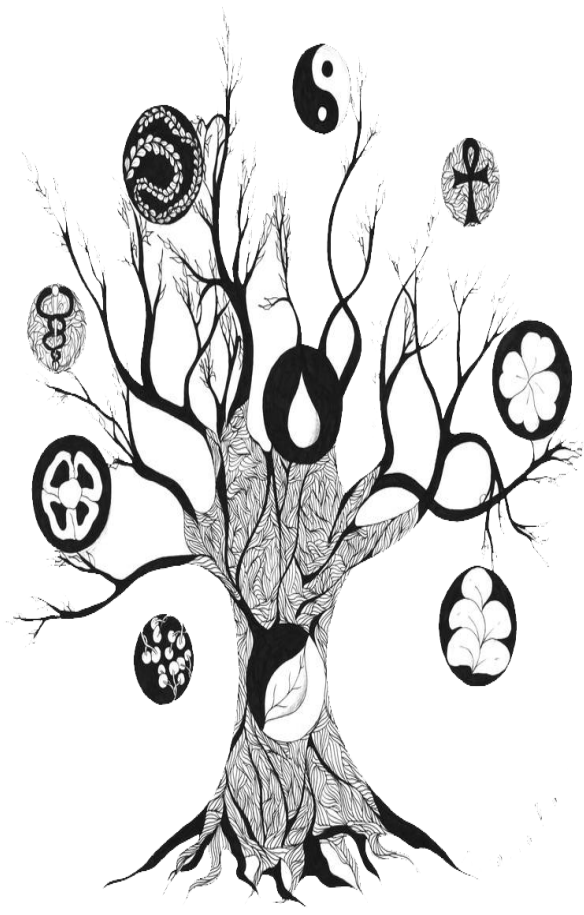
Student always need to be creative in their approach in every aspects. Creative thinking helps them to understand the world in a better way . Creative thinking people are always successful in life.

Problem Solving:

Problem Solving skill helps one to come up with solution of different problems. Improving our Problem Solving skill is very important because in this uncertain world any sort of situation may face by us in any odd hour.

So, there is very much need to create awareness among the students about the importance of soft skills along with hard skills for their future and career advancement and how to develop and practice such skills. It is therefore desirable that the educational institution should carefully review and incorporate the desired soft skills in their curriculum. They should also organize some skill development programs and activities like workshops to help students to improve their soft skills.

❖ हिन्दी विभाग ❖

जिस प्रकार आत्मा की मुक्तावस्था ज्ञानदशा कहलाती है, उसी प्रकार
हृदय की मुक्तावस्था रसदशा कहलाती है। हृदय की इसी मुक्ति की साधना
के लिए मनुष्य की वाणी जो शब्दविधान करती
आयी है उसे कविता कहते हैं।

आ. रामचन्द्र शुक्ल

शोध: अर्थ, परिधि एवं प्रकार

डॉ. जाकिर हुसैन
विभागाध्यक्ष, हिन्दी विभाग
कन्या महाविद्यालय
गुवाहाटी-781021
मोबाइल नं.- 91018-57651

शोध का अर्थ

'शोध' एक अनंतकालीन अध्ययन प्रक्रिया है। हमारे दैनंदिन जीवन में शोध कार्य जाने-अनजाने बच्चा से लेकर बुढ़ व्यक्ति तक होते रहते हैं। इस दृष्टि से सूक्ष्म रूप में शोध को दो प्रकार से विभाजित कर सकते हैं। एक औपचारिक और दूसरा अनौपचारिक जो शोधकार्य स्कूल, कॉलेजों, महाविद्यालयों और विश्वविद्यालयों में होते रहते हैं उसे औपचारिक शोध कहते हैं। इस प्रकार के शोध को स्वीकृति मिलती है। दूसरे प्रकार के शोध का कोई दलिल या स्वीकृति नहीं होती है। पारिवारिक जीवन में लोग जो कुछ सोचते रहते हैं तथा कुछ न कुछ नये उद्भावन करते रहते हैं।

'शोध' अंग्रेजी शब्द 'रिसर्च' का पर्याय है जिसका अर्थ 'खोज' है। यहां खोज का अर्थ पुनः 'खोज' नहीं अपितु 'गहन खोज' है। अर्थात् किसी एक निर्दिष्ट विषय में गंभीरतापूर्वक खोज करना है। यह 'रिसर्च' मूलरूप से लैटिन भाषा का शब्द है। जिसमें 'रि' अर्थात् 'बार-बार' 'सर्च' अर्थात् 'खोजना' से बना है। इसके अनुसार अब रिसर्च शब्द का अर्थ हुआ 'बार-

बार खोजना'। अर्थात् वैज्ञानिक पद्धति द्वारा ज्ञान प्राप्त करने का निरंतर प्रयास ही 'शोध' है। दूसरी ओर, हिंदी में शोध शब्द 'रिसर्च' शब्द के अनुवाद के रूप में प्रयोग किया जाता है। सबसे ज्यादा लोग या तो शोध कहते हैं या रिसर्च कहते हैं। लेकिन इसके समानांतर हिंदी में और भी शब्द प्रचलित है, जैसे खोज, अनुसंधान, अन्वेषण, गवेषणा आदि।

व्यापक अर्थ में शोध या अनुसंधान किसी भी क्षेत्र में 'ज्ञान की खोज करना' या 'विधिवत गवेषणा' करना होता है। वैज्ञानिक अनुसंधान विधि का अनुपालन करते हुए जिज्ञासा का समाधान करने की कोशिश की जाती है। नवीन वस्तुओं की खोज और पुरानी वस्तुओं एवं सिद्धांतों का पुनः परीक्षण करना, जिससे की नए तथ्य प्राप्त हो सकें, उसे शोध कहते हैं।

शोध के अंतर्गत बोधपूर्वक प्रयत्न से तथ्यों का संकलन कर सूक्ष्मग्राही एवं विवेचक बुद्धि से उसका अवलोकन-विश्लेषण करके नए तथ्यों या सिद्धांतों का उद्घाटन किया जाता है। शोध का परिचय देते हुए डॉ. नगेन्द्र लिखते हैं कि- "अनुसंधान का अर्थ

है परिपृच्छा, परीक्षण, समीक्षण आदि। संधान का अर्थ है दिशा विशेष में प्रवृत्त करना या होना और अनु का अर्थ है पीछे, इस प्रकार अनुसंधान का अर्थ हुआ-किसी लक्ष्य को सामने रखकर दिशा विशेष में बढ़ना- पश्चाद्गमन अर्थात् किसी तथ्य की प्राप्ति के लिए परिपृच्छा, परीक्षण आदि करना।"

शिक्षा के क्षेत्र में दीक्षित होकर शोधार्थी अपने शैक्षिक विषय में कुछ जोड़ने की कार्य करते हैं। इस क्रिया को अनुसंधान कहलाती है। पी.एच.डी., डी.फिल. या डी.लिट डी.एस.-सी जैसी शोध उपाधियां इसी उपलब्धि के लिए दी जाती हैं। इनमें अध्येता से अपने शोध से ज्ञान के कुछ नए तथ्य या आयाम उद्घाटित करने की अपेक्षा की जाती है।

दिन दिन शोध का महत्व बढ़ता जा रहा है। इसका प्रमुख कारण शोध के प्रति शोधार्थियों की बढ़ती रुचि तथा आजकल किसी भी चयन परीक्षा में शोध विषयक पाठ्यक्रम शामिल किया जाना भी है। इसके अतिरिक्त एम.फिल, पी-एचडी की डिग्री हेतु अध्ययनरत विद्यार्थियों को इसे अनिवार्य रूप में पढ़ना होता है। शोध को जाने बिना गवेषणा करना असंभव है।

शोध की परिधि

मनुष्य एक जिज्ञासु प्राणी है। वह प्राचीन काल से ही नए-नए खोजों के लिए अध्ययन करता आ रहा है। प्राचीन काल से लेकर आधुनिक काल तक मनुष्य ने अपने विवेक के आरुधर पर विभिन्न वैज्ञानिक खोज किए हैं। अनुसंधान ही एक ऐसा विषय है जिसके माध्यम से हम अपना चिंतन शक्ति, तर्क शक्ति, विवेक को बढ़ा सकते हैं। समय के अनुसार भी अनुसंधान में परिवर्तन होता रहता है। प्राचीन काल में जो अनुसंधान होता था और जो वर्तमान में अनुसंधान होता है दोनों का स्वरूप बदल चुका है। आज के व्यक्ति की सोच और प्राचीन काल की

व्यक्ति की सोच में जमीन आसमान का फर्क है। और समय के अनुसार होना भी चाहिए क्योंकि परिवर्तन प्रकृति का नियम है। समय के अनुसार सब चीजों में परिवर्तन होता रहता है। इसलिए अनुसंधान में भी समय के अनुसार परिवर्तन होता गया। ये क्यों हुआ, क्योंकि प्राचीन काल यानी आदिमानव काल का मनुष्य था वह पथरी युग में था यानी पत्थर के युग में प्रवेश किया उसने। धीरे-धीरे उसके ज्ञान का संचार होना शुरू हुआ और फिर धीरे-धीरे उसने अनुसंधान करना शुरू किया। इसी प्रकार अनुसंधान कार्य का परिसर बढ़ता चला गया।

हम किसी भी चीज को बार-बार खोजते रहते हैं। जैसे किसी भी एक टॉपिक पर खोज हो चुकी है तो ऐसा नहीं है कि उसके बाद उस टॉपिक पर खोज होनी बंद हो जाए। नई नई टेक्नोलॉजी विकसित हो गई है जैसे-जैसे समय में परिवर्तन हो गया है तो उस क्षेत्र में नई नई टेक्नोलॉजी विकसित होती जा रही है। जिसके माध्यम से हम बार-बार रिसर्च करते आ रहे हैं।

अनुसंधान कार्य में प्रयोग किये जाने वाले शब्द और उसके मायने--

पहला- समंको (Data) : शोध कार्य सबसे पहला काम है डेटा (तथ्य) संग्रह करना। डेटा (तथ्य) संग्रह किए बिना शोध कार्य संपूर्ण नहीं माना जाएगा। संग्रहित तथ्यों को दो भागों में विभाजित किया जाता है-

एक- प्राथमिक तथ्य : यह उन सभी मौलिक सूचनाओं एवं आकड़ों से हैं, जिन्हें अनुसंधान कर्ता प्राथमिक स्रोतों द्वारा प्राप्त करता है।

दो- द्वितीयक तथ्य : ये वे तथ्य हैं जिन्हें अनुसंधानकर्ता ने स्वयं प्रथम बार संकलित नहीं किया है बल्कि किसी अन्य के द्वारा पूर्व में

द्वारा पूर्व में एकत्रित किये गये हैं, जिनका उपयोग अनुसंधान कर्ता अपने शोधकार्य में करता है।

दूसरा- विश्लेषण (Analysis) : यानी समंक या डेटा को विश्लेषण करना। किसी विधान या व्यवस्थाक्रम की मुष्मता से परीक्षण करने की तथा उसके मूल तत्वों को खोजने की क्रिया ही विश्लेषण है।

तीसरा- वैज्ञानिक अन्वेषण (Scientific Research) : इस विधि द्वारा छात्रों में वैज्ञानिक दृष्टिकोण उत्पन्न किया जा सकता है। उनमें वैज्ञानिक अभिरुचि तथा निरीक्षण का विकास होता है।

चौथा-पृच्छा (Enquiry) : शोध में पृच्छा करनी पड़ती है। भले ही टॉपिक कोई भी हो परंतु हमें अनुसंधान के अंतर्गत पृच्छा करनी होती है। निर्धारित टॉपिक पर जितना कार्य हुआ है, उस पर ज्यादा-ज्यादा डेटा मिल जाए। अर्थात् ज्ञान इकट्ठा करना होता है।

पांचवा- क्रमबद्ध (Systematic) : शोध कार्य क्रमबद्ध तरीके से करना पड़ता है। अव्यवस्थित तरीके से किया गया शोध कार्य का परिणाम गलत निकल सकता है।

ऊपर उल्लिखित चर्चे में शोध का अर्थ, स्वरूप तथा अनुसंधान में प्रयोग किये जाने वाले कुछ विशेष शब्दों के बारे में जान लिये है। अब निम्नलिखित रूप में शोध के प्रकारों पर विशद रूप में चर्चा प्रस्तुत है।

शोध के प्रकार:

वर्तमान समय में शोध के विभिन्न प्रकार परिलक्षित हो रहे हैं जो निम्न है-

1. **साहित्यिक शोध-** साहित्य विषयक शोध या अनुसंधान ही साहित्यिक शोध है। अपनी प्रकृति और विविध स्वरूप के कारण साहित्यिक शोध

मौखिक, लिखित और प्रकाशित रूप में उपलब्ध होता है। डॉ. तिलक सिंह ने साहित्यिक शोध को चार वर्गों में विभाजित किया है-

पहला, जीवन वृत्तीय शोध- किसी साहित्यकार के संपूर्ण व्यक्तित्व एवं कृतित्व के बारे में प्रामाणिक जानकारी प्राप्त करना ही जीवन वृत्तीय शोध कहलाता है। साहित्यकार का जन्म, जन्मस्थान, जन्मतिथि, शिक्षा-दीक्षा, माता-पिता का परिचय आदि की खोज और इन सब का साहित्यकार के व्यक्तित्व पर पड़ने वाला प्रभाव की जानकारी हासिल करना ही शोधार्थी का लक्ष्य होता है। साथ ही साथ साहित्यकार की तत्कालीन परिस्थितियों, उसकी रचना का कारण, उसके कृतित्व आदि की जानकारी जीवन वृत्तीय शोध के अंतर्गत परिगणित होता है। शोधार्थी साहित्यकार के जीवन वृत्त के अध्ययन के लिए दो प्रकार की सामग्री से सहायता लेता है। पहले, वह जिसमें रचनाकार अपनी रचनाओं में स्वयं के जीवन के बारे में कहता है अर्थात् अंतः साक्ष्य। दूसरी उन तथ्यों की पुष्टी के लिए संगृहीत किए गए बाह्य तथ्य या बाह्य साक्ष्य। इसके लिए शोधार्थी रचनाकार पर लिखी गई कृतियों, ऐतिहासिक प्रमाणों, शिलालेखों, जनश्रुतियों आदि का उपयोग करता है। जीवन वृत्तीय शोध के लिए शोधार्थी को तथ्य के सार्थक विश्लेषण की आवश्यकता होती है। कई बार रचनाकार के कृतियों के संदर्भ तो मिल जाते हैं परंतु कृतियां उपलब्ध नहीं होती। और कई बार एक ही रचना की एक से अधिक प्रतियों में पाठ भेद के कारण रचनाकार के जीवन वृत्त की प्रामाणिकता सिद्ध नहीं हो पाती है। रचना और इतिहास के प्रामाणिक तथ्यों में मेल नहीं खाने पर रचनाकार का जीवन अप्रामाणिक ठहरता है। भक्ति काल के कवि कबीर, सूर, तुलसी आदि कवियों का जन्म एवं मृत्यु तिथियों का विषय आज भी

विवादास्पद है। अतः ऐसी स्थिति में शोधार्थी को इतिहास सम्मत प्रामाणिक तथ्यों के आधार पर ही किसी निष्कर्ष पर पहुँचना चाहिए।

दूसरा, प्रवृत्तिगत शोध- हिंदी साहित्य के इतिहास के चार कालखंडों में प्रत्येक कालखंड अपने प्रवृत्तियों के कारण दूसरे कालखंड से अलग दृष्टिगोचर होता है। विशेष प्रवृत्ति के आधार पर कालखंड का नामकरण होता है। विदित है किसी कालखंड में विशेष के अलावा अन्य प्रवृत्तियाँ भी साहित्य को प्रभावित करती है। शोधार्थी एक या एक से अधिक प्रवृत्तियों को आधार बनाकर शोध विषय चुन सकता है।

तीसरा, प्रभावगत शोध- वर्तमान सदैव इतिहास से प्रभावित होता है। इसी प्रकार एक काल का साहित्य अपने पूर्ववर्ती काल से प्रभावित रहता है। संस्कृत साहित्य समय परिवर्तन के बावजूद गतिशील बना रहा। इसी कारण हिंदी साहित्य पर संस्कृत साहित्य का प्रभाव स्पष्ट परिलक्षित होता है। उदाहरण के लिए हम सूर दास की रचनाओं को ले सकते हैं जिनपर श्रीमद्भागवत, पुराण का प्रभाव पड़ा है। उसी प्रकार तुलसी दास रचित रामचरितमानस पर वाल्मीकी रामायण का रीतिकालीन कवियों की रचनाओं पर संस्कृत के रीति ग्रन्थों का प्रभाव दिखाई पड़ता है। संस्कृत के अतिरिक्त प्राकृत, अपभ्रंश या किसी अन्य भारतीय भाषा या विदेशी भाषा का प्रभाव भी उक्त शोध के अंतर्गत आएगा। भाषा के साथ-साथ भाव, विचार, दर्शन आदि कई प्रकार से एक काल के साहित्य का प्रभाव दूसरे काल के साहित्य पर पड़ता है। दूसरे काल पर पड़ने वाले इसी प्रभाव का अध्ययन प्रभावगत शोध के अंतर्गत आता है।

चौथा, आलोचनात्मक शोध- साहित्यिक शोध के अंतर्गत आलोचनात्मक शोध आधुनिक युग की

देन है। अन्य शोध प्रकारों की तुलना में वर्तमान में आलोचनात्मक शोध अधिक हो रहे हैं। आलोचनात्मक शोध व्याख्यात्मक और सैद्धांतिक दो रूपों में विभक्त हैं। व्याख्यात्मक आलोचना को पुनः दो वर्गों में विभाजित किया गया है। पहला, प्रभाववादी आलोचना तथा दूसरा, वस्तुवादी आलोचना। प्रभाववादी आलोचना की अपेक्षा वस्तुवादी आलोचना शोध का विशिष्ट क्षेत्र है जिसमें वस्तुनिष्ठ तथ्यों की प्रधानता होती है। आचार्य रामचंद्र शुक्ल ने हिंदी साहित्य में इस आलोचना पद्धति का प्रश्रय दिया। सैद्धांतिक आलोचना के भी तीन वर्ग हैं। पहला, प्रगतिवादी आलोचना, दूसरा रसवादी आलोचना तथा तीसरा-सांस्कृतिक आलोचना। जहाँ प्रगतिवादी आलोचना मार्क्सवादी चिंतन को स्पष्ट करती है वही रसवादी आलोचना रस सिद्धांत को। सांस्कृतिक आलोचना संस्कृति की पारंपरिक और प्रवाहमान चेतना की परिचायक है।

2. ऐतिहासिक शोध- बुद्धि संपन्न होने के कारण मनुष्य आरंभ से ही जिज्ञासु प्रवृत्ति का रहा है। मनुष्य की इसी जिज्ञासा ने ऐतिहासिक शोध की सृष्टि की। प्रत्येक काव्यरूप, प्रवृत्ति, भावधारा, दर्शन, काव्य सिद्धांत, शैली आदि का एक ऐतिहास होता है। भाषा सदा से पूर्व पर संबंधों पर आधारित रही है। अतः उसके परिवर्तन एवं विकाश के कारणों का पता ऐतिहासिक शोध से चलता है। ऐतिहासिक शोध एक श्रमसाध्य शोध का रूप है। इतिहास के तथ्यों को जानने और परखने का कार्य, तथ्य सामग्री को इकट्ठा करने का कार्य अत्यंत ही परिश्रम से भरा हुआ है। इसके लिए सामान्यतः विषय के अनुसार ही शोध सामग्री एकत्रित की जाती है। लोक-साहित्य के अध्ययन से भी हमें किसी काल के परिवेश का पता चल सकता है। ऐतिहासिक शोधार्थी शिलालेखों से भी मदद ले सकता है। ऐतिहासिक शोध के अंतर्गत

इतिहास का पुनःलेखन, उद्भव और विकास, परंपरा, पृष्ठभूमि, साहित्यधारा, विधा, प्रभाव आदि अनेक रूपों में शोध कार्य हो सकता है।

3. **तुलनात्मक शोध-** शोध का उद्देश्य होता है सत्य की खोज। शोधार्थी सत्य की प्रामाणिकता के लिए रचना या युग विशेष के साथ-साथ साहित्यकारों का भी अध्ययन करता है। सामान्य अध्ययन में रचना एवं रचनाकारों की भूमिका शोधार्थी के लिए अपने तथ्यों को पुष्ट करने में सहायक मात्र होती है। लेकिन जब यही अध्ययन दो रचनाओं, दो रचनाकारों, दो कालों, दो भाषाओं, दो प्रवृत्तियों या दो विधाओं पर समानांतर किया जाता है तब यह तुलनात्मक अध्ययन और विश्लेषण तुलनात्मक शोध कहलाता है। शोधार्थी दो रूपों में तुलनात्मक शोध कर सकता है। पहला है, एक भाषा के अंतर्गत तुलनात्मक शोध, दूसरा है, दो भाषाओं के अंतर्गत तुलनात्मक शोध। पहले रूप में शोधार्थी एक भाषा के अंतर्गत दो विधाओं, दो प्रवृत्तियों की, दो कालों की, दो रचनाओं एवं रचनाकारों आदि की तुलना कर सकता है। उदाहरण के लिए एक साहित्यिक प्रवृत्ति की तुलना में हिंदी तथा तमिल का शैव भक्त साहित्य, एक विधा के अंतर्गत हिंदी और पंजाबी उपन्यासों में विभाजन की त्रासदी आदि विषय लिए जा सकते हैं। सामान्य शोध कार्य की तुलना में तुलनात्मक शोध कठिन होता है क्योंकि एक ही दिशा क्षेत्र में शोधार्थी का ध्यान एक जगह केंद्रित होता है। वही तुलनात्मक शोध में शोधार्थी को दो दिशाओं में ध्यान लगाना होता है। शोधार्थी को भाषा विषयक कठिनाई पहले होती है। दोनों भाषाओं के साहित्य के प्रति शोधार्थी की समान रुचि और समय ज्ञान ही उसके शोध को सफल बनाता है। दूसरी समस्या निर्देशन की भी होती है। निर्देशक को दोनों भाषाओं का ज्ञान शोधार्थी से अधिक होना

चाहिए। कई बार एक भाषा के ज्ञान के अभाव में एक निर्देशक की जगह दो निर्देशक की जरूरत होता है। कई कठिनाईयों के बावजूद हमारे देश की विभिन्न भाषाओं, साहित्य और संस्कृति का पता चलता है जो हमारे ज्ञान में अभिवृद्धि करता है। देखा जाए तो एक तरह से तुलनात्मक शोध राष्ट्र की एकता को प्रतिपादित करते हैं, क्योंकि उक्त शोध में विविध साहित्य और संस्कृति का समन्वय होता है।

4. **मनोवैज्ञानिक शोध :** मनोविज्ञान शब्द अंग्रेजी भाषा की psychology शब्द का हिंदी रूपांतर है। मन का नियम या मन का सैद्धांतिक रूप मनोविज्ञान है। साहित्य मानव मन की अभिव्यक्ति है और उस अभिव्यक्ति का मन के स्तर पर किया गया विश्लेषण मनोवैज्ञानिक शोध कहलाता है। मनोविज्ञान रचनाकार के मन तथा उसके क्रिया-व्यापारों का अध्ययन करता है। मनुष्य किसी विचार की ओर उन्मुख क्यों हुआ यह सामान्य व्यक्ति के लिए एक सामान्य प्रश्न है। किन्तु मनोवैज्ञानिक के लिए यह उस मनुष्य के मन की ग्रंथियों को समझने का आधार है। रचनाकार अपना रचना में दो रूपों में उपस्थित होता है। एक में वह स्वयं अपनी निजी भावों को अभिव्यक्त करता है तथा दूसरे में वह समष्टि के माध्यम से वह व्यष्टि की बात करता है। अर्थात् अपने मन के भावों की अभिव्यक्ति किसी अन्य व्यक्ति के माध्यम से करता है। उक्त दोनों प्रकार की कृतियों में रचनाकार के भावों की अभिव्यक्ति का शोधपरक का शोधपरक अध्ययन मनोवैज्ञानिक शोध के द्वारा संभव है। हिंदी साहित्य के आदिकाल में ही वीर काव्यों की रचना ने शौर्य भाव की मनोवृत्ति को आधार दिया। आगे चलकर भक्तिकाल में भक्ति, रीति काल में श्रृंगार तथा आधुनिक काल में नैतिकता, अहं, कुंठा, घृणा आदि मनोवृत्तियों का रूप धारण किया। मन की इन्हीं

वृत्तियों का जानकार मनोवैज्ञानिक आधार पर शोध कार्य कर सकता है। उदाहरण के लिए राम की शक्ति पूजा का मनोवैज्ञानिक अध्ययन तथा तुलसी के काव्य का मनोवैज्ञानिक विश्लेषण जैसे विषय को लिया जा सकता है।

5. समाजशास्त्रीय शोध- साहित्य को समाज के दर्पण की संज्ञा दी गई है। क्योंकि समाज की समस्त परिस्थितियां साहित्य में ध्वनित होती हैं। साहित्य में विद्यमान इसी ध्वनि अर्थात् सामाजिक तत्वों का वैज्ञानिक अनुशीलन ही समाजशास्त्रीय शोध है। साहित्य के किसी कालखंड, कवि या रचना का समाजपरक अध्ययन ही उक्त शोध का कार्य है। इस प्रकार के शोध में सामाजिक समस्याओं, रीति-रिवाजों, परंपराओं आदि का विश्लेषण किया जाता है। उदाहरण के लिए आधुनिक हिंदी कविता में समाज या प्रेमचंद की रचनाओं में समाज और संस्कृति का चित्रण आदि विषयों को लिया जा सकता है।

6. सांस्कृतिक शोध- संस्कृति शब्द का व्युत्पत्तिपरक अर्थ है सम्यक क्रिया अर्थात् वह क्रिया जिससे किसी क्षेत्र में रहनेवाले लोगों की जीवन-पद्धति, विचारों और क्रिया-व्यपारों का पता चले। इन्हीं विचारों एवं पद्धतियों का अध्ययन एवं विश्लेषण सांस्कृतिक शोध कहलाता है। कहा जाता है कि भारतीय संस्कृति गांवों में बसती है। इसलिए उक्त शोध का अध्ययन करते समय लोक-साहित्य को विशुद्ध साहित्य से अधिक महत्व दिया जाता है। लोकजीवन का परिष्कृत और परिमार्जित रूप ही संस्कृति है। संस्कृति के आंतरिक पक्ष में आध्यात्मिकता, मानवतावादी दृष्टिकोण, नैतिकता, सौंदर्यबोध आदि मुख्य तत्व हैं। वहीं बाह्य पक्ष में सामाजिक संबंध, व्यवहार, जीवन की मूलभूत आवश्यकताएं आदि शामिल हैं। संस्कृति के क्षेत्र की व्यापकता का अंदाजा

इसी बात से लगाया जा सकता है कि वह क्षेत्रीय स्तर से लेकर वैश्विक स्तर तक विद्यमान हो सकती है। अहिंसा, धर्म, आध्यात्मिकता आदि गुण भारतीय सांस्कृतिक एकता के परिचायक हैं। सांस्कृतिक शोध के अंतर्गत शोधार्थी संस्कृति के विविध रूपों को अपने शोध का आधार बना सकता है।

७. भाषा वैज्ञानिक शोध- भाषा और साहित्य का संबंध अविच्छिन्न है। भाषा ही वह माध्यम है जिससे साहित्य को अभिव्यक्ति मिलती है। भाषा का विशिष्ट ज्ञान भाषाविज्ञान कहलाता है। किसी भी भाषा में रचित साहित्य या किसी रचना के आधार पर भाषागत अध्ययन करते हुए सत्य की खोज ही भाषावैज्ञानिक शोध कहलाता है। भाषा का मूलाधार शब्द है, जिसे भारतीय आचार्यों ने परम ब्रह्म कहा है। साथ ही भाषा के दो रूपों को स्वीकार किया गया है। वे हैं सामान्य भाषा और साहित्यिक भाषा। साहित्यिक भाषा की संरचना रचनाकार के मानसिक संरचना का परिचायक होती है। भाषा की संरचना और उसके व्यवहारिक रूप के शोध के लिए भाषाविज्ञान के प्रमुख आधार रूपों को स्वीकारा जा सकता है। जिनमें भाषा की संरचना में सहायक शाखाएं-ध्वनि विज्ञान, शब्द विज्ञान, पद विज्ञान, वाक्य विज्ञान आदि तथा उसे व्यवहारिक रूप प्रदान करने वाली शाखाएं अर्थविज्ञान, शैलीविज्ञान आदि हैं। इन शाखाओं को आधार बनाकर साहित्यिक रचनाओं की भाषा की चार भिन्न-भिन्न पद्धतियों द्वारा अध्ययन किया जा सकता है। पहली पद्धति है-वर्णात्मक, दूसरी ऐतिहासिक, तीसरी तुलनात्मक तथा चौथी प्रयोगात्मक। उक्त पद्धतियों में भाषा की रचना प्रक्रिया, भाषा का विकास क्रम, एत भाषा का किसी अन्य भाषा का तुलनात्मक अध्ययन तथा शब्दकोषों तथा लिपी सुधार आदि को लिया जाता है। साथ ही साथ उक्त शोध में दूसरी भाषाओं से

हिंदी भाषा में आए शब्दों के स्रोतों का अध्ययन भी आवश्यक होता है। उक्त शोध के अंतर्गत अवधि का विकास, परिनिष्ठित हिंदी का स्वरूप, आधुनिक हिंदी भाषा का विकास आदि विषय आ सकते हैं।

निष्कर्ष : उपर्युक्त शोध के विषयों एवं विविध प्रकारों की विवेचना से स्पष्ट है कि हिंदी साहित्य जगत में न तो क्षेत्र वैविध्यता की कमी है और न ही शोध हेतु विषयों का अभाव। नित नए लेखकों और उनकी रचनाओं और नए विमर्श आदि शोध के क्षेत्र को व्यापकता प्रदान कर रहे हैं। साथ ही इंटरनेट, कंप्यूटर जैसे माध्यमों ने शोध की सामग्री को शोधार्थी के और अधिक समीप ला दिया है। निश्चित रूप से आवश्यकता इस बात की है कि शोधार्थी नए-नए विषयों के साथ सतत प्रयास करते हुए शोध को अधिक से अधिक समृद्ध बनाए। जो

शोध की समृद्धि के साथ-साथ उनके विचार चिंतन शक्ति को भी बढ़ावा देगा।

सहायक ग्रंथ सूची :

- 1) शोध-प्रविधि : डॉ. विनय मोहन शर्मा, पेपरबैक प्रकाशन, 2018
- 2) शोध-प्रविधि : हरीश कुमार खत्री, कैलाश पुस्तक सदन, भोपाल, 2013
- 3) शोध-प्रविधि : डॉ. एन. के शर्मा, 2009
- 4) अनुसंधानस्य प्रविधि : डॉ. नगेंद्र
- 5) शोध पद्धतियां एवं सांख्यिकीय तकनीक, कैलाश पुस्तक सदन, भोपाल
- 6) आस्था के चरण: डॉ. नगेंद्र, नेशनल पब्लिशिंग हाउस, नई दिल्ली
- 7) www.Shodhsahitya.com

(संस्मरण)

इन्द्रधनुष का देश माँरीशस की यात्रा

रफिकुल हक

पूर्व उप-प्राचार्य एवं अध्यक्ष, हिंदी विभाग
पांडु कॉलेज, गुवाहाटी- 781012 (असम)

मैं उन मुंगेरिलाल के हसीन सपने के स्वप्नदर्शियों में से एक हूँ, जो कभी-कभी देश-विदेश घूमने के लिए हसीन सपने देखा करते हैं। मैंने कई सपने देखे, उन सपनों को लिपिबद्ध भी किया तथा उनमें कुछ साकार भी हुए। अपनी एस बात की पुष्टि के लिए मैं माँरीशस में आयोजित ग्यारहवें विश्व हिंदी सम्मेलन में प्रतिनिधि के रूप में हिस्सा लेते समय मेरे मन-दर्पण पर उभरी कुछ मधुर स्मृतियाँ और यादगार पलों को संस्मरण के रूप में साझा करना चाहता हूँ।

लघु भारत रूपी माँरीशस की सरजमीन पर कदम रखने के लिए मैं वर्षों से बड़ी बेताबी से इंतजार कर रहा था। जब पता चला कि अगस्त 18 से 20 तक सन 2018 में माँरीशस में 11 (ग्यारहवें) विश्व हिंदी सम्मेलन का आयोजन किया जा रहा है। तब मेरा मन मयूरनृत्य करने लगा। इस अवसर को प्राप्त करने के लिए इस विषय पर धनेश्वर कलिता और रामचन्द्र से चर्चा की। वे भी माँरीशस के जाने लिए तरस रहे थे और मेरे हमसफर बनने के लिए राजी हो गए। हमने अनलाइन में 5000/- देकर पंजीयन करा लिए। पंजीयन सफल होने का अर्थ है हमें हरी झण्डी मिल गयी। इस के बाद हवाई जहाज

का टिकट और निवास स्थल (होटल) भी उपलब्ध करा लिया।

माँरीशस, फिजी, गुयाना, जमैइका, त्रिनिडाड और सूरीनाम ऐसा देश है जहाँ भारतवंशी बहुतायत में रहते हैं। उन्होंने हिंदी और भारतीय संस्कृति को अपने पूर्वजों से प्राप्त करके सुरक्षित रखा। हिंदी ने भारतवंशियों के अंदर आत्मविश्वास और आत्म सम्मान का संचार किया है। विश्व हिंदी सम्मेलनों के माध्यम से दुनियाभर फैले हिंदीभाषियों के बीच भाईचारे की भावना और हिंदी को बढ़ावा देने में माँरीशस की भूमिका उल्लेखनीय है। जहाँ विश्व हिंदी सचिवालय स्थित है। माँरीशस ने पहले की सन 1976 और सन 1993 में दो बार विश्व हिंदी सम्मेलन का आतिथ्य दिया था।

दिनांक 13 अगस्त, 2018 सोमवार को गुवाहाटी से दिल्ली और चैन्नई होकर माँरीशस तक यात्रा करने के लिए हम गोपीनाथ बरदलै अन्तराष्ट्रीय हवाई अड्डा पर तीन घण्ट पहले ही पहुंच गए। एयर इंडिया का U-890 उड़ान भरने का समय था शाम 3-55 बजे। हमने परिचय पत्र (पास-पोर्ट) और ई-टिकट दिखाकर अंदर प्रवेश किया। फिर लंबी करार मं खड़े होकर *बोर्डिंग पास* बना लिया। पासपोर्ट और

बोर्डिंग पास लेकर सुरक्षा-जांच के लिए हम तैयार हो गए। जहां हर सामान का स्केन होता है और सम्पूर्ण शरीर की भी जांच होती है। इस प्रक्रिया से गुजरने के बाद हम गेट नं 6 के सामने वाली कुर्सी पर बैठ गये और जब आधा घंटा विलंब से गेट खोला तो हवाई जहाज पर बैठने के लिए धीरे धीरे चलने लगे। उड़ान भरने में विलंब होने के कारण करीब 7.00 बजे रात में हवाई जहाज इंदिरा गांधी अन्तराष्ट्रीय हवाई अड्डा पर अवतरित हुआ। वहां भी सुरक्षा जांच कराकर हमने चैन्नई तक यात्रा करने के लिए वहां बैठकर इंतजार करने लगे। रात करीब 9.00 बजे उड़ान भरा तो रात 12 बजे चैन्नई हवाई अड्डा एयर-इंडिया U-540 द्वारा पहुंच गए। वहां शुभनाथ दुबे और प्रदीप शर्मा से हमारी मुलाकात हुई। शुभनाथ दुबे 9वां विश्व हिंदी सम्मेलन, जोहान्सबर्ग (दक्षिण आफ्रिका) में मेरे साथ भागीदारी करने वाला प्रतिनिधि था। उनकी विनोदपूर्ण बातचीत के कई संस्मरण मेरी चेतना में आज भी मौजूद हैं। हिंदी और संस्कृति को बचाने की चटपटाहत उनमें दिखाई दी थी। क्योंकि संस्कृति और हिंदी भाषा का बड़ा गहरा रिस्ता है। इस रिस्ते को समझने के लिए हम इस तरह कह सकते हैं कि संस्कृति एक प्राणी है और भाषा उसका प्राण। भाषा के माध्यम से संस्कृति जीवित रहती है। दिनांक 14 अगस्त 2018 मंगलवार को सुबह 8 बजे एयर माँरीशस से चैन्नई से माँरीशस तक यात्रा का आरंभ हुआ। चैन्नई में एयर इंडिया हवाई जहाज के बदले एयर माँरीशस में तबदिल कर दिया गया था। हवाई जहाज पर खान-पान के बाद हमें गहरी नींद आ गयी थी। क्योंकि हम सभी ने रात भर चैन्नई हवाई अड्डा पर जागते रहे।

अपराह्न 12.30 (माँरीशस समयानुसार) एयर माँरीशस ने सर रामगुलाम शिवसागर अन्तराष्ट्रीय हवाई अड्डा पर अवतरण किया तो हमारे लिए यह एक ऐतिहासिक क्षण (पल) बन गया।

सुश्री नतासा ने मुस्कुराहट और बड़ी शालीनता के साथ नाम फलक दिखाकर हमें भावविहीन स्वागत किया। मैंने फलक पर नजर डाली। मैंने देखा कि मेरा नाम फलक पर एक नंबर पर है। मुझे बड़ी सुखानुभूति हुई। नतासा ने हमें इमिग्रेंट फार्म देकर पासपोर्ट नंबर और होटल का नाम भरने को कहा। नतासा हमारी हर संभव सहायता कर रही थी। सभी प्रतिनिधि के लिए अपने-अपने होटल (आवासगृह) तक पहुंचाने के लिए गाड़ी का भी प्रबंध करा दिया। एक-एक करके प्रायः सभी प्रतिनिधि अपने-अपने निवास पर उतर गए। अब गाड़ी में हम तीन ही रह गए थे। गाड़ी चालक ने आवास गृह (होटल इमपाला माँरीशस) के मालिक अशोक कुमार जिलानी को फोन पर कहा- हम आ रहे हैं, आप कृपा बाहर निकल कर खड़े रहे। हम जब वहां पहुंच गए थे तब हम ने देखा कि अशोक कुमार जिलानी और उनकी पत्नी हमारे इंतजार कर रहे थे। हमने अपना-अपना सामान गाड़ी से उतार लिये तो वे हमें आवासगृह के ऊपर तला तक ले गए। अशोक जी ने कहा यही है आप लोगों का ठहरने का स्थल। हम आश्चर्य चकित हो गए। क्योंकि, यह तीन सितारा होटल नहीं है, बल्कि शयन कक्ष, बैठक खाना, खान-पान कक्ष, रसोई घर, स्नान कक्ष, प्रांगण आदि सहित सुबिधाजनक संपूर्ण पारिवारिक परिवेश में ठहरनेवाला निवासस्थल। जहां फ्रीज, गैस, खाना पकाने और खाने को सारी चीजें मौजूद थी।

मुझे बड़ी खुशी हो रही थी कि धनेश्वर कलिता, रामचन्द्र के साथ अब हम माँरीशस की राजधानी पोर्ट लुई पर पहुंच गए।

माँरीशस गणराज्य अफ्रीकी महाद्वीप के तट पर के दक्षिण पूर्व में लगभग 900 कि.मि. की दूरी पर हिंद महासागर और माडागास्कर के पूर्व में स्थित एक छोटा-सा टापू है। इसकी आवादी 1,259,838 (स्टेटिस्टिक्स ऑफिस 2013 और जनगणना 2011 के अनुसार) है। इस द्वीप का दौरा कई युरोपीय

नाविकों ने किया और यहां पर बसने की भी इच्छा रखी। माँरीशस में बचे भारतीय लोगों का हक दिलाने हेतु महात्मा गांधी, भगतलाल मणिलाल डॉक्टर, प्रॉ. बासदेव विसुंदपाल जैसे महानुभावों का बड़ा योगदान रहा।

दिनांक 15 अगस्त 2018 बुधवार के सुबह 9 बजे सुबह का नास्ता ग्रहण कर के अशोक कुमार जिलानी की मारुति गाड़ी पर घूमने के लिए सवार हो गए। हमने निर्णय लिया था कि भोजन स्वयं बनाकर खाएंगे। इसलिए मैं ने अशोकजी को कहा कि सुपर मार्केट तक ले जाए। सुबह 9.30 बजे हमने पोर्टलुई के सुपर कामप्लेक्स ग्रेंड बे सेंटर, फोनिक्स में अवस्थित सुपर मार्केट में प्रवेश किया। वहां से डेविट कार्ड से आवश्यक खाने की चीजे खरीदी। बहुत समय तक वहीं पर ही घूमते रहे। हमें भूख भी लगी थी। इसलिए दोपहर का म भोजन ग्रहण करने लिए निकट अवस्थित एक भारतीय होटल हेप्पी राजा में प्रवेश किया। वहां शाकाहारी थाली का खाना खाकर हम संतोष हुए। मैंने अशोक जी से आग्रह किया कि वे हमें माँरीशस के किसी एक गांव में ले जाए और किसानों से मुलाकात कराए। शाम 4 बजे गन्ना खेत और सब्जी से भरपूर एक गांव की खेती में प्रवेश किया। वहां दो किसान खेत में काम कर रहे थे। एक का नाम था नीलाम्बर उर्फ सूरज और दूसरा का नाम मनीश था। हमने भी अपना-अपना परिचय दिया। सूरज ने मुझे-- अस्सलामु, अलैकुम कहा। मैंने भी सलामका जवाब दिया- अलैकुम सलाम। दोनों किसानों की बातचीत से पता चला कि गन्ने के खेतों में काम करने को आए इन मजदूरों के पास अनेक विपदाओं और विपरीत परिस्थितियों से लड़ने के लिए भारतीय संस्कृति और आस्था ऐसा हथियार था, जिसने अपनी संस्कृति, परम्परा और भाषा को मरने नहीं दिया। वे उत्तर प्रदेश और बिहार से भोजपुरी और अवधी भाषा के साथ इस द्वीप पर अप्रवासी घाट द्वारा कदम रखे थे। उन्हें संघर्ष और

कड़ी मेहनत द्वारा कुली से कुलीन होने का गौरव प्राप्त हुआ। वे वर्तमान भौतिक वैभव से मालामाल हैं।

खेत में मीठी-मीठी धूप थी। लेकिन अचानक आसमान पर बदली छा गयी। मैं ने देखा कि सतरंगी इन्द्रधनुष हमें एक कोने से दूसरे कोने तक घेर लिया है। हम इन्द्रधनुष के मध्य में विराजमान हो गए। इस कुदरती हसीन और खुबसूरत नजारा ने मुझे काफी प्रभावित किया। इस हैरत अंदाज पल को मैंने मोबाइल से तस्वीर खींच कर कैद कर लिया। धर्मयूग पत्रिका के पूर्ण सम्पादक स्व. धर्मवीर भारती ने भी अपने लेख माँरीशस: इन्द्रधनुष, कांपती प्रत्यांचा में माँरीशस का अदभुत वातावरण और इन्द्रधनुष का सुंदर वर्णन किया है--

माँरीशस का मौसम अदभूत है। यहाँ पर ठंड, दो मील बाद गरमी, यहां बारिश, चार मील बाद धूप और पर क्या। मोटर की दाई और सड़क के पार घास के फुटपथों पर एक ताजा, टटका सतरंगा इन्द्रधनुष मेहराब की तरह उठ आया है। इतने नजदीक यूं उतर कर पकड़ लो। हम आश्चर्यचकित होकर गाड़ी धीमी करते हैं। बस यह इन्द्रधनुष हमारा है। केवल हमारा। गाड़ी फिर चलती है और इन्द्रधनुष साथ साथ चलने लगते हैं। ठीक हमोर ऊपर, ऊपर और इतने पास कि लगता है, बाहर उतर दोनों हाथ फैलाओ तो उसके दाएं-बाएं बाजू को छू लोगे। हम चुप हो गए हैं, बादलों, पहाड़ों, फहार छुले तरुओं की उस घाटी में इस इन्द्रधनुष के चमत्कार पर उगे-से मील दो मील साथ-साथ दौड़ने के बाद सहसा अब इन्द्रधनुष पूरा का पूरा हमारे दाई और अर्धवृत्त में टना हुआ चल रहा है। आप कभी इस तरह इन्द्रधनुष के छत्र तले महाराजाओं की तरह चले हैं? नहीं न? यह सिर्फ माँरीशस में संभव है।

इन्द्रधनुष का प्रभावी असर जब हमारे ऊपर लागू हुआ तो हम लोग भी धर्मवीर भारती की तरह रोमांचित हो उठे। अचानक माँरीशस में इन्द्रधनुष

अर्धवृत्त के रूप मेहराब की तरह आसमान में दृश्यमान होना सत्य साबित हुआ।

दिनांक 16 अगस्त, 2018 बृहस्पतिवार को सुबह का नास्ता ग्रहण कर हम ने अशोक कुमार जिलानी के साथ बहु चर्चित दर्शनीय स्थल हिंदी जगत का मध्यमणि विश्व हिंदी सचिवालय दर्शन के लिए निकल पड़े। वहां के कर्मचारी ने हमारा पंजीयन नम्बर का पत्र और पासपोर्ट मांग। जांच-पड़ताल के बाद वे हमें एक-एक बेग अधिवेशन की सामग्री सहित भेंट की। विश्व हिंदी सचिवालय के प्रतीक्षा कक्ष में रोहित कुमार हैप्पी से मेरी मुलाकात होने का सौभाग्य प्राप्त हुआ। रोहित कुमार हैप्पी भारत दर्शन का सम्पादक है। भारत दर्शन ई-पत्रिका इंटरनेट पर विश्व की सबसे पहली ऑनलाइन हिंदी साहित्यिक पत्रिका है जो आँकलैंड (न्यूजीलैंड) से प्रकाशित होती है।

बाकी रिक्त समय बिताने के लिए 11 वें विश्व हिंदी सम्मेलन स्थल तुलसीनगर के स्वामी विवेकानंद अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलन केंद्र के लिए निकल पड़े। ट्राफिक संकेत स्थल पर गाड़ी रुक गयी तो हम पर माँरीशस पुलिस की निगाहे पड़ी कि हमने सिट की पट्टी नहीं लगायी। इसलिए 2000/- रूपया जुर्माना देने को कहा। सिर्फ गाड़ी चालक ही पट्टी लगायी थी। धनेश्वर कलिता ने पेट का जख्म दिखाकर कहा- - कैसे लगाओ पट्टी? पुलिस ने कहा ठिक है आप को छोड़ देता हूँ। लेकिन बाकी दोनों को कैसे छोड़ सकता हूँ? धनेश्वर कलिता ने बड़ी विनम्रता बात कही कि हम भारत से आए हुए विश्व हिंदी सम्मेलन में हिस्सा लेने के लिए। कृपया इस बार माफ कर दीजिए। दूसरी बार ऐसी गलती नहीं होगी। हिंदी सम्मेलन की बात सुनकर और पंजीयन पत्र देखकर पुलिस ने हमें छोड़ दियायानी जान बची तो लाखों पाये।

दिनांक 17 अगस्त, 2018 शुक्रवार के सुह 10 बजे से शाम 4.45 तक माँरीशस की हसीन वादियों और सागर तट पर ही दिन गुजार दिया।

हमने सागर की लंहर, उर्मिमाला, सूरज की सिलसिलाती, झिलमिलाती रश्मि का मनोरम दृश्य का आनंद लिया। विदेशी पर्यटकों का नौकाबिहार और जल कैलि देर तक निहारता रहा। शाम 4 बजे हमने ग्रेड बे सरकारी स्कूल नामक एक पाठशाला में दाखिल हुए जहां हिंदी भी पढ़ाई होती है। यहां हमें लक्ष्मी प्रसाद (हेडमास्टर), अनुष्का विदेशी (हिंदी शिक्षक), ज्योति कुमारी (विषय शिक्षक) आदि ने स्वागत किया। भारत के बारे में जानकारी ली। कुछ समय निकाल कर लंबी बातचीत की फिर आने के लिए आमंत्रण किया। क्योंकि इस छुट्टी के अंतिम क्षण में जा पहुंचे थे। बाहर आकर देखा कि स्कूल में भारत के पूर्व प्रधानमंत्री के निधन पर सम्मान दर्शाते हुए माँरीशस झंडा के साथ साथ भारत का तिरंगा झंडा भी अर्ध नमित किया हुआ है।

अटल बिहारी बाजपेयी के निधन पर श्रद्धांजलि देते हुए पश्चिम बंगाल का राज्यपाल केशरी नाथ त्रिपाठी ने कहा था कि-- बाजपेयी के निधन से शब्द निःशब्द हो गए हैं। चीन के जियांग चीग चेईना ने कहा- मैं चीन में हिंदी का अनुवादक हूँ। हिंदीभाषा में भारतीय संस्कृति की सुगंध है, जिसका अनुभव मैंने अटल जी की कविता का अनुवाद करते हुए पाया।

शाम को धनेश्वर कलिता को इलाज के लिए सरकारी स्वास्थ्य केंद्र (शिवसागर राम गुलाम चिकित्सालय) ले गए। डाक्टर ने देखा कि कलिता का पेट का कुठ अंश काला पड़ गया। हालत देखकर कहा आपको भारत में दिखाना चाहिए था। इस वाक्य पर अशोक कुमार जिलानी आग बबुला हो गया और कहा- भारत में क्यों दिखाए बीमार यहां हुआ है, यहां पर ही इलाज होगा। डाक्टर साहब के पास कुछ उत्तर नहीं था। जांच-पड़ताल के बाद एक्स-रे के लिए भेज दिया और कुछ दवाईया लिखकर दिया। जब कलिता रामचंद्र के साथ एक्स-रे करने

अंदर गए तो मैं शोक कुमार जिलानी से पुछा- आप इतने डाक्टर साहब के साथ गुस्सा क्यों किया? भारतप्रेम को दशति हुए उन्होंने उत्तर दिया- मेरे दादा- परदादा भारत से आए हुए थे। हम भारतवंशी हैं। हमारे रग-रग में भारतवंशी का खून है। इसलिए कोई भारत के लोगों को कुछ कहे और इलाज करने के लिए मंजूर ना हो तो मैं बरदाश नहीं कर सकता।

कुछ घण्टे के बाद एक्स-रे का रिपोर्ट दिया गया। रिपोर्ट और दवा लेकर हम रात को आवास स्थल पर पहुंच गए। इलाज, एक्स-रे, दवा आदि में एक भी रूपया खर्च नहीं हुआ।

दिनांक 18 अगस्त, 2018 शनिवार को 11 वें विश्व हिंदी सम्मेलन का उदघाटन समारोह के लिए तथा आयोजन स्थल तुलसी नगर जाने के लिए सुबह 9 बजे हम तैयार हो गए। 18 से 20 अगस्त तक निवास स्थल से सम्मेलन स्थल तक आने-जाने का सारा प्रबंध माँरीशस सरकार करेगी। इसलिए हमें बता दिया जाता है कि गाड़ी आ रही है आप लोग तैयार रहे। सुबह 9.30 बजे हमें गाड़ी से सम्मेलन स्थल स्वामी विवेकानंद अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलन केंद्र तक सकुशल पहुंचा दिया गया। सम्मेलन परिसर में कई भारत-माँरीशस के राष्ट्रीय ध्वज हवा में लहरा रहे थे। जगह बिल्कुल साफ-सुधरी थी। एक भी पलिथिन या कागज का टुकड़ा उड़ते नहीं देखा। कहीं पर भी गंदगी नहीं थी।

सुबह 10 बजे माँरीशस के भारतीय प्रधानमंत्री प्रवीण कुमार जगन्नाथ ने विधिवत दंग से हिंदी का महाकुंभ 11 वें विश्व हिंदी सम्मेलन का उदघाटन किया। उदघाटन करते समय श्रीमती सुषमा स्वराज (विदेश मंत्री, भारत) जनरल पी.के. सिंह (विदेश राज्यमंत्री, भारत), केशरीलाल त्रिपाठी (राज्यपाल, पश्चिम बंगाल), मृदुला सिंहा (राज्यपाल, गोवा), लीलादेवी दुकन लच्छुमन (शिक्षामंत्री, माँरीशस), किरण रिजजु (गृह राज्यमंत्री, भारत), अनिरुद्ध जगन्नाथ (पूर्व प्रधानमंत्री, माँरीशस), विष्णु लक्ष्मी

नारायण और इवैन कोलोन डेबेल्लु मंच पर मौजूद थे।

भारत के पूर्व प्रधानमंत्री अटल बिहारी वाजपेयी के निधन पर शोक की छाया इस उदघाटन समारोह में भी पड़ी। इस लिए उदघाटन सत्र के बाद अटल बिहारी वाजपेयी जी को नमन करने लिए श्रद्धांजलि सत्र रखा गया। यह सत्र सुबह 10 बजे 11.30 तक चला। 11.30 से 12.00 तक चाय पीने का अवकाश रहा। चाय पीने के बाद हमने सम्मेलन स्थल पर लगी नाना प्रकार की प्रदर्शनी को देखी तो मानों ऐसी लगी कि सभी प्रदर्शनी वहां उपस्थित जनसमूह को लुभा रही है। प्रदर्शनी स्थल का अभिमन्यु अनंत के नाम से नामकरण किया गया। फिर मेरी नजर अक्षर वृक्ष पर पड़ी। अक्षर-वृक्ष मुझे भा गया। इसलिए मैंने इस वृक्ष तले खड़ा हो गया और अपने मित्र को तस्वीर खींचने को कहा। इस उदघाटन सत्र के अंतर्गत माँरीशस के प्रधानमंत्री ने सम्मेलन पर दो डाक टिकट जारी किया तथा सम्मेलन स्मारिका का भी लोकार्पण किया। मृदुला सिंहा ने गगनांचल, केशरीनाथ त्रिपाठी ने दुर्गा पत्रिका, सुषमा स्वराज ने राष्ट्रभाषा भारती, लीलादेवी दुकल लच्छुमन ने विश्वहिंदी सचिवालय पत्रिका, विश्वहिंदी साहित्य पत्रिका, एम.जे. अकबर ने प्रिया (अभिमन्यु अनंत की पुस्तक), और वी. के. सिंह ने भोपाल से माँरीशस तक तक पुस्तक का लोकार्पण किया। इस समारोह का सफल संचालन माँरीशस की कुमुद शर्मा और माधुरी रामधारी ना किया।

दिनांक 19 अगस्त, 2018 रविवार को सुबह 10 बजे सम्मेलन स्थल पहुंच गए। सभागार में फिल्मों के माध्यम से भारतीय संस्कृति का संरक्षण विषय पर परिचर्चा हो रही थी। इस सत्र की अध्यक्षता फिल्मकार और सेंसर बोर्ड के अध्यक्ष प्रसून जोशी ने की। अपने अध्यक्षीय भाषण में उन्होंने कहा कि- संस्कृति वही है जो मानवता का विकास करे। सिनेमा अपना विचार संस्कृति से लेता है।

बीज महत्व देते हुए शशि दुकखन ने कहा कि- संस्कृति रहन-सहन, आचार-व्यवहार से बनती है। इन सब की छवि भारतीय सिनेमा में देखने को मिलती है। कागज के फूल, मदर इंडिया में भारतीय समाज और परिवार का चित्रण मिलता है। भगत सिंह, वार्डर, उपकार, मुलक आदि फिल्मों में देश प्रेम दर्शाया गया है। रंग दे बसंती, लगान, चाणक्य, जोधा-आकबर आदि के भावात्मक एकता का प्रचार किया है।

अपराहन 1.30 बजे भोजन अवकाश के लिए घोषणा की गयी। सभी लोग भोजन स्थल पर पहुंच रहे थे। लेकिन हम वहां खाना खाने के लिए वहां पहुंच न सके। कहते हैं दाने-दाने पर लिखा ऊपरवाला का नाम। मेरी जिंदगी का एक बड़ा संयोग था कि उस समय एक शादी का आमंत्रण आ गया था। वह भी विदेश में विवाह का निमंत्रण। स्थानीय प्रतिनिधि सुश्री लेखरानी रामलखुन जी भोजपुरी जानकार रामचन्दन जी से घुलमिल यी थी। लेखराणी जी हमें इसलिए सारी सुविधाएं उपलब्ध करा रही थी। सम्मेलन स्थल पर मौजूद स्थानीय प्रतिनिधि अमिया चंद और उसकी पत्नी से लेखराणी ने हमसे परिचय कराया। अमियाचंद हम से प्रभावित होकर एक स्थानीय गांव में विवाह स्थल पर जाने के आग्रह किया कि आपलोग माँरीशस के गांव की शादी में जाना चाहते हैं? क्या आपलोग प्रस्तुत है? मैंने सोचा सम्मेलन स्थल की सभागर बैठे रहने से सिर्फ भाषण ही सुनना पड़ेगा। कहा जाता है कि भाषण में राशन नहीं मिलता। भोजन के लिए शादी में जाना ही बेहतर होगा। ऐसा अवसर बार-बार नहीं आता। इसलिए मैंने हां कह दिया। हम तीनों अमिय चंद की गाड़ी पर सवार हो गए। करीब आधा घंटा बाद हम विवाह स्थल पहुंच गए। सोचा था कि गांव में झोपड़ पट्टी होगी। लोक गरीब होंगे। लेकिन ऐसा न था। घर समूह अफसर काँलोनी जैसी है और सारी सुविधाएं उपलब्ध है। विवाह के गेट के ऊपर

एक साथ भारत और माँरीशस का राष्ट्रीय ध्वज टंगा हुआ देख मैंने माँरीशसवासी के प्रति मन ही मन आभार प्रकट किया।

वहां हमें दुलहन की माता-पिता और परिजन ने बाहर से स्वागत करते हुए अंदर ले गए। कुछ देर बाद हमें खाने के लिए बुलाया गया। वहां हमें शाकाहारी विरायनी खाने को मिली जो बड़ा स्वादिष्ट था।

खाना खाकर हाथ धोकर साफ कर रहा था कि घोल, बैड सहनाई की आवाज सुनाई दी। अमियचंद, उनकी बाबी के साथ हम बाहर आ गए। हमने देखा कि बारात आ रही है। साथ में नर्तकी भी थी जो भोजपुरी गीत के साथ थिरक-थिरक कर नाच रही थी। दुलहा राजा हाथ में सजी हुई तलवार लिए हुए धीरे-धीरे भारतीय पारंपरिक परिधान से विवाह मंडप की ओर बढ़ रहा था। पंडित वेद मंत्र पढ़ रहा था। पीछे-पीछे बाराती जा रही थी। लोग आपस में हिंदी में ही बात कर रहे थे।

आर्य प्रथा के अनुसार वैवाहिक अनुष्ठान आरंभ हुआ। माँरीशस में वैदिक धर्म, भारतीय संस्कृति सभ्यता और हिंदी भाषा की महाप्रचारक आर्य समाज है। अविद्या का घोर अंधकार हटाकर सत्य विद्याएं प्रदान करना उस संगठन का प्रमुख उद्देश्य है। मनुष्य जाति को वेद-ज्योति दिखाकर उसे सत्यासत्य, कर्म-अकर्म, न्याय-अन्याय तथा पुण्य और पार की पूरी पहचान कराना आर्य समाज का उद्देश्य है। आर्य सभा के तत्वावधान में चार सौ से अधिक आर्य समाज की शाखाएं हैं, जहां वेदों का प्रचार सामाजिक सुधार, महिलाओं का उद्धार, अनाथ-असहायों का उपकार और मानवीय सेवा कार्य चल रहा है। हिंदीभाषा के विकास में आर्य समाज ने उल्लेखनीय भूमिका निभायी है। इस संगठन ने कन्या पाठशालाएं खोलकर लड़कियों को भी शिक्षा-ग्रहण करने का अवसर दिया है।

दुलहा के पंडित ने संस्कृत श्लोक पढ़ कर मंच

पर स्थापित यज्ञ (अग्निकुंड) में घृत डालना आरंभ किया। दुलहन-दुलहा को भी एक साथ मंत्र उच्चारण कर समय-समय पर अग्नि में घृत डालने को कहा गया। करीब दो घंटे तक वैवाहिक मांगलिक कार्य चलता रहा। समाप्त होने के बाद उपस्थित लोगों ने दुलहन-दुलहा का आशीर्वाद दिया। अब हमारी बारी थी। मंच पर उपस्थित पंडित जी ने घोषणा की- भारतवर्ष तीन मेहमान यहां उपस्थित है। मेरा अनुरोध है कि वे भी मंच पर आकर दुलहन-दुलहा को आशीर्वाद देने की कृपा करें। हम मंच पर उपस्थित हो गए। मैंने कहा कि- हम लोग भारतवर्ष के असम प्रांत से आये हैं और यहां परंपरा की निशानी असमीया गामोछा से दुलहन-दुलहा को आशीर्वाद देना चाहते हैं। आपलोग अन्तर्राष्ट्रीय योग दिवस के अवसर पर भारत के प्रधान मंत्री माननीय नरेंद्र मोदी जी को गले में परिधान करते हुए एस असमीया गामोछा को देखे होंगे।

लोग हमें देखने लगे। मैंने असमीया गामोछा से दुलहन-दुलहा के दोनों हाथ बांध दिया। यह एक विदेशी भूमि और वैवाहिक स्थल पर सबसे हसीन, यादगार और ऐतिहासिक पल था। सभी को अलविदा कह कर हम गाड़ी सवार हो गए। गाड़ी ने तेज गति ली। गाड़ी में बैठी हुई अमिय चंद की पत्नी ने कहा- आप लोगों से मुलाकात बहुत देर से हुई। आप लोग 14 तारिख को ही आ गए थे। खेद है कि आपलोगों को ज्यादा घूमा न सके। अगली बार जब आएंगे आना-जाना खर्च आपलोगों का और ठहरना, खाना-पीना का खर्च हमारा होगा।

शाम को आवास स्थल पहुंचने पर हम उनके प्रति आभार प्रकट किये और उन्हें असमीया कामोछा से स्वागत किया। हमें नमस्कार करते हुए वे मुस्कुराहट के साथ विदा हो गए। विदा होते ही परिवेश फीका पड़ गया। क्योंकि मुझे ऐसा लगता था कि वे भी माँरीशस के सतरंगी इंद्रधनुष थे। ऐसा अपनापन अनोखा था और श्रेष्ठ मानव का परिचय

था। ऐसा ही व्यक्तित्व की अधिकारी माँरीशस की स्थानीय प्रतिनिधि एवं कवयित्री सुश्री रामलखन लेखरानी थी, जिन्होंने मुझे धरती मां शीर्षक एक कविता लिख मुझे दी थी जो इस प्रकार है-

धरती मां
करुणा से भरी हुई धरती मां
जो कुछ पाया, तुम से ही पाया
नत मस्तक हूं
तेरे प्रति बार-बार
तुम्हारी अजीब कृपा से
हो जाता हूं मैं
भव सागर पार बार-बार
सदियों से हूं सहनशील
किन्तु रहती हूं सदैव प्रगतिशील
तेरा रूप धारण कर
कहलाती जन्मदात्री
असीम ममता है तेरी।

(विनायक लेन, राँयल रोड, कंगेयाह,
माँरीशस)

दिनांक 20 अगस्त 2018 (सोमवार) को सुबह 9.30 बजे गाड़ी आ गयी थी समापन समारोह में उपस्थित होने के लिए। सभा स्थल पह पहुंचते ही हमने नास्ता किया। उसके बाद सभागार में प्रवेश किया। सुबह 10.30 से कार्यक्रम आरंभ हुआ। सभा में समापन समारोह को संबोधित करते हुए माँरीशस के मार्गदर्शक मंत्री अनिरुद्ध जगन्नाथ ने कहा कि समय आ गया है अब हिंदी को भी अन्तर्राष्ट्रीय मंच उचित स्थान मिलना चाहिए। भारत मां है और माँरीशस उसका पुत्र है। दोनों मिलकर हिंदी की उन्नति के लिए भरपूर कार्य करेंगे। इस समापन सत्र में हिंदी की उत्कृष्ट सेवा के लिए भारत और माँरीशस के अलावा अन्य देशों के विद्वानों को विश्व हिंदी सम्मान से सम्मानित किया गया। समापन के बाद डी डी न्यूज से खास बातचीत में गीतकार और

कवि प्रसून जोशी ने कहा कि हिंदी को रोजगार से जोड़ने की जरूरत है। इस समापन समारोह के अवसर पर 18, 19 अगस्त 2018 में उपस्थित रहे सभी गणमान्य व्यक्तिगण उपस्थित थे।

रात 9 बजे माँरीशस से बंगलोर, दिल्ली होकर गुवाहाटी पहुंचने का समय था। इसलिए पिछली रात को ही सामान बांध कर रखा था। 3 बजे हम आवास स्थल पर पहुंच गए। गाड़ीचालक ने कहा कि हवाई तक लेन जाने के लिए 1 घंटा के बाद फिर गाड़ी आएगी। आप लोग तैयार रहें। हमें 1 घंटा समय मिल गया तो अशोक जिलानी के प्रति आभार व्यक्त कर उन्हें भी असमीया गामोछा से स्वागत किया। गाड़ी आ जाने के बाद हम गाड़ी पर सवार हो गए। संध्या 6 बजे हवाई अड्डा पहुंच गए। वहां सुरक्षा जांच कराकर एयर माँरीशस में बैठ गए।

21 अगस्त 2018 (मंगलवार) को सुबह 10 बजे बंगलूरु हवाई अड्डा पहुंच गए। वहां माँरीशस रुपया को भारतीय रुपया में पासपोर्ट दिखाकर बदल लिया। डॉलर को गुवाहाटी में बदलने का इरादा

से उसे नहीं बदला। फिर सुरक्षा जांच कराकर हम एयर इंडिया हवाई जहाज पर बैठ गए। अपराह्न 1.30 बजे इंदिरा गांधी अन्तर्राष्ट्रीय हवाई अड्डा पर अवतरित हुए। वहां से शाम 5 बजे एयर इंडिया से उड़ान भरा तो 7.30 बजे लोकप्रिय गोपीनाथ बरदैल अन्तर्राष्ट्रीय हवाई अड्डा पर अवतरित होकर रात 8.45 बजे अपना निवास स्थल पहुंच गया।

उपसंहार:

अंत में यही कहा जा सका है कि माँरीशस अब विश्व हिंदी की धुरी और अक्षरेखा है, जहां विश्व हिंदी सचिवालय गर्वोन्वित होकर खड़ा है। दुनिया भर फैली हिंदी भाषा के प्रचार-प्रसार में माँरीशस गणराज्य का महत्वपूर्ण भूमिका रही है। हालैंड के युवराज मारिस के सम्मान पर रखा गया नाम माँरीशस है। मार्क ट्वेन (Mark Twain) ने कहा था- ईश्वर ने पहले माँरीशस बनाया और फिर उसमें से स्वर्ग की रचना की। क्योंकि यहां के इंद्रधनुष, बंदरगाह, बनस्पति उद्यान, नीले-स्वेत सागर झील के तट, गंगा तालाब आदि का दृश्य बहुत ही सुंदर है।

तेरी याद साथ है

डॉ नवकान्त शर्मा
सहायक अध्यापक
हिन्दी विभाग
कन्या महाविद्यालय

प्राक्कथन ❖

नमस्ते लंडन फिल्म में मेरा एक प्रिय गीत है :

मैं जहाँ रहूँ
मैं कहीं भी हूँ
तेरी याद साथ है।
किसी से कहूँ
कि नहीं कहूँ
ये जो दिल की बात है
कहने की साथ अपने एक दुनिया चलती है
पर छुपके इस दिल में तन्हाई पलती है
बस याद साथ है

तेरी याद साथ है।

एकांत में जब भी तन्मय होकर यह गीत सुनता हूँ तब कुछ जानी पहचानी सी तस्वीरे आँखों के सामने उपस्थित हो जाते हैं। गम के समन्दर में योही डूब जाता हूँ। जिन्दगी दो पल की है। इस सहज सत्य को जानता हूँ। समझता हूँ। समझाता भी हूँ, लेकिन ये दिल इसे मानता नहीं।

असम तथा पूर्वोत्तर भारत की अग्रणी महिला शिक्षानुष्ठान कन्या महाविद्यालय की लम्बी यात्रा में अनेक महानुभवों ने बहुमुल्य योगदान दिया। संघर्ष,

चुनोती एवं प्रतिकूलता का सामना करते हुए इस शिक्षानुष्ठान ने इतिहास रच दिया है। परंतु यह भी सच है कि शिक्षानुष्ठान अपने आप सफलता के शीर्ष पर नहीं पहुँचता बल्कि अनेक त्यागी, कर्मठ लोगों के योगदान से ही कोई भी संस्था मजबूती से खड़ा हो सकता है। कन्या महाविद्यालय को सही दिशा देने में अनेक लोगों ने अवदान दिया। पर अफसोस की बात है कि उनमें से कुछ लोग इस दुनिया में नहीं रहे। कम उम्र में ही कठोर नियति ने उन्हें बुला लिया। पर उनकी यादे आज भी दिल में सजी हुई हैं। यहाँ

तीन दिवंगत महानुभवों की चर्चा की जाएगी।

1) सरस्वती की वपद पुत्री :

गत 29 अगष्ट 2021 में हमारे महाविद्यालय के तत्कालीन अध्यक्ष डा. रीणा रानी बरदलै का महज 53 साल के उम्र में देहावसान हुआ। अपने पति, तीन वर्ष के पुत्र समेत अनेक जनों को शोक के सागर में डुबाकर वे इस संसार से चल बड़े।

कन्या महाविद्यालय के लक्ष्य एवं उद्देश्य को आगे ले जाने में अध्यक्ष महोदया ने बड़ी भूमिका अदा की थी। उनके अथक प्रयास से ही सन 2013 में इस महिला शिक्षानुष्ठान को सरकारी स्वीकृति एवं संरक्षण मिली। असम सरकार के उच्च शिक्षा विभाग ने इस महाविद्यालय को सरकारी स्वीकृति देकर नारी शिक्षा को नयी गति प्रदान की थी। अध्यक्ष, अध्यापक, कर्मचारी आदि को नियमित रूप से सरकारी तंखा नसीब हुई। इस संघर्षशील सफल को मंजिल तक पहुंचाने में डा. रीणा रानी बरदलै जी ने अध्यक्ष के रूप में समर्पित होकर बलिष्ठ भूमिका निभायी थी।

परंतु मेरी निगाह में बरदलै मेम अध्यक्ष होने के साथ साथ ज्ञानमन्दिर की पूजारिणी भी थी। उन्होंने वर्ष 2005 में डा. लीलावती शङ्कीया बरा जी के मार्गदर्शन में “माधव कन्दली आरु कृत्तिवासी रामायणर भाषार तुलनामुलक अध्ययन” शीर्षक विषय पर पी.एच.डी डिग्री हासिल की थी। अध्यक्षा बनने से पहले वे असमीया विभाग के प्रवक्ता थे। असमीया भाषा साहित्य पर आपने अपनी सुक्ष्म दृष्टि से अनेक सारगर्भित लेख लिखे थे। पारिवारिक सुत्रों से प्राप्त तथ्य के मुताबिक डॉ. रीणा राणी बरदलै जी ने दो निबंध संकलन भी खुद लिखकर प्रकाशित किया था। उनके द्वारा लिखित दो ग्रंथ हैं :

1) प्रबंध प्रदीप (चन्द्र प्रकाश)

2) प्रबंधर करणि (असम प्रकाशन परिषद)

एकबार मैंने उनसे पुछा था कि साहित्य के क्षेत्र में आप क्या बनना चाहते हैं? उन्होंने तुरंत

उत्तर दिया था कि मैं एक साहित्य आलीचक बनना चाहती हूँ। इसलिए उनकी रचनाओं में एक सुक्ष्म दृष्टि और उच्च विचार दृष्टिगोचर होता है।

गहन अध्ययन, अनुशासन, समय का सदुपयोग, सकारात्मक सोच को आपने हमेशा प्रोत्साहित किया था। असमीया भाषा साहित्य के विविध विषयों पर आपका गंभीर ज्ञान था। गीतानगर दुर्गापूजा समिति से प्रकाशित पत्रिका “भवानी” में भी आपने नियमित रूप से लिखा था। हमारे द्वारा लिखे गए लेखों को भी आपने प्रशंसा की थी। हमारे लिए बड़े खेद की बात है कि डॉ. रीणा राणी बरदलै आज हमारे बीच नहीं है और कभी लौटकर नहीं आयेंगे। ओम शांति।

2) दिभाग से अध्यापक, दिल से कलाकार

मौत एक अन्तहीन रहस्य है। जीवन का प्रारंभ कब हुआ, कैसे हुआ, किससे हुआ, कहा हुआ आदि सवालों का भी ठोस जवाब हमारे हाथ में नहीं है। कभी कभी लगता है कि जीवन एक चिर प्रवाहमान नदी है। कभी कभी लगता है जीवन एक आंधी है। कभी कभी लगता है जीवन एक अटल समुह है। कभी कभी लगता है जीवन एक अन्तहीन कहानी है। प्रियजन के आकस्मिक मौत को करीब से देखने और महसूस करने के बाद ये सारी सवाल मन में पैदा होना जायज है।

हमारे महाविद्यालय के तत्कालीन असमीया विभाग के विभागाध्यक्ष अध्यापक नकुल चन्द्र दास सर का 30 सितंबर, 2021 में आकस्मिक निधन हुआ। हमारी प्रार्थना, आशा सबकुछ मिट्टी में मिल गया। आँसू से सबकी आखें भर गये। ऐसी मौत कैसे मुमकिन है? घर से सुबह कालेज के लिए बाइक में सवार होकर घग्नापार रेलवे स्टेशन तक आ रहे थे। अकस्मात् एक सुनसान काली मन्दिर के सामने सर गिर पड़े। छोटा दिमाग में लगा और बेहोश हो गया।

इसके बाद जी एन आर सि, उत्तर गुवाहाटी

मे इलाज हुआ। कालेज के सभी लोग बेचैन हो उठे। परंतु सर हमें छोड़कर चले गये। महज 53 वर्ष के आयु में ही दास सर का जीवनावसान हुआ।

दिवंगत दास सर अनेक गुणों के अधिकारी थे। वे पेशे से तो अध्यापक थे, पर दिल से कलाकार थे। नाटककार, कवि, कहानीकार, साहित्यकार, लेखक, आलोचक, प्रखर वक्ता दास सर का निधन हमारे लिए एक करुण अनुभव है। दास सर सभी शिक्षकों के लिए अघोषित अभिभावक जैसे थे। मृत्यु के समय में भी दास सर कन्या महाविद्यालय शिक्षक गुट के अध्यक्ष थे। कालेज के असमीया, अंग्रेजी, बांग्ला और हिन्दी विभाग के एकत्र मंच “संयुक्त साहित्य मंच” के सर संस्थापक अध्यक्ष थे और प्रकाशन कार्य भी किया था। मेरे साथ मिलकर “असमीया कवितार चानेकी” और “भाषाविज्ञान परिचय और साहित्य समालोचना” शीर्षक दो असमीया पाठ्यक्रम पर आधारित पुस्तकें प्रकाशित किया था।

नकुल चन्द्र दास सर के आकस्मिक निधन से मैं स्तब्ध हूँ। सर का मार्गदर्शन, स्नेह और सान्निध्य हमेशा याद रहेगा। दास सर की स्वर्गगामी आत्मा को परम शांति मिले।

3) हिन्दी विभाग के मध्याह्न भास्कर

हमारे महाविद्यालय में नौ विभाग हैं। हरेक विभाग में गुरु पाठ्यक्रम (मेजर) पढ़ाने की व्यवस्था है। हिन्दी विभाग अपनी गुणवत्ता, मूल्यपरकता और विचार की उच्चता के लिए प्रसिद्ध है। 1989 में ही स्थापित इस विभाग को सबसे ज्यादा समय नेतृत्व दिया था दिवंगत आबदुल हन्नान अहमद ने। हन्नान जी शिलांग स्थित उत्तर-पूर्व पर्वतीय विश्वविद्यालय (नेहू) से हिन्दी में स्तानकोत्तर है। बाद में उन्होंने एम.फिल. भी किया था। सन 2006 से ही वे हिन्दी विभाग में कार्यरत थे। 2013 में सौभाग्य की घड़ी आयी

और उनकी नौकरी भी सरकारी और पक्की हो गयी। नवंबर, 2020 तक उन्होंने विभागाध्यक्ष के रूप में हिन्दी विभाग में सेवा की। परंतु जीवन विधि लिखित होता है। सिर्फ 40 साल के उम्र में ही नवंबर, 2020 में उनका देहावसान हुआ। पत्नी, दो बच्चे समेत अनेक आत्मीय तथा मित्रों को छोड़कर उन्होंने मौत को अपना लिया।

हन्नान जी हमारे लगभग समकालीन थे। चालीश वर्ष की आयु तो लोगों के जीवन की मध्यम अवस्था है। मानों सुबह पूर्व दिशा में उगता हुआ सूरज मध्याह्न भास्कर का रूप लेकर सारे आसमान और धरती को प्रखर रोशनी से जगमगता रहा हो। अकस्मात् आसमान में अंधकार छा गया। सूरज कहीं खो गया। अब चारों ओर सिर्फ अंधेरा ही अंधेरा है।

शारीरिक अस्वस्थता हर किसी का हो सकता है। परंतु इसका मतलब जीवन की सारी चीजे अधूरा छोड़कर दुनिया को ही अलविदा कहना नहीं होता। पर ऐसा ही हो गया। जो सोचा नहीं या वही हो गया। हिन्दी विभाग में आज भी वह सुनापन और मायुसी है। सुन्दर हस्ताक्षर के अधिकारी, हसीमजाक करनेवाले, बेबाकी से बात रखनेवाले, मेहनती, मेहमान के खातिरदारी करनेवाले, मित्रवर हन्नान जी को बहुत याद आती है। हन्नान जी ने तो एक संपन्न, सुरक्षित जीवन का सिर्फ शुरुवात किया था। लगभग और बीस साल नौकरी जीवन बितानेवाले थे। पर जीवनरूपी सूर्य हमेशा के लिए डुब गया। हिन्दी विभाग आपको हमेशा याद करते रहेंगे।

आकस्मिक मृत्यु शिल्प नहीं हों सकता :

असम के प्रसिद्ध कवि होरेण भट्टाचार्य ने लिखा था :

मृत्युओतो एटा शिल्प
जीवनर कठिन शिल्प कटा
निलोप भास्कर्य।

कवि ने नान्दनिक दृष्टि से जीवनसत्य को

मनोरम अभिव्यक्ति दी है। पर कभी कभी यह सवाल भी मन में आता है कि क्या सच में हरेक मृत्यु एक शिल्प या कला है? जिस मृत्यु से पूरा परिवार बिखर जाता है, जमाने का दिल टुट जाता है, भाग्यदेवी का अन्याय जैसा लगता है, आखों में आसू निकल आता है, वह मौत शिल्प नहीं हो एकता। वह मौत नियति का कर्कश विधान मात्र है।

पर यह भी सच है कि आखिर हकीकत को स्वीकार करना ही पड़ता है। दुख हो या सुख, पाना हो या खोना, मिलना हो या बिछुड़ना, अच्छा हो या बुरा, खुशी हो या गम जिन्दगी में सबको स्वीकारना पड़ता है।

उपसंहार :

डॉ. रीणा राणी बरदलै, नकुल चन्द्र दास और

अब्दुल हन्नान अहमद तीनों ही हमारे महाविद्यालय के अनमोल रतन थे। त्याग और कठोर संघर्ष ने उनके व्यक्तित्व को और निखार दिया था। महाविद्यालय आपको सदैव स्मरण करेंगे। भगवद्गीता के द्वितीय अध्याय में कहा गया है।

न जायते म्रियते वा कदाचि
नयं भूत्वा भविता वा न भूयः
अजो नित्यः शाश्वतोयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे।

आत्मा नित्य, अमर है, इसका न कभी जन्म होता है न मृत्यु। शरीर नष्ट होने पर भी आत्मा नष्ट नहीं होता। आप तीनों को सश्रद्ध स्मरण करता हूँ !!!

असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति

सोभा कुमारी यादव
बारहवी कक्षा

असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति एक हिन्दी सेवी संस्था है जिसकी स्थापना 3 नवम्बर 1938 को असम हिन्दी प्रचार समिति नाम से की गयी थी। बाद में इसका नाम असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति पड़ा। असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति प्राथमिक स्तर से स्नातक स्तर तक की छः परीक्षाएँ संचालित करती हैं: परिचय, प्रथमा, प्रवेशिका, प्रबोध, विशारद और प्रवीण। प्रबोध, विशारद और प्रवीण परीक्षाओं को भारत सरकार द्वारा क्रमशः मैट्रिक इण्टर और बी.ए. के हिन्दी स्तर के समतुल्य स्थायी मान्यता मिली हुई है। समिति का अपना एक केन्द्रीय पुस्तकालय है जिसे हिन्दी भाषा गवेषणागार का रूप दिया गया है। अब तक इसमें हिन्दी, असमिया, बंगला, ऊर्दू आदि की लगभग दस हजार पुस्तकें हैं। समिति ने अखिल भारतीय हिन्दी परिषद की सर्वोच्च उपाधि हिन्दी पारंगत परीक्षा के शिक्षण के लिए सन 1953 में गुवाहाटी में हिन्दी विद्यापीठ की स्थापना की। इस दृष्टि से असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति ने सन 1940 से अपनी तरफ से साहित्य निर्माण तथा प्रकाशन की योजनाओं को अपने हाथ में लिया। राज्य के हिन्दी तथा अहिन्दीभाषी स्कूलों की पाठ्य पुस्तकें भी

समिति की तरफ से प्रकाशित की गई राष्ट्रभाषा प्रचार के उद्देश्यों की पूर्ति और सामाजिक संस्कृति के प्रचार-प्रसार हेतु सन 1951 से समिति का त्रैमासिक मुखपत्र राष्ट्र सेवक प्रकाशित होता है। महाराष्ट्र के वर्धा में स्थित एक हिन्दी सेवी संस्था है जिसकी कथापना सन 1936 में हुई। इसके संस्थापकों में राष्ट्रपिता महात्मा गाँधी, डॉ. राजेन्द्र प्रसाद, राजर्षि पुरुषोत्तमदास टंडन पं. जवाहरलाल नेहरू, सुभाषचन्द्र बोस, आचार्य नरेन्द्र देव, आचार्य काका कालेलकर, सेठ जमनलाल बजाज, बाबा राधवदास, श्री शंकरदेव, पं. माखनलाल चतुर्वेदी, श्री हरिहर शर्मा, पं. वियोगी हरि, सलरी नाथ सिंह, श्री भीमन्नारायण अग्रवाल, बृषलाल बियोजी एवं श्री नर्मदा प्रसाद सिंह प्रमुख थे। समिति की भारत के विभिन्न प्रदेशों में रूप से अधिक राज्य इकाइयाँ हैं और भारत के बाहर बास देशों में उसके शाखाएँ हैं। राष्ट्रभाषा प्रचार समिति एक स्वयं संचालित संस्था के रूप में प्रतिस्थापित हुई, जिसका नाम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति चान मंडल है। इस मंडल द्वारा दूरस्थ शिक्षा के अंतर्गत विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रम को प्रस्ताविक करता है। शिक्षकों विद्यार्थियों प्रचारकों और समिति कार्यालय को भी सन्दर्भ के

लिए पुस्तकों की आवश्यकता अनुभव की गाइयौर सन 1937 में ही राष्ट्रभाषा पुस्तकालय का श्रीगणेश हुआ। प्रारंभ में मात्र 39 पुस्तकों से आज 30,000 के आसपास तक पुस्तकों का संग्रह का यह सप्तर चल रहा है। करीब 48 पत्रिकाएँ 18 दैनिक समाचार पत्र भी नियमित रूप से पुस्तकालय में आते रहते हैं। विद्यार्थी, शिक्षार्थी, अध्यापक तथा साहित्यकार, साहित्यप्रेमी इस पुस्तकालय का पुस्तकालय का पूरा लाभ उठाते हैं। समिति का सारा प्रकाशन, परीक्षा में लगनेवाली विभिन्न परिषदों की छपाई समिति के अपने प्रेस में होता है। इस प्रेस में सारा कार्य कम्प्यूटर से संचालित होता है। चार रंगों की छपाई भी यद्यं होती है। आधुनिक मशीनों के कारण यह विदर्भ में कुछ इने गिने प्रेसों में गिना जाता है। कथापना से आज तक समिति की विभिन्न परीक्षाओं की पुस्तकें कमिटी द्वारा समय समय पर प्रकाशित की जाती हैं।

केन्द्रीय हिंदी संस्थान गुवाहाटी की स्थापना वर्ष 1978 में हुई इस केन्द्र का उद्देश्य पूर्वांचल में हिन्दी के प्रचार-प्रसार एवं हिंदी शिक्षण-प्रशिक्षण के

क्षेत्र में कार्यरत हिंदी के अध्यापकों एवं प्रचारकों के लिए हिंदी भाषा शिक्षण की आधुनिक तकनीकों का व्यावहारिक ज्ञान कराने के लिए 1 से 4 साप्ताह के लघु अवधीय नवीकरण पाठ्यक्रमों का संचालन करना है इस केन्द्र का कार्य क्षेत्र असम, अरुणाचल प्रदेश सिक्किम एवं नगालैंड राज्य है। इस केन्द्र में इव्य शैक्षिक वर्ष से स्नातकोत्तर अनुवाद सिद्धांत एवं व्यवहार डिप्लोमा के अतिरिक्त हिंदी शिक्षण प्रवीण भी प्रारंभ किये गये हैं। गुवाहाटी केन्द्र 1976 में भूलतः शिलांग में स्थापित हुआ, यहाँ से 1979 में इसे गुवाहाटी में स्थानांतरित किया गया वर्तमान में असम, अरुणाचल प्रदेश और सिक्किम में हिंदी शिक्षण-प्रशिक्षण के क्षेत्र में अनेक प्रकार की गतिविधियाँ इस केन्द्र द्वारा आयोजित की जाती हैं जिसके अंतर्गत पूर्वांचल भारत के राज्यों के मिडिल तथा हाईस्कूलों में सेवारत हिंदी शिक्षकों के लिए लघु अवधीय नवीकरण प्रशिक्षण सामग्री निर्माण आदि का कार्य केन्द्र द्वारा प्रयोजनमूलक पाठ्यक्रमों जैसे रेलवे विभाग बैंक आदि केन्द्र में सरकार द्वारा आयोजित किया जाता है।

असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति

खुशबू पोद्दार

अनुक्रमांक - 84

कक्षा - उ.मा द्वितीय वर्ष

शिक्षा एक महत्वपूर्ण उपकरण है, जो हर किसी के जीवन में बहुत उपयोगी है। शिक्षा वह है जो हमें संसार पर अन्य जीवित प्राणियों से अलग करती है। यह मनुष्य को पृथ्वी का सबसे चतुर प्राणी बनाती है। यह मनुष्यों को सशक्त बनाती है और उन्हें जीवन की चुनौतियों का कुशलता से सामना करने के लिए तैयार करती है।

असम में छह से बारह वर्ष की उम्र तक के बच्चों के लिए माध्यमिक स्तर तक अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा की व्यवस्था है। गुवाहाटी, योरहार एवं डिब्रुगढ़, तेजपुर, शिलसर, पाठशाला में विश्वविद्यालय हैं। राज्य के 80 से भी ज्यादा केंद्रों से लोक कल्याण की विभिन्न योजनाओं का संचालन हो रहा है। जी महिलाओं एवं बच्चों के लिए मनोरंजन तथा अन्य सांस्कृतिक सुविधाओं की व्यवस्था करती हैं।

असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति गुवाहाटी में स्थित एक हिंदी सेवा संस्था है सन 1934 में महात्मा गांधी जी के अनुयायी उत्तर प्रदेश के जननेता व समाज सेवक, स्वर्गीय बाबा राघवदास जी ने वापू के आदेश से समाज और असम में हिंदी प्रचार प्रारंभ किया। लेकिन उस

समय असम में समिति की स्थापना नहीं हुई थी। बाद में इसकी जरूरत महसूस की जाने लगी, अतः स्वर्गीय गोपीनाथ बारदलै के आग्रह से 3 नवंबर 1938 को असम हिन्दी प्रचार समिति नामक एक संस्था कायम की गई। बाद में इसका नाम असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति पड़ा। असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति प्राथमिक स्तर से स्नातक स्तर तक की छः परीक्षाएँ संचालित करती हैं, परिचय प्रथमा प्रवेशिका, प्रबोध, विशारदा और प्रवीण। प्रबोध, विशारद और प्रवीण परीक्षाओं को भारत सरकार द्वारा क्रमशः मैट्रिक, इन्टर और बी.ए. के हिन्दी स्तर के समतुल्य स्थायी मान्यता मिली हुई है, समिति का अपना एक केंद्रीय पुस्तकालय है जिसे भाषा गवेषणागार का रूप दिया गया है। अब तक इसमें हिन्दी, असमिया, बंगला, उर्दू आदि की लगभग दस हजार पुस्तकें हैं। समिति ने अखिल भारतीय हिंदी परिषद की सन सब सर्वोच्च उपाधि हिंदी पारंगत परीक्षा के शिक्षण के लिए सन 1953 में गुवाहाटी में हिंदी विद्यापीठ की स्थापना की इस दृष्टि से असम में राष्ट्रभाषा प्रचार समिति ने सन 1940 से अपनी तरफ से साहित्य निर्माण तथा

प्रकाशन की योजनाओं को अपने हाथ में लिया। राज्य के हिन्दी तथा अहिन्दी भाषी स्कूलों की पाठ्य-पुस्तकें भी समिति की तरफ से प्रकाशित की गई। राष्ट्रभाषा प्रचार के उद्देश्यों की पूर्ति और सामाजिक संस्कृति के प्रचार-प्रसार हेतु सन 1951 से समिति का त्रैमासिक मुखपत्र राष्ट्र सेवक प्रकाशित होता है।

असम राज्यिक राष्ट्रभाषा प्रचार समिति का भारत के विभिन्न प्रदेशों में हिन्दी का प्रचार करने के लिए 17 प्रादेशिक समितियों का गठन किया गया। ये समितियाँ वर्धा समिति से प्रत्यक्ष संपर्क रखकर हिन्दी प्रचार का कार्य कर रही हैं। उसके अतिरिक्त भारत से बाहर अन्य देशों में भी हिन्दी प्रचार कार्य आगे बढ़ा है जिनमें दक्षिण अफ्रीका, श्रीलंका, बर्मा, मारिशस, अरब, चेकीस्कोवाकिया, सूरिनाम आदि विशेष रूप से उल्लेखनीय हैं।

समिति द्वारा संचालित राष्ट्रभाषा परिचय राष्ट्रभाषा कोविद का तथा राष्ट्रभाषा रत्न परीक्षाओं की भारत सरकार से क्रमशः एक एस.एस. सी इंटर तथा बी.ए. के समकक्ष स्थायी मान्यता प्राप्त है।

आज तक समिति की परीक्षाओं में लगभग 63 लाख परीक्षार्थी सम्मिलित हुए हैं।

हिन्दीतर प्रदेशों में राष्ट्रभाषा शिक्षण केंद्र राष्ट्रभाषा विद्यालय एवं राष्ट्रभाषा महाविद्यालय चल रहे हैं।

समिति के अन्तर्गत 674 शिक्षण केंद्र 3 महाविद्यालय, प्रादेशिक कार्यालयों के अंतर्गत चलते हैं।

इसी समिति के तत्वावधान में तृतीय विश्व हिन्दी सम्मेलन का 1983 में आयोजन किया गया।

भारतीय संविधान की धारा 373 और

352 के अनुसार भारत गणराज्य द्वारा स्वीकृत राष्ट्रलिपि देवनागरी में लिमवी जानेवाले राष्ट्रभाषा हिन्दी का संपूर्ण भारत में प्रचार-प्रसार तथा विकास करना और देशव्यापी व्यवहार और कार्य के लिए सुविधा प्रदान करना।

हिन्दी भाषा एवं साहित्य की अमिवृद्धि के लिए उपयोगी पुस्तकें लिखवाना, अनुवाद करना और उन्हें प्रकाशित करना। राष्ट्रभाषा हिन्दी की शिक्षा का प्रबंध करना तथा परीक्षाएँ चलाना। हिन्दी प्रचारकों, केन्द्र व्यवस्थापकों तथा हिन्दी प्रमियों को राष्ट्रभाषा प्रचार की गतिविधियों की जानकारी देने के लिए मासिक पत्रिका का प्रकाशन करना।

भारतीय संविधान की धारा 352 के अनुसार भारत की सामाजिक संस्कृति की वाहक राष्ट्रभाषा को संस्कृत तथा भारत की अन्य समृद्ध भाषाओं के सहयोग से इसकी शब्दसमृद्धि करते हुए भारत की राष्ट्रीय चेतना की जाग्रत करने के लिए प्राणवान भाषा बनाना।

देवनागरी लिपि का प्रचार करना और टंकण, कंप्यूटर तथा शीघ्रलिपि के प्रशिक्षण और प्रसार के लिए आवश्यक काम करना।

संस्था के प्रमुख उद्देश्य :

संपूर्ण भारत में आवश्यकतानुसार विदेश में राष्ट्र भाषा हिन्दी का प्रचार-प्रसार करना और देशव्यापी व्यवहारों और कार्यों के लिए सुविधा प्रदान करना। राष्ट्रभाषा की परीक्षाओं का संचलना पाठ्यपुस्तकें आदि का निर्माण व प्रकाशन। भावत्मक एकता के लिए भाषायो सहायीग द्वारा अनुकूल बातावरण तैयार करना भारतीय भाषाओं के बीच सामंजस्य स्थापित करना। हिन्दी राष्ट्रीय एकता के मजबुत आधार है।

मेरी माँ

पूजा बर्मन
ग्यारहवी कक्षा

हमारे जीवन में यदि कोई सबसे ज्यादा महत्व रखता है तो वह हमारी माँ ही है। क्योंकि बिना माँ के तो जीवन की कल्पना भी नहीं की जा सकती है। माँ हमारा पालन-पोषण करने के साथ ही हमारे जीवन में मार्गदर्शन और शिक्षक की भूमिका निभाती है हम अपने जीवन में जो भी आरंभिक ज्ञान तथा शिक्षाएँ पाते हैं वो हमें हमारी माँ द्वारा ही दी जाती है यही कारण है कि माँ को प्रथम शिक्षक के रूप

में भी जाना जाता है हमारे आदर्श जीवन के निर्माण में हमें हमारी माँ द्वारा दी गई शिक्षाएँ काफ़ी महत्व रखती हैं। क्योंकि बचपन से ही एक माँ अपने की सदाचार नेकी तथा हमेशा सस्ता भतक जाते हैं तो हमारी माँ हमें सदैव सड़मार्ग पर लाने का प्रयास करती हैं। कोई भी माँ यह नहीं चाहती है कि उसका बच्चा गलत कार्यों में लिप्त रहे। हमारे प्रारम्भिक जीवन में हमें अपनी माँ द्वारा कई ऐसी आवश्यक शिक्षाएँ दी जाती हैं।

भारत का पहला अंतरिक्ष यात्री

बरषा शर्मा
स्नातक प्रथम वर्ष

भारत का प्रथम अंतरिक्ष यात्री राकेश शर्मा है। अभी कुछ समय पहले एक वैज्ञानिक प्रयोगों के लिए अंतरिक्ष में मनुष्य के स्थान पर चूहे खरगोश, बिल्ली, कुत्ते आदि भी भेजे जाते थे। इसके बाद रुस और अमेरिका के कुछ युक्क आगे आए। भारत के प्रथम अंतरिक्ष यात्री राकेश शर्मा का जन्म सन 1949 में पंजाब के पटियाला जिले में हुआ था। जिस रोकट के द्वारा अंतरिक्ष संभव हो सके उसके लंबाई 49 मीटर और भार 300 टन था। इसके ऊपर स्थित सीयूज टी 11 नामक यान का भार 6.85 टन था। वह अंतरिक्ष यात्रा “बाईकानूर” नामक स्थान से प्रारम्भ हुई थी। यह वह स्थान है जहाँ से सीबियत संघ के रडिट और अंतरिक्ष यान छोड़ जाते हैं।

राकेश शर्मा अपने सात अंतरिक्ष में बहुत सी चोजे ले गये थे। भारतीय भोजन में आम-पापड़, आम

रस और अतलास शामिल थे। अंतरिक्ष प्रवास के समय राकेश शर्मा का स्वास्थ्य बिलकुल ठीक रहा। 3200 कै लोरी पूरी करने के लिए वे नियमित रूप से चार बार भोजन करते थे। वे लगभग नौ घंटे प्रतिदिन सोते थे। उन्होंने अंतरिक्ष से भारत की प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी से बातें की थी। गांधी ने बातचीत के दौरान उनसे पूछा, वहाँ से आपको भारत की प्रधानमंत्री श्रीमती इंदिरा गांधी से बातें की थी। श्री मती गांधी ने बातचीत के दौरान उनसे पूछा, वहाँ से आपको भारत कैसा दिखाई देती है?

राकेश शर्मा ने तुरंत उत्तर दिया सारे जाँहा से अच्छा। राकेश शर्मा अपने रुसी सहयोगिताके सारा लगभग एक सप्ताह अंतरिक्ष में रहे। वो अपने दोनों रुसी मित्रों के साथ अप्रैल 1984 को पृथ्वी पर सशुकल लौट आया।

स्वतंत्रता दिवस

सोनी कुमारी
स्नातक प्रथम वर्ष

आजादी की कभी शाम नहीं होने देंगे।
शहीदों की कुर्बानी बदनाम नहीं होने देंगे,
बची हो एक बुंद भी लहू की।
तब तक भारत माता का आंचल नीलाम
नहीं होने देंगी।

जैसे कि हम जानते हैं, हमारे देश भारतवर्ष को 15 अगस्त 1947 को संपूर्ण रूप से स्वतंत्रा मिली, लगभग 200 वर्षों तक अंग्रेजी ने अपना शासन चलाया। इस बीज में हमारे देश के भारतीयों ने बहुत से कठिनायों का भी सामना भी किया, और बहुत से वीरों को भी हमारे भारतवर्ष ने खो दिया था। जैसे बाल गंगाधर तिलक, सुभाष चन्द्र बोस, महात्मा गाँधी, मंगल पांडे जैसे वीरों ने देश के लिए अपने प्राणों की आहुति तक दे दी। इसी बीच भारत स्वतंत्र हुआ और भारतवर्ष में इस नये युग शुरुआत हुई और तभी एक महान आदर्श और भारत के गौरव और न्यायिक अवस्था देने वाले महान शक्ति डॉ. भीमराव आम्बेडकर का जन्म हुआ,

जिन्होंने हमारे भारत वर्ष का संविधान लिखा और उन्हीं नियमों का पालन करते हुए आज हमारे देश इस मुकाम तक पहुंचा है।

इस वर्ष 2022 में हमारे देश भारतवर्ष में 75 वा स्वतंत्रा दिवस आजादी का अमृत महोत्सव मनाया गया। जिसमें हर भारतीयों ने अपने घरों में तिरंगा लहराया और देश के वीरों और महान भक्तियों के प्रति प्रेम एवं सम्मान भावना प्रकट कि हम सभी की भारतीय होने का गौरव है और हम भारतीय का कर्तव्य है कि देश के गौरव को सदा अटूट बनाए रखना।

जय हिंद।

जन्माष्टमी

पुष्पा कुमारी थापा
ग्यारहवी कक्षा

जन्माष्टमी पर्व योगीराज श्रीकृष्ण के जन्म देशी महीने की भाद्रपद के कृष्ण पक्ष की अष्टमी तिथि में मनाया जाता है। और वासुदेव-दैवकी की आठवीं संतान थे श्रीकृष्ण। वे मथूरा राज्य में रहते थे। एक आकाशवाणी सुनकर कि वासुदेव-दैवकी के गर्भ से जन्म लेने वाला बालक ही अत्याचारी और नृशंस राजकुमार कंस की मृत्यु का कारण बनेगा, भयभीत कंस ने उन्हें काल-कोठरी में बंद कर दिया। वहाँ जन्म लेने वाली दैवकी की सात संतानों को तो कंस ने मार दिया, लेकिन आठवीं संतान को अपने शुभचिंतको की सहायता से वासुदेव ने अपने परम मित्र नंद के पास पहुँचा दिया। वही नंद, यशोदा की गोद में पला-बढ़ा और बाद में मथुरा पहुँच कर कंस का वध करके अपने माता-पिता और नाना अग्रसेन को कारागार से मुक्त करवाया। सो जन्माष्टमी का पावन पर्व इन्हीं की पवित्र स्मृति में, इनके किया कार्यों, प्रतिष्ठापित

आदर्शों आदि के प्रति श्रद्धाजंलि समर्पित करने के लिए प्रायः सारे भारतवर्ष के हिंदु समाज में मनाया जाता है। धार्मिक-आध्यात्मिक प्रवृत्ति के लोग अपने उद्धार और योगीराज श्रीकृष्ण की लीलाओं का शाश्वत अंग बने रहने के लिए सखा या सखी भाव से इनकी पूजा भजन-कीर्तन, नृत्य-गायन किया करते हैं। सांस्कृतिक दृष्टि से श्रीकृष्ण ने अपने श्रीमुख से जिस गीता का प्रवचन दिया था, उसका पाठ किया करते हैं। इसके लिए वे राधा-कृष्ण की मूर्तियों का श्रंगार कर, उन्हें छप्पन प्रकार के भोग लगाकर उनके सामने भजन-कीर्तन, नृत्य-गायन किया करते हैं। धार्मिक प्रवृत्ति और भक्ति-भाव से भरे लोग इस दिन व्रत किया करते हैं। सारे दिन पूजा-पाठ कर अर्धरात्रि के बाद लगभग रात बारह बजे के आस-पास जब बालकृष्ण का जन्म हुआ था, फलाहार खाकर अपना उपवास तोड़ते हैं और लोगों में प्रसाद बाँटते हैं।

माता-पिता

सुजाता दास
स्नातक प्रथम वर्ष

मेरी माँ

कामेश्वरी दे
स्नातक प्रथम वर्ष

- ❖ माँ वह है जी हमें जन्म देने के साथ ही हमारा लालन-पालन भी करती है।
- ❖ माँ के इस रिश्ते की दुनियां में सबसे ज्यादा सम्मान दिया जाता है।
- ❖ एक माँ दुनियां भर के कष्ट सहकर भी अपने संतान की अच्छी से अच्छी सुटख-सुविधाएं देना चाहती है।
- ❖ मेरी माँ मेरे जीवन में कई सारी महत्वपूर्ण भूमिकाएं निभाती है, वह मेरी शिक्षक तथा मार्गदर्शक होने के साथ ही मेरा सबसे अच्छी मित्र भी है।
- ❖ जब मैं किसी समस्या में होता हूं, तो वह मुझमें विश्वास पैदा करने का कार्य करती है।
- ❖ मैं अपने जीवन में जो कुछ भी हूं वह सिर्फ अपने माँ के है बदौलत हूं क्योंकि मेरी सफलता तथा असफलता दोनों ही वक्त वह मेरे साथ हीती है।
- ❖ वह मेरे दुख में मेरे साथ रही हैं, मेरे तकलीफों में मेरी बनी है और वह मेरे हर सफलता का आधारस्तंभ भी है।
- ❖ उनके मेहनत, निस्वार्थ भाव, साहस तथा त्याग ने मुझे सदैव ही प्रेरित करने का कार्य किया है।
- ❖ उन्होंने मुझे सामाजिक व्यवहार से लेकर ईमान दारी तथा मेहनत जैसी महत्वपूर्ण शिक्षाएं दी हैं।

कौन है ये माता-पिता?
जिसने मुझे जनम दिया और
इस खूबसूरत दुनिया से
परिचय कराया।
लिखने सबसे आगे मुझे रखा
जिसने सबसे ज्यादा मुझे प्यार किया।
जिसने मुझे इस दुनिया में आगे बढ़ने के लिए
साहस दिया है।
जिसने मेरे कुछ कहने के पहले ही
मेरे मन की बात समझ जाते है।
माता-पिता के इस प्यार के तरह
पवित्र क्या और कुछ है?

तिरंगा

अदिति पात्र
स्नातक प्रथम वर्ष

जनाजा तो दुसरी का निकलता है
पर फौजीओ के लिए तो
वो तिरंगा से लिपता हुआ कफन
हो शान कहलाता है
मोहब्बत का मिसाल तो सब देते है
लेकिन वो मोहब्बत गुलजार कहा
जिसमें तिरंगा का खुशबु
बिखरा ना हो
और लाल रंग से सजा ना हो।

সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন

কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ সভাপতি হিচাপে যোৱা ১৯-০৪-২২ তাৰিখে সাধাৰণ নিৰ্বাচনত মোক সভাপতি হিচাপে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো ছাত্ৰীয়ে নিৰ্বাচন কৰে। নিৰ্বাচিত হোৱাৰ পিছতে বিভিন্ন নিয়ম-নীতি আৰু সীমাবদ্ধতাৰ মাজেৰে নিজৰ সাধ্যানুসাৰে সকলোৰে সহযোগত নিজৰ কাৰ্যসূচী চলাই নিয়াৰ বাবে চেষ্টা কৰিছো। মই মহাবিদ্যালয়ৰ কাৰ্যকালত নিয়াৰিকৈ দায়িত্ব পালন কৰি যাবলৈ চেষ্টা কৰি আছো। মহাবিদ্যালয়ত পঢ়া-শুনাৰ কৰাৰ লগতে শিক্ষাগুৰুসকলে দিয়া সকলো পৰামৰ্শতেই ধ্যান দিছো।

মহাবিদ্যালয়খনত নানান ধৰণৰ অনুষ্ঠানৰ কাৰ্যসূচী আদি অনুষ্ঠিত কৰিলো। বিশ্ব পৰিৱেশ দিৱস হিচাপে ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আঁচনিৰ লগত জড়িত হৈ মহাবিদ্যালয়ৰ চৌহদ পৰিষ্কাৰ কৰাৰ লগতে গছপুলি ৰুলো তাৰ উপৰিও আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত জু নাৰেঙ্গী ছাত্ৰ সন্থাৰ উদ্যোগত শ্বহীদ বেদীটো ২৭-০৬-২২ তাৰিখে উন্মোচনী কৰা হ'ল। ১৫ আগষ্ট স্বাধীনতা দিৱস উদ্‌যাপন আৰু নানান ধৰণৰ সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান কৰাৰ লগতে মহাবিদ্যালয়খনৰ ৪৬ তম প্ৰতিষ্ঠা দিৱসও অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। এতিয়ালৈ যিমানখিনি কাম কৰিলো আৰু বাকী থকা কামবোৰৰ ক্ষেত্ৰত মোৰ সহপাঠী ভণ্টী আৰু শ্ৰদ্ধাৰ শিক্ষাগুৰু সকলোৰে বহুখিনিয়ে সহায় কৰিছে আৰু আগলৈও সহায় কৰিব বুলি আশা কৰিলো। এই মহাবিদ্যালয়খনৰ বাবে কাম কৰি মই সঁচাকৈয়ে বৰ সুখী অনুভৱ কৰিছো। মহাবিদ্যালয়খনৰ সৰু সৰু অভাৱ কিছুমান দূৰ হৈছে আৰু আগলৈও দূৰ কৰিবলৈ আমাৰ আশা আছে।

এই মহাবিদ্যালয়খন বিভিন্ন ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ মাজেৰে উত্তৰণৰ বাটেদি আগুৱাই গৈ শৈক্ষিকক্ষেত্ৰত উল্লেখনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে।

সদৌ শেষত মই মোৰ জ্ঞাত-অজ্ঞাত ভুল-ভ্ৰুটিৰ বাবে মাৰ্জনা বিচাৰিছো।

ধন্যবাদ সহকাৰে—

দিপিকা বৰ্মন
পঞ্চম যান্মাসিক
অৰ্থনীতি বিভাগ

উপ-সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন

আৰম্ভণিতে মই মোৰ শিক্ষাগুৰুসকললৈ পৰম শ্ৰদ্ধা আৰু মোৰ সহপাঠীসকলোলৈ আন্তৰিক মৰম যাঁচিলো।

২৯/০৪/২২ তাৰিখৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত মোক উপ-সভাপতি হিচাপে কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো ছাত্ৰীয়ে নিৰ্বাচন কৰে। নিৰ্বাচন জয়ী হোৱাৰ পাছৰ পৰাই বিভিন্ন সীমাবদ্ধতাৰ মাজেৰে নিজৰ সাধ্যানুসাৰে সহযোগত নিজৰ কাৰ্যসূচী চলি নিয়াৰ বাবে চেষ্টা কৰিছো। মই মোৰ কাৰ্যকালত নিয়াৰিকৈ দায়িত্ব পালন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছো। নানা অনুষ্ঠান আদি অনুষ্ঠিত কৰিলো।

বিশ্ব পৰিৱেশ দিৱস উপলক্ষে NSS ৰ উদ্যোগত মহাবিদ্যালয়ৰ ঠাইখিনি পৰিষ্কাৰ কৰি তাত বহুত ধৰণৰ গছপুলি ৰুইছিলো। কন্যা মহাবিদ্যালয়ৰ শ্বহীদ বেদী উন্মোচন সভা আৰু সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত কৰিলো। যিকোনো কাম কৰা ক্ষেত্ৰত মোৰ শ্ৰদ্ধাৰ শিক্ষাগুৰুসকলৰ পৰা বহুতো সহায় পাইছো। কলেজৰ হকে কাম কৰি মই অতিকৈ সুখী অনুভৱ কৰিছো। কলেজৰ সৰু সুৰা অভাৱবোৰ দূৰ কৰিবলৈ মোৰ বহুতো আশা আছে।

কন্যা মহাবিদ্যালয়খন নাৰীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান। এই শিক্ষানুষ্ঠানে বিভিন্ন ঘাত প্ৰতিঘাতৰ মাজেৰে উত্তৰণৰ বাটেদি আগুৱাই গৈ শৈক্ষিকক্ষেত্ৰত উল্লেখনীয় অৱদান আগবঢ়াইছে।

সদৌ শেষত মই মোৰ জ্ঞাত- অজ্ঞাত ভুল ভ্ৰান্তিৰ বাবে মাৰ্জনা বিছাৰিছো।

ধন্যবাদ সহকাৰে

পূজা কলিতা
পঞ্চম যান্মাষিক
দৰ্শন বিভাগ

FROM THE DESK OF GENERAL SECRETARY OF STUDENT UNION

At the beginning of my report, I would like to express my sincere respects to the Hon'ble principal of Kanya Mahavidyalaya and my esteemed teachers and my sincere wishes to my dear friends. You can judge how successful I have been in fulfilling a major responsibility as the general secretary of the Union body of a Prestigious college like Kanya Mahavidyalaya. Hence, have tried to give a brief account of my tenure in the pages of the magazine.

I was selected as the General Secretary of the Konyn Mahavidyalaya on 29-04-2022 in the general election. After being elected I have tried to continue my program with the cooperation of everyone to the best of my ability despite various limitations. I have tried to discharge my responsibilities well during my tanrure. Apart from studying I paid attention to all she advice of my teachers in college. I held various events, games and other activities. And the any of world environment we cleaned the day the college premises with the help of students behalf of NSS unit of our college. We also planted many kind of tree see dings. In additim, have received a lot of help from my class mates my respected teachers in celebrating the inauguranting of the martyrs altan, college farewell, Tenchers day and the 45th Foundation of the day college. I feel very happy working the college. There is much work to be done. Some very minor defiencies are felling the college. I have many hopes to overcome those short comings. And I will continue to work hard. Son the college as long as I am in college. I would like to mention that valuable advice of the Hon'ble principal and the teacher's in the implementation of my programme during my tenure has helped the college a lot.

Kanya Mahavidyalaya is a institutim for higher education for women, This institutim has made vital contributims in the field of education through innovative Challanges In the end I apologize You my known and unknown mistakes.

With thanks

Priya Das
5th semester
English Departments

Student Union 2022-23

1. President
Miss Deepika Barman, B.A. 4th Semester
2. vice-President
Miss Puja Kalita, B.A. 4th semester.
3. General Secretary
Miss Priya Das. B.A. 4th Semester
4. Asstt. General Secretary
Miss Liza Seka, B.A. 2nd semester.
5. Magazine secretary
Nazina Begum, B.A. 2nd semester
6. Sports (Major) Secretary
Miss Juri Barman, B.A 2nd Semester
7. Gurls' Common Room
Miss hija Baruah, on. 2nd Semester
8. Social Service Secretary
Miss Gayatri Barman, B. A. 2nd Senester
9. Sport (Minor) secretary
Miss Juri Deka, on 2nd semester
10. Debating secretary
Miss Santana Sugti, B.A. 4th Semester
11. Cultural secretary
Miss Auty Borman, B.A. and semester
12. Wall Magazine Secretary
Miss Puja Das, B. A. 2nd Semester

30/4/ 30/4/2022

কন্যা মহাবিদ্যালয়লৈ আপোনালোকে আন্তৰিকতাৰে দান কৰা আৰ্থিক বৰঙণি
সাদৰেৰে গ্ৰহণ কৰা হ'লঃ-

- ১) ড° সত্যজিৎ কলিতা আৰু শ্ৰীযুত জ্যোতিকা কলিতা।
১,৫০,০০০,টকা (একলাখ পঞ্চাশ হাজাৰ টকা)
- ২) ড° নমিতা বৰ্মন আৰু শ্ৰীযুত শচীন কলিতা।
১,৫০,০০০,টকা (একলাখ পঞ্চাশ হাজাৰ টকা)
- ৩) শ্ৰীযুত অনন্য বয় আৰু শ্ৰীযুত মানস বয়।
১,০০০০০,টকা (একলাখ টকা)
- ৪) শ্ৰীযুত বিনীতা গগৈ আৰু শ্ৰীযুত কমল ভৰালী।
১,০০০০০,টকা (এক লাখ টকা)
- ৫) শ্ৰীযুত গুপ্তজিৎ পাঠক আৰু শ্ৰীযুত অদিতি ডেকা পাঠক।
১,০০০০০,টকা (এক লাখ টকা)
- ৬) শ্ৰীযুত শিখা শৰ্মা আৰু ড° সত্যজিৎ শৰ্মা।
১,০০০০০,টকা (এক লাখ টকা)
- ৭) শ্ৰীযুত বৰ্ণালী চৌধুৰী আৰু শ্ৰীযুত থানেশ্বৰ শৰ্মা।
১,০০০০০,টকা (এক লাখ টকা)
- ৮) শ্ৰীযুত ৰূপামণি তালুকদাৰ আৰু শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ কলিতা।
১,০০০০০,টকা (এক লাখ টকা)
- ৯) শ্ৰীযুত দীন বৰ্মন আৰু পুতলী বৰ্মন।
১০,০০০,টকা (দহ হাজাৰ টকা)
- ১০) শ্ৰীযুত পলাশ জ্যোতি ভৰালী
১৫,০০০,টকা (পোন্ধৰ হাজাৰ টকা)